

www.qbz.gov.al

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Viti: 2023 – Numri: 71

Tiranë – E mërkurë, 3 maj 2023

PËRMBAJTJA

	Faqe
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 259, datë 27.4.2023	Për shpronësimin, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga realizimi i projektit “Rehabilitimi i zonës së mbrojtur nga lumi Osum dhe rijetëzimi i fasadave të qendrës së qytetit Ura Vajguore, Bashkia Dimal”..... 8283
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 266, datë 27.4.2023	Për miratimin e dokumentit politik “Për krijimin e një mjedisi mundësues për zhvillimin e tregjeve të kapitalit në Shqipëri, 2023–2027” 8285
Urdhër i ministrisë së Kulturës nr. 261, datë 26.4.2023	Për zëvendësimin e përkohshëm për nënshkrimin e dokumenteve në emër të Sekretarit të Përgjithshëm..... 8320
Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 17, datë 23.3.2023	Me objekt shfuqizimin e vendimeve nr. 295, datë 17.12.2020, të Këshillit të Lartë të Prokurorisë; nr. 20 (86-2021-229), datë 18.3.2021, të Gjykatës Administrative të Apelit; nr. 00-2022-683, datë 17.3.2022, të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Kthimi i çështjes për rigjykim në Këshillin e Lartë të Prokurorisë..... 8320
Vendim i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr. 2, datë 18.11.2022	Me objekt rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë..... 8340
Vendim i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nr. 00-2022-4586 (392), datë 26.10.2022	Me objekt kundërshtimin, pezullimin dhe anulimin e veprimeve përmbartimore të njoftuar me vendimin “Për fillimin e ekzekutimit të detyrueshëm”, me nr. 77215 regj.-nr. 19582-prot., datë 22.5.2015, të shërbimit përmbartimor gjyqësor privat “ZIG” sh.p.k., për të cilin kam marrë dënim më datë 25.5.2015, nëpërmjet shërbimit postar (njoftuar vajzën tonë të quajturën Alketa Bicala, e cila është e martuar dhe nuk banon në banesën tonë)..... 8376

VENDIM**Nr. 259, datë 27.4.2023**

**PËR SHPRONËSIMIN, PËR INTERES
PUBLIK, TË PRONARËVE TË PASURIVE
TË PALUAJTSHME, PRONË PRIVATE,
QË PREKEN NGA REALIZIMI I
PROJEKTIT “REHABILITIMI I ZONËS SË
MBROJTUR NGA LUMI OSUM DHE
RIJETËZIMI I FASADAVE TË QENDRËS
SË QYTETIT URA VAJGURORE,
BASHKIA DIMAL”**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të neneve 5, 20 e 21, të ligjit nr. 8561, datë 22.12.1999, “Për shpronësimet dhe marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë, pronë private, për interes publik”, të ndryshuar, me propozimin e zëvendëskryeministrit dhe ministër i Infrastrukturës dhe Energjisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Shpronësimin, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga realizimi i projektit “Rehabilitimi i zonës së mbrojtur nga lumi Osum dhe rijetëzimi i fasadave të qendrës së qytetit Ura Vajguore, Bashkia Dimal”.

2. Shpronësimi bëhet në favor të Bashkisë Dimal.

3. Pronarët e pasurive të paluajtshme, pronë private, që shpronësohen, kompensohen në vlerë të plotë, sipas masës përkatëse që paraqitet në tabelën që i bashkëlidhet këtij vendimi, për pasuritë e llojit “arë” dhe “truall”, me një vlerë të përgjithshme prej 604 285.5 (gjashtëqind e katër mijë e dyqind e tetëdhjetë e pesë pikë pesë) lekësh.

4. Vlera e përgjithshme e shpronësimit, prej 604 285.5 (gjashtëqind e katër mijë e dyqind e tetëdhjetë e pesë pikë pesë) lekësh, përballohet nga buxheti i Bashkisë Dimal.

5. Vlera e shpenzimeve procedurale, në masën 50 000 (pesëdhjetë mijë) lekë, përballohet nga buxheti i Bashkisë Dimal.

6. Shpronësimi fillon menjëherë pas botimit të këtij vendimi në Fletoren Zyrtare dhe afati i përfundimit të shpronësimit është brenda 3 (tre) muajve nga data e hyrjes në fuqi të tij.

7. Pronarët e pasurive të paluajtshme, pronë private, të pasqyruar në tabelën që i bashkëlidhet këtij vendimi, kompensohen për efekt shpronësimi, pasi të kenë paraqitur dokumentacionin justifikues për likuidim pranë Bashkisë Dimal.

8. Bashkia Dimal kryen procedurat për likuidimin e pronarëve të shpronësuar, sipas përcaktimeve të bëra në këtë vendim.

9. Afati i fillimit dhe i përfundimit të punimeve është në përputhje me afatet e parashikuara nga Bashkia Dimal.

10. Agjencia Shtetërore e Kadastrës, Drejtoria Vendore Berat, brenda 30 (tridhjetë) ditëve nga data e miratimit të këtij vendimi, nis procedurat për hedhjen e gjurmës së projektit mbi hartën kadastrale, sipas planimetrisë së shpronësimit të miratuar, dhe regjistrimin e aktit të kalimit të pronësisë në favor të Bashkisë Dimal për pasuritë e shpronësuar, sipas këtij vendimi.

11. Agjencia Shtetërore e Kadastrës pezullon të gjitha transaksionet me pasuritë e shpronësuar, deri në momentin e realizimit të procesit të hedhjes së gjurmës së projektit mbi hartën kadastrale dhe regjistrimin e aktit të kalimit të pronësisë në favor të Bashkisë Dimal për pasuritë e shpronësuar, sipas këtij vendimi.

12. Ngarkohen Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Bashkia Dimal, Agjencia Shtetërore e Kadastrës, Drejtoria Vendore Berat, Agjencia Shtetërore për Shpronësimin dhe Drejtoria e Administrimit dhe Mbrojtjes së Tokës pranë Këshillit të Qarkut Berat për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

**ZËVENDËSKRYEMINISTËR
Belinda Balluku**

**LISTA EMËRORE E PRONARËVE QË SHPRONËSOHEN PËR INTERES PUBLIK PËR REALIZIMIN E PROJEKTIT “REHABILITIMI I ZONËS SË MBROJTUR
NGA LUMI OSUM DHE RIJETËZIMI I FASADAVE TË QENDRËS SË QYTETIT URA VAJGURORË”**

Nr.	PRONARI			TË DHËNA HIPOTEKARE										VLERËSIMET PËR SHPRONËSIM							SHËNIME (Kufizime hipotekare, barrë mbi pasurinë etj.)
	Emri	Atësia	Mbiemri	Fshati ose qyteti	Z. kadastrale	Nr. i pasurisë	Lloji i pasurisë	Sipërfaqja totale	Arë (m²)	Truall (m²)	Ndërtesë (m²)	Volumi	Faqe	ARË			TRUALL			VLERA TOTALE (lek)	
														Sipërfaqja (m²)	Çmimi (lek/m²)	Vlera (lek)	Sipërfaqja (m²)	Çmimi (lek/m²)	Vlera (lek)		
	A	B	C	C	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	Y	Z
	Anila	Fatmir	Majuni																		Konfirmuar nga ASHK-ja, mbi këtë pasuri ka dy ndërtime të paligjshme
	Armando	Fatmir	Majuni																		
	Azis	Metin	Ruli																		
	Fatmir	Irfan	Majuni																		
	Fatmira	Ali	Selenica																		
1	Graciana	Metin	Ruli	Urë Vajgurore	3682	1/502	Truall	3500		3500		6	203			0	231.7	2375	550,287.5	550,287.5	
	Kujtim	Ali	Kuçi																		
	Luan	Ali	Kuçi																		
	Mirjana	Metin	Ruli																		
	Qamile	Ali	Kuçi																		
	Zhaneta	Ali	Çakmaxhajan																		
2	Afrim Xheladin Lybeshja Eglantina Adem Lybeshja			Urë Vajgurore	3682	1/390	Arë+ Truall	960	960	200	106	1	6	188	203	38164	-	0	-	38,164.0	Konfirmuar nga ASHK-ja. Më datë 10.7.2020 është kryer rivlerësimi i pasurisë në shumën 3,922,000. Ky rivlerësim është i vlefshëm deri në kryerjen e një transaksioni mbi pasurinë e rivlerësuar, përveç trashëgimisë ligjore, në përputhje me udhëzimin nr. 29, datë 30.7.2018. Lloji i pasurisë arë + truall R.009, 21.6.2005 lëshohet certifikatë datë 21.6.2005. Me urdhrin nr. 11 u bë korigjimi i referencës. Me referencë 1897/671
3	Saimir	Zeni	Guraj	Urë Vajgurore	3682	1/388	Arë	765	765			1	4	78	203	15834	-	0	-	15,834.0	Konfirmuar nga ASHK-ja
SHUMA																53,998			550,287.5	604,285.5	

VENDIM

Nr. 266, datë 27.4.2023

**PËR MIRATIMIN E DOKUMENTIT
POLITIK “PËR KRIJIMIN E NJË
MJEDISI MUNDËSUES PËR
ZHVILLIMIN E TREGJEVE TË
KAPITALIT NË SHQIPËRI, 2023–2027”**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, me propozimin e ministrit të Financave dhe Ekonomisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Miratimin e dokumentit politik “Për krijimin e një mjedisi mundësues për zhvillimin e tregjeve të kapitalit në Shqipëri, 2023–2027”.

2. Ngarkohen Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
Belinda Balluku

**DOKUMENT POLITIK
PËR KRIJIMIN E NJË MJEDISI MUNDËSUES
PËR ZHVILLIMIN E TREGJEVE TË
KAPITALIT NË SHQIPËRI, 2023–2027**
Tetor 2022

Përmbajtja

Shkurttime

1. Përmbledhje ekzekutive
2. Rëndësia e zhvillimit të tregut të kapitaleve
3. Problematikat kryesore në tregun e kapitaleve në vend dhe nevoja për zhvillim
 - 3.1 Nevoja për orientimin e biznesit shqiptar drejt alternativave të tjera të financimit përtej sistemit bankar
4. Vizioni, objektivat kryesorë dhe metodologjia e implementimit të dokumentit të politikës për zhvillimin e tregjeve të kapitalit në Shqipëri
5. Këndvështrim mbi segmentet e tregut të kapitaleve
 - 5.1 Tregu i titujve të qeverisë
 - 5.2 Tregu i obligacioneve të shoqërive aksionare (obligacionet e emetuara me ofertë private)

- 5.3 Tregu i parasë
- 5.4 Tregu i obligacioneve korporative
- 5.5 Tregu i derivateve
- 5.6 Tregu i aksioneve
6. Faktorët nxitës të zhvillimit të tregut të kapitaleve dhe kushtet paraprake të zhvillimit të tregut
 - 6.1 Situata *Status-Quo* e tregut të kapitaleve në Shqipëri
 - 6.2 Stabiliteti makro-ekonomik
 - 6.3 Kuadri ligjor dhe rregullator për veprimtarinë e tregut dhe mbrojtjen e investitorëve
 - 6.4 Baza e investitorëve (kërkesa)
 - 6.5 Emetuesit (oferta)
 - 6.6 Infrastruktura pastregtimit
 - 6.7 Ndërmjetësit financiarë
7. Rezultatet e pritshme sipas objektivave kryesorë
8. Udhërrëfyesi për krijimin e një mjedisi mundësues për zhvillimin e tregjeve të kapitalit 2023–2027

Shkurttime

AMF	Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare
ALREG	Regjistri Shqiptar i Titujve (<i>Albanian Securities Register</i>)
ALSE	Bursa Shqiptare e Titujve
AFISAR	Sistemi i shlyerjes dhe regjistrimit të titujve (<i>Albanian Financial Instrument Settlement and Registration</i>)
AIPS	Sistemi ndërbankar i pagesave me vlerë të madhe (<i>Albanian Interbank Payment System</i>)
BSH	Banka e Shqipërisë
BERZH	Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar
INSTAT	Instituti i Statistikave
ISIN	<i>International Securities Identification Number</i>
MFE	Ministria e Financave dhe Ekonomisë
MTF	<i>Multilateral Trading Facility</i>
MSCI	<i>Morgan Stanley Capital International</i>
NVM	Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme
OTC	Tregu mbi bankë
IPO	Ofertë fillestare publike
REPO	Marrëveshje riblerjeje njëjavore.
REIT	<i>Real Estate Investment Trusts</i>
PBB	Produkt i brendshëm bruto
QRA	Qendra e Regjistrimit të Aksioneve
LOB	Ligji organik i buxhetit

1. Përmbledhje ekzekutive

Politika për zhvillimin e tregjeve të kapitalit nga pikëpamja kombëtare synon mbështetjen e rritjes ekonomike të qëndrueshme, si dhe rritjen e konkurrueshmërisë kombëtare përmes mirë-funksionimit të tregjeve të kapitalit.

Rritja ekonomike varet nga fakti se sa në mënyrë eficiente janë të alokuara burimet në projektet apo sektorët më produktivë, alokim ky që realizohet ndërmjet tregjeve financiare të zhvilluara. Pra, tregjet financiare dhe ndërmjetësit financiarë janë promotorë të rritjes ekonomike, duke qenë se kanalizojnë fondet nga kursimtarët tek ata që investojnë. Gjithashtu, nëse krijohen instrumente tërheqëse financiare, tregu i kapitaleve mund të tërheqë një sërë kursimesh që mundësojnë diversifikimin e portofolit, transferimin e rrezikut apo edhe sigurojnë likuiditet për investitorët.

Evidenca empirike tregon që vendet me tregje financiare të zhvilluara dhe mirëfunksionuese rriten me një normë më të shpejtë se vendet me tregje financiare më pak të zhvilluara. Për më tepër lëvizja e lirë e kapitalit ka krijuar mundësinë që stoku i kapitalit të rritet përmes investitorëve të huaj, të cilët mund të investojnë në ekonominë shqiptare përmes blerjes së titujve që potencialisht mund të emetohen nga kompani vendase.

Për vetë rëndësinë që ka zhvillimi i tregut të kapitaleve në rritjen ekonomike të vendit, krijimin e drejtë të çmimeve të titujve, sigurimin e alternativave të reja të investimit për investitorët, si dhe alternativave të reja të financimit për bizneset shqiptare, Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare ka vendosur si prioritet rolin e tij proaktiv në zhvillimin e tregut të kapitaleve në vend, në funksion të sigurimit të eficiencës dhe integritetit të këtij tregu. Për këtë qëllim, Autoriteti angazhohet aktivisht në dialog me tregun, për çështje të zhvillimit apo edhe rregullimit e mbikëqyrjes së tregut të kapitaleve.

Zhvillimi në nivel kombëtar i një politike gjithëpërfshirëse me angazhimin e institucioneve me rol kyç si Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare apo Banka e Shqipërisë është një hap i rëndësishëm në drejtim të zhvillimit të tregut të kapitaleve. Duhet theksuar që sukcesi i implementimit të këtij dokumenti politik është i lidhur ngushtë edhe me bashkëpunimin dhe pjesëmarrjen e aktorëve të

tregut, të cilët janë partnerë në vitalizimin dhe reformimin e tregjeve të kapitalit në vend.

Mbështetur në Raportin *Doing Business* (2019) të Bankës Botërore, lind domosdoshmëria e përmirësimit të indikatorit për Shqipërinë për shkak të domosdoshmërisë për listim të kompanive shqiptare në Bursë. Përmirësimi i këtij indikator në këtë drejtim është shumë i rëndësishëm pasi ndikon në përthithjen e investitorëve dhe besimin e tyre për të investuar në Shqipëri. Arsyeja e rëndësisë që Banka Botërore i jep listimit të kompanive në Bursë është mbrojtja e aksionarëve (investitorëve) të vegjël lidhur me garancinë që i ofrohet atyre në rast se duan t'i shesin aksionet e tyre. Në këto kushte listimi i kompanive shqiptare i shoqëruar njëkohësisht me tregtimin e aksioneve të tyre në Bursë kthehet në domosdoshmëri.

Me qëllim rritjen e eficiencës së tregut të kapitaleve është e rëndësishme të përcaktohet *një vizion i qartë* për zhvillimin dhe funksionimin e tregjeve të kapitalit, si dhe të sigurohet implementimi i plotë i këtij vizioni përmes një sërë planesh veprimi që duhet të ndërmerren. Synimi është të krijohen mundësitë për pjesëmarrësit e tregut të kapitaleve, si dhe të ofrohen nxitjet e duhura për përmirësimin e këtij tregu.

Qëllimi i Dokumentit Politik është përcaktimi i vizionit, objektivave, udhërrëfyesit dhe opsioneve për zhvillimin e tregut të kapitaleve në Shqipëri, përgjatë një periudhe 5-vjeçare. Dokumenti, në përmbajtjen e tij, përfshin një analizë të rëndësisë së zhvillimit të këtij tregu, një këndvështrim mbi tregun e kapitaleve në Shqipëri, identifikimin e problematikave dhe pengesave të zhvillimit të tij, iniciativat dhe masat e ndërmarra në drejtim të zhvillimit, si dhe sugjerimet e planet konkrete të veprimit në drejtim të përmirësimit të komponentëve kryesorë të zhvillimit të tregut të kapitaleve që lidhen me kuadrin ligjor dhe rregullator, infrastrukturën e tregut, edukimin financiar apo zhvillimin e segmenteve të ndryshëm të tregut të kapitaleve, si tregu i titujve të Qeverisë apo tregu i aksioneve dhe obligacioneve korporative.

Me qëllim zhvillimin e këtij tregu lind domosdoshmëria e adresimit të disa çështjeve si:

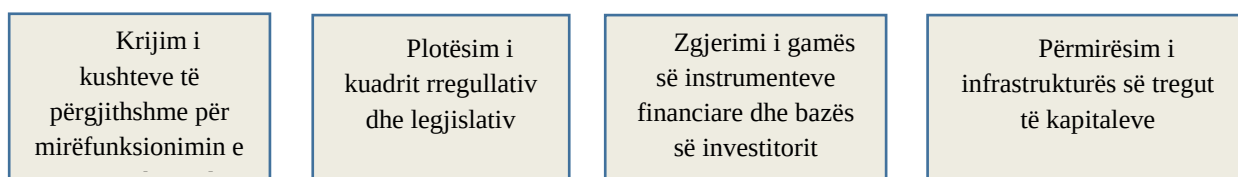
- Rritja e besimit të investitorit vendas në tregjet e kapitalit;
- Përmirësimi i transparencës dhe qeverisjes korporative të kompanive shqiptare;

- Nxitja e investitorëve të huaj për investim në tregun e kapitalit vendas;
- Forcimi i kapaciteteve mbikëqyrëse të Autoritetit;
- Krijimi i produkteve të larmishme dhe tërheqëse për investim;

- Sigurimi i edukimit financiar për investitorët dhe emetuesit.

Objekti i përgjithshëm i Dokumentit të Politikës është promovimi i tregjeve eficientë të kapitalit nëpërmjet nxitjes së zhvillimit të këtyre tregjeve dhe mbikëqyrjes efektive të tyre.

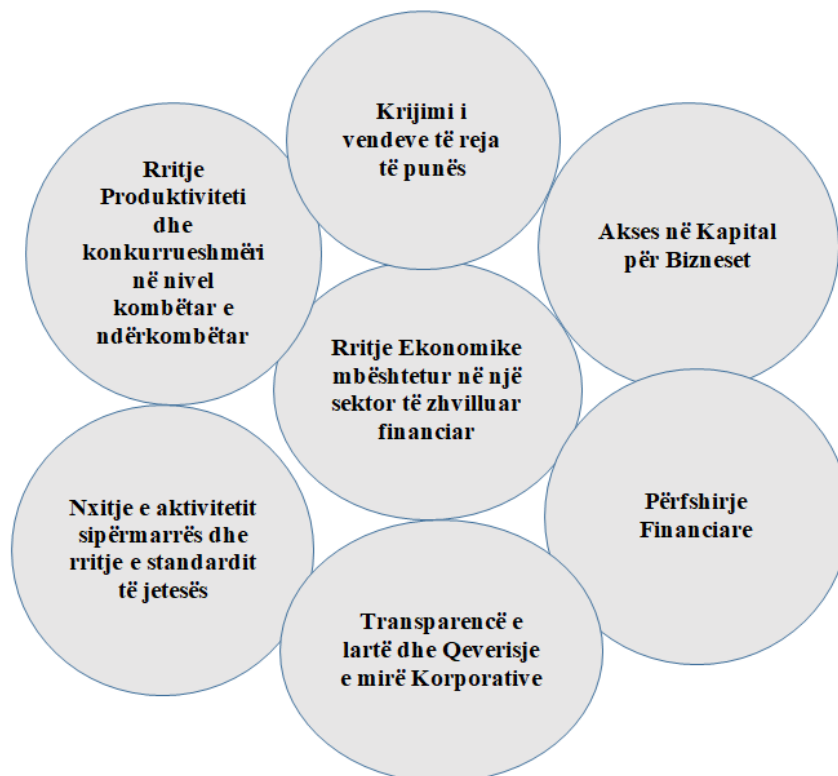
Për arritjen e objektivit të përgjithshëm të saj politika fokusohet në 4 fusha kryesore të prioritetit si më poshtë:

Për arritjen e këtij objekti të përgjithshëm Dokumenti Politik merr në konsideratë një sërë faktorësh si më poshtë:

- Përcaktimi i kushteve paraprake të zhvillimit të tregut;
- Adresimi i sfidave dhe problematikave të tregut të kapitaleve;
- Identifikimi i prioriteteve për zhvillimin e tregut të kapitaleve;
- Bashkëpunimin ndërmjet institucioneve me rol kyç në zhvillimin e tregut të kapitaleve;
- Sigurimi i një mbikëqyrje efektive të këtij tregu;
- Përcaktimi i planeve konkrete të veprimit sipas prioriteteve të vendosura.

2. Rëndësia e Zhvillimit të Tregut të Kapitaleve

Tregu i kapitaleve në Shqipëri është ende i vogël dhe me një peshë të ulët në sistemin financiar. Megjithatë ky treg ka potencial të lartë për të luajtur, në një periudhë afatgjatë, një rol të rëndësishëm në ekonominë e vendit. Një treg kapitalesh i zhvilluar shërben si një mekanizëm thelbësor për funksionimin e ekonomisë, kjo pasi ai kontribuon në përputhjen e ofertës për fonde të siguruara nga kursimet e familjeve dhe individëve me kërkesën për fonde nga ana e bizneseve apo huamarrësve të tjerë. Në këtë mënyrë përfiton e gjithë ekonomia e vendit dhe gjithë pjesëtarët e saj që nga familjet, bizneset, ndërmjetësit financiarë e deri te vetë shteti. Një treg kapitalesh i zhvilluar mbart edhe funksionin e rëndësishëm ekonomik në lidhje me orientimin e kapitalit drejt përdorimit produktiv të kapitalit duke kontribuar në alokimin eficient të tij dhe rritjen e produktivitetit në vend, si dhe rritjen e konkurrueshmërisë në nivel ndërkombëtar.

Përfitimet për familjet dhe individët: në tregje të zhvilluara të kapitalit, familjet, të cilat janë edhe kategoria kryesore e kursimit kanë më shumë zgjedhje të produkteve financiare të ofruara, që i ndihmon ato në diversifikimin e portofolit dhe të riskut të investimeve të tyre. Tregjet e zhvilluara të kapitalit u ofrojnë individëve edhe mundësi të investimeve me kosto dhe tarifa më të ulëta për shkak të konkurrencës në treg. Pra, një treg kapitali i zhvilluar i ndihmon individët të kenë një sërë oportunitetesh, ku t'i drejtojnë kursimet e tyre me qëllim krijimin e pasurisë së tyre dhe rritjen e standardit të jetesës.

Përfitime për kompanitë: një treg kapitali i zhvilluar rrit konkurrueshmërinë e kompanive duke u ofruar atyre alternativa të reja financimi, të ndryshme nga financimi me anë të sistemit bankar, dhe me kosto më të ulëta. Kjo mundëson që ato të zhvillojnë më shpejt produkte novative dhe të zgjerohen në tregjet kombëtare dhe ndërkombëtare. Me anë të alternativave të reja të financimit, bizneset mund të diversifikojnë edhe strukturën e tyre të kapitalit me qëllim që të jenë më të përgatitur ndaj luhatshmërive ekonomike apo për rifinancimin e borxhit të tyre.

Përfitime për ndërmjetësit financiarë: këto përfitime rrjedhin nga shërbimet që këta ndërmjetës u ofrojnë investitorëve dhe bizneseve të cilët në shkëmbim paguajnë komisione për këto shërbime. Me lëvizjen e lirë të kapitalit në kuadër edhe të

integritimit ekonomik të vendit në strukturat evropiane, infrastruktura e tregut të kapitalit nuk i shërben vetëm nevojave të vendit por edhe financave globale apo rajonale, kështu që ky sektor kthehet në një segment me vlerë të shtuar për gjithë ekonominë e vendit, duke rritur punësimin dhe ekonominë në tërësi.

Përfitimet për shtetin: një treg i zhvilluar kapitali ka ndikim të drejtpërdrejtë në investime, punësim dhe rritjen ekonomike. Një treg kapitali i zhvilluar përmirëson edhe reputacionin ndërkombëtar të një vendi duke ndikuar kështu në rritje të investimeve të huaja direkte. Për më tepër tregjet e kapitalit ndihmojnë në financimin e programeve ekonomike të shtetit me anë të emetimit të obligacioneve shtetërore. Është në interes të vendit që tregjet për tituj shtetërorë të jenë me likuiditet të lartë për të mundësuar financimin e deficitit buxhetor, si dhe me qëllim që të mund të modelohet kurba e *Yield-it* (kurba e normës së kthimit që siguron një titull, në varësi të periudhës së maturimit të tij) që përbën edhe bazën e vlerësimit të titujve të tjerë korporativë.

Duke përmbledhur sa më sipër, një treg kapitali eficient dhe i zhvilluar synon:

1. Sigurimin e alternativave të reja të financimit për bizneset, përfshirë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM), me qëllim zhvillimin dhe rritjen e këtyre bizneseve.
2. Ofrimin e alternativave të reja të investimit për qytetarët nëpërmjet shumëllojshmërisë së instrumenteve financiare dhe fondeve të investimit e atyre të pensionit duke ofruar edhe mundësi diversifikimi të investimeve të tyre.
3. Kosto të ulëta kapitali dhe alokim eficient të resurseve.
4. Rritjen e kursimeve dhe mobilizimin e tyre drejt investimeve në sektorët më produktivë.
5. Gjenerim të likuiditetit në sistemin financiar.
6. Përmirësim të qeverisjes korporative nëpërmjet një kuadri ligjor dhe rregullator të fuqishëm.
7. Rritje e instrumenteve në dispozicion, që mund të përdoren për zbatimin e politikës monetare.
8. Politika ekonomike të shëndetshme për shtetin, në sajë të emetimeve të titujve të borxhit dhe financimit të ekonomisë, si dhe rritjen e aftësisë së shtetit për të tërhequr investitorë të huaj

për emetimet e veta apo për emetimet në monedhë të huaj.

9. Krijimin e vendeve të reja të punës, rritjen e fuqisë blerëse të qytetarëve dhe rritjen e standardit të jetesës dhe sigurimin e konvergencës ekonomike me vendet e zhvilluara të Bashkimit Evropian.

10. Rritjen e produktivitetit me anë të gjenerimit të fondeve për projekte novative.

Në shumë raste tregu i kapitaleve shihet si zëvendësues i financimit ndërmjet sistemit bankar dhe jo si plotësues i tij, sidomos kur bëhet fjalë për emetim me synim financimin e projekteve të reja nëpërmjet tregut të kapitaleve në vend të huave bankare, apo kur ka kompani të rankuara mirë që preferojnë të zgjedhin tregun e kapitaleve, si dhe kur kostot e huas bankare janë të larta apo kur ka kufizime në dhënie huash.

Megjithatë tregjet e kapitalit në sistemin financiar duhen parë si plotësues të sistemit bankar dhe jo si zëvendësues të tij, sidomos kur bëhet fjalë për sigurimin e diversifikimit të portofolit të investimeve apo edhe ofrimin e produkteve financiare të tilla si titullizimi (*Securitization*), si proces i kthimit të aseteve financiare në tituj të

tregtueshëm (*Securitization*). Edhe evidencat empirike flasin për një korrelacion pozitiv të financimit ndërmjet sektorit bankar dhe financimit nëpërmjet tregut të kapitaleve. Pra, modeli më optimal i financimit të ekonomisë do të ishte një financim nëpërmjet sistemit bankar dhe tregjeve të kapitalit. Një sistem financiar më i diversifikuar në këtë mënyrë do të zbuste edhe ekzpozimin e tij ndaj riskut sistematik duke qenë se risku financiar nuk përqendrohet më i tëri te sistemi bankar.

3. Problematikat kryesore në tregun e kapitaleve në vend dhe nevoja për zhvillim

3.1 Nevoja për orientimin e biznesit shqiptar drejt alternativave të tjera të financimit përtej sistemit bankar

Tregjet e kapitalit në Shqipëri janë ende në një stad të ulët zhvillimi dhe me peshë të ulët në sistemin financiar. Kështu, deri tani kontributi i tregut të kapitaleve në financimin e ekonomisë është tejet i limituar dhe sistemi financiar dominohet nga ai bankar. Ky fakt reflektohet edhe në të dhënat e nxjerra nga Banka e Shqipërisë mbi strukturën e sektorit financiar si përqindje e PBB-së, paraqitur në tabelën e mëposhtme:

Tabelë 1: Sistemi Financiar në Shqipëri, pesha e aktiveve ndaj PBB-së

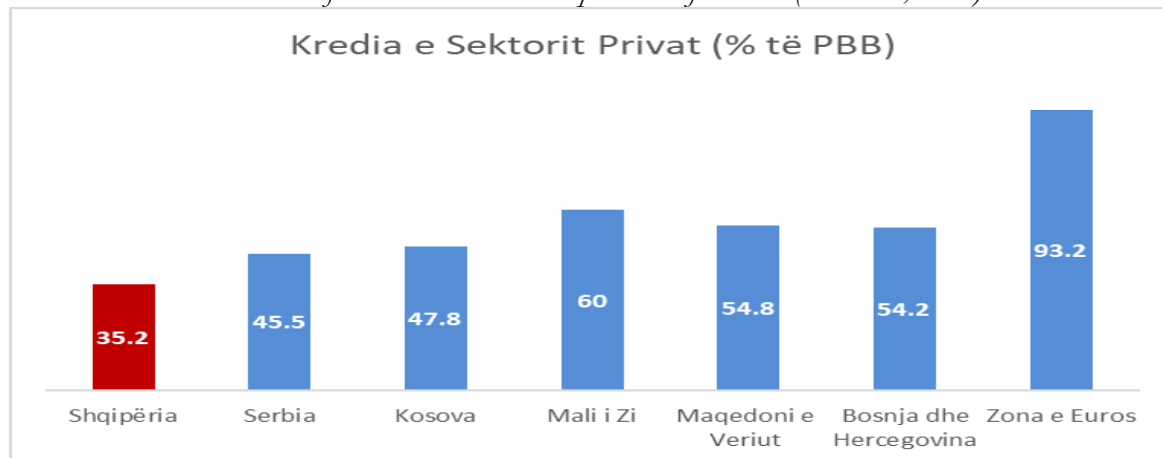
Aktiviteti Licencues dhe Mbikëqyrës	Sistemi Financiar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Banka e Shqipërisë	Sektori Bankar	86.1	89.1	91.4	92.7	91.9	95.5	93.2	88.8	87.2	97.8	93.8
	Institucionet Financiare jo- SHKK dhe Unionet e Tyre	2.6	2.7	2.6	2.8	2.7	2.8	2.9	3.2	3.9	4.2	4.0
	Shoqëri Sigurimi	0.8	0.8	0.7	0.8	0.7	0.6	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7
Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare	Fondet e Pensionit	1.5	1.6	1.6	1.8	2	2	2	1.9	2	2.4	2.2
	Fondet e Investimit	0	0	0	0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
		—	1.2	3.7	4.6	4.7	4.5	4.7	4.2	4	4.2	4.1
Ndërmjetësimi Financiar		91	95.4	100.2	102.7	102	105.5	103.4	98.8	97.9	109.5	105.1

Burimi: Banka e Shqipërisë, Struktura e Sektorit Financiar

Tabela e mësipërme tregon njëkohësisht edhe rëndësinë dhe potencialin e tregjet financiare jobankare në mbështetjen e aktivitetit financiar në tërësi.

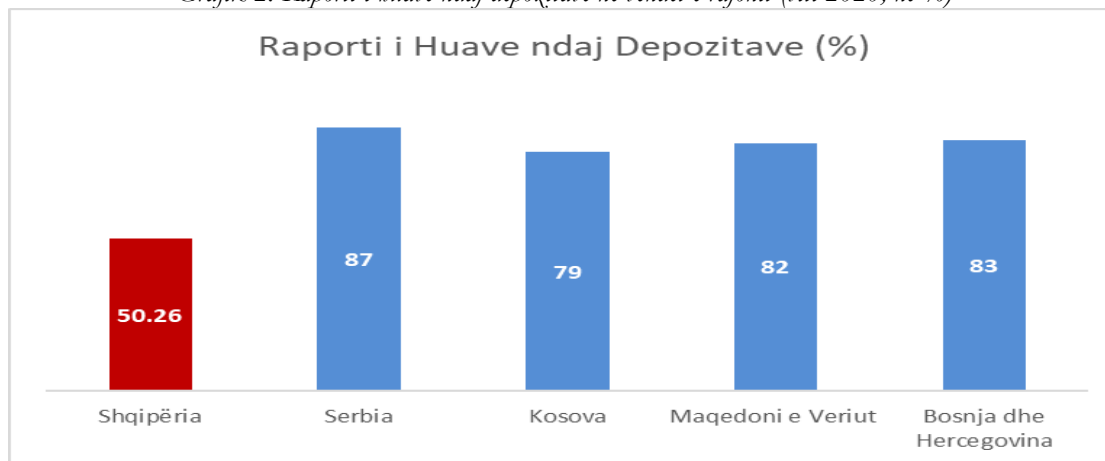
Edhe pse sektori bankar mbetet si një ndër burimet kryesore të kreditimit të ekonomisë dhe sektorit privat në veçanti, sërish kredia e sektorit privat ndaj PBB-së dhe raporti i huave ndaj depozitave mbetet ende e ulët në krahasim me vendet e rajonit.

Grafik 1: Kredia e sektorit privat ndaj PBB-së (viti 2020, në %)

Burimi: Fondi Monetar Ndërkombëtar

Grafik 2: Raporti i huave ndaj depozitave në vendet e rajonit (viti 2020, në %)

Burimi: Fondi Monetar Ndërkombëtar

Kreditimi nga bankat dhe fitimet e mbajtura apo fondet e brendshme janë prej vitesh burimi kryesor i financimit të ndërmarrjeve në Shqipëri.

Shpërndarja sektoriale e portofolit të kredisë në fund të vitit 2021, tregon se bankat kanë rritur financimin për bizneset në sektorët e tregtisë, turizmit dhe të ndërtimit, dhe kanë tkurrur ekspozimin në sektorin e shërbimeve të tjera. Kështu, rritja e kredisë për bizneset në sektorët e tregtisë, turizmit dhe të ndërtimit respektivisht me 10%, 33% dhe 13% mesatarisht gjatë vitit, ka reflektuar përmirësimin e shpejtë të aktivitetit ekonomik të këtyre sektorëve, si dhe përqasjen më pozitive të bankave. Në fund të vitit, kredia për këta sektorë përbën përkatësisht 37.8%, 7.8% dhe 15.8% të totalit të kredisë për biznese. Ndërkohë, kredia për bizneset në sektorin e industrisë ka shfaqur një rritje modeste prej 7%. Pësha e këtij sektori ka mbetur e pandryshuar në 25% në dy

vitet e fundit. Megjithatë, në gjashtëmuorin e dytë të vitit është vënë re një rritje e financimit të bankave për bizneset që veprojnë në sektorin e energjetikës. Pësha e këtij segmenti shënoi rritje në 8.4% të kredisë për biznese, përkundëjt 7.2% që ishte në fund të gjashtëmuorit të parë.

Mbështetur në vrojtimin e aktivitetit kreditues për vitin 2020 të Bankës së Shqipërisë, kreditimi i ulët i bizneseve shpjegohet me shtrëngimin edhe për tremujorin e fundit të vitit 2020 të standardeve të kreditimit për bizneset si në segmentin e biznesit të vogël e të mesëm, ashtu edhe në atë të biznesit të madh, për të dyja llojet e përdorimit të kredisë: atë me qëllim financimin e investimeve dhe atë në mbulimin e nevojave për likuiditet. Shtrëngimi i kushteve të kredisë për vitin 2020 ndikoi si në rënien e ofertës për kredi nga ana e bankave për shkak të tolerancës së tyre të ulët ndaj rrezikut lidhur me situatën e shkaktuar nga pandemia

COVID-19, ndërkohë që në rënien e kërkesës për kredi nga ana e bizneseve ndikuan kushtet e përkeqësuar të financimit si pasojë e situatës aktuale të shkaktuar nga pandemia, si dhe nga besimi i biznesit; mungesa e kërkesës për financimin e investimeve, si edhe nga përdorimi më i lartë i burimeve të brendshme të financimit. Ndërkohë në kahun nxitës të kërkesës, përtej faktorëve tradicionalë që ndikojnë në zgjerimin e kërkesës për kredi, skemat e garancive sovrane ofruar nga qeveria për të zbutur efektet negative nga COVID-19 janë raportuar si faktor nxitës i kërkesës për kredi nga ana e bizneseve edhe gjatë tremujorit të fundit të vitit 2020.

Kushtet dhe termat e përgjithshëm mbi kreditë e reja disbursuar bizneseve u lehtësuan në tremujorin e fundit të vitit 2021, për herë të parë që prej periudhës para pandemisë. Në gjykimin e bankave, lehtësimi i kushteve dhe termave të kreditimit për bizneset u arrit nga kostot dhe kufizimet më të ulëta nga bilanci i bankave. Në kahun e kundërt vepruan perceptimi i rrezikut, si edhe toleranca më e ulët e bankave ndaj rrezikut. Gjithsesi, bilanci negativ të këtyre dy faktorëve ishin thujtë të neglizhuara.

Lehtësimi i standardeve të kreditimit që vijoi gjatë tremujorit të katërt të vitit 2021 gjeti aplikim si për biznesin e vogël dhe të mesëm, ashtu edhe për biznesin e madh. Standardet u lehtësuan në kreditë e lëvruara me qëllim mbulimin e nevojave për likuiditet, ndërkohë që në ato për financimin e investimeve standardet mbetën të pandryshuara.

Kërkesa për kredi e bizneseve vijoi të jetë e lartë edhe në tremujorin e katërt. Kërkesa për kredi u raportua e lartë, si në terma të qëllimit të përdorimit të kredisë, ashtu edhe në terma të madhësisë së biznesit. Balanca e kërkesës për kredi në këtë tremujor shënoi vlerën më të lartë pozitive, nxitur kryesisht nga kërkesa për kredi nga segmenti i biznesit të madh, si edhe nga kredia për qëllime investimi, të cilat prej tre tremujorësh në radhë kanë regjistruar balanca pozitive në vlera historikisht të larta. Shtimi i kërkesës për kredi nga bizneset në tremujorin e fundit të vitit, sipas gjyqimit të bankave, u ndikua nga nevojat më të

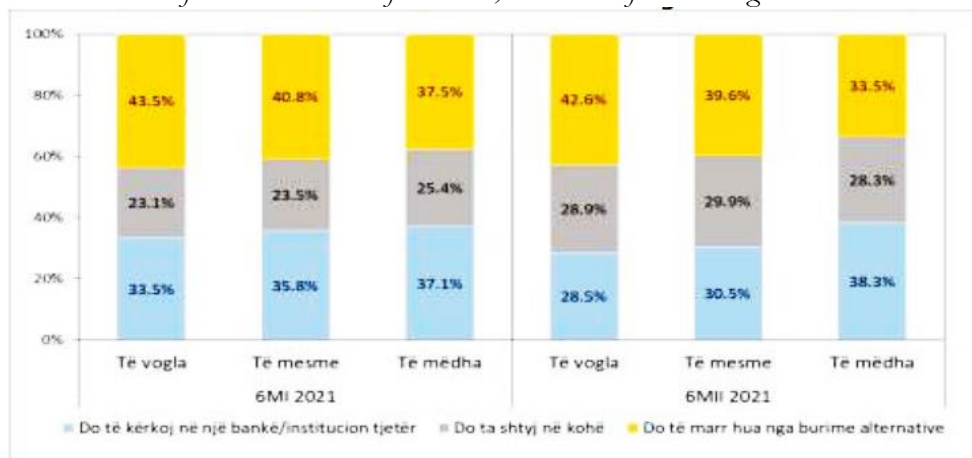
larta për financimin e inventarëve dhe kapitalit qarkullues, financimin e investimeve, ristrukturimin e kompanive, si dhe rifinancimin e borxheve ekzistuese. Paralelisht, përmirësimi i kushteve të financimit - nxitur nga treguesit e besimit të biznesit dhe niveli i përgjithshëm i normave të interesit, - ndikuan në shtimin e kërkesës për kredi nga bizneset në këtë tremujor. Faktorët e vetëm që ndikuan në kahun rënës të kërkesës për kredi ishin përdorimi i burimeve të brendshme të financimit dhe kreditë nga bankat e tjera.

Nga sa më sipër rezultojnë se bizneset në Shqipëri nuk kanë arritur të shfrytëzojnë tregjet e titujve për nevojat të financimit të tyre. Ky treg mundëson aktualisht vetëm kreditimin e disa institucioneve financiare banka dhe jobanka, nëpërmjet emetimit të obligacioneve me ofertë private, me një stok prej rreth 12.37 miliardë lekë. Kështu, ka një nevojë për kanale të reja ndërmjetësimi që sigurojnë burime financiare për sektorin privat duke plotësuar kështu kreditimin nëpërmjet sistemit bankar.

Kjo nevojë e biznesit shqiptar për alternativa të reja të financimit të tyre reflektohet edhe në anketën që Banka e Shqipërisë zhvillon që prej vitit 2010 periodikisht mbi “Gjendjen financiare dhe Huamarrjen e ndërmarrjeve në Shqipëri”. Mbështetur në të dhënat e kësaj ankete për gjysmën e dytë të vitit 2021 referuar kërkesave për financim të ndërmarrjeve, ndërmarrjet që nuk kanë aplikuar për hua, në shumicën e rasteve, pohojnë kryesisht se nuk e kanë të nevojshme për veprimtarinë që kryejnë. Kjo peshë rezultojnë më e lartë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, duke reflektuar kështu kërkesën e tyre të ngushtuar për kredi. Pjesa tjetër e ndërmarrjeve kanë vendosur të mos aplikojnë, për shkak se procesi u duket i vështirë apo për shkak se vlerësojnë më të lehtë huamarrjen nga burime alternative.

Rezultatet tregojnë nëse nuk do të financoheshin nga bankat, rreth 43% e ndërmarrjeve të vogla janë shprehur se do të merrnin hua nga burime alternative. Ndërkohë, kjo peshë për ndërmarrjet e mesme është 40% dhe ato të mëdha 33%.

Grafik 3: Mundësitë e financimit, në rast mosfinancimi nga bankat

Burimi: Banka e Shqipërisë

Zhvillimi i tregut të kapitalit duhet parë në 4 dimensione kryesore:

1. *Madhësia e tregut* e shprehur si raport i stokut të titujve ndaj PBB-së. Madhësia e tregut tregon kapacitetin për të mbështetur nevojat për investim të sektorit real.

2. *Akresi në treg* mat depërtimin e emetuesve në tregun e kapitaleve për të financuar nevojat e tyre dhe përfaqëson dimensionin e dytë më të rëndësishëm së bashku me dimensionin e tregutit të instrumenteve të ndryshëm që transferojnë riskun ndërmjet pjesëmarrësve të tregut.

3. *Likuiditeti* që mat lehtësinë me të cilën titulli kthehet në para.

4. *Elasticiteti* që mat aftësinë e tregjeve të kapitalit për të vazhduar të kryejë funksionin e vet edhe në periudha e situatë stresi e krizash, që shprehet në luhatshmërinë (volatilitetin) e çmimeve të aksioneve dhe kohëzgjatja e tyre.

Problematika kryesore e zhvillimit të tregut të kapitaleve konsiston në mungesën e larmishmërisë së instrumenteve financiare, si bazë për diversifikim portofoli dhe në mospërputhjen midis kërkesës dhe ofertës për tituj borxhi, ku konstatohet një bazë e ulët e investitorit, që do të investojë në këto tregje, si dhe ndërgjegjësim i ulët i kompanive shqiptare (emetuesve), të cilat mund ta shfrytëzojnë tregun e kapitaleve si një mundësi financimi nëpërmjet listimit të tyre në Bursë dhe emetimit e tregtimit të titujve të borxhit apo kapitalit në publik.

Më gjerësisht problematikat e deritanishme në lidhje me zhvillimin e tregut të kapitaleve në Shqipëri konsistojnë në këto drejtime kryesore:

1. Bazë e ulët e investitorit (individë, investitorë institucionalë dhe investitorë të huaj)

Baza e investitorëve në tregun e kapitaleve në vend ka rezultuar e ulët, kështu që deri tani vihet re një mospërputhje midis ofertës për fonde si rezultat e një baze të ulët investitorësh, si dhe kërkesës për fonde si rezultat i mungesës së kompanive për të emetuar tituj borxhi apo pronësie. Për këtë arsye fokusi i zhvillimit të tregut të kapitaleve duhet të jetë në eliminimin e kësaj mospërputhjeje dhe gjetjen e mënyrave për t'u mundësuar bizneseve akses në financim nëpërmjet tregut të kapitaleve dhe zgjerimit e diversifikimit të bazës së investitorëve.

Një bazë e diversifikuar e investitorit me horizonte të ndryshme investimi dhe tolerancë të ndryshme ndaj riskut është domosdoshmëri dhe njëkohësisht parakusht për zhvillimin e tregut vendas të kapitaleve. Promovimi i pjesëmarrjes më të madhe për zgjerimin e bazës së investitorit kërkon trajtim të barabartë dhe lehtësi aksesit në tregjet e kapitalit. Investitorët me motive të ndryshme për të blerë tituj mund të rrisin transaksionet në tregun sekondar. Në tregun e kapitaleve në vend vihet re sidomos një mungesë e pjesëmarrjes së investitorit të huaj. Aktualisht nuk rezulton të ketë asnjë investim të investitorëve të huaj në regjistrat e titujve të Qeverisë. Gjatë viteve të mëparshme ka pasur interes nga një fond investimi i huaj që nëpërmjet një kujdestari global ka investuar në obligacione 7-dhe 10-vjeçare të titujve të Qeverisë në vlerën afro

15 milionë euro, ku një prej bankave në Shqipëri ka shërbyer si nënkujdestar, por ky investitor aktualisht nuk figuron më në portofolin e nënkujdestarit. **Zhvillimi i tregut të kapitaleve është i domosdoshëm** pasi ai mobilizon edhe investime nga ana e investitorëve të huaj dhe konsiderohet si indikator për politika ekonomike dhe financiare të shëndetshme që krijojnë një mjedis të mirë për investime të huaja direkte.

2. Mungesa e një tregu eficient sekondar me likuiditet të lartë dhe mungesa e një kurbe Yield-i të titujve shtetërorë

Një nga sfidat më të mëdha për zhvillimin e një tregu obligacionesh korporative është mungesa e një tregu eficient sekondar për titujt e qeverisë. Për shkak të frekuencës së ulët të tregtimit të këtyre titujve mungon një kurbë e saktë e *yield*-it për të gjitha maturitetet e titujve të Qeverisë. Krijimi i kurbës së *yield*-it është i rëndësishëm jo vetëm për mirëfunksionimin e titujve të Qeverisë, por ai shërben si *Benchmark* dhe krijon bazën për vlerësimin e drejtë të çmimeve të tipave të tjera të titujve korporativë duke ndihmuar në rritjen e eficiencës edhe në tregun e obligacioneve korporative. Në kushtet që tregu i kapitaleve në vend pritet të pasurohet me instrumente të tjerë financiare, modelimi i kurbës së *Yield*-it kthehet në domosdoshmëri. Mungesa e tregut sekondar paraqet një risk kyç të likuiditetit për fondet e investimit në rast se disa investitorë njëkohësisht kërkojnë të ndërmarrin shlyerje të kuotave. Një treg i zhvilluar sekondar dhe kurba e *yield*-it që rezulton nga ky zhvillim përbëjnë bazën e vendosjes së çmimit të të gjithë titujve të tjerë dhe tregjeve të kapitalit. Në rast të mungesës së likuiditetit për një titull të qeverisë si bazë për vlerësimin mund të shërbejë edhe normat e kontratave Swap, prandaj domosdoshmëri përbën edhe zhvillimi i këtij tregu.

3. Asimetria e informacionit

Mungesa e informacionit mbi kurbën e *yield*-it dhe çmimet, si dhe mos tregtimi në një treg zyrtar krijon edhe asimetri në informacion. Kështu aktualisht rezulton që në tregun shqiptar të kapitaleve, ndërmjetësit financiarë të kenë më shumë informacion se investitorët. Ndër të tjera një treg i kompletuar kapitali duhet të karakterizohet nga informacion simetrik, ku çmimet të reflektojnë të gjithë informacionin e nevojshëm. Në tregun shqiptar të titujve ka një

mungesë në transparencën e çmimeve të Tregut mbi Banak (OTC) që rezulton në inefficiencë në procesin e gjetjes/zbulimit të çmimeve. Në këto kushte lind një nevojë për reformim në sistemin e tregtimit, pasi titujt e qeverisë janë të segmentuara ndërmjet bursës dhe tregut OTC. Sistemi Bloomberg/Reuters i përdorur nga Bankat nuk mund të shërbejë si mekanizëm për zbulimin e çmimeve të drejta pasi një pjesë e madhe e tregtimit realizohet nga brokerat jashtë sistemit Bloomberg, për më tepër që këto sisteme nuk janë sisteme të mirëfillta tregtimi, por platforma komunikimi. Për këtë arsye tregtimi në një platformë të përbashkët i titujve të Qeverisë dhe titujve korporativë mund të ishte i nevojshëm. Tregtimi i titujve të Qeverisë mund të organizohej edhe në formën e një platforme shumëpalëshe tregtimi e njohur si MTF. Nga ana tjetër një platformë e përbashkët do të mundësojë një rregullim më efektiv, mbikëqyrje më të mirë dhe monitorim të tregjeve të titujve, dhe nxit investitorët dhe pjesëmarrësit e tjerë të tregut që të angazhohen në investim, tregtim apo menaxhim portofoli. Një alternativë tjetër dhe si një hap i dytë mund të shikohej edhe kalimi në Bursë i tregut sekondar të titujve të Qeverisë. Megjithatë, fillimisht fokusi është në zhvillimin e sistemit *Market Maker* dhe më pas në një periudhë më afatgjatë mund të shihen hapat e mëtejshëm që mund të ndiqen me tregun sekondar.

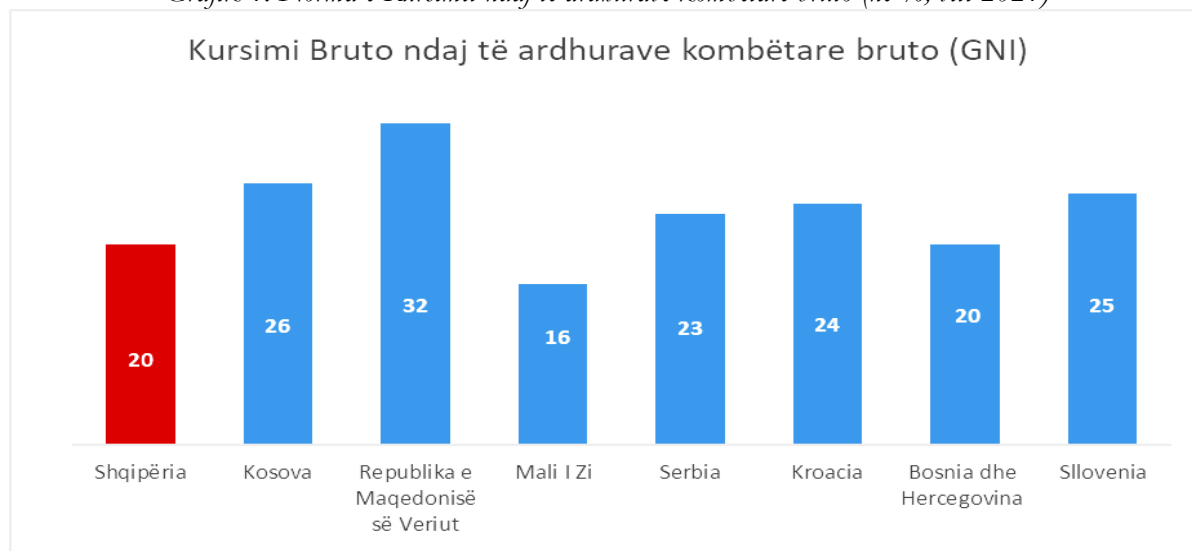
4. Orientim konservativ dhe tradicional i portofolit të investimeve të popullsisë drejt depozitave (mungesa e kërkesës)

Sipas të dhënave më të fundit të Bankës Botërore për vitin 2021 kursimi bruto si përqindje e të ardhurave kombëtarë bruto (GNI) për vitin 2021 është 20%. Krahasuar me disa vende të rajonit rezulton që kjo normë për Republikën e Maqedonisë së Veriut është 32%, për Malin e Zi 16%, Serbinë 23%, Kosovën 26%, Kroacinë 24%, Bosnjë dhe Hercegovinën 20%, Slloveninë 25%.¹

¹

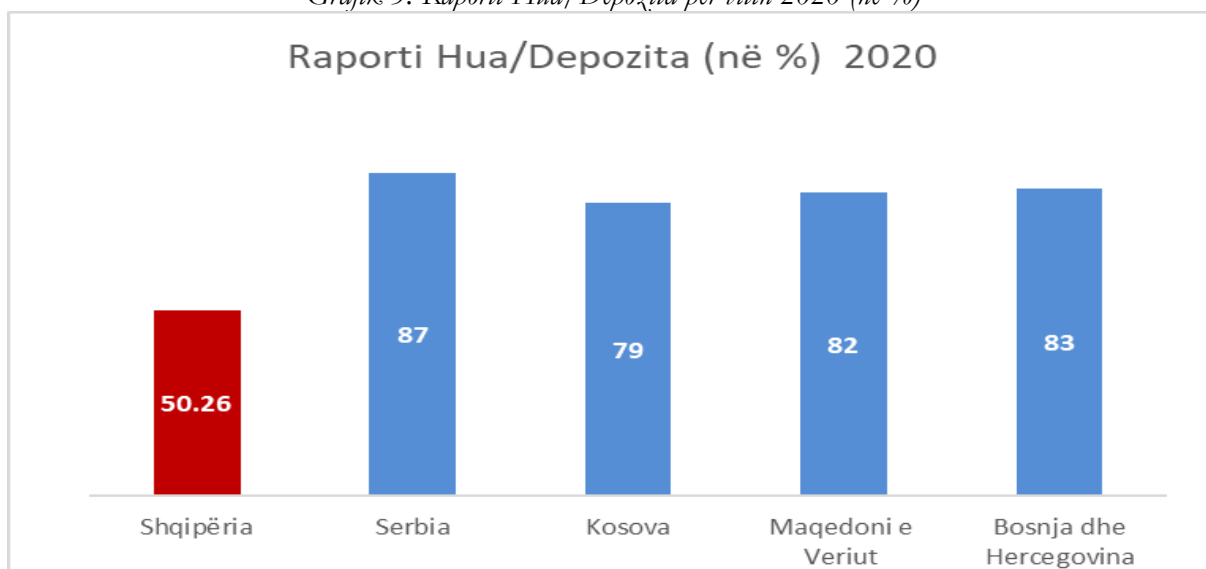
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNS.ICTR.GN.ZS?locations=AL>

Grafik 4: Norma e Kursimit ndaj të ardhurave kombëtare bruto (në %, viti 2021)

Burimi: Ndërtuar mbi bazën e të dhënave të Bankës Botërore²

E shprehur në shumë monetare kjo normë kursimi për vitin 2021, për Shqipërinë është rreth 3.53 miliardë dollar apo 375.7 miliardë lekë, por vetëm një përqindje e vogël e këtij kursimi kalon nëpërmjet tregjeve të kapitalit. Kjo për shkak të mentalitetit konservativ të investimit, si dhe ndërgjegjësimit e besimit të ulët të investitorëve në këto tregje. Aktualisht raporti kredi/depozita është në nivelin rreth 50%, (niveli i vendeve të Ballkanit Perëndimor është rreth 85%) që do të thotë se ka burime të konsiderueshme të pashfrytëzuara që mund të orientohen drejt tregut të kapitaleve.

Grafik 5: Raporti Hua/Depozita për vitin 2020 (në %)

Burimi: Fondi Monetar Ndërkombëtar

² <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNS.ICTR.GN.ZS?locations=AL>

Mbështetur në statistikën më të fundit të llogarive financiare të publikuara nga Banka e Shqipërisë për vitin 2021, ekonomitë familjare dhe sektori jorezident janë pozicionuar edhe në vitin 2021 në kreditorë ose huadhënës neto, ndërkohë që, korporatat jofinanciare dhe qeveria vijojnë në pozicion debitor ose huamarrës neto.

Në harkun kohor të një viti, mjetet e ekonomive familjare u zgjeruan me rreth 210 miliardë lekë duke arritur në fund të vitit 2021 vlerën prej 2,452 miliardë lekë. Ekonomitë Familjare për vitin 2021 kanë zënë 33.8% të stokut të mjeteve financiare dhe instrumenti kryesor i përdorur nga ekonomitë familjare, vijon të jetë “monedha dhe depozitat”, i cili përfaqëson 52% të mjeteve financiare të këtij sektori, në fund të 2021. Ndërkohë “kapitali dhe aksione në fonde investimi” përbën 40% të totalit të mjeteve financiare, ndjekur nga “letra me vlerë të borxhit” 3.3%. Këto shifra, si dhe tendenca për zgjerim të mjeteve financiare të popullsisë tregojnë që ka potencial që popullsia të orientohet drejt tregut të titujve, si dhe potencial për rritje të pjesëmarrjes në sigurime dhe fonde pensioni apo fonde investimesh. Vendi realisht ka likuiditet të mjaftueshëm që mund të orientohet drejt investimit në tregjet e kapitalit. Ndërkohë që edhe titujt e qeverisë aktualisht po përjetojnë norma të larta interesi, duke u ofruar kështu individëve mundësi për alternativa të tjera investimi.

5. Ndërgjegjësim i ulët i kompanive shqiptare për benefitet e tregut të kapitaleve në vend, si dhe besim i ulët në tregjet e kapitalit (mungesa e ofertës)

Mangësitë në edukimin financiar mund të pengojnë ndjeshëm zhvillimin e tregjeve të kapitalit të një vendi. Mungesë në edukimin financiar vihet re jo vetëm tek investitori, por edhe te vetë emetuesi. Duke mos e kuptuar plotësisht riskun dhe përfitimet që sjellin alternativat e reja të financimit nëpërmjet emetimit të aksioneve apo obligacioneve, kompanitë refuzojnë ta konsiderojnë këtë formë, pasi e shohin si një shpërndarje të pronësisë në persona të huaj. Shumë biznese të cilat duan të listohen në bursë për tregtimin e aksioneve mund të druhen nga shtimi i kërkesave për raportim, si dhe shpërndarja e kontrollit të kompanisë së tyre në investitorë të jashtëm. Zakonisht ata që i kanë krijuar kompanitë që në vitet ‘90 janë shumë të lidhura me këto kompani dhe nuk duan të heqin dorë nga aksionet,

kështu që pjesa më e madhe e bizneseve nuk e marrin në konsideratë emetimin e aksioneve, prandaj si një fillim për zhvillimin e tregut mund të shihet listimi i kompanive nëpërmjet emetimit të obligacioneve.

Edukimi i emetuesve duhet të jetë në fokus, pasi në momentin që këto biznese kuptojnë plotësisht alternativat e reja të financimit ato do të jenë në gjendje të bëjnë një analizë të kostove dhe benefiteve që rrjedhin nga listimi duke marrë një vendim të drejtë për mbarëvajtjen e biznesit të tyre.

Bizneset shqiptare duhen nxitur që ta vlerësojnë emetimin dhe listimin në Bursë si një alternativë tjetër të financimit të nevojave të tyre. Problemi kryesor që shfaq biznesi është kohëzgjatja e procesit të emetimit dhe kostot e lidhura me të. Në këtë mënyrë, në vend të pritjes për një kohë të gjatë të emetimit dhe me qëllim shmangien e kostove të procesit të ofertës publike, bizneset preferojnë t’i drejtohen për kredi bankave, ku për një kohë shumë të shkurtër mund të marrin kredi. Ndërkohë arsye të tjera të mungesës së emetuesve në Bursë mund të qëndrojnë në faktin që disa emetues kanë hezitimet e tyre duke qenë më mosbesues.

Deri tani një aktor shumë i rëndësishëm i zhvillimit të tregut të obligacioneve me ofertë private në rolin e emetuesit janë disa institucione financiare dhe institucionet e mikrokreditit. Gjatë vitit 2021 në treg ishin 6 emetues të obligacioneve me ofertë private, nga të cilët 4 banka, 1 institucion mikrokredie dhe 1 shoqëri tregtare. Përgjatë vitit 2021, Autoriteti ka regjistruar 5 akt-oferta të përgatitura nga 3 emetues (banka). Investitorët e këtyre obligacioneve janë kryesisht individë (mbi 95%) dhe disa persona juridikë. Tendenca në rritje e volumit të pashlyer të obligacioneve me ofertë private tregon njëkohësisht që ka emetues potencialë për tituj me ofertë publike. Tradicionalisht kudo në botë institutet e mikrokredisë janë të orientuar në financimin nëpërmjet titujve të borxhit. Mikrofinanca është përballur me pasojat e situatës së shkaktuar nga COVID-19, dhe është vënë në provë likuiditeti apo vështirësi për të përballuar kostot operative dhe për të vijuar aktivitetin kreditues. Financimi nëpërmjet tregut të kapitalit u mundëson rritje këtyre institucioneve, rritje të ekonomisë së shkallës, si dhe përmirësim të likuiditetit të tyre për të vijuar aktivitetin e tyre.

Aktualisht në vend po vihet re gatishmëria e këtyre institucioneve për të emetuar dhe listuar në Bursë obligacione që i drejtohen publikut. Kështu tregu i kapitaleve i ofron këtij sektori një alternativë të re financimi të ndryshme nga financimet tradicionale të tij, me qëllim që t'i mundësohet likuiditeti dhe veprimtaria operationale. Eksperiencia botërore ka treguar se financimi i sektorit të mikrokredisë në tregun e kapitaleve realizohet nëpërmjet titujve të borxhit, por me rritjen e mëtejshme të këtij sektori, mund të pritët edhe një listim i mundshëm i aksioneve të këtyre institucioneve, që do të kishte impakt pozitiv në rritjen e prestigjit, imazhit të këtij sektori, si dhe rritjen e investitorëve që do të shpreheshin të gatshëm të investonin në sektorin e mikrofinancës.

Për efekt të zhvillimit të tregut të kapitaleve dhe nxitjes së numrit të emetuesve shumë vende të rajonit kanë ndërmarrë edhe listimin e detyrueshëm të kompanive në Bursë, p.sh. duke detyruar kompanitë me mbi 100 aksionarë të listohen në Bursë. Megjithatë kjo alternativë e ndjekur nga vendet e rajonit vite më parë për t'i dhënë një shtysë tregut të kapitaleve nuk mund të funksionojë në Shqipëri, pasi çdo listim i detyruar mund të jepte sinjalin e gabuar. Shembulli i Republikës së Maqedonisë së Veriut, tregon që shteti nuk i detyron dot kompanitë të qëndrojnë gjatë gjithë kohës të listuara në Bursë, kjo sepse pas incentivës së dhënë nga shteti për listim, në momentin e mbarimit të afatit për të qëndruar të listuara, këto kompani nëse nuk gjejnë arsye për të qëndruar do të delistohen, kështu që një pjesë e mirë e tyre realisht u delistuan pa tregëtuar asnjëherë. Listimi pa tregtim do të ngarkonte emetuesit potencialë vetëm me kosto dhe pa tregtim do jepte efektin e kundërt, prandaj një listim i kompanive pa asnjë instrument financiar nuk do të kishte kuptim.

Në këto kushte për nxitjen dhe zhvillimin e tregut të kapitaleve shihet e arsyeshme që të realizohet emetimi i obligacioneve me ofertë publike nga ana e disa kompanive shtetërore, të cilat paraqesin rezultate shumë të mira nga pikëpamja financiare dhe plotësojnë edhe kriteret cilësore apo sasiore për t'u listuar. Pra, disa operatorë ekonomikë shtetërorë do të ishin kandidatë potencialë shumë të mirë për listim në Bursë, pasi janë operatorë që kanë kredi në banka tregëtare dhe kanë nevojë për financim përmes borxhit. Kjo është një mundësi e mirë për këto

kompani të shfrytëzojnë tregun e kapitaleve dhe ndërkohë shteti mund të japë shembullin e parë në mënyrë që më pas të vijojnë edhe kompanitë private të listohen.

Më poshtë jepet një përmbledhje e avantazheve të emetimit të obligacioneve me ofertë publike:

- diversifikim i burimeve të financimit të kompanive me kapital shtetëror;
- rritje e transparencës së këtyre kompanive ndaj publikut (për shkak të listimit në Bursë);
- furnizim i tregut financiar me instrumente financiare;
- rritje e mundësisë së fondeve të investimit dhe pensionit për diversifikim portofoli;
- një emetim i obligacioneve me ofertë publike nga ana e kompanive shtetërore do të hapte rrugën për emetime nga emetues me kapital privat.

6. Pjesëmarrje e ulët në Bursë dhe mungesa e instrumenteve të larmishëm financiarë

Krijimi i një tregu të rregulluar nëpërmjet licencimit të Bursës Shqiptare të Titujve (ALSE) në korrik të vitit 2017 ka krijuar premisat për një vlerësim të drejtë të titujve, për ofrimin e shumëllojshmërisë së instrumenteve financiare, si dhe për sigurimin e likuiditetit. Që prej fillimit të aktivitetit të Bursës Shqiptare të Titujve, ALSE, në shkurt të vitit 2018, deri në dhjetor të vitit 2021 në Bursën Shqiptare të Titujve është realizuar një vëllim tregtimi prej 3.3 miliardë lekë, prej të cilave rreth 1.47 miliardë lekë i përkasin volumit të tregtimit të realizuar gjatë vitit 2019, 452 milionë lekë, i përkasin volumit të tregtimit të realizuar përgjatë vitit 2020, ndërsa rreth 3 milionë lekë është volumi i tregtimit për vitin 2021. Titujt e Qeverisë Shqiptare janë të vetmit tituj që janë tregtuar në Bursë. Volumet modeste të tregtimit janë shoqëruar me një numër të kufizuar prej 3 anëtarësh (banka). Në këtë drejtim sfida konsiston edhe në rritjen e mëtejshme të numrit të anëtarëve, si një element kryesor dhe i domosdoshëm për mirëfunksionimin e veprimtarisë së Bursës dhe zbatimin e parimit të ekzekutimit më të mirë të urdhrave të klientit, apo reflektimin sa më real të çmimit të tregut. Edhe pse që prej muajit shkurt 2019 Bursës Shqiptare të Titujve i është hequr kufizimi për të tregtuar vetëm tituj të Qeverisë Shqiptare, gjatë vitit të parë të aktivitetit të saj, gama e instrumenteve financiare të tregtuara në Bursë është ende e kufizuar në bono dhe obligacione të Qeverisë Shqiptare, ndërkohë që një treg i zhvilluar

kapitali duhet të ofrojë larmishmëri instrumentesh financiare për investitorë të ndryshëm me horizonte të ndryshme investimi. Veçanërisht, mungesa e instrumenteve të ndryshëm cenon mundësitë e investimit të kompanive në përputhje me politikat e tyre të menaxhimit të aseteve dhe detyrimeve. Kështu, mbështetur në praktikat ndërkombëtare shoqëritë e sigurimit të jetës mund të jenë investitorë institucionalë të rëndësishëm që investojnë ndërmjet të tjerash në obligacione të qeverive vendore, për efekt të politikave të tyre të investimit, si dhe për efekt të menaxhimit të aseteve dhe detyrimeve. Vetë mungesa e njohurive financiare dhe faza e zhvillimit të ulët të tregut të kapitaleve bëhen shkas për këtë mungesë në larmishmërinë e instrumenteve financiare. Kontributet e anëtarëve të fondeve të investimit investohen vetëm në instrumente afatgjatë të titujve të qeverisë. Me rritjen e fondeve ka nevojë për diversifikimin në tituj më riskozë si tituj korporativë apo aksione me qëllim që këto fonde të mbeten atraktive për investitorin.

Në rrethanat e sipër-përmendura me një numër të kufizuar anëtarësh dhe volum të ulët tregtimi Bursa Shqiptare e Titujve ende nuk luan ende rolin e saj thelbësor në financimin e kompanive. NVM-të, që përbëjnë edhe përqindjen më të lartë të kompanive shqiptare, si dhe me kontributin më të lartë në ekonomi, janë të varura nga fitimet e mbajtura apo nga huat bankare. Oportunitetet e financimit përmes tregut të kapitalit duhet të jenë më tërheqëse. Ka një sërë faktorësh që ndikojnë që një Bursë të jetë tërheqëse si: madhësia e tregut, risku, mbrojtja e aksionarëve, likuiditeti, rregullimet ligjore, volumi i tregtimit, listimet e reja, kostot e transaksionit, tarifat e listimit etj.

Vendet e rajonit, si: Kroacia, Bosnja Hercegovina, Serbia apo Mali i Zi karakterizohen nga një numër më i madh listimesh në Bursë. Shumica e kompanive të listuara rezultuan nga procesi i privatizimit masiv dhe shumë pak kompani të reja përdorin kapitalin në bursë si alternativë për financim.

Benefitet e kompanive të listuara në tregun zyrtar do të ishin:

1. Akses në kapital përmes emetimit të titujve të rinj.
2. Rankim më i lartë dhe reputacion më i mirë.
3. Rritje e likuiditeti dhe përcaktim i drejtë i vlerës së tregut të çmimit të aksioneve.

4. Mbrojtje më e eficiente e investitorëve, emetuesve dhe aksionarëve të vegjël.

5. Implementim më eficient i parimeve të qeverisjes korporative.

6. Listime paralele në bursat e huaja.

Megjithatë me gjithë eksperiencën më të gjatë në fushën e tregut të kapitaleve edhe në këto vende procesi i emetimit të të një oferte fillestare publike (IPO), është ende në diskutim, sikurse edhe në Shqipëri, ku mungon ky lloj procesi.

4. Vizioni, objektivat kryesorë dhe Metodologjia e Implementimit të Dokumentit të Politikës për Zhvillimin e Tregjeve të Kapitalit në Shqipëri

Vizioni i politikës publike për zhvillimin e tregjeve të kapitalit është kthimi i tregjeve të kapitalit në vend në një alternativë të qëndrueshme financimi përkundrejt burimeve tradicionale të financimit.

Tregjet e kapitalit në botë ndahen në tregje pak të zhvilluara (*Frontier Market*), tregje në zhvillim (*Emerging Markets*) dhe tregje të zhvilluara (*Developed Markets*). MSCI (*Morgan Stanley Capital International*), është një kompani amerikane që klasifikon vendet në një prej këtyre tregjeve dhe për secilin prej këtyre tregjeve përlllogarit një indeks (indeksi MSCI) për të evidentuar performancën e tregjeve të aksioneve në këto vende. Shqipëria nuk është ende e kategorizuar në një prej këtyre tri tregjeve për shkak të mosekzistencës së tregut të aksioneve dhe stadi të ulët të zhvillimit të tregut të kapitaleve në vend. Nga vendet e Evropës Juglindore për vitin 2020 vihet re se MSCI ka përfshirë Kroacinë, Serbinë, Rumaninë dhe Slloveninë, tek Indeksi i Vendeve me treg kapitali pak të zhvilluar (*Frontier Market*), ndërsa në Indeksin e vendeve në zhvillim të tregjeve të kapitalit janë përfshirë: Greqia, Hungaria, Polonia dhe Turqia. Kurse vende të Evropës, si: Austria, Belgjika, Danimarka, Finlanda, Franca, Gjermania, Suedi, Zvicra etj., klasifikohen si vende me tregje të zhvilluara të kapitalit³. Përfshirja e vendit në indekset ndërkombëtare të tregut të kapitaleve është e rëndësishme pasi rrit sigurinë e investitorit të huaj dhe nxit rritjen e flukseve të kapitalit nga kjo kategori e investitorëve të huaj. Në këto kushte vizioni i Autoritetit është që Shqipëria të përfshihet në indeksin ndërkombëtar

³ <https://www.msci.com/market-classification>

dhe të mund të fitojë minimalisht statusin e një tregu aksionesh pak të zhvilluar (*Frontier Market*).⁴

Në funksion të vizionit për zhvillimin dhe mirëfunksionimin e tregut të kapitaleve pritet që brenda një periudhe pesëvjeçare të ketë një përmirësim të treguesve të mëposhtëm të tregut të kapitaleve.

1. Rritje e kapitalizimit të tregut. Mesatarja e kapitalizimit të tregut të aksioneve të disa prej vendeve të rajonit është rreth 35% të PBB-së. Në kushtet kur ky treg aksionesh ende nuk është zhvilluar në vend do të ishte jorealit projektioni për t'iu përafëruar kësaj mesatareje brenda një periudhe 5-vjeçare. Megjithatë gjatë kësaj periudhe synohet që tregu i aksioneve të japë një kontribut modest në PBB. Edhe tregu i borxhit pritet të kontribuojë në rritjen e kapitalizimit si rezultat i emetimeve të obligacioneve.

2. Rritje e likuiditetit. Me vijimin e implementimit të programit *Market Maker* pritet të arrihet një aktivitet më i lartë në tregun sekondar, si dhe një likuiditet i përmirësuar i titujve të qeverisë. Përgjatë një periudhe 5-vjeçare synohet të arrihet edhe një rritje e likuiditetit në tregun e aksioneve/obligacioneve të emetuara nëpërmjet rritjes së volumit të tregtimit.

3. Një treg edhe më të zhvilluar të titujve të Qeverisë që hedh bazat për **zhvillimin e tregut të obligacioneve korporative**.

4. Ndryshim i mentalitetit në financimin e kompanive shqiptare në favor të **financimit jobankar** nëpërmjet rritjes së volumit të emetimit të obligacioneve korporative.

5. Ndryshim në strukturën e investimeve të ekonomive familjare, duke i orientuar kursimet e tyre nga depozitimet në bankë, drejt kalimit të këtyre kursimeve në favor të tregut të kapitaleve.

6. Nisur edhe nga eksperiencia e vendeve të rajonit që megjithëse kanë përjetuar një historik të gjatë të krijimit të Bursave ende nuk kanë realizuar një IPO, pritshmëria për realizimin e të paktën një **emetimi me ofertë fillestare publike** (IPO) do të ishte më realist brenda një periudhe 5-vjeçare.

Pritshmëritë e sipërpërmendura kërkojnë plane konkrete veprimi për arritjen e tyre që kërkojnë bashkëpunim dhe koordinim midis shumë institucioneve si Banka e Shqipërisë, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, por mbi të gjitha edhe me politikat stimuluese të Qeverisë dhe vullnetin e saj për zhvillimin e këtij tregu.

Këto plane veprimi duhen orientuar në drejtim të këtyre elementëve:

1. Rritje e interesit të investitorëve;
2. Një treg më tërheqës për emetuesit;
3. Kuadër ligjor dhe rregullativ i fortë;
4. Krijimi i produkteve financiare më tërheqëse për investim;

5. Edukimi financiar për investitorët dhe emetuesit, ku të realizohen fushata specifike ndërgjegjësimi dhe vetë Bursa dhe kompanitë duhet të kenë pjesëmarrje aktive në ftesat që duhet t'i bëjnë investitorëve për investim duke u krijuar besimin në këto investime.

Në funksion të objektivit të përgjithshëm, i cili është promovimi i tregjeve eficiente të kapitalit nëpërmjet nxitjes së zhvillimit të këtyre tregjeve dhe mbikëqyrjes efektive të tyre, dokumenti i politikave do të fokusohet në këto fusha kryesore të prioritetit:

- Krijimi i kushteve të përgjithshme për mirëfunksionimin e tregut të kapitaleve;
- Plotësim i kuadrit rregullativ e legjislativ në fushën e tregjeve të kapitalit;
- Zgjerim i gamës së instrumenteve financiare;
- Zgjerim i bazës së investitorit;
- Rritje e pjesëmarrjes së emetuesve;
- Përmirësim i eficiencës së infrastrukturës së tregut.

⁴ Ky vizion është edhe në përputhje me rekomandimin e dhënë nga ekspertja e huaj Adriana Tanasoiu, e cila mbështet Autoritetin në projektin mbi formën e duhur të Depozitarit Qendror të Titujve,

Objektivat kryesorë (strategjikë)

- Një treg më tërheqës për emetuesit, që çon në rritjen e pjesëmarrjes së emetuesve;
- Zgjerimi i bazës së investitorëve;
- Zhvillimi i tregut sekondar të titujve të qeverisë;
- Rritja e eficiencës dhe transparencës së tregut.

Për arritjen e këtij objektiivi fokusi do të jetë te:

- Përcaktimi i kushteve paraprake të zhvillimi të tregut;
- Adresimi i sfidave dhe problematikave të tregut të kapitaleve;
- Identifikimi i prioriteteve për zhvillimin e tregut të kapitaleve;
- Bashkëpunimi me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, si dhe institucione të tjera me rol kyç në zhvillimin e tregut të kapitaleve, si dhe përfaqësues të tregut të kapitaleve;
- Sigurimi i një mbikëqyrje efektive të këtij tregu;
- Përcaktimi i planeve konkrete të veprimit sipas prioriteteve të vendosura.

Grafik 6: Përmbajtja e Dokumentit Politik për Zhvillimin e Tregjeve të Kapitalit

Me qëllim zhvillimin e këtij tregu lind domosdoshmëria e adresimit të disa çështjeve si:

- Rritja e besimit së investitorit vendas në tregjet e kapitalit;
- Përmirësimi i transparencës dhe qeverisjes korporative të kompanive shqiptare;
- Nxitjen e investitorëve të huaj për investim në tregun e kapitalit vendas;
- Krijimi dhe forcimi i kapaciteteve mbikëqyrëse të autoriteteve rregullatore;
- Krijimin e produkteve të larmishme dhe tërheqëse për investim;
- Sigurimin e edukimit financiar për investitorët dhe emetuesit.

Më poshtë paraqitet metodologjia për arritjen e objektivave të dokumentit politik dhe për implementimin e kësaj politike:

Bashkëpunimi ndërinstitucional dhe dialogu me tregun ✓ Sigurimi i mbështetjes/asistencës në implementimin e politikave që krijojnë një mjedis të favorshëm për tregje më likuidë, me larmishmëri tregjesh financiare dhe me një treg të zhvilluar të kapitalit.	Mbikëqyrje efektive ✓ Plotësim i Kuadrit Rregullativ dhe sigurimi i transparencës dhe sjelljes së drejtë në treg, mbështetur në kuadrin e ri ligjor.
Këshillim/asistencë ✓ Shfrytëzimi i materialeve dhe rekomandimeve të përgatitura nga ekspertë të huaj ✓ Asistencë për promovimin e infrastrukturës eficiente të kapitalit, zgjerimin e gamës së produkteve, bazën e investitorit dhe sigurimin e tregjeve më likuide të kapitalit. ✓ Praktikat e tregut lidhur me obligacionet korporative, përfshirë obligacionet e qeverisë vendore sipas kuadrit ligjor në fuqi.	Praktikat më të mira në rajon dhe më gjerë ✓ Hapat e veprimit të ndjekura në vendet e rajonit për zhvillimin e tregut të kapitaleve, praktikat e ndjekura dhe asistencë që kanë marrë. ✓ Analizë krahasuese të treguesve të tregut të kapitalit me vendet e rajonit.

5. Këndvështrim mbi segmentet e tregut të kapitaleve

5.1 Tregu i titujve të qeverisë

Aktualisht tregu i kapitaleve në vend përbëhet nga segmenti i letrave me vlerë të Qeverisë Shqiptare dhe tregu i obligacioneve të emetuara me ofertë private.

Tregu më i madh mbetet ende tregu i titujve të qeverisë. Titujt shtetërorë emetohen në monedhë kombëtare dhe të huaj në formën e bonove të thesarit me maturim 3, 6 dhe 12-mujor, si dhe obligacione me maturitet 2, 3, 5, 7, 10 dhe së fundmi edhe 15-vjeçare. Megjithatë, tregu me pakicë i titujve të Qeverisë, i organizuar në formën e tregut mbi banak (OTC) përfshin vetëm tregtimet ndërmjet shoqërive komisionere/bankave të licencuara për të kryer transaksione në tregun me pakicë të letrave me vlerë dhe investitorëve individualë apo investitorëve - persona juridikë. Sipas të dhënave statistikore të Autoritetit për periudhën janar-dhjetor 2021, në tregun me pakicë të titujve të Qeverisë ka vijuar të dominojë transaksioni “Blerje në tregun primar” me 50.6% kundrejt vëllimit të përgjithshëm të transaksioneve.

Për sa i përket aktivitetit në tregun sekondar ai mbetet ende i ulët me rreth 14.06% të totalit të transaksioneve të kryera në këtë treg. Vëllimi i tregut sekondar të titujve të Qeverisë për vitin 2021, u dominua në masën 58.13% nga transaksione në instrumente afatshkurtër (bono thesari) dhe 41.87% nga transaksionet në instrumente afatgjatë (obligacione).

Në një periudhë afatshkurtër shihet më realist zhvillimi i mëtejshëm i këtij lloji tregu. Segmentet e tjera të tregtimit kërkojnë një periudhë më afatgjatë për zhvillimin e tyre. Prandaj edhe zhvillimi i tregut të kapitaleve në periudhë afatshkurtër duhet të fokusohet në përmirësimin dhe forcimin e tregut të parasë dhe tregut të titujve të Qeverisë.

Në mungesë të bazës së larmishme të investitorëve, e cila do të duhej të përfshinte investitorë të brendshëm institucionalë me peshë të konsiderueshme në treg (p.sh. fondet e pensionit dhe kompanitë e sigurimit të jetës), si dhe investitorë jorezidentë, Ministria e Financave dhe Ekonomisë duhet të mbështetet në sektorin bankar.

Me qëllim zhvillimin e mëtejshëm të tregut të titujve të Qeverisë, nxitjen e tregut sekondar dhe rritjen e likuiditetit, në Shqipëri që prej vitit 2018 është implementuar sistemi *Market Maker* (zhvillues tregu) me pjesëmarrje të 5 bankave në rolin e zhvilluesve të tregut. Këto banka janë përzgjedhur nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë pas plotësimit të disa kriterëve të përcaktuara, si: kërkesat për kapital, rezultatet financiare të mira, madhësia e aktivitetit në tregun e titujve të qeverisë dhe teknologjia e përshtatshme. Bankat kanë ekskluzivitetin e pjesëmarrjes në treg primar dhe të tregtimit për obligacionet referencë 3-vjeçare dhe 5-vjeçare. Në rolin e tyre si zhvillues tregu, këto subjekte si rregull nuk duhet të paguajnë komisione, me qëllim inkurajimin e tyre për ngushtimin e *spread*-it midis blerjes dhe shitjes. Këto banka, përveç privilegjit të siguruar për të marrë pjesë në ankand për llogari të tyre apo klientëve, janë zotuar gjithashtu të marrin përsipër detyrimin për të kuotuar çmimet e blerjes dhe shitjes së titullit. Që prej gjysmës së dytë të vitit 2018 e deri në gjysmën e dytë të vitit 2022 në tregun primar janë emetuar 9 obligacione referencë, nga të cilët 4 obligacione 3-vjeçare dhe 5 obligacione 5-vjeçare, që tregtohen nëpërmjet sistemit *Market Maker*.

Ky lloj sistemi aplikohet në shumë vende si një mënyrë për zhvillimin e tregut primar dhe sekondar të titujve të Qeverisë. Nga eksperiencia në këto vende, ky sistem mund të shoqërohet edhe me disavantazhe siç janë mungesa e konkurrencës për shkak të pjesëmarrjes së ulët në sistem apo rreziku për marrëveshje midis pjesëmarrësve kur numri i tyre është i ulët. Për më tepër, mund të ndodhë edhe që zhvilluesit e tregut t'i përfitojnë titujt me interesa të mira dhe t'i mbajnë ato deri në maturitet në vend që t'i shesin. **Me qëllim vlerësimin e aktivitetit të bankave zhvilluese të tregut, për t'u siguruar që bankat pjesëmarrëse operojnë duke respektuar marrëveshjen e nënshkruar me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, kjo e fundit është në proces të ngritjes së një metodologjie, dhe planifikon të nisë vlerësimet duke nisur nga vitit 2023.**

Në tërësi, pas projektit të suksesshëm pilot “*Market Maker*” në vitin 2018, prezantimi i marrëveshjes së përhershme të *Market Maker* për obligacionet referencë 3- dhe 5-vjeçare nuk ka sjellë ende rezultatet e parashikuara. Njëra prej arsyeve

qëndron në faktin që ka një numër të kufizuar të obligacioneve *Benchmark* që tregtohen në sistemin *Market Maker* dhe që janë të disponueshëm për shitje. Krijuesit e Tregut, pjesëmarrës në sistemin *Market Maker* i trajtojnë ndryshe obligacionet; disa i kanë të gjitha në portofolin e disponueshëm për shitje, ndërsa disa të tjera mbajnë një pjesë të tyre deri në maturim. Në mënyrë që të lehtësohet zhvillimi i tregut sekondar duhet që të gjithë krijuesit e tregut të kenë obligacione të disponueshme për shitje në masë të konsiderueshme.

Së fundmi, zhvillimi i mëtejshëm me shtim të tipologjisë së investitorëve në tregun sekondar përbën domosdoshmëri për zhvillimin e këtij sistemi. **Një kërkesë e lartë nga burime jo banka do të siguronte një kërkesë të qëndrueshme, si dhe stabilitet në tregun e ankandeve. Në funksion të këtij objekti, Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe Banka e Shqipërisë kanë punuar mbi sigurimin e kodit ISIN ndërkombëtar për emetimet e titujve të qeverisë, i cili pritet të aplikohet duke nisur nga viti 2023 për emetimet e reja në tregun primar.**

5.2 Tregu i obligacioneve të shoqërive aksionare (obligacionet e emetuara me ofertë private)

Aktualisht numri i kompanive që financohen me tituj borxhi është i ulët me rreth 7 emetues, kryesisht banka, ku të gjithë emetimet kanë qenë me ofertë private.

Duke filluar nga nëntori 2011, tregu i obligacioneve të korporatave nëpërmjet ofertave private ka qenë aktiv. Obligacionet e emetuara nga shoqëritë aksionare me ofertë private u ofrohen investitorëve institucionalë, aksionerëve të vetë emetuesve apo deri 100 individëve. Këto obligacione karakterizohen nga norma interesi fikse, maturime afatgjata dhe kupona gjysmë-vjetore. Disa nga obligacionet e emetuara kanë pasur tiparin e konvertueshmërisë në aksione të zakonshme. Baza investitore blerëse e obligacioneve të korporatave përbëhet nga investitorë institucionalë dhe individë. Tregu i obligacioneve të emetuara me ofertë private, i cili është aktiv që prej vitit 2011, ka përjetuar dinamikë në rritje. Shuma e pashlyer e këtij lloj instrumenti financiar arriti nga rreth 8 miliardë lekë në fund të vitit 2020, në rreth 10 miliardë lekë në fund të vitit 2021, me një rritje prej rreth 25%. Përgjatë vitit 2021, Autoriteti ka regjistruar 5 akt-oferta të

përgatitura nga 3 emetues (banka). Investitorët e këtyre obligacioneve janë kryesisht individë (mbi 95%) dhe disa persona juridikë. Deri në mars 2022 gjendja e obligacioneve të emetuara me ofertë private arriti në 11.86%. Aktualisht në treg janë 7 emetues të obligacioneve me ofertë private, nga të cilët 5 banka, 1 institucion mikrokredie dhe 1 shoqëri tregtare. Gjithsesi kjo shumë është ende e papërfillshme në raport me PBB-në. Për shkak të natyrës së këtyre titujve, si tituj që janë të transferueshme por jo të tregtueshëm, ato nuk krijojnë likuiditet të lartë, dhe konsiderohen instrumente j-likuidë, pra që nuk nxisin zhvillimin e tregut sekondar. Kjo përforcon edhe rëndësinë e emetimit të titujve me ofertë publike. Njëkohësisht ecuria pozitive e tregut të obligacioneve me ofertë private tregon edhe potencialin në anën e ofertës për emetimin e titujve me ofertë publike.

5.3 Tregu i parasë

Tregu i REPO-ve në Shqipëri nuk është shumë i zhvilluar. Aktualisht pjesa më e madhe e REPO-ve realizohet midis Bankës së Shqipërisë dhe Bankave të tjera, ndërsa tregu i REPO-ve midis bankave është shumë më i ulët me një peshë të papërfillshme në raport me REPO-t të bankave me Bankën e Shqipërisë.

Referuar tremujorit të katërt të vitit 2021, në funksion të operacioneve për administrimin e likuiditetit të sistemit bankar, Banka e Shqipërisë, ka përdorur instrumentin e saj kryesor, marrëveshjen e anasjelltë të riblerjes me maturim njëjavor për mesatarisht 26.71 mld lekë ose 63.0% kundrejt 63.40% në 3-mujorin e mëparshëm.

Banka përdor dhe marrëveshjen e anasjelltë të riblerjes për një periudhë një ditore dhe ndërmjet një periudhe njëjavore – deri në – tremujore, por këto janë më pak të përdorshme për injektimin e likuiditetit.

Krahas përdorimit të marrëveshjeve të riblerjes, Banka e Shqipërisë kryen dhe marrëveshje SWAP me Ministrinë e Financave.

Efekti neto i veprimeve SWAP të realizuara me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë për vitin 2021 është pozitiv 129.5 milionë euro, duke reduktuar pozicionin në SWAP krahasuar me vitin 2020, ndërkohë që vëllimi total (konsideruar blerje-shitje) është 2,214 milionë euro.

Mundësia për rritjen e transaksioneve me REPO edhe midis Bankave, si dhe zhvillimi i REPO-ve dhe huadhënies së letrave me vlerë edhe

për obligacione që potencialisht do të listohen në Bursë do përmirësonte operacionet e tregut, duke lehtësuar krijimin e tregut nëpërmjet shitjes së shkurtër të letrave me vlerë e duke nxitur likuiditetin.

5.4 Tregu i obligacioneve korporative

Tregu i obligacioneve të tjera korporative është joekzistent. Ende nuk ka listim me ofertë publike në Bursë. Potenciali për rritje i këtij tregu has disa pengesa që lidhen edhe me faktin që pjesa më e madhe e ndërmarrjeve janë NVM që punësojnë deri në 10 veta, ndërkohë që tregu i obligacioneve aksesohet më shumë nga ndërmarrjet e mëdha. Megjithatë në disa vende të rajonit, si p.sh.: Bosnja dhe Hercegovina, ku ka pasur shumë pak emetime nga kompani të tilla ka rezultuar që transaksionet e raportuara kanë qenë transaksione të negociuara midis një apo dy huadhënësve. Në këto kushte këto veprime më shumë se veprime të tregut të kapitalit kthehen në hua bilaterale të negociuara që e kanë kaluar procesin e tyre thjesht nëpërmjet bursës për qëllim transparence apo detyrimi për raportim.

Një mundësi për zhvillimin e këtij tregu do të ishte emetimi i obligacioneve të qeverisë vendore. Zhvillimi i tregut të obligacioneve mund të nxitet edhe nga futja e produkteve të reja të njohura si *Covered Bonds* (obligacione të mbuluara). Në veçanti Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) ka qenë shumë aktive në zhvillimin e *Covered Bonds* në vendet e Evropës së Mesme dhe Lindore si pjesë e përpjekjeve të saj për të mbështetur zhvillimin e tregjeve të kapitalit dhe forcimin e tyre. *Covered bonds* janë një instrument i konsideruar me risk të ulët, që emetohet prej bankave dhe është i siguar nëpërmjet asetëve të bilancit të bankës emetuese, e cila i përdor këto fonde si mjet financimi për huat hipotekore, duke plotësuar financimin nëpërmjet depozitave.

Covered bonds kontribuojnë edhe në stabilitetin e sistemit bankar duke qenë se u lejojnë bankave të sigurojnë burime të tjera financimi me kosto efektive dhe të financojnë asete afatgjata, si dhe të eliminojnë mospërputhjen ndërmjet asetëve dhe detyrimeve. Zhvillimi i tregut të *Covered Bonds*, të cilat si rregull investojnë vetëm individët me të ardhura të larta apo investitorët institucionalë, duke qenë se ka kufizime në shumatat minimale të investimit, kërkon krijimin e një kuadri të përshtatshëm ligjor. BERZH ka investuar rreth 600 milionë euro për zhvillimin e tregut të *Covered Bonds*

në Greqi, Hungari, Poloni Republikën Sllovaqe dhe Turqi, ku investimin më të madh prej 385 milionë euro e ka pasur në Republikën e Sllovakisë për krijimin e kuadrit rregullator të *Covered Bonds*. Po kështu aktivizimi i BERZH-së ka qenë edhe në zhvillimin e kuadrit të ri ligjor në Poloni dhe Rumani. Në këto kushte tregu i *Covered Bonds* po përjeton zgjerim në shumë vende të Evropës së Mesme dhe Lindore.

Kuadri i ri ligjor dhe rregullativ për *Covered Bonds* është pjesë edhe e projektit të BE-së për krijimin e një tregut kapitali të bashkuar me synim që bankat t'i sigurojnë kosto më të ulëta financimi bizneseve të BE-së. Direktiva e BE-së për *Covered Bonds* ka sjellë edhe nevojën për krijimin apo dhe ndryshimin e legjislacioneve vendase në BE. Kështu këtyre ndryshimeve i janë nënshtruar Republika Çeke, Rumania, Hungaria, Polonia, Turqia etj.

5.5 Tregu i derivatave

Ky treg është joekzistent, ndërkohë që një treg i mirëzhvilluar i derivativëve është komponent i rëndësishëm i një tregu financiar të kompletuar, pasi ky lloj tregu ka një rol thelbësor në sistemin financiar nëpërmjet sigurimit të instrumenteve financiare të nevojshëm për menaxhimin dhe minimizimin e risqeve të tregut dhe luhatshmërive të tij. Pra tregjet e derivativëve mbështesin aktivitetin në tregjet e kapitalit nëpërmjet sigurimit të instrumenteve për mbrojtjen nga risku dhe luajnë një rol të rëndësishëm në zbulimin e çmimeve. Derivatet e valutës inkurajojnë investimet jashtë vendit dhe i mundësojnë kompanive burime të reja të ardhurash. Vendosija dhe thirrja e opsioneve (*call and put*) do të inkurajonte investitorët për të blerë aksione, pasi ata mund të mbrojnë pozicionet e tyre.

Për futjen e produkteve derivative do ishte e nevojshme edhe implementimi i rregulloreve që lidhen me këto lloj produktesh. Edhe teknologjitë e tregtimit dhe klerimit e shlyerjes duhet të zhvillohen që të lehtësojnë futjen e produkteve derivative.

Megjithatë që të mund të zhvillohet ky lloj tregu duhet të rritet edhe madhësia dhe likuiditeti në tregun e aksioneve, pasi aksionet me likuiditet të lartë janë një parakusht për futjen e derivativëve të aksioneve.

5.6 Tregu i aksioneve

Edhe tregu i aksioneve nuk është i zhvilluar në Republikën e Shqipërisë. Një nga arsyet është se në Shqipëri ka qenë gjithmonë traditë financimi me kredi bankare, bizneset e vogla dhe të mesme e shikojnë të papërshtatshme emetimin e aksioneve si formë financimi. Duke mos e kuptuar plotësisht riskun dhe përfitimet që sjell kjo formë financimi, kompanitë hezitojnë ta konsiderojnë financimin me anë të kapitalit pasi e shohin si një shpërndarje të pronësisë në persona të huaj.

Si rezultat i programit të privatizimit masiv në Shqipëri u krijuan shoqëritë e para me një numër të lartë aksionarësh dhe për regjistrimin e aksioneve të tyre u mundësua në vitin 1996 krijimi i Qendrës së Regjistrimit të Aksioneve (QRA). Shumë nga shoqëritë aksionare në Shqipëri regjistrojnë aksionet e tyre në këtë qendër, e cila është krijuar si shoqëri me kapital shtetëror prej 85% dhe një pakicë kuotash që përfaqësohen nga ish-punonjës.

Një mënyrë efektive për t'i dhënë nxitje zhvillimit të tregut të aksioneve do të ishte privatizimi i kompanive publike nëpërmjet ofertave publike. Për këtë do të nevojitej hartimi i një politike të qartë për privatizimin e disa kompanive të sektorit publik.

Vendet e rajonit krahasuar me Shqipërinë karakterizohen nga një kapitalizim më i lartë i tregut të aksioneve.

Kështu në vitin 2021 Republika e Maqedonisë së Veriut kishte një kapitalizim prej 31% të PBB-së nominale, ndërsa Mali i Zi 75.9% të PBB-së, Kroacia 32.4% të PBB-së, Serbia 8.5% të PBB-së, Bosnja dhe Hercegovina 22.4% të PBB-së, Sllovenia 18.3%. Madhësia e tregut është e rëndësishme edhe se i siguron akses një baze më të gjerë investitorësh. Kjo madhësi tregu në këto vende është e lidhur edhe me procesin e privatizimit masiv të njohur si *Voucher*.

Grafik 7: Kapitalizimi i tregut në vendet e rajonit (në përqindje ndaj PBB-së)

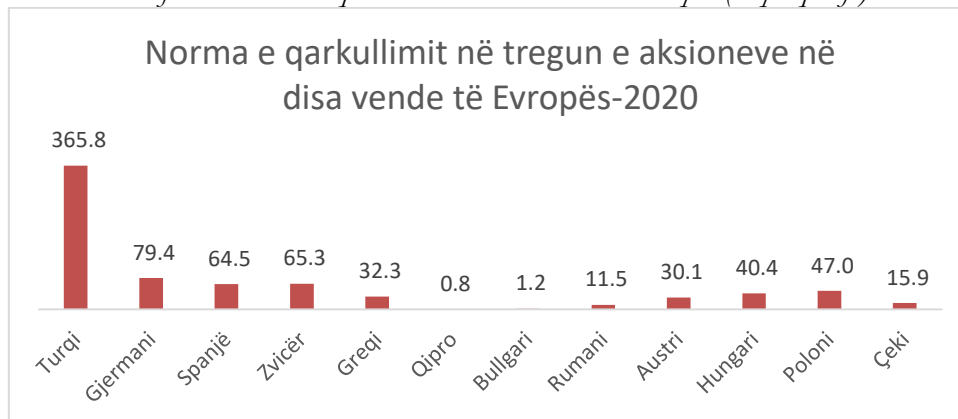
Burimi: Ndërtuar mbi bazën e të dhënave të marra nga: <https://www.ceicdata.com/>

Megjithatë në realitet për vendet e rajonit shifra e mësipërme është joreale kur mendohet që madhësia e tregut të aksioneve është e lartë. Kjo pasi kompanitë e listuara janë ato të cilave në kuadër të procesit të privatizimit iu kërkuar me detyrim të listonin aksionet e tyre si pjesë e privatizimit masiv të ndërmarrë nga qeveria, por që nuk e përdorën asnjëherë tregun e kapitaleve për të marrë kapital/para dhe kompanitë e mbyllura apo institucionet e huaja të cilat u detyruan të listojnë aksionet e tyre në bursë për shkak të rritjes së kapitalit. Megjithatë emetime të reja në treg primar nuk ka pasur dhe kompanitë nuk kanë marrë kapital të ri.

Edhe pse mund të ketë një numër të lartë kompanish të listuara, ky nuk është indeks për likuiditet, pasi aksionet mund të mos tregtohen asnjëherë. Për këtë arsye po t'i referohemi normës së qarkullimit (*Turnover Ratio*) si tregues likuiditeti, edhe vendet e rajonit karakterizohen nga një normë e ulët e qarkullimit. Kjo normë për tregun e aksioneve tregon numrin e aksioneve të tregtuara ndaj stokut total të aksioneve dhe tregon sa e lehtë apo e vështirë është të shitet një aksion, pra tregon sa aktiv është tregu i aksioneve në një vend. Për Shqipërinë norma e qarkullimit që matet nga volumi i tregëtuar në raport me kapitalizimin e tregut apo ndaj PBB-së nuk është e matshme si rezultat i mungesës së tregut të aksioneve. Ndërkohë që në Shqipëri tregu i aksioneve ende nuk është aktiv, bie në sy një treg aktiv i lartë në Turqi, e cila për normën e qarkullimit (*Turnover ratio*) renditet ndër të parat në rang global për vitin 2020 me një vlerë prej 365.77%.⁵ Në disa vende të tjera ky raport është përkatësisht si vijon:

Gjermania (79.42%), Spanja (64.46 %), Zvicra (65.33%), Greqia (32.33%), Qipro (0.83%), Bullgaria (1.2%), Rumania (11.5 %), Austria (30.12%), Hungaria (40.41%), Polonia (47.01%), Çekia (15.89%). Këto statistika janë përmbledhur edhe në grafikun më poshtë.

Grafik 8: Norma e qarkullimi në disa vende të Evropës (në përqindje)

Burimi: Grafik i ndërtuar me të dhëna nga www.theglobaleconomy.com

⁵ https://www.theglobaleconomy.com/rankings/Stock_market_turnover_ratio/

Ndërsa volumi i tregtimit tregon likuiditetin e tregut, norma e qarkullimit (*turnover ratio*) është e rëndësishme edhe për të treguar se sa stabil apo të luhatshëm janë tregjet. Një treg me normë të ulët qarkullimi nuk çon në rritje të menjëhershme të çmimit kur rritet kërkesa për aksione, kjo sepse ende ka aksione të mjaftueshme për t'u tregtuar, ndërsa një treg me normë të lartë turnover mund të ndikojë ndjeshëm te vlera e aksionit.

6. Faktorët nxitës të zhvillimit të tregut të kapitaleve dhe kushtet paraprake të zhvillimit të tregut

6.1 *Situata status-quo e tregut të kapitaleve në Shqipëri*

Zhvillimi i tregjeve të kapitalit tashmë është i mundur, pasi janë krijuar edhe disa nga kushtet paraprake të domosdoshme për zhvillimin e tij.

Faktorët nxitës për zhvillimin e tregut të kapitaleve dhe që veprojnë si parakusht për zhvillimin e tij mund të ndahen në dy kategori kryesore:

1. Ata faktorë që janë pjesë e një mjedisi të përgjithshëm, por që lehtësojnë zhvillimin si: stabiliteti makroekonomik, sisteme eficiente dhe të drejta ligjore dhe gjyqësore dhe një regjim rregullator efektiv.

2. Faktorë që janë të lidhur specifikuat me zhvillimin e tregut të kapitaleve që lidhen me aksesin e lehtë në informacion të cilësisë së lartë, bazën e gjerë investitori, hapje përkundrejt investitorëve ndërkombëtarë (të huaj), infrastrukturë të shëndetshme tregu, dhe larmishmëri të instrumenteve financiare.

6.2 *Stabiliteti makro-ekonomik*

Një mjedis me norma stabilë dhe të ulëta inflacioni, dhe me nevojë të ulët për borxh të jashtëm e menaxhim fiskal të qëndrueshëm, kontribuon në ulje të kostove të tregut të kapitaleve për emetuesit e sektorit publik apo privat. Këto faktorë nxisin rritje të qëndrueshme dhe reduktojnë pasiguritë duke nxitur investimet dhe kërkesën. Objektivi kryesor i Bankës së Shqipërisë është arritja dhe ruajtja e stabilitetit të çmimeve, për të cilin Banka ndjek një regjim inflacioni të targetuar. Banka gjykon nivelin 3% të inflacionit vjetor në periudhën afatmesëm si një vlerë të përshtatshme për të arritur stabilitet monetar dhe për të mbështetur rritjen ekonomike të vendit. Për më tepër, përmirësimi i stabilitetit ekonomik në vend kthehet në një faktor favorizues për zhvillimin e tregut.

Ritmi i rritjes ekonomike gjatë viteve të fundit, deri përpara goditjeve të tërmetit në nëntor 2019 dhe nga pandemia e COVID-19, ka treguar një trend pozitiv zhvillimi që është pasqyruar në një sërë parametrash makroekonomikë në vend. Performanca e vitit 2020 ka qenë, në aspektin ekonomik dhe të financave publike, një ndër vitet më të vështirë në tri dekada. Ekonomia e vendit përjetoj dy goditje të forta brenda një harku kohor të shkurtër që përfshin tremujorin e katërt të vitit 2019 dhe vitin 2020, veçanërisht në tremujorin e dytë dhe të tretë të tij. Sidoqoftë, me gjithë ndikimin e rëndë që të dy goditjet kanë pasur për ekonominë e vendit, në sajë të përgjigjeve relativisht të mira të politikave ekonomike dhe masave të duhura rregullatore të ndërmarra, të dhënat statistikore dëshmojnë se situata e përgjithshme në mbyllje të vitit 2020 ishte konsiderueshëm më pak e rëndë nga sa pritej në fillim të pandemisë, si dhe përgjatë vitit 2021 rimarrja e ritmit të ekonomisë ishte konsiderueshëm më e shpejtë sesa pritshmëritë fillestare. Deri më tani, fondamentet kryesore ekonomike dhe financiare dhe stabiliteti i përgjithshëm makroekonomik i vendit ka rezistuar relativisht mjaft mirë ndaj këtyre goditjeve.

Edhe përgjatë goditjes më të fundit të jashtme si pasojë e luftës në Ukrainë, duket se deri më tani ekonomia jonë është përshtatur dhe ka performuar relativisht mirë. Gjatë gjysmës së parë të vitit 2022, ekonomia shqiptare shfaq shenja inkurajuese duke treguar një stabilizim të aktivitetit ekonomik. Produkti i Brendshëm Bruto (PBB) për gjashtëmujorin e parë të vitit 2022 ka shënuar rritje prej rreth 4.17 përqindësh krahasuar me gjashtëmujorin e parë të vitit 2021 sipas vlerësimit më të fundit të disponueshëm nga INSTAT-i. Ky rikuperim mbështetet në një gamë të gjerë faktorësh dhe është prezent në thuajse të gjithë sektorët e ekonomisë. Rritja e besimit të biznesit e konsumatorit, përmirësimi i ekonomive partnere, si dhe politikat mbështetëse fiskale e monetare, kanë sjellë rritje të konsumit të familjeve, të investimeve publike e private, si dhe të eksporteve. Nga këto zhvillime kanë përfituar si sektori prodhues dhe ai i shërbimeve, duke ofruar rimëkëmbje për biznesin dhe punësimin dhe duke krijuar premisa të mira për perspektivën afatmesme.

Gjithashtu edhe zhvillimet në tregun e punës deri më tani kanë qenë relativisht pozitive. Të

dhënat më të fundit nga INSTAT-i sipas anketës tremujore të forcave të punës (LFS) në tremujorin e dytë të 2022, tregojnë se norma zyrtare e papunësisë për grup-moshat 15–64 vjeç është 11.5%, kundrejt 11.6% që ishte për të njëjtin tremujor të një viti më parë. Ndërsa për grup-moshën e punës 15 vjeç e lart, shkalla e papunësisë zyrtare në tremujorin e dytë të 2022 shënoi vlerën prej 11.1%. Numri i personave të papunë në moshë pune (15–64 vjeç) në tremujorin e dytë të vitit 2022 ishte 158,994 persona.

Në tremujorin e dytë të vitit 2022 numri të punësuarve në moshë pune (15–64 vjeç) ishte 1,222,734 persona. Krahasuar me të njëjtin tremujor të një viti më parë (T2-2021), numri i personave të punësuar, u rrit me 50,866 persona ose +4.34%.

Pas recesionit të fortë në vitin 2020, në normën prej -3.5 përqindësh, ekonomia është rikuperuar fuqishëm në vitin 2021, në normën 8.5 për qind dhe parashikohet të vijojë trendin pozitiv në periudhën afatmesme. Rritja ekonomike parashikohet në 3.7 për qind për vitin 2022 dhe parashikohet të vijojë të qëndrojë afër nivelit prej 3.7 për qind përgjatë periudhës afatmesme. Për vitin 2023 parashikohet që rritja ekonomike të ngadalësohet në 2.6 për qind, e ndikuar nga zhvillimet dhe pritshmëritë për ekonominë globale dhe veçanërisht atë të Bashkimit Evropian.

Në vitet e fundit, deri përpara goditjes nga pandemia, financat publike kishin hyrë në një trajektore të sigurt dhe optimale të konsolidimit fiskal, e materializuar në parametrat më kyç të qëndrueshmërisë. Së pari, kjo u materializua në uljen e deficitit të përgjithshëm buxhetor nga 5% të PBB-së më 2013 në poshtë nivelit prej 2% deri në vitin 2019.

Ndërsa në vitin 2020, si kundër-përgjigje kryesore për amortizimin prej pandemisë, u ndërmor një politikë fiskale mjaft ekspansioniste. Rrjedhimisht, deficit i përgjithshëm buxhetor arriti në vlerën rreth 6.7% të PBB-së dhe borxhi publik u rrit në rreth 74.5% të PBB-së, pra me rreth 9 pikë përqindje krahasuar me fundin e vitit 2019.

Konsolidimi fiskal vijon të jetë objektivi themelor i politikës fiskale, në funksion të drejtpërdrejtë të sigurimit të stabilitetit makro-ekonomik të vendit, si një premisë thelbësore për sigurimin e një rritje ekonomike të qëndrueshme e gjithëpërfshirëse.

Politika fiskale do të targetojë një trajektore rënëse të borxhit publik, pra një trajektore rënëse graduale por e përvitshme, ndërsa balanca primare do të rikthehet në nivel pozitiv që prej vitit të ardhshëm 2023 dhe do të vijojë e tillë në vijim, në përputhje edhe me rregullat fiskale në LOB.

Në të njëjtën kohë, krahas konsolidimit fiskal, synojmë që të ruajmë një raport të shëndetshëm të shpenzimeve buxhetore korrente dhe kapitale, ku shpenzimet kapitale (pra, investimet publike) do të targetohen të jenë rreth 5 për qind e PBB-së në çdo vit buxhetor.

Deficiti buxhetor për vitin 2023 planifikohet të jetë në nivelin 2.6 për qind të PBB-së nga rreth 3.3 për qind i pritshëm për vitin 2022. Balanca primare për këtë vit pritet të jetë pozitive në rreth 0.3 për qind, në një përmirësim të qenësishëm nga niveli negativ prej rreth -1.3 për qind që pritet për vitin 2022.

Balanca korrente fiskale (diferenca midis investime publike dhe deficit fiskal) do të jetë pozitive në vitin e ardhshëm 2023, në nivelin prej 2.7 përqindësh të PBB-së nga një nivel i pritshëm përsëri pozitiv prej 2.2 përqindësh këtë vit, në përputhje kjo me rregullin respektiv fiskal (“rregullin e artë” të buxhetit). Gjithashtu edhe borxhi publik bruto do vijojë trajektoren rënëse të nisur që në vitin 2021 pas pandemisë në përputhje me rregullin respektiv fiskal. Në vitin 2022 pritet që borxhi publik të bjerë në rreth 68.8 për qind të PBB nga rreth 73.2 për qind që ishte në vitin 2021 dhe pritet të vijojë të bjerë më tej në rreth 67.5% në vitin 2023. Balanca primare do të rikthehet në nivel pozitiv (suficit primar) që prej vitit 2023 e në vijim. Ndërkohë që, duke filluar prej vitit buxhetor 2024 e në vijim ky target do të jetë edhe ligjëruesht i detyrueshëm, ku në LOB përcaktohet që duke filluar nga viti buxhetor 2024 e për çdo vit në vijim balanca primare të rezultojë jo më e vogël se sa zero (pra së paku e balancuar ose pozitive). Sipas skenarit bazë, borxhi publik pritet të bjerë në rreth 64.4 për qind në vitin 2026 dhe më tej në rreth 55 për qind në vitin 2031.

Stabiliteti makroekonomik dhe perspektiva ekonomike në tërësi rrit edhe besimin e tregjeve ndërkombëtare dhe atij vendas që shprehet edhe në tregtimin e Eurobondit të shtetit shqiptar në bursat (tregjet financiare) ndërkombëtare, po gjithashtu edhe tregtimi (ankandet) i instrumentave të borxhit të brendshëm të emetuara në tregun e brendshëm

financiar. Eurobondi i fundit i shtetit shqiptar i emetuar në nëntor 2021, me maturimin më afatgjatë që qeveria ka siguruar ndonjëherë me instrumentin Eurobond (periudha maturimit me 10 vjet) dhe me një interes prej 3.75% u vlerësuan tregues pozitiv nga ekspertët e tregut. Interesat e Eurobondeve shqiptare kanë ardhur gradualisht në ulje, me një “spread” që ka njohur një trend përgjithësisht rënës të *yield*-it, që tregon më shumë siguri ndaj këtij titulli të qeverisë shqiptare.

6.3 Kuadri ligjor dhe rregullator për veprimtarinë e tregut dhe mbrojtjen e investitorëve

Transparenca dhe besimi në mekanizmat e tregut është thelbësore dhe parakusht për zhvillimin e tregut të kapitaleve. Një kuadër ligjor dhe rregullator i fortë dhe i qëndrueshëm është shumë i rëndësishëm për të rritur besimin pjesëmarrësve të tregut për të hyrë në treg. Një kornizë e fortë institucionale duhet të përcaktojë standarde të forta të qeverisjes së korporatave. Besueshmëria e informacionit, si dhe sistemet e zhvilluara të kontabilitetit rrisin transparencën dhe ulin koston e marrjes së informacionit për investitorët. Për këtë arsye edhe në Shqipëri shoqëritë e listuara janë subjekt i detyrimit për raportim financiar në përputhje me standardet ndërkombëtare të Kontabilitetit (SNFR), standarde këto të cilat aplikohen në rreth 120 vende, përfshirë edhe vendet e BE-së. Kjo kërkesë e ligjit nr. 62/2020, “Për tregjet e kapitalit” është parashikuar në përputhje me ligjin nr. 25/2018, “Për kontabilitetin dhe pasqyrat financiare” dhe ligjin nr. 1091, datë 5.3.2009, “Për auditimin ligjor, organizimin e profesionit të audituesit ligjor dhe të kontabilistit të miratuar”, sipas së cilit njësitë me interes publik siç janë të gjitha njësitë ekonomike të listuara në bursë; bankat dhe degët e bankave të huaja, si dhe subjektet e tjera financiare jobanka, të licencuara nga Banka e Shqipërisë; shoqëritë e sigurimit dhe të risigurimit, shoqëritë administruese të fondeve të investimeve kolektive, shoqëritë administruese të fondeve të pensionit vullnetar; etj. duhet të raportojnë sipas standardeve ndërkombëtare të kontabilitetit. Edhe evidencat empirike bazuar në një sërë studimesh të ndërmarra tregojnë korrelacionin pozitiv ndërmjet aplikimit të standardit ndërkombëtar SNFR (IFRS) dhe progresit në zhvillimin e tregut të kapitaleve. Ky fakt vlen edhe më shumë për vendet më pak të zhvilluara dhe me problematika në zhvillimin e

tregut të kapitaleve. Në këto kushte aplikimi i standardeve IFRS-ve për emetuesit përbën domosdoshmëri dhe është i lidhur drejtpërsëdrejti me rritjen e besimit të investitorit shqiptar dhe të huaj.

Gjithashtu për të lejuar një zbulim efikas të çmimeve, duhet të ekzistojnë agjencitë e vlerësimit të krediteve. Duke pasur parasysh mangësitë e ligjit nr. 9879, datë 21.8.2008, “Për titujt”, si dhe në përgjigje të sfidave të zhvillimit të tregut të kapitaleve e procesit të integritetit të Shqipërisë në BE u bë i domosdoshëm hartimi i një ligji të ri “Për tregun e kapitaleve”, për të mbështetur zhvillimin e tregut të kapitaleve, si dhe për krijimin e një tregu kapital të drejtë, transparent dhe të mirëregulluar.

Me miratimin e dy ligjeve të rëndësishme në fushën e tregut të kapitaleve, konkretisht ligjit nr. 62/2020, “Për tregjet e kapitalit” dhe ligjit nr. 56/2020, “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”, hartuar në përputhje me direktivat e Bashkimit Evropian, është krijuar edhe infrastruktura e nevojshme ligjore, e cila mbështet zhvillimin e këtij tregu.

Disa nga objektivat dhe risitë më kryesore të ligjit “Për tregun e kapitaleve”, janë:

- Mbrojtja e interesave të investitorëve, nëpërmjet vendosjes së standardeve më të larta, që nxisin besueshmërinë e tyre në këto tregje. Kjo mbrojtje gjen reflektim në trajtimin që i bëhet investitorëve të ndryshëm në varësi të kategorisë, në të cilën klasifikohen, në varësi të faktit nëse janë investitorë profesionistë, investitorë të kualifikuar, palë e pranueshme apo investitorë jo profesionistë. Ligji i mbron investitorët edhe duke vlerësuar përshtatshmërinë e tyre, duke i trajtuar në mënyrë të paanshme, si dhe nëpërmjet rritjes së kërkesave për transparencë. Edhe krijimi i fondit të kompensimit të investitorit, në rast të fillimit të procedurave të falimentimit të shoqërisë komisionere, apo në kushtet e paaftësisë paguese kundrejt investitorëve, klientë të tij përbën një risi të ligjit, me synim mbrojtjen e investitorit.

- Kërkesa më strikte për licencimin, rregullimin e shoqërive komisionere nëpërmjet vendosjes së standardeve Fit&Proper të aksionarëve kryesorë, administratorëve, anëtarëve të Këshillit të Administrimit/Mbikëqyrës, si dhe funksionarëve kryesorë, kapitalit dhe mjaftueshmërisë së kapitalit, procedurave për garantim të mbrojtjes së investitorëve, për integritetin e tregut, për rritje të

afesive profesionale dhe krijimit të sistemit të administrimit të rrezikut dhe sistemit të kontrollit të brendshëm, si dhe shmangies së konfliktit të interesit.

- Ligji nxit edhe investimet e huaja duke lejuar veprimtarinë e shoqërive të huaja komisionere nëpërmjet regjistrimit të degës apo zyrës së përfaqësimit në Republikën e Shqipërisë, si dhe njëh veprimtarinë e tyre pa vendosje në RSH nëpërmjet një agjenti të lidhur.

- Vendos rregulla për funksionimin e tregut të rregulluar dhe krahas Bursës njëh dhe rregullon edhe veprimtarinë e platformave të tjera të tregtimit duke nxitur njëkohësisht konkurrueshmërinë ndërmjet tyre. Ligji njëh dhe rregullon edhe veprimtarinë e institucioneve me rëndësi në infrastrukturën e tregut siç janë Depozitarin Qendror të Titujve apo shtëpia e klerimit.

- Nxitja e integritetit të tregut nëpërmjet rritjes së kërkesave për transparencë për emetuesit dhe shoqëritë e listuara, kërkesave me operatorët dhe institucionet e tregut, si dhe kërkesave dhe sanksioneve me qëllim parandalimin e manipulimeve dhe abuzimeve me tregun.

- Ligji forcon kuadrin mbikëqyrës dhe rregullator edhe nëpërmjet rritjes së kompetencave të Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare në drejtim të rritjes së kompetencës për të kryer hetime dhe nxjerrjes së akteve nënligjore, udhëzuesve, vlerësimeve, gjykimeve.

Në këtë aspekt Autoriteti po punon edhe për plotësimin e kuadrit rregullator në linjë me ligjin e ri për të mos krijuar asnjë lloj pengese për tregun. Ndërkohë që disa nga këto rregullore janë përgatitur nga Autoriteti, pjesa tjetër janë hartuar me asistencën e konsulentëve të huaj në kuadër të projektit: “*Forcimi i Kapaciteteve Mbikëqyrëse të Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare*”. Fokusi te Zhvillimi i Tregut të Kapitaleve, financuar nga Sekretariati Zviceran për Çështjet ekonomike (SECO II), i cili ka filluar në vitin 2021. *Projektregulloret* janë duke kaluar gjithë procesin deri në miratimin final të tyre. Disa prej tyre kanë kaluar në fazën e konsultimit publik, ku në veçanti vlen të përmendet projektregullorja “Për formën dhe përmbajtjen e prospektit që publikohet kur titujt ofrohen publikut dhe pranohen për tregtim në një treg të rregulluar”, e cila i hap dritën jeshile emetimit të titujve përmes një oferte publike.

Zhvillimet e reja teknologjike Fintech, si dhe përdorimi i aktiveve virtuale të mbështetura në teknologjitë e reja DLT, dhe shërbimeve financiare të lidhura me to, po transformojnë në mënyrë të shpejtë tablonë e tregjeve financiare si për investitorët në treg, ashtu edhe për ofruesit e infrastrukturës së tregjeve (sistemet e pagesave, bursat, vendet e tregtimit, kujdestarët e titujve, kompanitë emetuese), këto ngrenë sfida specifike si për rregullatorët dhe për pjesëmarrësit e tregut, dhe sepse ka paqartësi mbi mënyrën se si mund të aplikohet kuadri rregullator ekzistues mbi aktivet virtuale. Duke u nisur nga sa më sipër, Autoriteti ka dhënë kontributin e vet në hartimin e kornizës ligjore në lidhje me tregjet Financiare që mbështeten në teknologjinë e regjistrave të shpërndarë (DLT). Kështu në vitin 2020 në Kuvendin e Shqipërisë u miratua ligji nr. 66/2020, datë 21.5.2020, “Për tregjet financiare të bazuara në teknologjinë e regjistrave të shpërndarë”. Ky ligj u hartua për t’iu përshtatur zhvillimeve më të fundit që ofron teknologjia Fintech, si dhe për të adresuar një sërë rreziqesh të mundshme siç janë, krijimi i skemave mashtruese apo skemave të pa autorizuar për të ofruar aktive virtuale, rreziku i përdorimit të aktiveve virtuale për të pastruar para, si dhe manipulimi i tregut. Për këtë arsye u përgatit korniza ligjore në lidhje me aktivet virtuale, që parashikon rregullimin, ndalimin apo penalitetet në lidhje me aktivet virtuale dhe shërbimet e lidhura me to në funksion të transparencës dhe mbrojtjes së investitorit. Emetimi i rregulluar sipas këtij projekt-akti të monedhave virtuale (*Initial Coin Offering - ICO*) dhe i titujve virtualë (*Securities Token Offering - STO*) krijon premisa për sigurimin e një burimi alternativ financimi për hapjen e bizneseve të reja dhe bizneseve të tjera inovative që do ta kishin të vështirë ose të kushtueshme për të mbledhur kapital përmes kanaleve tradicionale të financimit. ICO/STO, gjithashtu, mund të ofrojnë një mjet të shpejtë dhe efektiv për të mbledhur para nga një bazë e diversifikueshme investitorësh. Teknologjia e aktiveve virtuale, mund të sjellë përfitime thelbësore si për ekonominë e vendit ashtu edhe për zhvillimin e tregjeve financiare në tërësi nëpërmjet nxitjes së financimeve për kompanitë shqiptare nëpërmjet alternativave të reja të financimit, tërheqjes së investitorëve të huaj, si dhe promovimit të vendit si një ambjent konkurrues për biznesin inovativ.

6.4 Bazë e investitorëve (kërkesa)

Tregjet e qëndrueshëm dhe të zhvilluar të kapitalit kërkojnë një bazë të diversifikuar të investitorëve, e cila është parakusht për zhvillimin e këtij tregu. Si rregull, investitorët me pakicë krijojnë kërkesë në tregjet kryesore për bono dhe aksione, ndërsa investitorët institucionalë mbështesin zhvillimin e më shumë produkteve komplekse financiare.

Në vend ekziston një gamë e gjerë investitorësh që përbëjnë potencial për pjesëmarrje aktive në këto tregje, si: individët dhe familjet; investitorët e huaj individë apo institucionalë; kompani jofinanciare apo Fondet e Pensionit; Fondet e Investimit; Kompanitë e Sigurimit apo edhe Bankat, të cilat të gjitha së bashku klasifikohen te kompanitë financiare. Promovimi i një pjesëmarrjeje më të gjerë të investitorëve në tregun e kapitalit kërkon trajtim të barabartë dhe mundësi të njëjta aksesit në tregun e kapitalit.

Sipas llogarive financiare të përpunuara nga Banka e Shqipërisë ku të dhënat më të fundit i përkasin vitit 2021 biznesi ose korporatat jofinanciare zotërojnë rreth 1,553 miliardë lekë mjete financiare, shifër e cila përbën rreth 21% të totalit të mjeteve të brendshme financiare. Mjetet financiare të korporatave jofinanciare janë në masën 23% në “monedha dhe depozita”, ndjekur nga “aksione dhe kapital tjetër” 7% dhe “hua” 7%. Zotërimet në “sigurime dhe skema pensioni” dhe “letrave me vlerë të borxhit” së bashku përbëjnë vetëm 2.7% të aktiveve financiare. Instrumenti “llogari të tjera të arkëtueshme” është vlerësuar në rreth 60% të totalit të aktiveve financiare të korporatave jofinanciare.

Mjetet financiare të korporatave financiare në fund të vitit 2021 arritën në 2,706 miliardë lekë ku Banka Qendrore përbën 26.3% të këtyre mjeteve, korporata depozituese përveç bankës qendrore 66.2%, fondet e investimit (2.9%), shoqëritë e sigurimit dhe fondet e pensionit 1.4% dhe institucionet e tjera financiare 3.3%. Në masën më të madhe, zotërimet financiare të sektorit të korporatave financiare janë në formën e investimeve në “letra me vlerë të borxhit”, me rreth 39% të totalit të mjeteve financiare në fund të vitit 2021. Zotërimet në “hua” dhe “monedha e depozita”, gjithashtu zënë një pjesë të konsiderueshme të totalit të mjeteve financiare të këtij sektori, përkatësisht me 30% dhe 26%.

Mjetet financiare të korporatave depozituese përveç Bankës Qendrore (sektori bankar) në fund të vitit 2021 arritën në 1,790 miliardë lekë. Instrumenti financiar “hua” mban pjesën më të madhe të mjeteve financiare të këtij nënsektori, me përafërsisht 40% të totalit. Portofoli në “letra me vlerë të borxhit”, i cili përfaqëson rreth 36% të mjeteve financiare të sektorit bankar, u zgjerua me 93.7 miliardë lekë ose 17% në terma vjetorë.

Statistikat e sipërpërmendura tregojnë mobilizimin e aseteve të investitorëve të mësipërm institucionalë dhe një zhvillim i mëtejshëm i këtyre investitorëve, si për shembull nëpërmjet rritjes së pjesëmarrjes në fondet e investimit apo fondet e pensionit do të ndikonte pozitivisht në rritjen e investimeve në instrumente financiare të tregut të kapitaleve në vend.

Tabela e mëposhtme tregon totalin e aseteve të investitorëve institucionalë dhe ekonomive familjare deri në fund të vitit 2021, por me një tendencë pozitive në rritje të mëtejshme të këtyre aseteve dhe që mund të mobilizohen në tregun e kapitaleve, mbështetur në llogaritë financiare të publikuara nga Banka e Shqipërisë:

Tabelë 2: Totali i Aseteve sipas sektorëve të Ekonomisë (2021)

Sektorët	Shuma në miliardë lekë
Ekonomi familjare	2,452
Korporata jofinanciare	1,553
Korporata Financiare nga të cilat:	2,706
Banka Qendrore	711
Korporata të tjera depozituese	1790
Kompani sigurimi dhe pensioni	39
Fonde investimi	78
Ndërmjetës të tjerë financiarë	88

Burimi: Tabelë e ndërtuar duke u mbështetur në të dhënat e llogarive Financiare të BSH-së

Më poshtë analizohet ecuria aktuale e disa prej këtyre investitorëve potencialë nën Mbikëqyrjen e Autoritetit, për të cilat disponohen të dhënat për vitin 2021.

Tregu i sigurimeve, fondet e investimeve dhe fondet e pensioneve në vend janë investitorë institucionalë të rëndësishëm, zhvillimi i mëtejshëm i të cilëve nxit njëkohësisht edhe zhvillimin e tregut të kapitaleve në tërësi. Kështu duke marrë shkas nga zhvillimet pozitive të këtyre tregjeve, pritet që në një periudhë afatmesme të rriten më tej

aktivitetit në tregun e kapitaleve, sidomos në lidhje me emetimin e obligacioneve korporative.

Fondet e investimit

Sektori i fondeve të investimit ka përjetuar një dinamikë të lartë zgjerimi që prej fillimit të veprimtarisë së këtyre fondeve në vitin 2012. Totali i aseteve të fondeve të investimit përbën rreth 5% të PBB-së, duke e renditur këtë sektor në tregun e dytë më të madh pas tregut bankar. Ky sektor zë gjithashtu peshën kryesore në tregjet e mbikëqyrura nga Autoriteti dhe përfaqëson tashmë një pjesë të rëndësishme të sektorit financiar në Shqipëri. Gjatë vitit 2021, në tregun e SIK ushtruan aktivitetin e tyre njëmbëdhjetë fonde investimi me pjesëmarrje të hapur me ofertë publike, dy nga të cilat janë licencuar gjatë vitit 2021. Këto fonde investimesh janë administruar nga pesë shoqëri administruese, tre nga të cilat kryejnë veprimtarinë e administrimit si për SIK, ashtu edhe për fondet e pensionit vullnetar, ndërkohë që dy shoqëritë e tjera kryejnë veprimtarinë e administrimit vetëm për SIK. Totali i aseteve neto të tregut të SIK për periudhën 31.12.2021 arriti në rreth 81.9 miliardë lekë, me një rritje me 21.5% krahasuar me vitin 2020, kryesisht për shkak të zgjerimit të aseteve neto të fondeve të investimit me pjesëmarrje të hapur me ofertë publike, si edhe fillimit të aktivitetit të dy fondeve alternative të investimit. Më 31.12.2021 numri i anëtarëve në fondet e investimeve është 40,055 nga të cilët 99.91% janë investitorë individualë. Investimet e tregut të fondeve të investimit konsistojnë në obligacione qeveritare brenda dhe jashtë vendit tonë (64.25%), Bono Thesari të Qeverisë së RSH-së (17.50%) dhe obligacione të shoqërive jashtë vendit kuota në fonde investimi, si dhe aksione në shoqëri të huaja.

Diversifikimi dhe mundësitë për investime në tituj të tjerë nga ana e fondeve të investimit do ta nxisnin zhvillimin e tregut të kapitaleve. E rëndësishme për zhvillimin e këtij sektori është edhe krijimi i produkteve të tjera, si fonde me fund të mbyllur, kuotat e të cilave mund të tregtohen në Bursë apo edhe produktet ETF. Megjithatë duket se interesimi në vend për krijimin e shoqërive të menaxhimit të investimeve me fund të mbyllur është i ulët. Ndërsa për sa i përket krijimit të produkteve ETF do të ishte i nevojshëm hartimi i një dokumenti politik (*Policy Paper*) për të analizuar futjen e këtij instrumenti në treg. Fondet e Investimeve Alternative do ta nxisnin gjithashtu

zhvillimin e produkteve të reja. Kështu krijimi i fondeve të pasurive të paluajtshme të njohura si *Real Estate Investment Trusts (REIT)* sigurojnë kapital për zhvillimin e infrastrukturës dhe pasurive të paluajtshme dhe u mundësojnë edhe investitorëve të vegjël të përfitojnë nga rritja e këtyre sektorëve.

Fondet e pensionit

Tregu i fondeve të pensionit vullnetar mbetet ende i pazhvilluar dhe më një peshë të ulët ndaj PBB-së me vetëm 0.2%. Me gjithë dinamikën në rritje, të shprehur kjo në terma të rritjes së numrit të anëtarëve dhe vlerës së aseteve neto në këto fonde pjesëmarrja në këto fonde është ende e ulët.

Gjatë vitit 2021, në tregun e pensioneve private vullnetare ushtruan aktivitetin e tyre katër fonde pensioni vullnetar të administruara nga katër shoqëri administruese, tre prej të cilave kryejnë veprimtarinë e administrimit si për fondet e investimit ashtu edhe për fondet e pensionit vullnetar.

Totali i aseteve neto nën administrimin e këtyre shoqërive në fund të vitit 2021 arriti vlerën 4.6 miliardë lekë duke shënuar një rritje prej 27.23% krahasuar me një vit më parë. Numri i anëtarëve në fondet e pensioneve deri më 31.12.2021 është 33,571 anëtarë duke shënuar rritje prej 8.22% krahasuar me 31.12.2010. Deri tani investimet e këtyre fondeve konsistojnë kryesisht në Obligacione të Thesarit të Republikës së Shqipërisë me 91.49% ndaj totalit të aseteve. Me gjithë ecurinë pozitive, rritja e pjesëmarrjes në fondet private të pensionit përbën sfidë për zhvillimin e këtij tregu. Ndërgjegjësimi i ulët i individëve për të kursyer për pension, domosdoshmëria për edukim financiar të publikut në këtë drejtim, mungesa e nxitjeve të duhura fiskale për t'u përfshirë në skemë apo dhe besimi i ulët i individëve për të investuar apo kursyer për pension mund të jenë faktorë që ndikojnë në peshën e ulët të tregut privat të pensioneve. Për këtë arsye rritja e kërkesës për transparencë ndaj shoqërive administruese të fondeve të pensionit, si dhe nxitjet fiskale, apo implementimi i mekanizmave që mbrojnë anëtarin e fondeve të pensionit janë elementë kyç për rritjen e besimit të qytetarëve për të kursyer në fondet private të pensioneve. Këto çështje janë adresuar përmes hartimit të një projektligji të ri në fushën e fondeve private të pensionit.

Konkretisht, me qëllim përafrimin me direktivën 2016/2341/KE "Për veprimtarinë dhe

mbikëqyrjen e institucioneve të pensionit profesional” (IORP II), vendosjen e standardeve më të mira evropiane, si dhe përmirësimin e bazës ligjore që rregullon tregun e fondeve të pensionit privat me kontribute të përcaktuara, Autoriteti ka hartuar projektligjin “Për fondet e pensionit privat”. Në funksion të nxitjes dhe zhvillimit të tregut të fondeve private të pensionit dhe nxitjes së pjesëmarrjes në këto skema projektligji ndër të tjera parashikon forma të ndryshme të fondeve të pensionit, elemente fiskale nxitëse, si dhe janë rishikuar politikat e investimit të këtyre fondeve.

Shoqëritë e sigurimit

Në tregun e sigurimeve gjatë vitit 2021 operuan 12 shoqëri sigurimi. Tregu shqiptar i sigurimeve deri në fund të vitit 2021 vijoi me një ritëm zgjerimi, krahasuar me vitin 2020 ku ngjarjet e tërmetit dhe situata e shkaktuar nga pandemia COVID-19 ndikuan në uljen e këtij tregu. Kështu, vëllimi i primeve të shkruara bruto të gjeneruara në këtë treg në vitin 2021 arriti në rreth 19.3 miliardë lekë duke pësuar një rritje prej rreth 16% krahasuar me vitin 2020. Të ardhurat nga primet e shkruara bruto u rritën si në aktivitetin e *jetës* ashtu dhe në atë të *jo-jetës*.

Tregu mbetet i orientuar te sigurimet e *jo-jetës*, të cilat sollën 92.44% të vëllimit të përgjithshëm të primeve, ndërsa sigurimet e *jetës* kanë 7.42%. Parë nga këndvështrimi i ndarjes së tregut sipas llojit të sigurimit, i detyrueshëm dhe vullnetar, primet e shkruara bruto të sigurimit vullnetar zënë 38.35% dhe primet e shkruara bruto të sigurimit të detyrueshëm zënë 61.65% të totalit të tregut.

Potencial për zhvillim përbën edhe tregu i sigurimit vullnetar i cili për vitin 2021 zë vetëm 38.35% të primeve të shkruara bruto përkundrajt shifrës prej 61.65% të totalit të primeve të shkruara bruto që zë sigurimi i detyrueshëm. Shoqëritë e sigurimit përbëjnë një investitor tjetër të rëndësishëm institucional, që me asetet e krijuara mund të investonin në instrumente të ndryshëm financiare të tregut të kapitaleve në vend. Edhe në 31.12.2021, investimet kanë vijuar të dominojnë totalin e aktiveve të tregut të sigurimeve me vlerë 27.7 miliardë lekë, duke zënë rreth 68% të totalit të aktiveve. Rritja e investimeve krahasuar me vitin paraardhës është rreth 2.7 miliardë lekë ose 10.7% më shumë. Depozitat vazhdojnë të zënë peshën kryesore të aktiveve me 30%, ndjekur nga zëri

“Toka dhe ndërtesa” me 14.4%, si dhe “Bono thesari dhe obligacione” me 12.3%.

Zhvillimi i këtij tregu do të sillte edhe krijimin e produkteve të reja dhe mundësi investimit për shoqëritë e sigurimit, si institucione të rëndësishme në anën e kërkesës.

6.5 Emetuesit (oferta)

Sikurse u theksua më sipër tregu i kapitaleve në vend karakterizohet nga një mospërputhje midis kërkesës dhe ofertës për tituj borxhi.

Aktualisht, Qeveria luan një rol të rëndësishëm në zhvillimin e tregut të kapitaleve si emetuesi i vetëm i bonove dhe obligacioneve shtetërore, ndërkohë që është emetuesi më i madh i titujve të borxhit të emetuara në vend. Ndërkohë tregu i kapitaleve karakterizohet nga një mungesë aktuale e emetuesve potencialë të aksioneve apo obligacioneve korporative dhe gatishmëria e kompanive shqiptare për të emtuar tituj borxhi në treg është ende e ulët. Një nga sfidat më të mëdha është ndërgjegjësimi i ulët të emetuesve për këto alternative të tjera të financimit. Edhe mungesa e kërkesës për larmishmëri të instrumenteve financiare mund të pengojë emetimin.

Edhe NVM-të që përbëjnë edhe motorin e rritjes ekonomike të vendit dhe përfaqësojnë përqindjen më të lartë të kompanive në Shqipëri me kontributin më të madh të PBB-së, mund t’i druhen kërkesës për transparencë gjatë listimit të tyre në Bursë. Asistenca teknike lidhur me çështje ligjore, krijimi i lehtësive për listimin e NVM-ve mund të ishin disa forma të nxitjes së tregut të aksioneve dhe obligacioneve në vend.

Disa vende kanë konsideruar krijimin në Bursë të një segmenti të posaçëm vetëm për NVM-të me kushte më të lehta për listim. Zakonisht këto tregje të NVM-ve operojnë nëpërmjet platformës MTF. Kështu Bursa e Zagrebit në vitin 2018 lancoi një platformë për rritjen e tregut të SME-ve dhe që u miratua më pas nga Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare të Kroacisë, HANFA. Ky segment i posaçëm i Bursës, i krijuar për financimin e SME-ve të Kroacisë dhe Sllovenisë dhe me support nga BERZH njihet si *Progress Market*, i cili është një platformë shumëpalëshe tregtimi, MTF (*Multilateral Trading Facility*) për realizimin e planeve të investimit të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Tregjet e kapitalit për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme mbështeten fuqimisht edhe nga legjislacioni i Bashkimit Evropian si një model i dëshirueshëm

për financimin e NVM-ve. Kërkesat ligjore më pak shtrënguese i japin kështu hov zhvillimit dhe rritjes së NVM-ve. Për NVM-të duhet të krijohen kushtet e nevojshme për inkurajimin e tyre për pjesëmarrje në tregjet e kapitalit. Në Segmentin e dedikuar për NVM-të rol duhet të luajnë edhe këshilltarët e autorizuar që mbështesin këta emetues në procesin e paralistimit, si dhe në plotësimin e detyrimeve që kanë këto NVM pasi kanë hyrë në këtë segment tregu. Një akses më i lehtë i NVM-ve në tregun e kapitaleve krijon një mjedis pozitiv për sipërmarrësit dhe nxit rritjen ekonomike e punësimin. Në Kroaci në momentin që u lancua platforma MTF për NVM-të, në treg hyri edhe emetuesi i parë dhe shumë kompani të tjera treguan interes.

Mbështetur në direktivën e BE-së edhe ligji i ri “Për tregun e kapitalit” parashikon krijimin e platformave MTF, të cilat kanë më pak kërkesa se një treg i rregulluar, kështu që Bursa Shqiptare mbështetur edhe në eksperiencën e Kroacisë duhet të marrë në konsideratë krijimin e një tregu të veçantë për NVM-të nëpërmjet platformës MTF, e cila si rregull shoqërohet me më pak kosto listimi për këto shoqëri. Kjo do të kërkonte edhe që NVM-të të nominonin një këshilltar për procesin e emetimit. Për rritjen e edukimit financiar të emetuesve dhe ndërmjetësve financiarë që veprojnë në tregun e kapitaleve, Bursa e Zagrebit ka krijuar edhe një akademi trajnimi, si një institucion që me programet e veta të trajnimeve ofron njohuri financiare për një numër të madh pjesëmarrësish të tregut të kapitaleve, brokera, investitorë, kompani etj.

Megjithatë në fazat e hershme të zhvillimit të tyre NVM-të, më shumë se listimin në Bursë, mund të përdorin mjete të tjera financimi të njohura si *Venture Capital* apo *Private Equity*, që aktualisht janë forma që nuk ekzistojnë në Shqipëri. Fondet *Private Equity* janë fonde alternative investimi që investojnë në aksionet e kompanive private dhe është i lejuar edhe në ligjin e ri nr. 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”. Fondet e investimit *Private Equity* që investojnë te SME-të mund të ndërmarrin listimin e tyre si një strategji për të mundësuar daljen prej këtij investimi duke nxitur kështu zhvillimin e tregut të kapitaleve. Edhe listimi potencial i aksioneve të kompanive ekzistuese në vend të

zotëruara nga shteti do të ishte një zhvillim pozitiv në drejtim të zhvillimit të tregut të kapitaleve.

6.6 *Infrastruktura pastregtimit*

Me krijimin e një Depozitari Qendror për Titujt e ndryshëm nga ata të Qeverisë është krijuar infrastruktura për regjistrimin dhe tregtimin e titujve në bursë. Krijimi i një Depozitari Qendror për Titujt është shumë i rëndësishëm në promovimin e interesit publik, stabilitetit financiar, zhvillimit të tregut, si dhe për mbrojtjen e investitorit.

Klerimi dhe shlyerja e titujve të qeverisë shqiptare realizohet nëpërmjet sistemit AFISAR që administrohet nga Banka e Shqipërisë. Ndërkohë, Autoriteti nëpërmjet licencimit të shoqërisë “Regjistri Shqiptar i Titujve”- ALREG, ka mbështetur përmirësimin e infrastrukturës së tregut në drejtim të lehtësimit dhe realizimit të procesit të tregtimit të titujve korporativë që pritet të tregtohen në Bursë. Në janar të vitit 2019, shoqëria “Regjistri Shqiptar i Titujve – ALREG” për të vepruar si regjistrar i obligacioneve dhe aksioneve që do të tregtohen në bursë.

Njëkohësisht, shoqëria ALREG kryen edhe funksionet e klerimit dhe shlyerjes (transferimi i titullit kundrejt pagesës) për tituj joshitetorë që do të tregtohen në Bursë. Në nëntor 2019 ALREG u licencua nga Banka e Shqipërisë për të kryer funksionin e klerimit dhe shlyerjes dhe për këtë funksion në dhjetor të vitit 2019 mori edhe aprovimin nga Autoriteti.

Tashmë ALREG ka të gjitha atributet si një Depozitar Qendror për Titujt korporativë, duke mundësuar kështu krijimin e infrastrukturës së plotë për listimin dhe tregtimin e kompanive në bursë. Shoqëria ALREG, që prej licencimit të saj në vitin 2019, ka regjistruar 10 emetime të obligacioneve me ofertë private, me një vlerë prej rreth 5.8 miliardë lekë. Gjatë 2021, ALREG ka regjistruar 4 emetime në shumën rreth 3.05 miliardë lekë, nga ku rreth 55.13% e kësaj shume të regjistruar është në monedhën EUR, 2.36% në monedhën USD dhe 42.51% në lekë.

Me anëtarësimin në muajin mars 2021 të ALREG si pjesëmarrës indirekt në sistemin AIPS të Bankës së Shqipërisë, infrastruktura e pastregtimit është bërë tërësisht operacionale.

6.7 *Ndërmjetësit financiarë*

Ligji i ri “Për tregjet e kapitalit”, i cili hyri në fuqi më 1 shtator të vitit 2020, krijoi mundësi të reja për

subjektet e tregut të kapitalit. Kështu, subjektet e këtij tregu, kryesisht banka, krahas detyrimit për përshtatshmërinë me kërkesat e ligjit të ri, paraqitën kërkesën për zgjerimin e licencës me instrumente të tjera financiare, përtej titujve të Qeverisë, si dhe për ofrimin e shërbimeve të reja të investimit dhe atyre ndihmëse, që parashikohen në ligj. Në zbatim të këtij ligji dhe rregullores në fuqi, për herë të parë gjatë vitit 2021, një subjekti bankë iu dha e drejta për kryerjen e shërbimeve të investimit *online*, nëpërmjet një platforme tregtimi, të krijuar nga një bankë evropiane investimesh, e cila i mundëson investitorit shqiptar investime në instrumente të reja financiare, të listuara dhe tregtuara në tregjet ndërkombëtare.

Gjatë vitit 2021, tregut të kapitalit iu shtua një bankë, e licencuar nga Autoriteti për ofrimin e shërbimeve të investimit, si dhe shërbimit ndihmës të ruajtjes e administrimit të instrumenteve financiare në emër të klientëve. Në tregun e kapitalit aktualisht ushtrojnë aktivitet subjektet e mëposhtme:

- 13 subjekte, nga të cilat 10 banka për ofrimin e shërbimeve të investimit dhe 3 shoqëri komisionere;

- 10 banka që ofrojnë shërbimin e kujdestarisë në tituj;

- 1 bursë titujsh;

- 1 regjistrar titujsh dhe 1 depozitar qendror titujsh, i cili krahas shërbimit të regjistrimit kryen edhe shërbimin e klerimit dhe shlyerjes së titujve.

Në tregun vendas të kapitaleve ekzistojnë ndërmjetësit financiarë të nevojshëm që shërbejnë gjithashtu si parakusht për funksionimin e tregut të kapitaleve. Me zhvillimin e mëtejshëm të këtij tregu do të rritet numri i këtyre ndërmjetësve, kualifikimi i të cilëve duhet të jetë në përputhje me këtë zhvillim, duke qenë se licenca do të lejojë dhe për këtë arsye këta ndërmjetës duhet t'i nënshtrohen programeve specifike të trajnimit, pasi tregtimin e instrumenteve të reja financiare.

Lancimi i një IPO-je sjell edhe nevojën për ndërmjetës të tjerë siç janë Bankat e Investimit, të cilat mbështesin këtë proces. Në këto kushte, nga pikëpamja infrastrukturore e tregut të kapitaleve,

merr rëndësi krijimi i mikroinfrastrukturës së lidhur ngushtë me praninë e funksionit të *nënshkrimit të instrumenteve financiare (Underwriter)* për realizimin e ofertës publike, pasi nuk mund të ketë emetim pa *Underwriter*. Nëse bizneset private do të ishin të interesuara për emetimin e titujve me ofertë publike ato mund të hezitojnë ta bëjnë këtë duke menduar se emetimi nuk i shitet. Në këto kushte biznesi do kishte shumë kosto të lidhura me marketingun e ofertës publike, pagimin e konsulentëve, kosto për rregullatorin, ndërkohë që nuk do t'i garantohej shitja. Këtë mund ta garantojë vetëm *Underwriter*, si i vetmi ndërmjetës që ka fondet e mjaftueshme dhe njëkohësisht gatishmërinë të marrë përsipër riskun e shitjes së instrumenteve financiare.

Si hap pozitiv në këtë drejtim vlerësohet vendimi i datës 2 dhjetor 2020 i Bankës së Shqipërisë lidhur me aprovimin e dy bankave për të pasur të drejtën të luajnë rolin e *Underwriter*. Në vijim të këtij vendimi, këto dy banka vijuan procesin e marrjes së miratimit edhe nga ana e Autoritetit për kryerjen e këtij shërbimi. Kështu me vendimet 32 dhe 33 të datës 28.2.2022, Bordi i Autoritetit miratoi zgjerimin e licencës së këtyre dy bankave edhe për ofrimin e shërbimeve të investimit lidhur me nënshkrimin e instrumenteve financiare dhe/ose hedhje në treg e instrumenteve financiare në bazë të angazhimit në shitje; si dhe hedhja në treg e instrumenteve financiare pa angazhim shitjeje (*Underwriter*). Me marrjen e këtyre vendimeve, nga pikëpamja infrastrukturës së tregut nuk ka më asnjë pengesë për emetimin e titujve përmes ofertës publike.

Sikurse e përmendëm më sipër zhvillimi i një segmenti potencial për NMV-të do të sillte gjithashtu edhe nevojën për një sërë këshilltarësh për të mbështetur NMV-të gjatë procesit të emetimit.

7. Rezultatet e pritshme sipas objektivave kryesorë

Në tabelën më poshtë paraqiten objektivat kryesorë, specifike, si dhe planet e veprimit të domosdoshme për zhvillimin e tregut të kapitaleve në vend.

Tabelë 3: Objektivat dhe planet e veprimit të domosdoshëm për zhvillimin e tregut të kapitaleve

Objektiva kryesore	Rezultatet/pritshmëritë
Rritje e pjesëmarrjes së emetuesve	- Prania e kompanive me kapital shtetëror që emetojnë obligacione me ofertë publike - Kompani të tjera me kapital privat të listuara në Bursë - Përmirësim i indeksit doing business të Bankës Botërore - Rritje e larmshmërisë së instrumenteve financiare - Rritje e transparencës së kompanive me kapital shtetëror dhe privat ndaj publikut (për shkak të listimit në bursë) - Rritje e mundësisë së fondeve të investimit dhe pensionit për diversifikim portofoli - Ulje e kostove të financimit
Zgjerimi i bazës së investitorit (diversifikimi) dhe zgjerimi i gamës së instrumenteve financiare	- Kalimi nga një treg i vogël në një treg të madh të kapitalit - Rritje e besimit të investitorëve në tregjet e kapitalit - Orientim i kursimeve të investitorëve drejt tregjeve të kapitalit - Tërheqja e investitorit të huaj dhe aktivizim më i lartë i investitorëve institucionalë si kompani – sigurimi, fonde pensioni apo fonde investimi në tregjet e kapitalit - Nxitja e larmshmërisë së instrumenteve financiare
Eficienca dhe transparenca e tregut të kapitaleve	- Rritje e aksesit në tregjet e kapitalit dhe përfitim nga benefitet e këtij tregu - Përputhshmëri e kërkesës me ofertën - Vlerësim i drejtë i çmimeve të titujve - Rritje e likuiditetit të tregut sekondar - Konkurrueshmërisë midis ndërmjetësve financiare - Rritja e disponueshmërisë së informacionit përmes përmirësimit të të dhënave të tregut dhe aplikimit të standardeve ndërkombëtare të kontabilitetit - Përmirësimi dhe sigurimi i infrastrukturës eficiente të tregut - Rritje e besueshmërisë së investitorit
Zhvillimi i tregut sekondar të titujve të qeverisë	- Rritje e likuiditetit të tregut - Vlerësim i drejtë i çmimeve të titujve

- Një treg më tërheqës për emetuesit, që çon në rritjen e pjesëmarrjes së emetuesve;
- Zgjerimi i bazës së investitorëve;
- Zhvillimi i tregut sekondar të titujve të qeverisë;
- Rritja e eficiencës dhe transparencës së tregut.

Objektiv afatgjatë: Ndërkohë që përfshirja e tregut shqiptar të kapitaleve në iniciativat rajonale për integrim siç është aktualisht linku *SEE* është një opsion që mund të realizohet në një periudhë afatgjatë, vetëm pasi tregu i kapitaleve në vend të ketë arritur një stad të mirë të zhvillimit të tij. Bursat e vendeve të Evropës Juglindore janë të vogla për të operuar veç e veç, kështu që më me interes për investitorët e huaj do të ishte konsiderimi i tregut rajonal si një treg i vetëm dhe bursat rajonale duhet të koepërojnë. Kështu që ndërlidhja e tregjeve të ndryshme kombëtare të rajonit mund të jetë një perspektivë e mirë për tregun shqiptar të kapitaleve.

Për të mbështetur zhvillimin e tregut të kapitaleve dokumenti i politikave duhet të parashikojë këto masa:

1. Krijimi i një Komiteti Kombëtar me përfaqësues të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, Bankës së Shqipërisë dhe Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare për zhvillimin e tregut financiar, përfshirë edhe zhvillimin e tregut të kapitaleve, i cili do të shërbejë si monitorues i

implementimit të politikave dhe njëkohësisht si rekomandues për nevojën e ndryshimeve ligjore, nxitjen e tregut apo zhvillimin e produkteve të reja.

2. Emetimi i obligacioneve të kompanive me kapital shtetëror.

3. Hartimi i një strategjie kombëtare për edukimin financiar të tregjeve financiare me angazhimin e Ministrisë së Arsimit Sportit dhe Rinisë, Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, Bankës së Shqipërisë, Autoritetin e Mbikëqyrjes Financiare dhe Dhomën e Tregtisë. Në këtë dokument politik, si pjesë e zhvillimit të tregut të kapitaleve duhet të marrë rëndësi edukimi financiar i investitorëve për tregjet e kapitalit dhe edukimi financiar i emetuesve të këtij tregu. Ndërgjegjësimi dhe edukimi financiar i kompanive shqiptare për përfitimet e listimit dhe ofertës së titujve në tregun e rregulluar (me ofertë publike).

4. Reduktimi i informalitetit të biznesit (kompanitë që do të listohen në bursë duhet të jenë plotësisht transparente me investitorët dhe të zbatojnë standardet ndërkombëtare të kontabilitetit).

5. Përmirësimi i qeverisjes korporative të kompanive shqiptare. Një nga kushtet kryesore të listimit me ofertë publike është përmirësimi i transparencës dhe mirëqeverisjes së shoqërive.

6. Nxitja e NVM-ve për përdorimin e burimeve të financimit në tregun e kapitalit.

7. Nxitja e mëtejshme e zhvillimit të fondeve të pensionit dhe fondeve të investimit.

8. Forcimi dhe zhvillimi i mëtejshëm i tregut të parasë, pasi një treg më i zhvilluar i parasë ndihmon në uljen e kostove dhe menaxhim më eficient të likuiditetit të kompanive.

9. Realizimi i privatizimit të kompanive me kapital shtetëror përmes realizimit të ofertave publike.

10. Nxitja e pjesëmarrjes së investitorit institucional në tregun e kapitaleve. Kjo lidhet me zhvillimin e fondeve të investimit e në veçanti fondeve alternative të investimit, si dhe me zhvillimin e fondeve të pensionit vullnetar.

11. Pjesëmarrje shtetërore në Depozitarin Qendror të Titujve.

Aktualisht, si depozitar qendror i titujve të qeverisë funksionon sistemi i operuar dhe

menaxhuar nga: BSH-ja, AFISAR. Regjistrimi, klerimi dhe shlyerja e titujve të korporatave dhe kompanive do të realizohen përmes shoqërisë “Regjistri Shqiptar i Titujve” – ALREG. Sipas praktikës së vendeve të zhvilluara regjistrimi, klerimi dhe shlyerja e të gjithë titujve realizohen përmes një institucioni të vetëm të njohur si Depozitari Qendror i Titujve. Sipas këtyre praktikave rezulton se edhe shteti është pjesëmarrës strukturën aksionare të Depozitarit Qendror.

12. Përfshirja e Shtetit Shqiptar si aksionar në strukturën e kapitalit të Bursës

Është shumë e rëndësishme që në kuadër të rritjes së besueshmërisë të tregut, por edhe të kërkesave për anëtarësim në bursë, të cilat deri tani janë tepër të kufizuara, të shikohet mundësia për t'u përfshirë edhe shteti si aksionar në Bursë.

Udhërrëfytyesi për krijimin e një mjedisi mundësues për zhvillimin e tregjeve të kapitalit 2023–2027

Objektivat dhe masat		Institucioni përgjegjës	Viti 2023	Viti 2024	Viti 2025	Viti 2026	Viti 2027
Ndjekja dhe zbatimi i Dokumentit të politikës							
- Krijimi i mekanizmit, diagramit organizative dhe të rrjedhës së punës me të gjithë aktorët e tregut. - Të vlerësohet mundësia për ngritjen e një strukture të përhershme brenda organigramës së MFE për të ndjekur çështjet e tregjeve të kapitalit. - Të vlerësohet mundësia për ngritjen e Komitetit për Ndjekjen dhe Monitorimin e udhërrëfyesit me pjesëmarrës nga Kryeministria, MFE, BSH, AMF, si dhe nga ministratë e linjës që mbulojnë sektorë strategjikë pjesëmarrës nga subjekte të tregut, si edhe aktorë të tjerë të rëndësishëm. Ky Komitet do të shërbejë njëkohësisht strukturë rekomanduese/këshilluese për nevojën e ndryshimeve ligjore, nxitjen e tregut apo zhvillimin e produkteve të reja. - Nënshkrimi i marrëveshjeve të bashkëpunimit ndërmjet MFE, Bankës së Shqipërisë dhe AMF për zbatimin e masave të udhërrëfyesit		Kryeministria, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Banka e Shqipërisë, AMF, pjesëmarrës tregu					
Objektiv kryesor 1: Nxitja e ofertës përmes rritjes së pjesëmarrjes së emetuesve dhe rritja e gamës së instrumenteve financiare							
Objektiv specifik 1.1 Emetim i obligacioneve me kompani me kapital shtetëror							
Masat	- Të rishikohet dhe vlerësohet mundësia për ngritjen e Njësisë së Vlerësimit të Kompanive me Kapital shtetëror dhe pjesërisht shtetëror që potencialisht mund të emetojnë obligacione me ofertë publike. Kjo njësi i raporton Komitetit për ndjekjen dhe monitorimin e udhërrëfyesit dhe kryen funksionet si më poshtë: - Identifikimin e kompanive me kapital shtetëror me bilance të shëndetshme që potencialisht mund të emetojnë obligacione me ofertë publike në Bursë - Analizë mbi nevojat për financim të kompanive me kapital shtetëror - Analizë krahasuese në lidhje me alternativat ekzistuese të financimit në treg - Informacion në lidhje me normën e interesit të propozuar dhe vlerën e emetimit - Analizën në lidhje me kostot e emetimit dhe kohëzgjatjen e procesit - Procesin e përgatitjes së ofertës publike	Ministria e Financave dhe Ekonomisë, ministratë; Qendra Kombëtare e Biznesit Ministria e Brendshme; Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë					
Objektiv specifik 1.2. Nxitja e emetimit nga kompani me kapital privat							
Masat	- Nxitje e emetimeve përmes edukimit financiar të emetuesve, që të mund të përfitojnë nga benefitet e listimit. - Optimizim i procesit dhe kostove të emetimit. - Përfshirja e tregut të përbashkët rajonal, vendeve të Marrëveshjes CEFTA, atij Evropian dhe Dhomës së Tregtisë dhe Industrisë duke nxitur dhe fuqizuar emetimin nga kompani me kapital privat në sektorë të caktuar nëpërmjet aktiviteteve promovuese dhe edukimit financiar të emetuesve	Ministria e Financave dhe Ekonomisë, AMF, pjesëmarrësit e tregut					

Objektiv specifik 1.3. Tregu i obligacioneve korporative

Masat	- Analizë mbi mundësinë e hartimit të kuadrit ligjor për krijimin e obligacioneve të mbuluara (<i>Covered Bond</i>) - Analizim i mundësisë për krijimin e Marrëveshjeve të riblerjes (REPO) me obligacionet korporative që do të krijohen, me qëllim nxitjen e likuiditetit të këtij tregu. - Rishikim i mundësisë për emetimin e obligacioneve të qeverisë vendore brenda parashikimeve të kuadrit ligjor në fuqi - Analizë mbi mundësinë e krijimit të standardeve për emetimin e obligacioneve të gjelbra (<i>Green Bonds</i>) me qëllim zhvillimin e qëndrueshëm, ndërtimet e gjelbra, zhvillimin e sektorit bujqësor, zhvillimin e sektorit të energjiave të rinovueshme	Ministria e Financave dhe Ekonomisë; Ministria e Brendshme; Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë; Banka e Shqipërisë. AMF, pjesëmarrësit e tregut					
--------------	--	--	--	--	--	--	--

Objektiv specifik 1.4. Tregu i aksioneve

Masat	- Vlerësimi i mundësisë për krijimin në Bursë të një tregu të posaçëm për financimin e SME-ve nëpërmjet platformës MTF. - Rishikim i opsionit të privatizimit të kompanive me kapital shtetëror dhe më pas listimi i tyre në Bursë. - Rritje e fokusit të Bursës zhvillimin e mëtejshëm të biznesit duke synuar kompanitë që mund t'i listonin aksionet e tyre tek ALSE. - Të rishikohet mundësia për lehtësimin e procesit të Emetimit për SME-të	Ministria e Financave dhe Ekonomisë, AMF, pjesëmarrësit e tregut					
--------------	---	--	--	--	--	--	--

Objektiv specifik 1.5. Tregu i derivateve

Masat	- Të ndërmerret një vlerësim i tregut dhe të krijohet një plan veprimi mbi mundësinë për zhvillimin e produkteve derivative - Zhvillimi i njohurive dhe kompetencave të profesionistëve të tregut dhe forcimi i kuadrit rregullator mbi kërkesat për kualifikim me rritjen e kompleksitetit të produkteve financiare. - Të vlerësohet mundësia për hartimin e standardeve që rregullojnë produktet derivative - Të vlerësohet mundësia për krijimin e Akademisë së Tregjeve të Kapitalit me trajnime nga ekspertë kombëtarë dhe ndërkombëtarë.	Ministria e Financave dhe Ekonomisë, AMF, pjesëmarrës të tregut					
--------------	---	---	--	--	--	--	--

Objektiv kryesor 2. Nxitja e kërkesës përmes zgjerimi i bazës së investitorit

Objektiv specifik 2.1. Orientim i kursimeve/fondeve të investitorëve drejt tregjeve të kapitalit

Masat	- Shmangie e barrierave me qëllim tërheqjen e investitorit të huaj - Krijimi i larmishmërisë dhe instrumente financiare tërheqëse për investitorin - Identifikimi dhe hartëzimi i investitorëve strategjikë dhe sektorëve strategjikë, kombëtarë dhe ndërkombëtarë	Ministria e Financave dhe Ekonomisë; Ministria e Brendshme; Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë; Banka e Shqipërisë AMF, pjesëmarrës të tregut, AIDA, Dhoma e Tregtisë dhe Industrisë					
--------------	--	---	--	--	--	--	--

Objektiv specifik 2.2. Zhvillim i investitorit institucional

Masat	- Nxitje e mëtejshme e zhvillimit të fondeve të investimeve dhe pensionit - Nxitja e pjesëmarrjes në Fondet e Pensionit dhe zhvillimi i këtyre fondeve përmes lejimit të investimit edhe në produkte afatgjata në një treg jo të rregulluar - Përgatitje e një dokumenti mbi mundësinë e krijimit të fondeve të investimeve alternative si Fondet Private <i>Equity</i>, apo	Ministria e Financave dhe Ekonomisë AMF, pjesëmarrësit e tregut					
--------------	--	---	--	--	--	--	--

	Fondeve me Fund të Mbyllur (<i>Closed-End Funds</i>), ETF-të apo Fondet e Investimit që investojnë në pasuri të paluajtshme dhe infrastrukturë (REIT). - Nxitje e pjesëmarrjes në fondet private të pensionit dhe ndërgjegjësimi i publikut përmes edukimit financiar - Investimet e lejuara të fondeve të përfshijnë investimet në tituj korporativë shqiptarë						
Objektiv kryesor 3: Eficienca e infrastrukturës dhe transparenca e tregut							
Objektiv specifik 3.1. Infrastruktura e pastregtimit							
Masat	- Rishikimi dhe vlerësimi i mundësisë dhe alternativave për pjesëmarrje shtetërore në operimin e një Depozitari Titujsh korporativë, përfshirë edhe mundësinë e bashkimit të subjekteve që operojnë në këtë fushë. - Vlerësimi i mundësive për krijimin e një Depozitari Qendror Kombëtar për të gjitha llojet e titujve me qëllim sigurimin e ekonomive të shkallës, eficiencën dhe uljen e kostove për investitorët. - Të vlerësohet mundësia e ndërlidhjes së sistemit të Depozitarit Qendror me platforma ndërkombëtare si <i>EuroClear</i> apo <i>Clearstream</i> për të mundësuar aksesin e investitorëve të huaj - Të shihet përshtatshmëria e infrastrukturës së Depozitarit Qendror për t'iu përgjigjur edhe produkteve të reja financiare në treg siç mund të jenë derivativët. - Përcaktimi i një institucioni për dhënien e kodit ndërkombëtar ISIN për titujt e qeverisë dhe ato korporative.	AMF, Ministria e Ekonomisë dhe Financave, Banka e Shqipërisë, pjesëmarrësit e tregut					
Objektiv specifik 3.2. Mbikëqyrja dhe kuadri ligjor e rregullator							
Masat	- Implementimi i mbikëqyrjes me bazë rreziku për tregun e kapitaleve - Implementimi i Projektit: Forcimi i kapaciteteve mbikëqyrëse të Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare: Fokusi të zhvillimi i tregut të kapitaleve”, financuar nga SECO. - Plotësimi i kuadrit rregullativ në zbatim të ligjit për tregjet e kapitalit.	AMF					
Objektiv specifik 3.3. Përmirësimi i transparencës dhe integritetit të të dhënave për tregun e kapitaleve në një databazë qendrore							
Masat	- Diskutime me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, BSH dhe AMF për integrimin e të dhënave mbi tregun ndërbankar të titujve të Qeverisë, tregut me pakicë të titujve të qeverisë dhe të dhënave për sistemin <i>Market Maker</i> dhe aksesin e përbashkët në këtë databazë.	Ministria e Ekonomisë dhe Financave, Banka e Shqipërisë, AMF					
Objektiv specifik 3.4. Mundësi për përfshirjen e shtetit si aksionar në bursë							
Masat	- Vlerësimi i mundësive për identifikimin e mënyrave se si shteti mund të ketë pjesëmarrjen e tij si aksionar në Bursë	Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Bursa ALSE					
Objektiv specifik 3.5. Plotësimi i infrastrukturës me ndërmjetës të tjerë financiarë							
Masat	- Nxitje për aktivizimin në treg të këshilltarëve në investime - Ofrimi i programeve të kualifikuara dhe të vazhdueshme të trajnimit, të cilat të jenë edhe specifike sipas klasave të aseteve, si derivate, aksione etj.	AMF, pjesëmarrësit e tregut					
Objektiv specifik 3.6. Identifikimi dhe mbështetja e aplikimit të teknologjive Fintech për rritjen e eficiencës së tregut të kapitaleve							
Masat	- Mundësia e formave të reja të financimit nëpërmjet <i>Equity Crowdfunding</i> Plotësimi i kuadrit rregullator në linjë me ligjin nr. 66, datë 21.5.2020, “Për tregjet financiare të bazuara në teknologjinë e regjistrave të shpërndarë”	AMF, pjesëmarrësit e tregut					

Objektiv kryesor 4: Zhvillimi i mëtejshëm i tregut sekondar të titujve të qeverisë

Objektiv specifik: Përmirësimi i infrastrukturës së tregut të titujve të qeverisë

Masat	- Krijimi i një kurbe të besueshme Yield-i që krijon bazën për vlerësimin e instrumenteve të tjera financiare; - Forcimi e zhvillimi i mëtejshëm i sistemit <i>Market Maker</i> dhe zgjerimi i programit <i>Market Maker</i> me instrumente të tjera nëse vlerësohet e përshtatshme për arritjen e rezultateve. - Kuotimet e zhvilluesve të tregut (<i>Market Makers</i>) duhet të vihen në dispozicion të të gjithë pjesëmarrësve të tregut. - Implementimi i një platforme tregtimi transparente për tregun mbi Banak (OTC) të titujve të Qeverisë nëpërmjet një teknologjie të re, ku të bëhet i mundur publikimi i çmimeve, ose nëpërmjet përfshirjes së Bankave në sistemin MTF për tregtimin e titujve të Qeverisë. - Vlerësimi i mundësisë për kalimin e tregut sekondar të titujve të qeverisë në platformën e një tregu të rregulluar, si p.sh. Bursë. - Nxitja dhe zhvillimi i tregut të REPO-ve, nxitje e transaksioneve të REPO-ve ndërmjet bankave.	Ministria e Financave dhe Ekonomisë, AMF, pjesëmarrësit e tregut					
-------	---	--	--	--	--	--	--

9. Opsionet e zbatimit të Dokumentit Politik për Zhvillimin e Tregjeve të Kapitalit, si dhe rekomandimet përkatëse

Opsioni I: Të mos ndërmerret asnjë nga masat e parashikuara në udhërrëfyes

Opsioni II: Të zbatohen vetëm masat me prioritet të lartë/emergjente të parashikuara në udhërrëfyes

Opsioni III: Të zbatohen të gjitha masat e parashikuara në udhërrëfyes për periudhën 2023–2027

Buxheti indikativ i zbatimit të Dokumentit Politik, sipas opsioneve

	Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 4	Viti 5	Totali
<i>Opsion 1</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Opsion 2</i>						
<i>Opsion 3</i>	25 mil lekë	25 mil lekë	25 mil lekë	25 mil lekë	25 mil lekë	25 mil lekë

Shënim. Në buxhet është marrë për bazë paga bruto vjetore e punonjësve që do të merren me zbatimin e kësaj strategjie.

URDHËR

Nr. 261, datë 26.4.2023

**PËR ZËVENDËSIMIN E PËRKOHSHËM
PËR NËNSHKRIMIN E
DOKUMENTEVE NË EMËR TË
SEKRETARIT TË PËRGJITHSHËM**

Në mbështetje të pikës 3, të nenit 15, të ligjit nr. 90/2012, datë 27.9.2012, “Për organizimin dhe funksionim e administratës shtetërore”; si edhe të pikës 19, të nenit 17, të urdhrit nr. 348, datë 18.9.2015, të ministrit të Kulturës (Rregullore e Brendshme e Ministrisë së Kulturës),

URDHËROJ:

1. Drejtorin e Përgjithshëm të Politikave dhe Zhvillimit të Kulturës, znj. Entela Çipa, që në mungesë dhe me porosi të kryejë nënshkrimin e korrespondencave të përditshme shkresore, që janë kompetencë e Sekretarit të Përgjithshëm të Ministrisë së Kulturës.

2. Gjatë periudhës së zëvendësimit të shqyrtojë dhe të miratojë çdo akt që kalon nëpërmjet sistemit *e-Akte*, në emër dhe për llogari të Sekretarit të Përgjithshëm të Ministrisë së Kulturës.

3. Gjatë periudhës së zëvendësimit të miratojë dhe të nënshkruajë elektronisht në emër dhe për llogari të Sekretarit të Përgjithshëm të Ministrisë së Kulturës, në sistemin SIFQ dhe AFMIS.

4. Periudha e zëvendësimit është e vlefshme për datat 2.5.2023–5.5.2023, si dhe 9.5.2023–12.5.2023.

5. Ngarkohet drejtori i përgjithshëm i Politikave dhe Zhvillimit të Kulturës për zbatimin e këtij urdhri, si edhe Zyra e Protokollit për komunikimin e tij.

6. Ky urdhër është i vlefshëm vetëm për periudhën e përmendur në pikën 4 të këtij urdhri.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

**SEKRETAR I PËRGJITHSHËM I
MINISTRISË SË KULTURËS
Zerina Bruci**

VENDIM

Nr. 17, datë 23.3.2023

**NË EMËR TË REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË**

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Ilir Toska	anëtar;
Elsa Toska	anëtare,

me sekretare Belma Lleshi, më datë 23.2.2023 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 14 (Sh) 2022 të Regjistrat Themeltar, që u përket:

KËRKUES: SHIQIRI MANJANI

SUBJEKT I INTERESUAR: KËSHILLI I LARTË I PROKURORISË

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimeve nr. 295, datë 17.12.2020, të Këshillit të Lartë të Prokurorisë; nr. 20 (86-2021-229), datë 18.3.2021, të Gjykatës Administrative të Apelit; nr. 00-2022-683, datë 17.3.2022, të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Kthimi i çështjes për rigjykim në Këshillin e Lartë të Prokurorisë.

BAZA LIGJORE: Nenet 4, 17, 33, 35, 42, 49, 57, 131, pika 1, shkronja “P”, 134, pika 1, shkronja “I” dhe 145 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; nenet 6, 8 dhe 2 i Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ); ligji nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar (ligji nr. 8577/2000).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Elsa Toska, mori në shqyrtim parashtrimet me shkrim të kërkesit, i cili ka kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet e subjektit të interesuar, Këshillit të Lartë të Prokurorisë (KLP), që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuesi ka kandiduar në Shkollën e Magjistraturës për t'u pranuar në programin e formimit fillestar për magjistrat, profili prokuror, për vitin akademik 2020–2021. Aplikimi dhe dokumentacioni i paraqitur prej tij në funksion të vërtetimit të përmbushjes së kriterëve të pranimit në programin e formimit fillestar, sipas nenit 28 të ligjit nr. 96/2016 “Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 96/2016*), janë verifikuar paraprakisht nga komisioni përkatës i Shkollës së Magjistraturës në zbatim të nenit 30, pika 3, të këtij ligji, duke vlerësuar se kërkuesi i përmbushte kriteret e kandidimit.

2. Raporti i Shkollës së Magjistraturës për rezultatet e vlerësimit paraprak së bashku me dosjet me dokumentet e kandidimit për secilin kandidat i janë përcjellë Këshillit të Lartë të Prokurorisë (KLP) për komente ose kundërshtime. Me vendimin nr. 124, datë 15.5.2020, KLP-ja ka miratuar relacionin me komentet dhe kundërshtimet për raportin e dërguar nga Shkolla e Magjistraturës dhe nuk rezulton që të ketë bërë ndonjë koment ose kundërshtim për sa i përket kërkuesit. Më tej, bazuar në nenin 30, pika 4, të ligjit nr. 96/2016, Shkolla e Magjistraturës ka miratuar dhe publikuar në faqen e saj zyrtare raportin e vlerësimit përfundimtar, duke përfshirë edhe listën e kandidatëve, të cilët plotësonin kriteret e kandidimit, ku një ndër ata ka qenë edhe kërkuesi.

3. Në vijim, kërkuesi ka marrë pjesë në provimin për pranimin në programin e formimit fillestar të zhvilluar nga Shkolla e Magjistraturës dhe më datë 16.7.2020 është shpallur fitues, pra si një nga kandidatët që mund të pranohej në programin e formimit fillestar për magjistrat, profili prokuror.

4. Lista përfundimtare e kandidatëve që mund të pranoheshin në programin e formimit fillestar për magjistrat, profili prokuror, i është përcjellë KLP-së, si organi i ngarkuar nga neni 32 i ligjit nr. 96/2016 për verifikimin e plotë të pasurisë dhe figurës, që janë edhe këto kriteret për t'u pranuar në programin e formimit fillestar për magjistrat. Procesi i verifikimit të pasurisë dhe figurës,

përfshirë dhe për kërkuesin kandidat, ka filluar me vendimin nr. 167, datë 17.7.2020 të KLP-së. Për verifikimin e pasurisë dhe figurës së kërkuesit si relator është ngarkuar një nga anëtarët e Komisionit të Vlerësimit të Etikës dhe Veprimtarisë Profesionale (KVEVP). Të dhënat e grumbulluara nga raportimet e institucioneve përkatëse janë analizuar dhe evidentuar në relacionin e përgatitur nga relatori, i cili ka arritur në përfundimin se kërkuesi kandidat kalon testin e pasurisë dhe figurës dhe mbi këtë bazë ka propozuar pranimin e tij për në programin e formimit fillestar të Shkollës së Magjistraturës. Ky relacion i është njoftuar kërkuesit dhe, në mungesë të kundërshtimeve nga ana e tij, është miratuar nga KVEVP-ja. Më pas, materialet i kanë kaluar për shqyrtim e verifikim mbledhjes plenare të KLP-së.

5. Në procesin e verifikimit të kërkuesit kandidat, për sa i përket kriterit të figurës, ndër të tjera, është konstatuar se në formularin e vetëdeklarimit të plotësuar prej tij në zbatim të ligjit nr. 138/2015, datë 17.12.2015 “Për garantimin e integritetit të personave që zgjidhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike”, të ndryshuar (*ligji nr. 138/2015*), pasqyrohej e dhëna se me vendimin nr. 48, datë 21.11.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Bulqizë, ai është dënuar me 8 muaj burgim për veprën penale “Vjedhja”, të parashikuar nga neni 134 i Kodit Penal (KP). Ekzekutimi i këtij vendimi është pezulluar për një afat 3-vjeçar, në zbatim të nenit 59 të KP-së dhe vendimi ka marrë formë të prerë më datë 1.12.2006. Po ashtu, është konstatuar se kërkuesi është kallëzuar penalisht në vitin 2019, kallëzim për të cilin Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mat ka vendosur mosfillimin e procedimit penal. Sipas vërtetimit të gjendjes gjyqësore të Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve është konstatuar se kërkuesi figuron “i padënuar”. Në relacionin përfundimtar KVEVP-ja ka vlerësuar se dënimi i kërkuesit në vitin 2006 nuk përbën pengesë ligjore për vijimin e procedurës për pranimin e tij në programin e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës.

6. Në përfundim të shqyrtimit të rezultateve të verifikimit të pasurisë dhe figurës, me vendimin nr. 295, datë 17.12.2020, bazuar në nenin 32, pika 4, shkronja “c”, të ligjit nr. 96/2016, KLP-ja ka vendosur rrëzimin e propozimit të KVEVP-së për kërkuesin dhe ndalimin e pranimit të tij në programin e formimit fillestar të Shkollës së

Magjistraturës për vitin akademik 2020–2021. Sipas këtij vendimi, ndalimi i kandidimit të kërkuarit është bazuar në nenin 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016, i cili kërkonte që kandidati të mos ishte dënuar me vendim penal të formës së prerë, si dhe në nenin 32, pika 4, shkronja “c”, të tij, i cili përcaktonte mospranimin në Shkollën e Magjistraturës edhe për shkaqe të tjera përjashtuese të njohura të parashikuara nga ligji.

7. Kërkuari ka kundërshtuar vendimin e lartpërmendur të KLP-së në Gjykatën Administrative të Apelit, e cila, me vendimin nr. 20 (86-2021-229), datë 18.3.2021, ka vendosur rrëzimin e padisë. Për rekursin e paraqitur nga kërkuari, me vendimin nr. 00-2022-683, datë 17.3.2022, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin.

8. Më datë 15.7.2022 kërkuari i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me kërkesë sipas objektit, duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve të KLP-së, Gjykatës Administrative të Apelit dhe Gjykatës së Lartë, që kanë vendosur ndalimin e tij për ndjekjen e programit të formimit fillestar të Shkollës së Magjistraturës, profili prokuror.

9. Më datë 26.9.2022 njëri nga gjyqtarët e Kolegjit të Gjykatës, të cilit i ka kaluar çështja për shqyrtim, ka paraqitur dorëheqjen, çka është kërkuar edhe nga kërkuari në kërkesën e datës 12.12.2022 drejtuar Gjykatës për përjashtimin e këtij gjyqtari. Me vendimet e datës 29.9.2022, Mbledhja e Gjyqtarëve ka vendosur pranimin e kërkesës së gjyqtarit për heqjen dorë dhe caktimin e një gjyqtari tjetër në përbërje të Kolegjit të Gjykatës.

10. Më datë 10.10.2022 Kolegji i Gjykatës ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim paraprak në Mbledhjen e Gjyqtarëve. Kjo e fundit, më datë 28.10.2022, ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë gjyqësore mbi bazë të dokumenteve.

11. Më datat 27.12.2022 dhe 23.2.2022 kanë paraqitur dorëheqjet nga shqyrtimi i çështjes edhe dy gjyqtarë të tjerë, për njërin prej të cilëve është kërkuar përjashtimi edhe nga kërkuari në kërkesën e datës 12.12.2022 drejtuar Gjykatës. Me vendimet e datave 10.1.2023 dhe 23.2.2023, Mbledhja e Gjyqtarëve ka vendosur pranimin e kërkesave të gjyqtarëve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

12. **Kërkuari**, në mënyrë të përmblodhur, ka pretenduar se gjatë procesit administrativ dhe atij gjyqësor i janë cenuar:

12.1 *Parimi i sigurisë juridike në drejtim të pritshmërive të ligjshme*, për sa i përket *moszbatimit të ligjeve me fuqi prapavepruese*, pasi sipas nenit 62 të KP-së në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale dhe neneve 63 dhe 69 të KP-së në fuqi në kohën e kryerjes së verifikimeve nga KLP-ja, dënimi i dhënë nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Bulqizë konsiderohet i paqenë dhe kërkuari “i rehabilituar”. Ligji nr. 96/2016 në fuqi në kohën e kandidimit nuk ndalonte ndjekjen e formimit fillestar nga individët ndaj të cilëve ekzistonte një vendim gjyqësor i paqenë. Ligji nr. 138/2015 përcakton kohëzgjatjen e ndalimit për t’u emëruar në një funksion publik si gjyqtar ose prokuror vetëm për periudhën nga momenti i përfundimit të dënimit me burgim, deri në momentin e rehabilitimit, sipas nenit 69 të KP-së. Sipas vërtetimit të gjendjes gjyqësore të Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve ai rezultoi i padënuar. Kriteri i ri i parashikuar në ligjin nr. 50/2021, të miratuar më datë 23.3.2021, i cili ndryshoi ligjin nr. 96/2016, për mosmarrjen në konsideratë të rehabilitimit të dënimit, nuk ka qenë në fuqi në kohën e vlerësimit të kandidaturës së tij dhe është zbatuar me efekt prapaveprues nga Gjykata e Lartë. Ai kishte pritshmëri të ligjshme për ndjekjen e formimit fillestar, pasi edhe në konkurrimin e tij të mëparshëm në vitin akademik 2019–2020, Shkolla e Magjistraturës dhe KLP-ja kishin pranuar se i plotësonte kriteret formale të pranimi. Ndërkohë, për të njëjtin kriter dhe mbi të njëjtat prova, në fazën e vlerësimit të pasurisë dhe figurës, KLP-ja ka vendosur ndalimin e pranimi të tij në programin e formimit fillestar. Po kështu, Gjykata e Lartë ka shkëlur nenin 37, të ligjit nr. 49/2012, datë 3.5.2012, “Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, të ndryshuar (*ligji nr. 49/2012*).

12.2 *Parimi i kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë*, pasi vendimet e KLP-së dhe të gjykatave janë nxjerrë në kundërshtim me kuadrin ligjor në fuqi. Interpretimi prej tyre i nenit 32, shkronja “c”, të ligjit nr. 96/2016 është i pabazuar ligjërisht. Kërkuari është vlerësuar nga Shkolla e Magjistraturës se i plotëson kriteret formale të pranimi dhe kjo nuk është

kundërshtuar nga KLP-ja. Ndalimi i pranimi në formimin fillestar gjatë fazës së verifikimit të pasurisë dhe figurës mund të bëhet vetëm nëse sipas informacioneve të vëna në dispozicion të KLP-së nga organet raportuese, ai nuk i përmbushte këto kritere. Këshillat nuk mund të ndalojnë ndjekjen e formimit fillestar të kandidatit për magjistrat bazuar në shkaqe dhe prova të cilat i kanë pasur në dispozicion paraprakisht, të përcjella nga Shkolla e Magjistraturës si pjesë e dokumentacionit të dosjes së kandidatit që në fazën para provimit. Po kështu, KLP-ja e ka bazuar vendimarrjen e saj në projektligjin për ndryshimet e ligjit nr. 96/2016, i cili nuk është depozituar në Kuvend dhe nuk ka hyrë në fuqi. Pavarësisht se ka pranuar se ligji i kohës nr. 96/2016 kishte paqartësi në zbatimin e nenit 28, shkronja “d”, Gjykata e Lartë nuk ka vendosur pezullimin e gjykimit dhe dërgimin e çështjes në Gjykatë. Kriteri i përcaktuar nga kjo gjykatë dhe KLP-ja për mosushttrimin e së drejtës për kontroll incidental, konkretisht mospasja në shqyrtim i çështjeve të tjera në lidhje me zbatimin e nenit 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016, përbën një kriter të ri të paparashikuar nga Kushtetuta, ligji organik i Gjykatës dhe jurisprudenca kushtetuese.

12.3 E drejta për një proces të rregullt ligjor në aspektet e mëposhtme:

12.3.1 Parimi i paanshmërisë në gjykim, pasi Gjykata e Lartë ka mbajtur qëndrime të ndryshme në çështjen e tij dhe të A.K., duke u shprehur se rasti i A.K. është i vetmi kur i është dashur të zbatojë ligjin nr. 96/2016 të kohës.

12.3.2 E drejta për t'u dëgjuar dhe mbrojtje efektive, pasi nuk është thirrur nga KLP-ja për t'u dëgjuar në lidhje me pretendimet e tij. Mbledhja e KLP-së e datës 17.11.2020 për marrjen e vendimit është shtyrë për shkak të mosnjohjes së anëtarëve me aktet e dosjes, si dhe për t'u njohur me relacionin bashkëshoqërues të projektligjit për disa ndryshime në ligjin nr. 96/2016. Sipas procesverbaleve të mbajtura edhe në fazën e marrjes së vendimit, anëtarët e KLP-së nuk kanë qenë të njohur me aktet e çështjes dhe nuk kanë kryer hetim të thellë dhe shqyrtim efektiv të provave në rastin e tij.

12.3.3 Standardi i arsyetimit të vendimit, pasi KLP-ja nuk ka bërë interpretim të rrethanave të faktit në raport me ligjin në fuqi në kohën e kryerjes prej tij të veprës penale dhe, në mënyrë kontradiktore, është shprehur se duhet të përdorë si bazë ligjore

ligjin nr. 138/2015, i cili nuk parashikon dënime të përjetshme për mosmbajtjen e funksioneve të caktuara. Ajo ka bërë një arsyetim të përciptë, të pakuptueshëm dhe alogjik, duke mos adresuar asnjë prej problematikave që duhej të trajtoheshin në rastin e tij. Gjykata Administrative e Apelit i referohet nenit 149 të Kushtetutës, i cili nuk përcakton kompetencat e KLP-së për verifikimin e kandidaturave për ndjekjen e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës. Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve të tij të paraqitura në rekurs se bazuar në dispozitat e KP-së së kohës, vendimi i dhënë ndaj tij konsiderohej i paqenë dhe se Gjykata Administrative e Apelit kishte shkelur parimin e barazisë para ligjit, për shkak të dhënies së vendimeve të ndryshme për çështje të ngjashme. Arsyetimi i Gjykatës së Lartë është kontradiktor dhe alogjik në pjesën ku shprehet se instituti i rehabilitimit të dënimit është risi e ligjit nr. 50/2021, ndërsa pranon se ai përfshihej si ndalim në ligjin nr. 96/2016 përpara këtyre ndryshimeve. Kjo gjykatë ka përdorur riformulimin e shkronjës “d” të nenit 28 të ligjit nr. 96/2016 për të nxjerrë *ratio*-n e ligjvënësit në miratimin e parashikimit të mëparshëm.

12.4 Parimi i barazisë para ligjit, pasi gjykatat kanë mbajtur qëndrime të ndryshme në çështje të ngjashme. Për shtetasen A.K., të dënuar me vendim penal të formës së prerë, i cili, ashtu si në rastin e tij, është pezulluar, është lejuar vijimi i kandidimit. Pavarësisht se rekursi i tij është depozituar më vonë se ai i A.K., Gjykata e Lartë e ka shqyrtuar dhe ka vendosur për çështjen e tij më parë se për atë të A.K., për të cilën, në zbatim prapaveprues të ligjit nr. 50/2021, është lejuar vijimi i formimit fillestar. Të dyja çështjet janë gjykuar nga i njëjti trup gjykues i Gjykatës së Lartë, ndërkohë që qëndrimet e tyre kanë qenë të ndryshme në drejtim të zbatimit të ligjit nr. 96/2016.

12.5 E drejta për arsim, e parashikuar nga neni 57 i Kushtetutës dhe neni 2 i Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, si rrjedhojë e ndalimit të pranimi në formimin fillestar në Shkollën e Magjistraturës. Kërkuesi nuk mund të parashikonte kriteret që u aplikuan në vlerësimin e kandidaturës së tij.

12.6. E drejta për akses në funksione publike, e drejta për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme dhe e drejta për jetë private në lidhje me parimin e proporcionalitetit, të garantuara nga nenet 49, pika 1 dhe 17 të

Kushtetutës, për shkak të skualifikimit bazuar në kritere të paparashikuara nga kuadri ligjor në fuqi. Skualifikimi përjetë nga konkurrimi në Shkollën e Magjistraturës i ka cenuar të drejtën për jetë private, në drejtim të dinjitetit, personalitetit dhe zhvillimit të marrëdhënieve me botën e jashtme. Kufizimi i të drejtave të tij është bërë nga organe jokompetente dhe përmes akteve të dala në kundërshtim me kuadrin ligjor në fuqi. Ndërhyrja në të drejtën për jetë private është joproporcionale, pasi pasojat e një dënimi penal nuk mund të jenë të përjetshme. Për më tepër, në kohën e kryerjes së veprës penale ai ka qenë i mitur. Qëllimet e rehabilitimit janë mbrojtja e personalitetit dhe dinjitetit të personit të dënuar, të cilit i janë kufizuar të drejtat për shkak të kryerjes së veprës penale, si dhe risocializimi i tij në jetën e përditshme. Aktualisht, Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur përjashton të miturin nga përgjegjësia penale për një veprë të tillë dhe e cilëson atë si “të mitur në konflikt me ligjin” dhe jo “të pandehur”.

13. **Subjekti i interesuar, KLP-ja,** ka parashtruar:

13.1 Pretendimi i kërkuarit për cenimin e *parimit të sigurisë juridike në drejtim të pritshmërive të ligjshme* nuk gjen mbështetje ligjore, pasi ai nuk e ka fituar ndonjëherë të drejtën për të ndjekur formimin fillestar në Shkollën e Magjistraturës. Kjo e drejtë fitohet kur plotësohen kushtet ligjore të përcaktuara në dispozitat e ligjit nr. 96/2016, ndërkohë që kërkuari nuk plotëson kriterin e parashikuar në shkronjën “d” të nenit 28 të këtij ligji. Fakti i të qenit i rehabilituar nuk e zbeh fuqinë e një dënimi penal.

13.2 Pretendimi i kërkuarit për cenimin e *parimit të kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë* është i pabazuar. Veprimet e kryera nga KLP-ja dhe vendimarrja e saj janë bërë në përputhje me nenet 6/1 dhe 149/a të Kushtetutës, nenin 183 të ligjit nr. 115/2016, datë 3.11.2016 “Për organet e qeverisjes së sistemit të drejtësisë”, të ndryshuar (ligji nr. 115/2016) dhe nenet 28 e 32 të ligjit nr. 96/2016, si ligj i posaçëm, i cili përcakton një standard më të lartë dhe prevalon ndaj çdo dispozite tjetër ligjore. Referencat në projektligjin për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 96/2016, relacionet përkatëse, diskutimet parlamentare para miratimit dhe ndryshimet e mëvonshme të tij janë marrë në konsideratë vetëm për krijimin e një panorame më të qartë të qëllimit të ligjvënësist dhe jo si bazë për vendimarrjen. Ligji nr. 50/2021 nuk ka krijuar

kriter të ri, por ka plotësuar kriterin ekzistues. Kërkuari ngatërron fazën e vlerësimit paraprak, e cila, nga pikëpamja formale, i përket Shkollës së Magjistraturës, me fazën e verifikimit të thelluar, e cila është kompetencë ekskluzive e KLP-së. Gjatë kandidimit të mëparshëm për në programin e formimit fillestar, kërkuari nuk ka arritur fazën e verifikimit të thelluar. Kalimi i provimit nuk mjafton për t’u pranuar në Shkollën e Magjistraturës. Procedura konsiderohet e përfunduar vetëm pas verifikimit të pasurisë dhe figurës së kandidatit nga KLP-ja. Nga ana tjetër, përdorimi nga Gjykata e Lartë i mekanizmit të kontrollit incidental në lidhje me nenin 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016 në rastin e A.K. nuk do të kishte kuptim, pasi kjo dispozitë ishte shfuqizuar tashmë.

13.3 Pretendimi i kërkuarit për cenimin e *parimit të paanshmërisë* nuk duhet të merret parasysh, pasi ligji nr. 96/2016 është i qartë për mënyrën se si duhet të zbatohet dhe nuk u lë hapësirë dhe diskrecion gjyqtarëve për të mbajtur qëndrim të njëanshëm. Frika e kërkuarit për njëanshmërinë e gjyqtarëve të Gjykatës së Lartë është e paarsyeshme dhe dyshimi i tij nuk është mjaftueshmërisht i bazuar për të vënë në dyshim vendimarrjen e kësaj gjykate nga këndvështrimi i respektimit të standardeve kushtetuese.

13.4 Pretendimi i kërkuarit për cenimin e *së drejtës për t’u dëgjuar dhe për mbrojtje efektive* është i pabazuar. Procesi i verifikimit të pasurisë dhe figurës është kryer në përputhje me dispozitat ligjore. Kërkuari është njoftuar për relacionin për gjetjet paraprake, i cili nuk është kundërshtuar prej tij; për regjistrimin audio të seancës plenare të datës 17.11.2020, për të cilën ka paraqitur memo, si dhe materiale shtesë; është pajisur me të gjitha dokumentet e prodhuara nga KLP-ja gjatë procedurës administrative të verifikimit të pasurisë dhe figurës; ka ushtruar pa pengesë të drejtat e tij përmes paraqitjes së akteve, duke parashtruar pretendime për shtyrjen e seancës plenare etj. Po kështu, gjatë procesit gjyqësor të zhvilluar nga gjykatat janë respektuar të gjitha të drejtat e tij procedurale. Ai ka realizuar efektivisht të drejtën për t’u dëgjuar, për të paraqitur prova dhe për t’u mbrojtur.

13.5 Vendimet e KLP-së dhe Gjykatës së Lartë respektojnë *standardin e arsytimit të vendimit*. Pretendimet e kërkuarit për cenimin e këtij

standardi, për shkak se vendimarrja është bazuar në draftndryshime ligjore, si dhe për zbatimin e ligjit nr. 138/2015, nuk qëndrojnë, pasi vendimi i KLP-së është bazuar në ligjin e posaçëm nr. 96/2016. Po kështu, Gjykata e Lartë u ka dhënë përgjigje të gjitha pretendimeve të kërkuarit, duke sqaruar faktin se ndalimi i kandidimit për në programin e formimit fillestar lidhet me natyrën e veprës penale të kryer dhe se nuk bëhet fjalë për trajtim të pabarabartë mes tij dhe A.K., pasi veprat e kryera nga të dy kandidatët nuk bien nën të njëjtat kushte. Vepra e kryer nga A.K. nuk diskrediton figurën e prokurorit, në ndryshim nga ajo e kryer nga kërkuari. Pretendimi për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit nga Gjykata e Lartë, për shkak se ajo është shprehur për risitë e ligjit nr. 50/2021, nuk qëndron, pasi gjykata nuk e lidh vendimarrjen e saj me rehabilitimin.

13.6 Pretendimet për cenimin e *parimit të barazisë para ligjit* janë të pabazuara, pasi Gjykata e Lartë ka mbajtur të njëjtin qëndrim si në rastin e tij, ashtu edhe të A.K. Të dyja çështjet kanë gjetur zgjidhje mbi të njëjtin arsyetim dhe interpretim ligjor. Diferencimi i dy rasteve është mbështetur mbi një kriter të arsyeshëm dhe objektiv, në kuptim të standardeve të vendosura nga ligji nr. 96/2016, që kanë të bëjnë me natyrën e veprës penale të kryer dhe ndikimin e saj te publiku. Në rastin e kërkuarit, Gjykata e Lartë ka marrë në konsideratë natyrën e veprës penale të kryer dhe pasojat që ajo sjell në raport me funksionin e prokurorit të ardhshëm, besimin e qytetarëve te reforma në drejtësi dhe mosdiskreditimin e figurës së magistratit në tërësi. Nga ana tjetër, pretendimet e kërkuarit për rendin e trajtimit të çështjes së tij dhe të A.K. mbeten në kuadër të supozimeve dhe hipotezave për mënyrën se si Gjykata e Lartë rregullohet dhe organizon shqyrtimin e çështjeve në dhomën e këshillimit.

13.7 Kërkuari nuk i është cenuar *e drejta për arsim*, pasi skualifikimi i tij nga kandidimi është bërë në përputhje me dispozitat e ligjit nr. 96/2016, ligjit nr. 115/2016, vendimit nr. 171, datë 27.9.2019 të KLP-së “Për miratimin e Rregullores “Për procedurën e verifikimit të kushteve dhe kriterëve ligjore për rekrutimin, emërimin si magistrat dhe caktimin në pozicion të kandidatëve për prokurorë, si dhe zhvillimin e karrierës së prokurorëve”, të ndryshuar (vendimi nr. 171/2019), si dhe për shkak të mosplotësimit të kërkesave ligjore.

13.8 Kërkuarit nuk i janë cenuar *e drejta për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme dhe e drejta për jetë private, dinjitet e personalitet, në lidhje me parimin e proporcionalitetit*. Kriteret për pranimin në formimin fillestar përfshijnë aftësitë dhe cilësitë e nevojshme fizike, profesionale dhe të figurës për kandidatët për pranim në këtë program. Skualifikimi i kërkuarit është bërë bazuar në nenet 28, shkronja “d” dhe 32 të ligjit nr. 96/2016, për shkak të dënimit penal të tij me vendim të formës së prerë. Këto kriterë synojnë ushtrimin e funksionit të prokurorit nga individë me integritet të plotë, si parakusht për besimin e publikut te sistemi i drejtësisë. Po kështu, pretendimet për cenimin e *parimit të proporcionalitetit* janë të pabazuara, pasi ushtrimi i veprimtarisë kushtetuese dhe ligjore të prokurorëve të ardhshëm mund të kufizohet dhe fakti i ekzistencës së një dënimi penal përbën kriter ndalues për pranimin në formimin fillestar të Shkollës së Magistraturës. Në zbatim të këtij parimi, KLP-ja ka verifikuar nëse ekzistenca e të dhënave penale në ngarkim të kërkuarit është në përputhje me integritetin e nevojshëm për ushtrimin e detyrës së prokurorit.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitetin e kërkuarit

14. Çështja e legjitimitetit (*locus standi*) është vlerësuar nga Gjykata si një ndër aspektet kryesore që lidhet me inicimin e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pikat 1, shkronja “I” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor, që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret e nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësura në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

15. Kërkuari, si bartës i të drejtave dhe lirive themelore të parashikuara nga Kushtetuta, si

individ, legjitimohet *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, pasi ka qenë palë në procesin gjyqësor ndaj të cilit ka ngritur pretendime në këtë Gjykatë dhe ka interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

16. Një kriter tjetër që përcaktohet nga nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neni 71/a, pika 1, shkronja “a”, i ligjit nr. 8577/2000 ka të bëjë me *shterimin e mjeteve juridike efektive*. Për plotësimin e këtij kriteri, kërkuesi duhet të shfrytëzojë në rrugë normale mjetet juridike, të cilat janë të përshtatshme, të disponueshme dhe të frytshme për një çështje konkrete. Shterimi i mjeteve përbën parakusht që duhet përmbushur nga kërkuesi, i cili para se t’i drejtohet Gjykatës duhet të vërtetojë se ka përdorur të gjitha mjetet juridike të njohura nga ligji dhe të mjaftueshme për të rivendosur të drejtat e shkelura. Mjetet juridike shterojnë kur, në varësi të rrethanave të çështjes, rregullat procedurale nuk parashikojnë mjete të tjera ankimi. Nga ana tjetër, duhet theksuar se bëhet fjalë për shterimin e mjeteve juridike *efektive*, në kuptimin e shterimit të atyre mjeteve që janë të afta për të rivendosur të drejtën që pretendohet se është shkelur (*shih vendimet nr. 3, datë 17.2.2022; nr. 38, datë 2.12.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Për sa u takon pretendimeve për cenimin e së drejtës për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme të zgjedhur vetë dhe së drejtës për jetë private, në drejtim të dinjitetit, pavarësisht se ato nuk janë parashtruar si të tilla në rekursin drejtuar Gjykatës së Lartë ose në prapësimet e kërkuesit ndaj kundërrkursit, Gjykata vlerëson se ato qëndrojnë në thelb të kërtimeve të tij. Po kështu, pretendimet e tjera janë parashtruar në gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, për rrjedhojë Gjykata vlerëson se në lidhje me to kërkuesi i ka shteruar mjetet juridike efektive në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “P”, të Kushtetutës.

18. Lidhur me legjitimimin *ratione temporis*, neni 71/a, pika 1, shkronja “b”, i ligjit nr. 8577/2000, ka parashikuar afatin 4-mujor nga konstatimi i cenimit për paraqitjen e ankimit kushtetues individual. Vendimi i kundërshtuar i Gjykatës së Lartë mban datën 17.3.2022, ndërsa ankimi kushtetues individual është paraqitur në Gjykatë më datë 15.7.2022, pra brenda afatit ligjor 4-mujor.

19. Për sa i takon legjitimitit *ratione materiae*, kërkuesi ka pretenduar cenimin e parimit të sigurisë juridike në drejtim të pritshmërive të ligjshme, parimit të barazisë para ligjit, së drejtës për t’u dëgjuar dhe për mbrojtje efektive, standardit të arsyetimit të vendimit, së drejtës për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme dhe për jetë private, në drejtim të dinjitetit, dhe joproporcionalitetit të ndërhyrjes në këto të drejta, pretendime të cilat përfshihen në juridiksionin kushtetues.

20. Gjykata vëren se pretendimet e kërkuesit se ligji nr. 96/2016 në fuqi në kohën e kandidimit nuk ndalonte ndjekjen e programit të formimit fillestar për magistrat nga individët ndaj të cilëve ekzistonte një vendim gjyqësor i paqenë, se ligji nr. 50/2021 është zbatuar nga Gjykata e Lartë me efekt prapaveprues, se kjo e fundit ka shkelur nenin 37 të ligjit nr. 49/2012, si dhe pretendimet për cenimin e parimit të kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë, kanë të bëjnë me mënyrën e interpretimit dhe zbatimit të ligjit në çështjen konkrete, çka nuk përfshihet në juridiksionin kushtetues, nëse nuk provohet se ka cenuar të drejtat kushtetuese. Ashtu sikundër kjo Gjykatë ka theksuar, interpretimi i ligjit, zbatimi i tij në çështjet konkrete, si dhe vlerësimi i fakteve dhe rrethanave janë çështje që ndajnë juridiksionin e gjykatave të zakonshme nga juridiksioni kushtetues. Kontrolli kushtetues që kjo Gjykatë ushtron ndaj vendimeve gjyqësore është i kufizuar vetëm në funksion të mbrojtjes së të drejtave kushtetuese të individit dhe problemet e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit për zgjidhjen e çështjeve konkrete nuk përbëjnë juridiksion kushtetues, nëse ato nuk shoqërohen me cenimin e këtyre të drejtave (*shih vendimin nr. 6, datë 16.2.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Po kështu, Gjykata vlerëson se pretendimi për cenimin e parimit të paanshmërisë nuk është ngritur në nivel kushtetues, në drejtim të testit subjektiv dhe objektiv të vlerësimit të cenimit të kësaj të drejte.

21. Për sa i përket së drejtës për arsim, Gjykata çmon se ky pretendim i kërkuesit lidhur me të drejtën për arsim, në thelb, ka të bëjë me aksesin në funksione publike, pavarësisht se ky lloj arsimimi në Shkollën e Magistraturës përbën parakusht për emërimin në funksionin e magistratit. Për rrjedhojë, në vijim, Gjykata do të analizojë thelbin e këtyre pretendimeve të kërkuesit.

*B. Për themelin e pretendimeve**B.1 Për cenimin e së drejtës për t'u dëgjuar dhe për mbrojtje efektive*

22. Kërkuesi ka pretenduar se në shkelje të parimit të kontradiktoritetit në gjykim, ai nuk është thirrur nga KLP-ja për t'u dëgjuar në lidhje me pretendimet e tij. Po kështu, mbledhja e KLP-së e datës 17.11.2020 për marrjen e vendimit është shtyrë për shkak të mosnjohjes së anëtarëve me aktet e dosjes, si dhe për t'u njohur me relacionin bashkëshoqërues të projektligjit për disa ndryshime në ligjin nr. 96/2016. Sipas procesverbaleve të mbajtura, edhe në marrjen e vendimit, anëtarët e KLP-së nuk kanë qenë të njohur me aktet e çështjes dhe nuk kanë kryer hetim të thellë dhe shqyrtim efektiv të provave në rastin e tij.

23. Subjekti i interesuar, KLP-ja, ka prapësuar se procesi i verifikimit të pasurisë dhe figurës është kryer në përputhje me dispozitat ligjore. Kërkuesi është njoftuar për relacionin për gjetjet paraprake, i cili nuk është kundërshtuar prej tij; për regjistrimin audio të seancës plenare të datës 17.11.2020 për të cilën ka paraqitur memo, si dhe materiale shitesë; është pajisur me të gjitha dokumentet e prodhuara nga KLP-ja gjatë procedurës administrative të verifikimit të pasurisë dhe figurës; ka ushtruar pa pengesë të drejtat e tij përmes paraqitjes së akteve, duke parashtruar pretendimet e tij për shtyrjen e seancës plenare etj. Po kështu, gjatë procesit gjyqësor të zhvilluar nga gjykatat janë respektuar të gjitha të drejtat e tij procedurale, kërkuesi ka realizuar efektivisht të drejtën për t'u dëgjuar, për të paraqitur prova dhe për t'u mbrojtur.

24. Neni 42 i Kushtetutës parashikon se të drejtat kushtetuese dhe ato ligjore nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e tyre, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm, nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se e drejta e individit për proces të rregullt ligjor nuk kufizohet vetëm në procesin gjyqësor, por përfshin edhe atë me karakter administrativ. Në këtë kuptim, çdo organ i pushtetit publik, gjatë ushtrimit të funksioneve të tij kushtetuese e ligjore, është i detyruar të respektojë standardet që lidhen me procesin e rregullt, të cilat kanë gjetur pasqyrimin e tyre në Kushtetutë. Njohja paraprake e personit me faktet që e ngarkojnë atë me përgjegjësi, respektimi i së drejtës

për t'u dëgjuar dhe mbrojtur, nëpërmjet dhënies së sqarimeve paraprake, ashtu dhe gjatë shqyrtimit të çështjes, janë disa nga elementet bazë që garantojnë të drejtën kushtetuese të cilitdo për proces të rregullt. Gjykata ka pohuar, gjithashtu, se e drejta për t'u dëgjuar, si pjesë e së drejtës së mbrojtjes, garantohej edhe në procesin administrativ përpara çdo organi, pavarësisht nga instanca dhe rëndësia e tij. Kjo realizohet nëpërmjet pjesëmarrjes së vetë individit në proces dhe nëpërmjet parashtrimit të argumenteve prej tij ose avokatit të zgjedhur (*shih vendimin nr. 38, datë 2.12.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

25. Gjykata ka theksuar se parametrat kushtetues që garantojnë të drejtën për proces të rregullt ligjor, në radhë të parë, duhet të parashikohen nga legjislacioni procedural dhe, më pas, duhet të përmbushen nga organet e administratës publike nëpërmjet zbatimit të dispozitave ligjore, konkretisht të Kodit të Procedurës Administrative. Në këtë këndvështrim, kur ankimi kushtetues individual ka në objektin e tij mënyrën se si kanë vepruar organet e pushtetit publik, atëherë kontrolli kushtetues ushtrohet për të verifikuar nëse organi administrativ ka përmbushur detyrimet ligjore në atë masë që të jetë respektuar e drejta kushtetuese për proces të rregullt ligjor dhe, në vijim, nëse gjykatat e zakonshme, që kanë shqyrtuar veprimet dhe vendimmarrjen e organit administrativ, kanë vepruar në përputhje me parimin e subsidiaritetit, sipas të cilit, siç është pohuar edhe në jurisprudencën kushtetuese, kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese është në radhë të parë funksion i gjykatave të zakonshme (*shih vendimet nr. 38, datë 2.12.2021; nr. 13, datë 9.3.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

26. Duke iu referuar rrethanave të çështjes konkrete, Gjykata vëren se në procesin administrativ të zhvilluar nga KLP-ja, relacioni i anëtares relatores, ku pasqyroheshin edhe të dhënat e rezultuara nga verifikimi i kandidaturës, i është njoftuar kërkuesit me *e-mail* dhe, në mungesë të kundërshtimeve nga ana e tij, KVEVP-ja ka miratuar relacionin përfundimtar, duke propozuar vijimin e procedurës së kandidimit për të. Relacioni përfundimtar i ka kaluar më pas për vendimmarrje KLP-së (*shih vendimin nr. 295, datë 17.12.2020 të KLP-së, faqja 3, pikat 7–8*) dhe nga materialet e depozituara së bashku me kërkesën nuk rezulton që gjatë fazës së vendimmarrjes KLP-ja të ketë

administruar akte të tjera për verifikimin e kandidaturës së tij në zbatim të ligjit nr. 96/2016. Për më tepër, pasi është njohur me regjistrimin audio të mbledhjes plenare të KLP-së të datës 17.11.2020, në datat 23.11.2020 dhe 1.12.2020, kërkuesi ka dërguar parashtrime në lidhje me rehabilitimin për shkak të dënimit penal, materiale ligjore për ndryshimet e nenit 28 të ligjit nr. 96/2016 në projektligjin e shtruar për diskutim në Kuvend, si dhe diskutimet e zhvilluara në Kuvend për këto ndryshime (*shih vendimin nr. 295, datë 17.12.2020 të KLP-së, faqja 7, pika 24*).

27. Për sa më lart, i gjithë procesi administrativ është realizuar mbi bazë të dokumenteve, të cilat rezultojnë se i janë bërë të ditura rregullisht kërkuesit, ndërkohë që ai ka paraqitur pretendimet e tij në lidhje me shkakun përjashtues të ngritur, atë të qenies i dënuar me vendim penal të formës së prerë, ndaj dhe Gjykata çmon se nuk verifikohet të ketë cenim të së drejtës për t'u dëgjuar. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës për t'u dëgjuar dhe për mbrojtje efektive është i pabazuar.

B.2 Për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit

28. Kërkuesi ka pretenduar se KLP-ja nuk ka bërë interpretim të rrethanave të faktit në raport me ligjin në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale nga kërkuesi dhe, në mënyrë kontradiktore, është shprehur se duhet të përdorë si bazë ligjore ligjin nr. 138/2015, i cili nuk parashikon dënime të “përjetshme” për mosmbajtjen e funksioneve publike të caktuara. Ajo ka bërë një arsyetim të përciptë, të pakuptueshëm dhe alogjik, duke mos adresuar asnjë prej problematikave që duhej të trajtoheshin në rastin e tij. Gjykata Administrative e Apelit i referohet nenit 149 të Kushtetutës, i cili nuk përcakton kompetencat e KLP-së për verifikimin e kandidaturave për ndjekjen e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës. Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve të tij të paraqitura në rekurs se bazuar në dispozitat e KP-së së kohës, vendimi i dhënë ndaj tij konsiderohej i paqenë dhe se Gjykata Administrative e Apelit ka shkelur parimin e barazisë para ligjit, për shkak të dhënies së vendimeve të ndryshme për çështje të ngjashme. Arsyetimi i Gjykatës së Lartë është kontradiktor dhe alogjik në pjesën kur shprehet se instituti i rehabilitimit të dënimit është risi e ligjit nr. 50/2021, ndërsa pranon se ai përfshihej si ndalim

në ligjin nr. 96/2016 përpara këtyre ndryshimeve. Kjo gjykatë ka përdorur riformulimin e shkronjës “d” të nenit 28 të ligjit nr. 96/2016 për të nxjerrë *ratio*-n e ligjvënësit në miratimin e parashikimit të mëparshëm.

29. Subjekti i interesuar, KLP-ja, ka prapësuar se pretendimet e kërkuesit për cenimin e këtij standardi, për shkak se vendimmarrja është bazuar në draftndryshime ligjore dhe për zbatimin e ligjit nr. 138/2015 nuk qëndrojnë, pasi vendimi i KLP-së është bazuar në ligjin e posaçëm nr. 96/2016. Po kështu, Gjykata e Lartë u ka dhënë përgjigje të gjitha pretendimeve të kërkuesit, duke sqaruar faktin se ndalimi i kandidimit për në programin e formimit fillestar lidhet me natyrën e veprës penale të kryer dhe se nuk bëhet fjalë për trajtim të pabarabartë mes tij dhe A.K., pasi veprat e kryera nga të dy kandidatët nuk bien nën të njëjtat kushte. Vepra e kryer nga A.K. nuk diskrediton figurën e prokurorit, në ndryshim nga ajo e kryer nga kërkuesi. Pretendimi i tij për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit nga Gjykata e Lartë, për shkak se ajo është shprehur për risitë e ligjit nr. 50/2021, nuk qëndron, pasi gjykata nuk e lidh vendimmarrjen e saj me rehabilitimin.

30. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se e drejta për një proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimin nr. 10, datë 4.3.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Vendimi gjyqësor, në çdo rast, duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre dhe ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetrës (*shih vendimin nr. 43, datë 27.12.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Sipas Gjykatës, nuk është detyrë e saj të analizojë provat dhe faktet ku është bazuar gjykata e juridiksionit të zakonshëm për zgjidhjen e çështjes së themelit. Kjo mbetet detyrë funksionale e këtyre gjykatave. Në aspektin e kontrollit kushtetues Gjykata verifikon nëse arsyetimi i vendimit gjyqësor i ka plotësuar ose jo kriteret e përcaktuara më sipër, të cilat garantojnë të drejtën

për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar (*shih vendimin nr. 23, datë 10.10.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata rithekson se detyrimi për garantimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor nuk nënkupton se kërkohet arsyetim i detajuar për çdo pretendim të palëve ndërgjyqëse, por ai varet nga natyra e vendimit në fjalë (*shih vendimet nr. 80, datë 18.12.2017; nr. 34, datë 13.6.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

32. Në rastin në shqyrtim, Gjykata vlerëson se vendimet e KLP-së dhe të gjykatave përmbajnë rrethanat e faktit, pretendimet e kërkuesit, ligjin e zbatueshëm, si dhe arsyetimin dhe vlerësimin për çështjen e tij. Sikundër vendimi i KLP-së, edhe vendimet e gjykatave përmbajnë pjesën arsyetuese ku mbështetet qëndrimi i tyre, rrjedhojë e së cilës është dispozitivi i vendimeve përkatëse. Vendimet nuk rezultojnë të jenë të paqarta, alogjike ose në mungesë të elementeve formale.

33. Po kështu, veçanërisht pretendimet se Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve të parashtruara në rekurs se dënimi penal i dhënë ndaj tij konsiderohej i paqenë, si dhe për cenimin e parimit të barazisë para ligjit nga Gjykata Administrative e Apelit, janë pasqyruar në pjesën hyrëse të vendimit të Gjykatës së Lartë dhe janë trajtuar në pjesën përshkruese arsyetuese të tij (*shih vendimin nr. 00-2022-683, datë 17.3.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, faqet 7, 12 dhe 14-17, paragrafët 30–36 dhe 41–52*).

34. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se pretendimi i kërkuesit për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit është i pabazuar.

B.3 Për cenimin e parimit të barazisë para ligjit

35. Kërkuesi ka pretenduar se gjykatat kanë mbajtur qëndrime të ndryshme në çështje të ngjashme me atë të tij. Për shtetasen A.K., të dënuar me vendim penal të formës së prerë, i cili, ashtu si në rastin e tij, është pezulluar, është lejuar vijimi i kandidimit. Pavarësisht se rekursi i tij është depozituar më vonë se ai i A.K., Gjykata e Lartë e ka shqyrtuar dhe ka vendosur për çështjen e tij më parë se për atë të A.K., për të cilën, në zbatim prapaveprues të ligjit nr. 50/2021, është lejuar vijimi i formimit fillestar. Të dyja çështjet janë gjykuar nga i njëjti trup gjykues i Gjykatës së Lartë, ndërkohë që qëndrimet e tyre kanë qenë të ndryshme në drejtim të zbatimit të ligjit nr. 96/2016.

36. Subjekti i interesuar, KLP-ja, ka prapësuar se Gjykata e Lartë ka mbajtur të njëjtin qëndrim si në rastin e tij, ashtu edhe atë të A.K., pasi të dyja çështjet kanë gjetur zgjidhje për të njëjtin arsyetim dhe interpretim ligjor. Diferencimi i të dyja rasteve është mbështetur mbi një kriter të arsyeshëm dhe objektiv, në kuptim të standardeve të vendosura nga ligji nr. 96/2016, që ka të bëjë me natyrën e veprës penale të kryer dhe ndikimin e saj te publiku. Në rastin e kërkuesit, Gjykata e Lartë ka marrë në konsideratë natyrën e veprës penale të kryer dhe pasojat që ajo sjell në raport me funksionin e prokurorit të ardhshëm, besimin e qytetarëve te reforma në drejtësi dhe mosdiskreditimin e figurës së magjistratit në tërësi. Nga ana tjetër, pretendimet e kërkuesit për rendin e trajtimit të çështjes së tij dhe të A.K. mbeten në kuadër të supozimeve dhe hipotezave për mënyrën se si Gjykata e Lartë rregullohet dhe organizon shqyrtimin e çështjeve në dhomën e këshillimit.

37. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se neni 18 i Kushtetutës parashikon se të gjithë duhet të jenë të barabartë përpara ligjit. Parimi i barazisë synon që të gjithë të jenë të barabartë në ligj dhe përpara ligjit, jo vetëm në të drejtat themelore të parashikuara në Kushtetutë, por edhe në të drejtat e tjera ligjore (*shih vendimin nr. 27, datë 29.6.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Barazia në ligj dhe përpara ligjit nuk do të thotë që të ketë zgjidhje të njëjlojta për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivisht të ndryshme. Barazia përpara ligjit dhe në ligj presupozon barazinë e individëve që janë në kushte të barabarta. Megjithatë, parimi i barazisë nuk e ndalon trajtimin e diferencuar, por trajtimi i ndryshëm i kategorive të caktuara që përfitojnë nga kjo e drejtë mund të përligjet vetëm në raste përjashtimore dhe për shkaqe të arsyeshme e objektive (*shih vendimet nr. 52, datë 24.7.2017; nr. 60, datë 16.9.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

38. Gjykata rithekson se sqarimi i kuptimit ose interpretimi i çdo dispozite ligjore të zbatueshme gjatë shqyrtimit të një çështjeje të caktuar është në kompetencë të gjykatave të sistemit të zakonshëm gjyqësor dhe se, bazuar në parimin e subsidiaritetit, interpretimi i ligjit material ose procedural është, së pari, detyrë e Gjykatës së Lartë. Gjykata ndërhyr vetëm atëherë kur, përmes interpretimit dhe zbatimit të ligjit në një çështje konkrete, gjykatat e juridiksionit të zakonshëm cenojnë parimet,

standardet ose të drejtat kushtetuese (*shih vendimin nr. 19, datë 7.7.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

39. Duke iu rikthyer rastit konkret, Gjykata konstaton se si vendimi i dhënë nga Gjykata e Lartë ndaj kërkuesit, ashtu edhe ai për shtetasen A.K. janë marrë nga i njëjti trup gjykues. Në të dyja rastet, Gjykata e Lartë ka vlerësuar se, si para, ashtu edhe pas ndryshimeve të ligjit nr. 96/2016, qëllimi i ligjvënësit ka qenë ndalimi i futjes në sistemin gjyqësor të personave të dënuar me vendim penal të formës së prerë. Sipas gjykatës, ndryshimet e ligjit kanë parashikuar një element favorizues, duke i dhënë hapësirë diskrecionare organit për të vlerësuar kriterin ndalues vetëm për ato dënime që, për shkak të natyrës së veprës së kryer, diskreditojnë pozitën dhe figurën e gjyqtarit ose të prokurorit apo dëmtojnë rëndë besimin e publikut në sistemin gjyqësor. Po kështu, Gjykata e Lartë ka çmuar se elementet që duhet të merren në konsideratë nga këshilli ose Gjykata Administrative e Apelit, për të vlerësuar nëse ekzistenca e rekordeve penale në ngarkim të kandidatit për magjistrat është ose jo në përputhje me integritetin e nevojshëm për ushtrimin e detyrës, do të çmohet rast pas rasti, duke pasur në vëmendje parimin thelbësor se në një demokraci funksionale, besimi i publikut në integritetin e sistemit gjyqësor është jetik. Për më tepër, ky parim merr rëndësi, duke pasur në konsideratë kushtet që diktuan ndërmarrjen e një reforme të thellë në sistemin gjyqësor në vitin 2016.

40. Në rastin e kërkuesit, Gjykata e Lartë ka vlerësuar se “Vjedhja” përbën një vepër të rëndë penale, të tillë që diskrediton figurën e funksionarit publik, për më tepër kur i atribuohet figurës së një gjyqtari ose prokurori. Sipas saj, parashikimet në ligjin nr. 96/2016 janë garanci për respektimin e interesit publik dhe vijnë për shkak të nevojës dhe domosdoshmërisë që mbart integriteti si element thelbësor i funksionit të magjistratit. Për shkak të natyrës së funksionit që kryen në shoqëri, integriteti i magjistratit është më shumë se virtyt, është një domosdoshmëri, sepse besimi i publikut tek institucionet e drejtësisë nuk varet vetëm nga profesionalizimi i tyre, por edhe nga integriteti moral. Magjistrati ose kandidati për magjistrat, i cili është subjekt që së shpejti pritet të jetë pjesë e sistemit të drejtësisë, duhet që gjithmonë dhe jo vetëm gjatë ushtrimit të detyrës zyrtare, por kurdoherë të sillet me nder dhe të jetë i virtytshëm

që të kontribuojë në rritjen e besimit të qytetarëve te sistemi, profesionistët e sistemit të drejtësisë dhe të jetë në gjendje që të ofrojë besueshmëri (*shih vendimin nr. 00-2022-683, datë 17.3.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, faqet 16–17*). Po kështu, Gjykata e Lartë ka vlerësuar se edhe nëse aplikohet kriteri favorizues i shtuar me ndryshimet e bëra me ligjin nr. 50/2021, që lidhet me diskrecionin e organit, sërish paditësi (kërkuesi), me gjithë kohën që ka kaluar nga kryerja e veprës, nuk vlerësohet se është në pozita përfituese, për shkak të vetë natyrës që ka vepra penale e kryer. Sipas gjykatës, ligjvënësi e ka lidhur kriterin ndalues me natyrën e veprës penale të kryer dhe jo me kushtet dhe rrethanat, në të cilat autori ka realizuar veprën penale. Kësisoj, nuk mund të analizohet si kriter lehtësues fakti që paditësi (kërkuesi) këtë vepër e ka kryer kur ka qenë i mitur. Vjedhja është një vepër penale, e cila për nga natyra e saj konsiderohet e rëndë. Ajo realizohet me dashje dhe, nga ana tjetër, nuk është një vepër që për nga natyra e saj, të mund të krijojë ndonjë perceptim për moskonsiderimin diskreditues për një funksionar publik, për më tepër kur i atribuohet figurës së një gjyqtari ose prokurori (*shih paragrafin 51 të vendimit nr. 00-2022-683, datë 17.3.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë*).

41. Ndërsa në rastin e A.K., të dënuar me vendim të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë në vitin 2019 për veprën penale “Drejtim automjeti në mënyrë të parregullt”, të parashikuar nga neni 291 i KP-së, ekzekutimi i të cilit është pezulluar si në rastin e kërkuesit, Gjykata e Lartë e ka vlerësuar të drejtë vendimin e Gjykatës Administrative të Apelit për lejimin e kandidimit, ku pasi ka vënë në diskutim nëse vepra penale në fjalë është e tillë që të konsiderohet e papajtueshme me ushtrimin e detyrës së magjistratit, në kuptim të nenit 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016, ka arritur në përfundimin se sjellja e parregullt e paditëses A.K. nuk cenon rëndë besimin e publikut të gjerë në sistemin e drejtësisë. Sipas gjykatës, kjo vepër penale, që për nga natyra e saj duhet domosdoshmërisht të lidhet me efektin diskreditues të pozitës dhe figurës së magjistratit, nisur nga mënyra e kryerjes, e mosardhjes së pasojës dhe momentit të kryerjes (kohë përpara se kandidatja të fitonte konkursin në Shkollën e Magjistraturës), nuk reflekton elemente të një sjelljeje diskredituese të funksionit shtetëror, që

mund të përbëjë rrezik për cenimin e interesave shtetërorë. Sjellja e paditëses nuk rezulton t'i ketë sjellë ndonjë dëm efektiv të drejtpërdrejtë shtetit, të mirës publike, shoqërisë në përgjithësi, ose individëve në veçanti. Gjithashtu, kjo sjellje nuk dëshmon mangësi eventuale të paditëses në ushtrimin me korrektësi të detyrës ose ndonjë paaftësi profesionale (*shih paragrafin 50 të vendimit nr. 00-2022-751, datë 25.3.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë*).

42. Në këndvështrim të sa më lart, Gjykata konstaton se specifikat e çështjes së kërkuarit dhe asaj të A.K. janë të ndryshme. Gjykata vlerëson se interpretimi që Gjykata e Lartë i ka bërë nenit 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016, në drejtim të kufizimit të së drejtës së kërkuarit për të ndjekur formimin fillestar në Shkollën e Magjistraturës, për shkak të dënimit penal të tij me vendimin nr. 48, datë 21.11.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Bulqizë, nuk rezulton të ketë cenuar parimin e barazisë së individëve përpara ligjit, të parashikuar nga neni 18 i Kushtetutës.

43. Për rrjedhojë, Gjykata çmon se pretendimi i kërkuarit për cenimin e barazisë përpara ligjit është i papabuar.

B.4 Për cenimin e parimit të sigurisë juridike

44. Kërkuari ka pretenduar se sipas nenit 62 të KP-së në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale dhe neneve 63 dhe 69 të KP-së në fuqi në kohën e kryerjes së verifikimeve nga KLP-ja, dënimi i dhënë nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Bulqizë konsiderohet i paqenë dhe ai konsiderohet “i rehabilituar”. Ligji nr. 138/2015 përcakton kohëzgjatjen e ndalimit për t'u emëruar në një funksion publik si gjyqtar ose prokuror vetëm për periudhën nga momenti i përfundimit të dënimit me burgim, deri në momentin e rehabilitimit, sipas nenit 69 të KP-së. Sipas vërtetimit të gjendjes gjyqësore të Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve, ai rezulton i padënuar. Kriteri i ri i parashikuar në ligjin nr. 50/2021 për mosmarrjen në konsideratë të rehabilitimit të dënimit nuk ka qenë në fuqi në kohën e vlerësimit të kandidaturës së tij dhe është zbatuar me efekt prapaveprues nga Gjykata e Lartë. Kërkuari kishte pritshmëri të ligjshme për ndjekjen e formimit fillestar, pasi edhe në konkurrimin e tij të mëparshëm, në vitin akademik 2019–2020, ashtu edhe gjatë fazës fillestare të konkurrimin për atë vit akademik, Shkolla e Magjistraturës dhe KLP-ja kanë pranuar se i plotësonin kriteret formale të

pranimit në programin e formimit fillestar për magjistrat. Ndërkohë, për të njëjtin kriter dhe mbi të njëjtat prova, në fazën e vlerësimit të pasurisë dhe figurës, KLP-ja ka vendosur ndalimin e pranimit të tij në programin e formimit fillestar për magjistrat. Po kështu, Gjykata e Lartë ka shkelur nenin 37 të ligjit nr. 49/2012.

45. Subjekti i interesuar, KLP-ja, ka prapësuar se pretendimi i kërkuarit për cenimin e parimit të sigurisë juridike, për sa u përket pritshmërive të ligjshme, nuk gjen mbështetje ligjore, pasi ai nuk e ka fituar ndonjëherë të drejtën për të ndjekur formimin fillestar në Shkollën e Magjistraturës. Kjo e drejtë fitohet kur plotësohen kushtet ligjore të përcaktuara në dispozitat e ligjit nr. 96/2016, ndërkohë që kërkuari nuk plotëson kriterin e parashikuar në shkronjën “d” të nenit 28 të këtij ligji. Fakti i të qenit i rehabilituar nuk e zbeh fuqinë e një dënimi penal.

46. Gjykata ka vlerësuar se siguria juridike, mbrojtja e të drejtave të fituara, si dhe e pritshmërive të ligjshme, si standarde kushtetuese të trajtuara vazhdimisht nga jurisprudenca kushtetuese, përbëjnë elemente të parimit të shtetit të së drejtës, të sanksionuara në nenin 4 të Kushtetutës (*shih vendimin nr. 11, datë 16.4.2018 të Gjykatës Kushtetuese*). Parimi i sigurisë juridike nënkupton, ndërmjet të tjerash, garantimin e besueshmërisë së individit të shteti, institucionet e tij dhe tek aktet që ato nxjerrin. Ndërsa në rastin e vendimeve gjyqësore të formës së prerë, siguria juridike nënkupton që nëse gjykata ka vendosur përfundimisht për një çështje, vendimi i saj nuk duhet të vihet në dyshim (*shih vendimet nr. 11, datë 21.4.2022; nr. 4, datë 21.2.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

47. Në rastin në shqyrtim, Gjykata vëren se kërkuari ka marrë pjesë në provimin për pranimin në programin e formimit fillestar të zhvilluar nga Shkolla e Magjistraturës. Më datë 16.7.2020 ai është shpallur fitues, pra si një nga kandidatët që mund të pranohej në programin e formimit fillestar për magjistrat, profili prokuror, për rrjedhojë i është nënshtruar procedurës së verifikimit të pasurisë dhe figurës. Në relacionin përfundimtar KVEVP-ja ka konstatuar, ndër të tjera, se sipas formularit të vetëdeklarimit të plotësuar në zbatim të ligjit nr. 138/2015, kërkuari është dënuar me 8 muaj burgim me vendim të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Bulqizë, ekzekutimi i të cilit është pezulluar dhe

sipas vërtetimit të gjendjes gjyqësore të Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve rezulton “i padënuar”. Në përfundim, KVEVP-ja ka vlerësuar se dënimi penal i kërkuarit në vitin 2006 nuk përbënte pengesë ligjore për vijimin e procedurës për pranimin në programin e formimit fillestar për magjistrat.

48. Me vendimin nr. 295, datë 17.12.2020, pasi ka vënë në diskutim ekzistencën e kriterit ndalues sipas nenit 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016, për pranimin në programin e formimit fillestar për magjistrat, si dhe është njohur me kundërshtimet e kërkuarit për këtë moment, KLP-ja ka vendosur rrëzimin e propozimit të KVEVP-së dhe ndalimin e pranimit të kërkuarit në programin e formimit fillestar të Shkollës së Magjistraturës për vitin akademik 2020–2021, duke vlerësuar se, bazuar nënin 6/1 të Kushtetutës dhe nenin 32 të ligjit nr. 96/2016 si organ kompetent kontrollues për të vendosur për pranimin e kandidatëve në formimin fillestar për magjistrat, profili prokuror, ka detyrimin të deklarojë si të papranueshëm ata kandidatë që gjenden në rrethana që cenojnë integritetin e funksionarit publik, për shkak të mungesës së integritetit të nevojshëm për të ushtruar funksionet brenda sistemit gjyqësor shqiptar (*shih vendimin nr. 295, datë 17.12.2020 të KLP-së, faqja 10*).

49. Gjykata vëren se i njëjti qëndrim është mbajtur edhe nga Gjykata Administrative e Apelit dhe Gjykata e Lartë. Gjykatat kanë vlerësuar se Kushtetuta dhe ligji nr. 96/2016 e kanë ngarkuar KLP-në për verifikimin e pasurisë dhe të figurës së kandidatëve. Kërkuari është dënuar me vendim penal të formës së prerë, ndërsa shkronja “d” e nenit 28 të ligjit nr. 96/2016 e përjashton rehabilitimin. Në analizë të *ratio-s* së ligjvënësit në përcaktimin e kriterit kufizues në lidhje me nenin 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016, ekzistenca e një vendimi dënimi të formës së prerë konsiderohet kriter ndalues. Ligji i posaçëm nr. 96/2016 nuk e lidh kriterin ndalues me mënyrën se si është ekzekutuar dënimi ose ndryshimet në pasojat që sjell një masë dënimi e përcaktuar si pasojë e deklarimit fajtor të të pandehurit. Një kufizim i tillë është në funksion të garantimit të integritetit, i cili është qenësor për veprimtarinë e mirëfilltë të një magjistrati. Si përpara dhe pas ndryshimeve, qëllimi i ligjvënësit ka qenë ndalimi i futjes në sistemin gjyqësor të personave të dënuar me vendim

gjyqësor të formës së prerë, pavarësisht se i dënuari është rehabilituar apo dënimi më pas është konsideruar i paqenë (*shih vendimet nr. 20 (86-2021-229), datë 18.3.2021 të Gjykatës Administrative të Apelit, faqet 20–21 dhe 24; nr. 00-2022-683, datë 17.3.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, faqet 14–16*).

50. Në këndvështrim të sa më lart, Gjykata konstaton se, në mbështetje të ligjit nr. 96/2016, i cili ka përcaktuar kriteret e pranimit në programin e formimit fillestar të Shkollës së Magjistraturës, të vendimit nr. 171/2019 të KLP-së, i cili ka rregulluar procedurën administrative të verifikimit të kushteve dhe kriterëve ligjore për rekrutimin e kandidatëve për prokurorë, si dhe të ligjit nr. 138/2015, kërkuari i është nënshtruar procesit të verifikimit të kriterëve të pasurisë dhe pastërtisë së figurës, në përfundim të të cilit KLP-ja ka vlerësuar se nuk e plotëson kriterin e dytë. Vendimi i KLP-së është vlerësuar i drejtë nga Gjykata Administrative e Apelit dhe Gjykata e Lartë, të cilat kanë vendosur mospranimin e ankimit dhe të rekursit të tij.

51. Gjykata çmon se pretendimet e kërkuarit për cenimin e sigurisë juridike në drejtëm të pritshmërive të ligjshme, pasi ai ka kaluar me sukses provimin e pranimit për në programin e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës, ndërkohë që KLP-ja ka vendosur ndalimin e pranimit të tij në këtë program gjatë fazës së verifikimit të pasurisë dhe figurës, nuk përbëjnë argumente kushtetuese për cenimin e kësaj të drejte. Vlerësimi paraprak nga Shkolla e Magjistraturës i kriterëve të kandidimit, mbështetur në dokumentacionin e paraqitur nga kandidati në funksion të pjesëmarrjes në provimin e pranimit në programin e formimit fillestar për magjistrat, sipas ligjit përbën një fazë të ndërmjetme, e cila pasohet nga verifikimet e mëtejshme të thelluara nga KLP-ja, si organi i ngarkuar nga ligji nr. 96/2016 (neni 32) për verifikimin e plotë të pasurisë dhe figurës, kriterë këto që duhen të plotësohen nga kandidati për t’u pranuar në programin e formimit fillestar për magjistrat. Vetëm përfundimi i këtij procesi mund të passjellë pritshmëri për të drejtat dhe interesat e ligjshëm të kërkuarit, në kuptim të pranimit në programin e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës.

52. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se pretendimi i kërkuarit për cenimin e pranimit të

sigurisë juridike në drejtim të pritshmërive të ligjshme është i pabazuar.

B.5 Për cenimin e së drejtës për akses në funksione publike, së drejtës për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme dhe së drejtës për jetë private të lidhur me parimin e proporcionalitetit

53. Kërkuesi ka pretenduar se e drejta për t'u zgjedhur ose emëruar në një funksion publik i është kufizuar në mënyrë joproporcionale, çka bie ndesh me nenin 17 të Kushtetutës. Ai është skualifikuar bazuar në kritere që nuk parashikohen nga kuadri ligjor në fuqi. Pamundësia e ushtrimit të profesionit i ka cenuar edhe të drejtën e tij për jetë private, pasi është skualifikuar përjetë nga konkurrimi në Shkollën e Magjistraturës. Ndërhyrja në këtë të drejtë është joproporcionale, pasi pasojat e një dënimi penal nuk mund të jenë të përjetshme. Për më tepër, në kohën e kryerjes së veprës penale ai ka qenë i mitur. Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur e përjashton të miturin nga përgjegjësia penale për një vepër të tillë dhe e cilëson atë si “të mitur në konflikt me ligjin” dhe jo “të pandehur”.

54. Subjekti i interesuar, KLP-ja, ka parashtruar se skualifikimi i kërkuesit nga kandidimi është bërë në përputhje me ligjet nr. 96/2016 dhe nr. 115/2016, si dhe vendimin e saj nr. 171/2019. Ushtrimi i veprimtarisë kushtetuese dhe ligjore të prokurorëve të ardhshëm mund të kufizohet dhe fakti i ekzistencës së një dënimi penal përbën kriter ndalues për pranimin në programin e formimit fillestar të Shkollës së Magjistraturës. Ndalimet e vendosura në këtë të drejtë nga ligji nr. 96/2016 e justifikojnë plotësisht qëllimin e ligjvënësit për ushtrimin e funksionit të prokurorit nga individë me integritet të plotë, si parakusht për besimin e publikut te sistemi i drejtësisë. Në zbatim të këtij parimi, KLP-ja ka verifikuar nëse ekzistenca e të dhënave penale në ngarkim të kërkuesit është në përputhje me integritetin e nevojshëm për ushtrimin e detyrës së prokurorit.

55. Gjykata vlerëson të ndalet fillimisht në analizën e pretendimit të cenimit të së drejtës për akses në funksione publike, bashkë me pretendimin për të drejtën për të fituar jetesën me mjete të ligjshme, duke i trajtuar ato si të drejta kushtetuese që mund të kufizohen vetëm me ligj, ndërsa pretendimet për cenimin e së drejtës për jetë private do t'i trajtojë më vete.

56. Sipas nenit 148/ç të Kushtetutës, prokurorë mund të jenë shtetasit shqiptarë që emërohen nga

KLP-ja pas përfundimit të Shkollës së Magjistraturës dhe pas kryerjes së verifikimit paraprak të pasurisë dhe figurës së tyre, sipas ligjit. Kriteret e tjera për përzgjedhjen dhe emërimin e prokurorëve parashikohen me ligj. Nga ana tjetër, sipas nenit 49, pika 1, të Kushtetutës, secili ka të drejtë të fitojë mjetet e jetesës me punë të ligjshme, që e ka zgjedhur ose pranuar vetë. Ai është i lirë të zgjedhë profesionin, vendin e punës, si dhe sistemin e kualifikimit të vetë profesional.

57. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar se e drejta për punë, sipas nenit 49, pika 1, të Kushtetutës, përfshin zgjedhjen e profesionit, vendin e punës, si dhe sistemin e kualifikimit profesional, me qëllim sigurimin e mjeteve të jetesës në mënyrë të ligjshme. Zgjedhja e profesionit, siç parashikohet nga dispozita kushtetuese, është një e drejtë e individit, në kuptimin që ai i përkushtohet një veprimtarie për të siguruar mjetet e jetesës. Kjo e drejtë e individit për të përfutur me punë të ligjshme fiton rëndësi edhe nga pikëpamja sociale, pasi puna si profesion është një vlerë edhe për kontributin që i sjell shoqërisë në tërësi (*shih vendimet nr. 20, datë 20.4.2021; nr. 9, datë 23.3.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

58. Gjykata ka theksuar se zgjedhja e profesionit, siç parashikohet nga dispozita kushtetuese, është një e drejtë e individit, në kuptimin që ai i përkushtohet një veprimtarie për të siguruar mjetet e jetesës. Kjo e drejtë e individit për të përfutur me punë të ligjshme fiton rëndësi edhe nga pikëpamja sociale, pasi puna si profesion është një vlerë edhe për kontributin që i sjell shoqërisë në tërësi (*shih vendimet nr. 9, datë 23.3.2010; nr. 20, datë 11.7.2006 të Gjykatës Kushtetuese*). Megjithatë, e drejta për ushtrimin e një profesioni mund të kufizohet nga rregullime të arsyeshme që mund t'u atribuohen konsideratave të së mirës së përgjithshme. Nëse ligjvënësi e kushtëzon të drejtën për të nisur një aktivitet profesional me përmbushjen e disa kriterëve të caktuar, duke cenuar kështu të drejtën për të zgjedhur një profesion, në këtë rast rregullimet për të mirën e përgjithshme janë të legjitimuara. Por, këto kufizime duhen bërë vetëm kur veprime të tilla janë absolutisht të nevojshme për të mbrojtur në veçanti interesa të rëndësishëm të komunitetit dhe duhet që në të gjitha këto raste masa kufizuese e përzgjedhur të përmbajë cenimin më të vogël të

mundshëm (*shih vendimin nr. 9, datë 23.3.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

59. Në rastin në shqyrtim, Gjykata vëren se kërkuesi ka kaluar me sukses provimin e pranimit, si parakusht për ndjekjen e programit të formimit fillestar të Shkollës së Magjistraturës për vitin akademik 2020–2021, profili prokuror. Në kuadër të këtij kandidimi, ai i është nënshtruar procesit të verifikimit të kriterëve të pranimit, përfshirë atë të pasurisë dhe figurës, duke plotësuar në këtë drejtim formularin e vetëdeklarimit, në zbatim të ligjit nr. 138/2015, në të cilin ka deklaruar se është dënuar penalisht në vitin 2006 me vendim të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Bulqizë.

60. Sikundër u theksua edhe më lart, me vendimin nr. 295, datë 17.12.2020, KLP-ja ka vendosur ndalimin e pranimit të kërkuesit për në programin e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës, bazuar në nenin 28, shkronja “d”, të ligjit nr. 96/2016 të kohës, i cili kërkonte që kandidati të mos ishte dënuar me vendim penal të formës së prerë, si dhe nenin 32, pika 4, shkronja “c”, të tij, i cili përcaktonte mospranimin në Shkollën e Magjistraturës edhe për shkaqe të tjera përjashtuese të njohura, të parashikuara sipas ligjit. KLP-ja ka vlerësuar si shkak përjashtues të dhënë në të bërë të njohur nga kërkuesi në formularin e vetëdeklarimit, për dënimin penal të tij në mituri me vendim të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Bulqizë. Po në këtë drejtim kanë arsytuar edhe Gjykata Administrative e Apelit edhe Gjykata e Lartë.

61. Në këndvështrim të sa më lart, Gjykata rithekson se garantimi i pastërtisë së figurës së funksionarëve publikë përbën një qëllim të ligjshëm që synon mbrojtjen e pavarësisë së shtetit, rendit demokratik dhe sigurisë kombëtare, në përputhje me parimin e shtetit të së drejtës dhe objektivat e KEDNJ-së. Në këtë kuptim, e drejta për ushtrimin e një profesioni mund të kufizohet për të mbrojtur interesin publik. Nëse vetë ligji e kushtëzon ushtrimin e profesionit me përmbushjen e disa kriterëve specifikë, të cilat cenojnë të drejtën e zgjedhjes së profesionit, por, ndërkohë, këto kriterë janë vënë për të mbrojtur interesin publik, atëherë ato do të konsiderohen kushtetuese (*shih vendimin nr. 9, datë 23.3.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

62. Duke pasur parasysh se ligji nr. 96/2016 ka për qëllim, ndër të tjera, të garantojë integritetin e një kategorie të caktuar të funksionarëve publikë,

siç janë kandidatët për magjistratë, Gjykata çmon se ai është në përputhje me frymën e procesit të verifikimit të pasurisë dhe pastërtisë së figurës së kandidatëve për magjistratë, që të ketë një shkallë kufizimi për pranimin e tyre në Shkollën e Magjistraturës, në rast të mospërmbushjes së një prej kriterëve ligjore të përcaktuara.

63. Për sa më sipër, Gjykata, duke marrë parasysh edhe gjetjen e KLP-së me pasoje skualifikimin nga kandidimi, konsideruar më pas edhe nga Gjykata Administrative e Apelit edhe nga Gjykata e Lartë, konstaton se shkak ligjor i vendimmarrjes së ndalimit të kërkuesit nga kandidimi për në programin e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës nuk bie ndesh me frymën e ligjit. Interpretimi i ligjit sipas KLP-së dhe gjykatave të zakonshme nuk duket arbitrar në kuptimin kushtetues. Prandaj, Gjykata vlerëson se vendimet gjyqësore nuk i kanë cenuar kërkuesit të drejtën për akses në funksione publike dhe për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme.

64. Po kështu, Gjykata konstaton se kërkuesi ka pretenduar cenimin e së drejtës për jetë private, për shkak të pamundësisë së ushtrimit të profesionit të prokurorit, si rrjedhojë e skualifikimit “përfjetë” nga konkurrimi në Shkollën e Magjistraturës, ndërsa subjekti i interesuar, KLP-ja, ka prapësuar se skualifikimi i kërkuesit është bërë në përputhje me ligjin, për shkak të pengesave ligjore të konstatuara gjatë procedurës së verifikimit të kryer ndaj tij.

65. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka vlerësuar se e drejta për jetë private nuk mbrohet nga një dispozitë e vetme e Kushtetutës. Ajo nuk ka karakter shterues, por, në thelb, duhet t’i sigurojë individit një hapësirë brenda së cilës ai mund të zhvillojë dhe plotësojë në mënyrë të pavarur personalitetin e tij, ku përfshihet edhe zhvillimi ose ruajtja në një masë të caktuar e marrëdhënieve me njerëzit e tjerë (*shih vendimet nr. 30, datë 5.7.2021; nr. 52, datë 1.12.2011; nr. 16, datë 11.11.2004 të Gjykatës Kushtetuese*).

66. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) ka theksuar se mosmarrëveshjet e lidhura me punësimin nuk përjashtohen *per se* nga sfera e “jetës private”, në kuptim të nenit 8 të KEDNJ-së. Një kufizim në lidhje me aksesin në një funksion publik mund të ketë pasoja mbi ushtrimin e së drejtës së jetës private, duke pasur parasysh se kjo e ndalon kërkuesin të ushtrojë një profesion që i korrespondon kualifikimeve të tij

profesionale (*shih Naidin k. Rumanisë, 21 tetor 2014, § 32*). Sipas GJEDNJ-së, neni 8 është i zbatueshëm vetëm kur këto pasoja janë shumë serioze dhe prekin jetën private në një masë shumë domethënëse (*shih Denisov k. Ukrainës [DHM], nr. 76639/11, 25 shtator 2018, § 115, 116*).

67. Në rastin konkret, Gjykata vëren se pretendimet e kërkuarit për cenimin e së drejtës për jetë private nuk janë ngritur në nivel kushtetues, pasi ai nuk ka arritur të parashtrojë para Gjykatës ndërhyrjen në një masë domethënëse nga KLP-ja dhe gjykatat në këtë të drejtë të tij, duke konsideruar faktin se ndalimi i tij lidhet veç me profesionin e magjistratit. Gjykata konstaton se kërkuarit nuk i është ndaluar akses në çdo funksion publik ose veprimtari që lidhet me profesionin e juristit, por potencialisht vetëm në ushtrimin e detyrës së magjistratit. Në këtë aspekt, të gjitha profesionet e tjera, potencialisht të mundura për kërkuarin, garantojnë të drejtën për fitimin e mjeteve të jetesës me punë të ligjshme. Për më tepër, kalimi me sukses i provimit të pranimit në programin e formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës nuk nënkupton domosdoshmërisht fitimin e së drejtës së ushtrimit të profesionit të magjistratit, pasi një gjë e tillë është e ndërvarur nga përfundimi me sukses i këtij programi, sikundër edhe nga suksesi i kalimit të proceseve të tjera ligjore deri në emërimin dhe fitimin e statusit të magjistratit.

68. Për sa më lart, Gjykata vlerëson se pretendimi i kërkuarit për cenimin e së drejtës për jetë private, në drejtim të dinjitetit, është i pabazuar.

69. Në përfundim, Gjykata çmon se pretendimet e kërkuarit janë të pabazuara, sipas arsyetimit të mësipërm të këtij vendimi, ndaj kërkesa duhet të rrëzohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neneve 71 dhe 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me shumicë votash,

VENDOSI:

1. Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë, më 23.3.2023

Shpallur, më 24.4.2023

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Elsa Toska, Ilir Toska, Sonila Bejtja

Anëtare kundër: Marsida Xhaferllari

MENDIM PAKICE

1. Në gjykimin kushtetues të çështjes që i përket kërkuarit Shiqiri Manjani, me objekt: “Shfuqizimi i vendimeve të KLP-së, të Gjykatës Administrative të Apelit dhe të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën”, unë, gjyqtarja Marsida Xhaferllari, jam kundër qëndrimit të shumicës për rrëzimin e ankimit, pasi vlerësoj se kërkuarit i është cenuar e drejta për proces të rregullt ligjor. Në mbështetje të nenit 132, pika 3, të Kushtetutës dhe nenit 72, pika 8, të ligjit nr. 8577/2000, që parashikojnë publikimin e mendimit të pakicës së bashku me vendimin përfundimtar të Gjykatës, parashtroj në vijim argumentet që mbështesin qëndrimin kundër.

2. Në mënyrë të përmbledhur rezulton se kërkuari më datë 16.7.2020 është shpallur fitues në provimin e pranimit të programit të formimit fillestar për prokuror të Shkollës së Magjistraturës, për vitin akademik 2020–2021. Më datë 17.7.2020 KLP-ja ka filluar procesin e verifikimit të pasurisë dhe të figurës. Gjatë këtij procesi, KLP-ja më datë 17.12.2020, bazuar në nenin 32, pika 4, shkronja “c”, të ligjit nr. 96/2016 “Për statusin e gjyqtarëve dhe të prokurorëve në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji për statusin*), ka vendosur ndalimin e pranimit të kërkuarit në programin e formimit fillestar, për shkak të dënimit të tij me vendim penal të formës së prerë. Konkretnisht, kërkuari në moshën 15-vjeçare është proceduar penalisht, nën masën e sigurimit “Detyrim për paraqitje në Policinë Gjyqësore” për veprën penale të vjedhjes, të parashikuar nga neni 134 i KP-së. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Bulqizë, me vendimin nr. 48, datë 21.11.2006, me gjykim të shkurtuar, e ka deklaruar

fajtor sipas akuzës dhe e ka dënuar me 8 muaj burgim, ekzekutimi i të cilit është pezulluar bazuar në nenin 59 të KP-së, duke e vënë atë në provë për 3 vjet. Vendimi është bërë përfundimtar, pasi nuk është ankimuar në gjykatat më të larta. Dënimi penal është deklaruar nga vetë kërkuesi përgjatë procesit të verifikimit të figurës të zhvilluar nga KLP-ja në formularin e dekriminalizimit, bazuar në ligjin nr. 138/2015 “Për garantimin e integritetit të personave që zgjidhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike” (*ligji për dekriminalizimin*), ndërsa institucionet shtetërore përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave të figurës kanë informuar KLP-në se nuk ka të dhëna negative për kërkuesin.

3. Në marrjen e vendimit të datës 17.12.2020 për ndalimin e pranimit të kërkuesit në Shkollën e Magjistraturës, KLP-ja ka interpretuar përmbajtjen e nenit 28, shkronja “d” të ligjit për statusin, i cili në atë kohë parashikonte si kusht ndalimi “nuk është dënuar me vendim penal të formës së prerë”. Ajo ka arsyetuar se ekzistenca e një dënimi penal përbën kriter ndalues, që nuk lidhet me institutin e rehabilitimit dhe se ndalimi i kërkuesit gjen mbështetje në nenin 6/1 të Kushtetutës dhe ligjin për dekriminalizimin. Ky i fundit, sipas KLP-së, përbën një udhëzues për listën e veprave penale që cenojnë integritetin e funksionarit publik dhe është i zbatueshëm edhe për prokurorët. Ndonëse kërkuesi është ankuar në Gjykatën Administrative të Apelit, kjo e fundit më datë 18.3.2021 ka vendosur rrëzimin e padisë, ndërsa Gjykata e Lartë më datë 17.3.2022 ka vendosur mospranimin e rekursit të tij.

4. Më datë 30.5.2021, përpara dhënies së vendimit nga Gjykata e Lartë, ka hyrë në fuqi ligji nr. 50/2021, që ndryshoi përmbajtjen e nenit 28, shkronja “d” të ligjit për statusin, duke parashikuar tashmë si kusht ndalimi për individin kur “nuk është dënuar me vendim të formës së prerë për kryerjen e një veprë penale, që, për shkak të natyrës së veprës së kryer, diskrediton pozitën dhe figurën e gjyqtarit ose prokurorit ose dëmton rëndë besimin e publikut në sistemin gjyqësor, pavarësisht nëse është rehabilituar sipas parashikimeve të Kodit Penal”.

5. Mbi këto fakte, kërkuesi ka pretenduar se vendimet e KLP-së dhe të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm në çështjen e tij cenojnë parimin e shtetit të së drejtës, parimin e sigurisë juridike, parimin e barazisë para ligjit, të drejtën për proces

të rregullt ligjor (në aspektet e gjykimit të drejtë, standardit të arsytimit të vendimit, paanshmërisë së gjykatës, shqyrtimit efektiv të çështjes, si dhe së drejtës për t’u dëgjuar dhe mbrojtur), të drejtën për arsim, të drejtën për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme të zgjedhur vetë dhe të drejtën për jetë private, të garantuara nga nenet 4, 42, 57, 49, pika 1 dhe 35 të Kushtetutës. Sipas tij, cenimi i të drejtave kushtetuese është në shkelje të kriterëve të nenit 17 të Kushtetutës, pasi nuk është bërë me ligj të miratuar nga Kuvendi.

6. Subjekti i interesuar, KLP-ja, ka prapësuar se pretendimet e kërkuesit janë të pabazuara, pasi rehabilitimi nuk e zbeh fuqinë e dënimit penal; ligji nr. 50/2021 ka plotësuar kriterin ekzistues dhe nuk ka krijuar një të ri; kalimi i provimit nuk mjafton për t’u pranuar në Shkollën e Magjistraturës; procesi i verifikimit është kryer në përputhje me ligjin dhe kërkuesi është njoftuar me aktet, si dhe është dëgjuar rregullisht; vendimet e dhëna respektojnë standardin e arsytimit; Gjykata e Lartë u ka dhënë përgjigje pretendimeve dhe ka sqaruar se ndalimi lidhet me natyrën e veprës penale të kryer, ndaj nuk ka pasur trajtim të pabarabartë.

7. Në përfundim të gjykimit kushtetues, shumica, në mënyrë të përmblodhur, ka vlerësuar se janë të papranueshme dhe nuk mund të shqyrtohen në themel: i) pretendimet e kërkuesit për mënyrën e zbatimit të ligjit dhe efektet prapavepruese të tij, pasi nuk përfshihen në juridiksionin kushtetues, nëse nuk provohet se kanë cenuar të drejtat kushtetuese (*shih paragrafin 20 të vendimit*); ii) pretendimi për cenimin e parimit të paanshmërisë, pasi nuk është ngritur në nivel kushtetues (*shih paragrafin 20 të vendimit*); iii) e drejta kushtetuese për arsim, pasi nuk përfshin shkollimin në Shkollën e Magjistraturës, në kuptim të neneve 136/a dhe 148/ç të Kushtetutës (*shih paragrafin 21 të vendimit*).

8. Lidhur me themelin e çështjes, shumica ka vlerësuar, se: i) pretendimi i së drejtës për t’u dëgjuar dhe për mbrojtje efektive nuk është i bazuar, pasi kërkuesit përgjatë procesit administrativ i janë bërë të ditura të gjitha aktet dhe ai ka paraqitur kundërshtimet e tij (*shih paragrafët 26–27 të vendimit*); ii) pretendimi për cenimin e standardit të arsytimit të vendimit është i pabazuar, pasi vendimet e kundërshtuara nuk rezultojnë të jenë të paqarta, alogjike ose në mungesë të elementeve formale, ndërsa Gjykata e

Lartë i ka pasqyruar në pjesën hyrëse pretendimet e tij dhe i ka trajtuar ato në pjesën përshkruese-arsyetuese të vendimit (*shih paragrafët 32–33 të vendimit*); iii) pretendimi për cenimin e parimit të barazisë para ligjit është i pabazuar, pasi specifikat e çështjes së kërkuarit dhe çështjes tjetër të referuar prej tij janë të ndryshme (*shih paragrafin 42 të vendimit*); iv) pretendimi për cenimin e parimit të sigurisë juridike nuk bazohet në argumente kushtetuese, pasi pritshmëritë e ligjshme krijohen vetëm në përfundim të procesit të verifikimit dhe jo gjatë fazave të ndërmjetme të tij (*shih paragrafin 51 të vendimit*); v) pretendimet për cenimin e të drejtave për akses në funksione publike dhe për të fituar mjetet e jetesës me punë të ligjshme janë të pabazuara, pasi ato mund të kufizohen për qëllimin e ligjshëm të garantimit të pastërtisë së figurës së funksionarëve publikë. Ndalimi i kërkuarit në Shkollën e Magjistraturës nuk bie ndesh me frymën e ligjit. Interpretimi i ligjit sipas KLP-së dhe gjykatave të zakonshme nuk duket arbitrar në kuptimin kushtetues (*shih paragrafët 61–63 të vendimit*); vi) pretendimi i kërkuarit për cenimin e së drejtës për jetë private është i pabazuar, pasi ai nuk ka arritur të parashtojë para Gjykatës ndërhyrjen në një masë domethënëse nga KLP-ja dhe gjykatat. Kërkuarit nuk i është ndaluar akses i në çdo funksion publik ose çdo veprimtari që lidhet me profesionin e juristit, por potencialisht vetëm në ushtrimin e detyrës së magjistratit (*shih paragrafin 67 të vendimit*).

9. Në ndryshim nga shumica, vlerësoj se pretendimet e kërkuarit duhet të ishin shqyrtuar në këndvështrim të nenit 42 të Kushtetutës, sipas të cilit të drejtat kushtetuese nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor. Në këtë mënyrë, Gjykata duhet të kontrollojë nëse gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, bazuar në parimin e subsidiaritetit dhe në përputhje me kompetencat e tyre, kanë riparuar shkeljet eventuale të KLP-së. Në kushtet kur argumenti kryesor i kërkuarit lidhet me mënyrën e interpretimit të ligjit dhe veprimin e tij në kohë, shkaku përcaktues i cenimit është rezultat i drejtpërdrejtë dhe i lidhur ngushtë me procesin e zhvilluar nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, në aspektin e arsyetimit të vendimit.

10. Ashtu siç pohon shumica, e drejta për një proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1,

të Kushtetutës. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funksioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimin nr. 10, datë 4.3.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Vendimi gjyqësor në çdo rast duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre dhe ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetrës (*shih vendimin nr. 43, datë 27.12.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Me arsyetimin, gjyqtari tregon me qartësi faktet dhe ligjin e zbatueshëm që e kanë çuar në bërjen e një zgjedhjeje ndërmjet disa mundësive. Vendimet gjyqësore që japin gjykatat e të gjitha niveleve në përfundim të gjykimit përbëjnë aktin procedural kryesor të të gjithë procesit gjyqësor. Ato përmbledhin dhe finalizojnë përfundimisht qëndrimet që mban gjykata lidhur me çështjen në gjykim (*shih vendimet nr. 2, datë 11.2.2021; nr. 3, datë 20.1.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

11. Në çështjen konkrete vlerësoj se kërkuarit nuk i është respektuar kjo e drejtë kushtetuese, për arsye të mëposhtme.

12. *Së pari*, vendimi i KLP-së nuk ka treguar me qartësi ligjin e zbatueshëm që e ka çuar atë të vendosë ndalimin e pranimit të kërkuarit në Shkollën e Magjistraturës. KLP-ja në vendimin e saj i është referuar edhe ligjit për dekriminalizimin, me arsyetimin se ky ligj përbën një udhëzim për veprat penale që ndalojnë emërimin në funksione publike. Ky arsyetim bie ndesh haptazi me ligjin për dekriminalizimin, i cili në nenin 2, pika 1, shkronja “ç” dhe nenin 4, pika 4, parashikon ndalimin e emërimit të individit të dënuar me të paktën gjashtë muaj burgim me vendim të formës së prerë, për një krim me dashje, por ky ndalim zgjat nga momenti i përfundimit të dënimit me burgim deri në momentin e rehabilitimit. Në çështjen konkrete, kërkuari është proceduar penalisht nën masën e sigurimit “Detyrim për paraqitje në Policinë Gjyqësore”, ndërsa dënimi penal me 8 muaj burgim është pezulluar, duke u urdhëruar vënia e tij në provë, me kusht që gjatë tre vjetëve të provës të mos kryente vepra tjetër penale. Me fjalë të tjera, ndaj kërkuarit është caktuar alternativë e dënimit me burgim, ndaj ai nuk ka vuajtur asnjë ditë burgim. Për më tepër, sipas nenit 69, shkronja “b”,

të KLP-së, individit rehabilitohet kur është dënuar me burgim gjashtë muaj gjer në pesë vjet dhe gjatë pesë vjetëve nga dita e vuajtjes së dënimit nuk ka kryer vepër tjetër penale.

13. Po ashtu, KLP-ja, gjatë diskutimeve në mbledhjen plenare, i është referuar edhe projektligjit të përgatitur nga Ministria e Drejtësisë, që propozonte ndryshimin e shkronjës “d” të nenit 28, ndonëse kjo nismë në kohën e vendimarrjes nuk rezultonte të ishte pjesë e rendit juridik dhe të ishte depozituar për miratim pranë Kuvendit. Ky arsyetim i vendimarrjes së KLP-së, përveçse nuk përmbush standardin kushtetues të arsytimit, bie ndesh me parimin e shtetit të së drejtës, i cili përfshin sundimin e ligjit dhe mënjanimin e arbitraritetit, me qëllim që të arrihet respektimi dhe garantimi i dinjitetit njerëzor, drejtësisë dhe sigurisë juridike (*shih vendimin nr. 29, datë 9.11.2005 të Gjykatës Kushtetuese*). Shteti i së drejtës i detyron të gjitha institucionet shtetërore të veprojnë sipas së drejtës në fuqi, si dhe garanton supremacinë e Kushtetutës ndaj akteve të tjera normative. Por ai nuk konsiston vetëm në detyrimin për zbatimin e tërësisë së normave juridike, por në sigurimin e kontrollit gjyqësor se si autoritetet i respektojnë ato (*shih vendimin nr. 29, datë 2.7.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

14. *Së dyti*, nga parimi i shtetit të së drejtës buron e drejta e kujtudo për një proces të rregullt ligjor. E drejta e individit kundër veprimeve të paligjshme të individëve të tjerë ose institucioneve shtetërore nuk duhet të mbrohet vetëm formalisht, por dhe realisht e efektivisht (*shih vendimin nr. 10, datë 11.5.2006 të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë kuptim, ndonëse kërkuesi është ankuar gjyqësisht, Gjykata Administrative e Apelit ka vendosur rrëzimin e padisë së tij, duke arsyetuar se vendimi i KLP-së është i bazuar në rrethanat e faktit dhe në përcaktimet e ligjit, duke iu referuar për këtë të fundit ligjit për statusin, nenit 28, shkronja “d”, i cili, sipas saj, ka përmbajtje të qartë gramatikore dhe logjike, që përjashton rehabilitimin. Po ashtu, kjo gjykatë ka konkluduar se ligji për statusin vendos një standard më të lartë dhe se nuk mund të konkurrohet nga akte të tjera ligjore; se KLP-ja nuk ka shkelur parimin e ligjshmërisë dhe nuk ka marrë vendim në shkelje të ligjit. Lidhur me referencën e KLP-së në projektligj, Gjykata Administrative e Apelit është shprehur se pretendimi është i pabazuar në prova, ndonëse këto

diskutime të KLP-së janë bërë zyrtarisht në seancë plenare dhe janë regjistruar e publikuar në faqen e saj. Me anë të këtij arsytimi, Gjykata Administrative e Apelit ka dështuar t'i sigurojë mbrojtje reale dhe efektive kërkuesit, duke mos riparuar shkeljet eventuale në arsyetimin e KLP-së. Për rrjedhojë, arsyetimi i vendimit të Gjykatës së Apelit nuk ka përmbushur funksionin e vendimit të drejtë.

15. *Së treti*, Gjykata e Lartë, ndonëse kërkuesi ka parashtruar pretendime për zbatimin e ligjit dhe veprimin e tij në kohë, ka vendosur mospranimin e rekursit, me konkluzionin se ai nuk përmban shkaqe të parashikuara nga ligji. Në pjesën arsyetuese Gjykata e Lartë shpjegon kuptimin e ligjit dhe veprimin e tij në kohë, që *prima facie* nuk përputhet me konkluzionin se pretendimet në rekurs nuk përmbajnë shkaqe për shqyrtimin e tij.

16. Gjykata e Lartë ka arsyetuar se ekzistenca e dënimit penal në kohën e vendimarrjes së KLP-së konsiderohej kriter ndalues dhe ky kufizim ishte në funksion të garantimit të integritetit. Sipas Gjykatës së Lartë, ky kufizim tashmë është qartësuar me ligjin nr. 51/2021, që parashikon në mënyrë eksplicite se instituti i rehabilitimit nuk merret në vlerësim. Ajo shprehet se mënyra e ekzekutimit të dënimit penal është faktor jorelevant në drejtim të integritetit. Besimi i publikut në integritetin e sistemit gjyqësor është jetik, duke pasur në konsideratë edhe kushtet që diktuan ndërmarrjen e reformës së thellë në drejtësi në vitin 2016. Edhe nëse aplikohet ligji nr. 50/2021, vepra penale e vjedhjes është për nga natyra e rëndë, realizohet me dashje dhe është diskredituese për gjyqtarin ose prokurorin. Kësaj nuk mund të analizohet si kriter lehtësues fakti që kërkuesi këtë vepër e ka kryer kur ka qenë i mitur.

17. Pajtohem plotësisht me Gjykatën e Lartë kur ka theksuar se besimi i publikut në integritetin e sistemit gjyqësor është jetik, por fitimi dhe ruajtja e besimit publik kërkon gjithashtu respektimin e shtetit të së drejtës nga vetë gjykatat në dhënien e drejtësisë. Për këtë shkak, arsyetimi bindës, i qartë dhe sa më uniform i vendimeve gjyqësore merr rëndësi përcaktuese. Në këtë situatë, arsyetimi i vendimit të mospranimit të rekursit prej Gjykatës së Lartë jo vetëm bie ndesh haptazi me arsyetimin e Gjykatës Administrative të Apelit, e cila thekson se neni 28, shkronja “d”, i ligjit për statusin kishte përmbajtje të qartë dhe logjike, por i jep shkas

pretendimit të kërkuarit për zbatimin e ligjit në kohë, sepse duket që Gjykata e Lartë ka zbatuar në rastin e tij një ligj të miratuar më vonë.

18. Po ashtu, Gjykata e Lartë nuk ka arsyetuar përse ndalimi i përjetshëm i kërkuarit për t'u pranuar në formimin fillestar të Shkollës së Magjistraturës është proporcional dhe nuk cenon dinjitetin njerëzor. Në këtë pikë duhet evidentuar se kërkuari e ka kryer veprën penale dhe është dënuar në moshën 15-vjeçare, kur aftësia e tij për të kuptuar veprimet dhe pasojat ka qenë e kufizuar, rrethana të cilat duket se janë mbajtur në konsideratë gjatë procedimit të tij penal, si në caktimin e masës së sigurimit “Detyrim për paraqitje në Policinë Gjyqësore”, ashtu edhe në dënimin penal me masë alternative. Duke mbajtur në konsideratë se sipas nenit 54, pika 1, të Kushtetutës të miturit gëzojnë mbrojtje të posaçme nga shteti, arsyetimi i Gjykatës së Lartë se “nuk mund të analizohet si kriter lehtësues fakti që ai këtë vepër e ka kryer kur ka qenë i mitur” është i pamjaftueshëm në nivel kushtetues. Për më tepër, ky arsyetim është i pamjaftueshëm edhe në kontekstin aktual të zhvillimeve ligjore dhe institucionale, ku Shqipëria ka bërë progres për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve, në veçanti për drejtësinë penale për të mitur, duke u kujdesur që veprat penale dhe dënimet eventuale të mos jenë një pasaportë shoqëruese e të miturit përgjatë gjithë jetës së tij. Në këtë drejtim, legjislacioni më i fundit për drejtësinë për të mitur, i miratuar në kuadër të reformës në drejtësi, ka parashikuar kufizime të posaçme në njohjen e të dhënave të të miturve në konflikt me ligjin gjer në asgjësimin e fashikullit personal të tij, si dhe kërkon që të ndërmerren hapa për të promovuar aftësinë e tij për të kuptuar dhe marrë pjesë. Me fjalë të tjera, jeta private e të miturit gëzon mbrojtje dhe garanci specifike, ndërsa vetë ai trajtohet në një mënyrë që merr plotësisht parasysh moshën, nivelin e pjekurisë dhe kapacitetet intelektuale e emocionale.

19. *Së katërti* dhe së fundmi, arsyetimi i gjykatave të zakonshme dështon të tregojë për kërkuarin dhe publikun se është respektuar parimi i barazisë. Ashtu siç parashtron kërkuari, një individ tjetër në të njëjtin vit akademik, ndonëse është ndaluar nga KLP-ja, bazuar në vendimet e Gjykatës Administrative të Apelit dhe Gjykatës së Lartë, është pranuar në programin fillestar të Shkollës së Magjistraturës në të njëjtin vit akademik. Në atë

rast bëhej fjalë për veprën penale, krim, të drejtimit të mjetit në mënyrë të parregullt, të parashikuar nga neni 291 i KP-së, për të cilën individ tjetër në vitin 2019 dhe në moshë madhore ishte dënuar me 20 ditë burgim, i cili ishte pezulluar bazuar në nenin 63 të KP-së dhe ishte zëvendësuar me masë alternative të kryerjes së 80 orëve punë në interes publik brenda gjashtë muajve. Mbi këto fakte, Gjykata Administrative e Apelit ka arsyetuar se dënimi penal ishte i paqenë, ndërsa Gjykata e Lartë ka arsyetuar se vepra penale e vjedhjes e kryer nga i mituri është e rëndë dhe diskredituese, ndërsa vepra penale e drejtimit të mjetit të parregullt e kryer nga madhori nuk është e rëndë. Ky arsyetim i Gjykatës së Lartë është i paqartë, pasi referuar dispozitave relevante të KP-së, ligjvënisi i ka vlerësuar në të kundërt, konkretisht krimi i vjedhjes i kryer nga i mituri është i dënueshëm gjer në një vit e gjysmë burgim, sipas neneve 134 dhe 51 të KP-së të kohës, ndërsa drejtimi i mjetit në mënyrë të parregullt i kryer nga madhori është krim i dënueshëm gjer në tre vjet burgim, sipas nenit 291 të KP-së.

20. Për sa më lart, vlerësoj se në rastin e kërkuarit nuk konstatohet që vendimet e kundërshtuara arsyetojnë se janë balancuar mjaftueshëm interesat e mbrojtur kushtetues të tij kundrejt interesave publikë dhe se ishte detyrë, më së paku, e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm të argumentonin nëse dhe mbi çfarë baze duhet të supozohej se kërkuari që kishte kryer një gabim në moshë të mitur dhe referuar masës së dënimin nuk konsiderohet potencialisht i rrezikshëm, nëse do të pranohej si magjistrat, do të vepronte në një mënyrë që mund të dëmtonte besimin e publikut në integritetin profesional, veçanërisht për sa i përket interesit publik për një administrim funksional të drejtësisë.

21. Argumenti i shumicës se në rastin konkret kufizimi është vendosur me ligj, nuk është i mjaftueshëm, pasi çështja konkrete kërkonte një analizë më të thelluar për të vlerësuar nëse interpretimi i ligjit ishte arbitrar në atë masë që kishte vendosur një ndalim absolut përtej nevojës që ekzistonte dhe që e kalonte testin e domosdoshmërisë. Kjo pasi në procesin e vendosjes së një ndalimi absolut, pa mundësi rishikimi, shumica duhet të sigurohej që pasojat e një ndalimi të tillë janë proporcionale. Ndërkohë që ekzistojnë masa të tjera më të buta, të cilat do të

kishin qenë më pak kufizuese për të drejtat themelore. Pra, në këtë rast do të duhej të shtrohej diskutimi nëse kufizimi i të drejtave të kërkuarit, si rrjedhojë e interpretimit të ligjit, ishte i pajtueshëm me parimin e proporcionalitetit dhe, rrjedhimisht, me Kushtetutën, që do të thotë se: i) duhet të ketë një lidhje të drejtpërdrejtë ndërmjet metodave të përdorura dhe qëllimeve që duhen arritur; ii) metodat duhet të jenë të nevojshme për të mbrojtur interesin në fjalë; iii) rezultatet e tyre duhet të jenë proporcionale me barrën që u ngarkohet individëve.

Anëtare: Marsida Xhaferllari

VENDIM
Nr. 2, datë 18.11.2022

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga gjyqtarët:

Sokol Sadushi	kryesues;
Artur Kalaja	anëtar;
Ilir Panda	anëtar;
Ervin Pupe	anëtar;
Sokol Binaj	anëtar;
Albana Boksi	anëtare;
Sandër Simoni	anëtar;
Asim Vokshi	anëtar;
Medi Bici	anëtar;
Arbena Ahmeti	anëtare;
Gentian Medja	anëtar;
Darjel Sina	anëtar;
Sokol Ngresi	anëtar;
Margarita Buhali	anëtare,

sot, më datë 18.11.2022, morën në shqyrtim, në seancë gjyqësore, çështjen penale me nr. 71001-00493-00-2017, akti, që i përket palëve:

KËRKUES: Adriatik Muharremi, përfaqësuar nga avokat Roland Islami.

ME OBJEKT: Rivendosje në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

PALË E INTERESUAR: Prokuroria e Përgjithshme, përfaqësuar nga prokurori Arqilea Koça.

BAZA LIGJORE: Nenet 147, pika 2 dhe 148 të Kodit të Procedurës Penale (në vijim KPP).

**KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS
SË LARTË**

pasi dëgjuan relatimin nga gjyqtarët Sokol Binaj dhe Medi Bici, prokurorin Arqilea Koça, i cili kërkoj pranimin e qëndrimit në lidhje me ndryshimin e vendimit njësoes nr. 1/2011, prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, të Gjykatës së Apelit Gjirokastër dhe të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe dërgimin e çështjes për rigjykim në gjykatën e shkallës së parë, avokatin Roland Islami, i cili kërkoj ndryshimin e praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njësoes nr. 1/2011, rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe si e biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

I. Rrethanat e çështjes

1. Nga përmbajtja e dosjes gjyqësore ka rezultuar se, kërkuar Adriatik Muharremi, i dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë, i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, duke kërkuar rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, me të cilin është dënuar me 25 vjet burgim. Konkretisht, me vendimin nr. 51, datë 11.12.1999, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, ka vendosur:

“Deklarimin fajtor të të pandeburit Adriatik Tomor Muharremi për veprën penale “Vjedhja me pasojë vdekjen”, parashikuar nga nenet 141-22 të KP dhe dënimin e tij me 25 vjet burgim. Deklarimin fajtor të të pandeburit Adriatik Tomor Muharremi për veprën penale “Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarakë dhe e municionit”, parashikuar nga neni 278/2 i KP dhe dënimin e tij me 3 vjet burgim. Në aplikim të nenit 55 të KP përfundimisht e dënon të pandeburin Adriatik Tomor Muharremi me 25 vjet burgim. Deklarimin fajtor të të pandeburit Dhurim Bajram Tusha për veprën penale “Vjedhje me armë” të mbetur në tentativë parashikuar nga nenet 144-22 të KP dhe dënimin e tij me 8 vjet burgim. Deklarimin fajtor të të pandeburit Dhurim Bajram Tusha për veprën penale “Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarakë dhe e municionit” parashikuar nga neni 278/2 i KP dhe dënimin e tij me 2

vjet burgim. Në aplikim të nenit 55 të KP përfundimisht e dënon të pandehurin Dhurim Tusha me 8 vjet burgim”.

2. Rezulton se vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është marrë në mungesë të të pandehurit Adriatik Muharremi. Ka rezultuar se kundër vendimit ka ushtruar ankim bashkipandehuri Dhurim Tusha. Gjykata e Apelit Gjirokastër, pasi ka shqyrtuar çështjen në shkallë të dytë, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur: *“Lënien në fuqi të vendimit gjyqësor nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Sarandë, për sa i përket të pandehurit Adriatik Mubarremi. Lënien në fuqi të vendimit gjyqësor nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Sarandë për sa i përket fajësisë e kualifikimit të veprës penale të kryer nga i pandehuri Dhurim Tusha. Ndryshimin e vendimit të mësipërm për sa i përket masës së dënimit të dhënë ndaj të pandehurit Dhurim Tusha, duke e dënuar atë me 4 (katër) vjet burgim.”*

2.1 Gjykata e Apelit, ndër të tjera, ka arsyetuar se: *“Gjykata me të drejtë mbi bazën e provave të ndodhura në dosjen hetimore si dhe provave të administruara në hetimin gjyqësor konkludon se i pandehuri Adriatik Muharremi ka konsumuar elementet e veprës penale të “Vjedhjes me armë me pasojë vdekjen”, e shtetasit Gramoz Cenkolllari, si edhe të “Vjedhjes me armë”, të mbetur në tentativë, nga i pandehuri Dhurim Tusha.....Pretendimet e avokatit mbrojtës të të pandehurit Adriatik Mubarremi, i pranishëm në gjykimin në apel, nuk merren për bazë, pasi ky i pandehur nuk ka bërë ankim dhe se, në bazë të nenit 425/1 të KPP-së, shkaqet që pretendohen nuk janë brenda kufijve që i referohen shkaqeve të ngritura në ankim”.*

3. Mbështetur në vendimin gjyqësor të formës së prerë është bërë shpallja në kërkim ndërkombëtar e të dënuarit Adriatik Muharremi. Me shkresën me nr. 2299/16, datë 6.7.2016, ZQK Interpol Tirana, ka njoftuar Drejtorinë e Marrëdhënieve Juridiksionale me Jashtë në Prokurorinë e Përgjithshme, se në datën 5.7.2016 është realizuar ekstradimi nga Greqia në Shqipëri i të dënuarit Adriatik Tomorr Muharremi.

4. Brenda 5 ditëve nga dita e ekstradimit të tij në Shqipëri, i dënuari Adriatik Muharremi, nëpërmjet mbrojtësit të zgjedhur, nga të afërmit e tij, ka depozituar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Sarandë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës për të ushtruar ankim kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë që e ka deklaruar fajtor për kryerjen e dy veprave penale dhe që e ka dënuar me 25 vjet burgim, për shkak të gjykimit në mungesë, duke

pretenduar mospasjen dijeni për procedimin dhe vendimin gjyqësor në ngarkim të tij. Vendimi është marrë në vitin 1999, kohë kur kërkuesi pretendon se ka qenë jashtë shtetit, në Greqi, nuk ka pasur asnjë lloj komunikimi me të afërmit e tij dhe nuk është vënë në dijeni për zhvillimin e këtij gjykimi dhe të vendimit të marrë ndaj tij. Në këto rrethana, ai nuk ka mundur të bëjë ankim, në Gjykatën e Apelit, kundër vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë Sarandë.

5. Kërkuesi ka pretenduar se është ndaluar në shtetin grek, sipas letërporosisë së gjykatës dhe prokurorisë shqiptare, për ekzekutimin e vendimit dhe vetë ai nuk ka ditur shkakun e ndalimit të tij nga autoritetet greke, të cilat nuk i kanë komunikuar vendimin. Në këtë mënyrë, sipas tij, gjatë kohës që ka qëndruar në Greqi, nuk ka pasur mundësi të njihej efektivisht me vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe, në kushte të tilla, ka kërkuar të ekstradohet në Shqipëri. Kur është ekstraduar në Shqipëri, oficeri i policisë gjyqësore, i ka njoftuar vendimin gjyqësor që e kishte deklaruar atë fajtor dhe e kishte dënuar me 25 vjet burgim. Në këto kushte ai ka paraqitur pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë kërkesën për rivendosje në afat të ankimit.

6. Përfaqësuesi i Prokurorisë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, në këtë çështje, i ka kërkuar gjykatës rrëzimin e kërkesës për rivendosje në afat, pasi në rastin konkret, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, ka ushtruar ankim bashkipandehuri tjetër Dhurim Tusha dhe, mbi ankimin e tij, çështja është shqyrtuar në shkallë të dytë, në Gjykatën e Apelit Gjirokastër, e cila, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur: *“Lënien në fuqi të vendimit gjyqësor nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë edhe për sa i përket të pandehurit Adriatik Mubarremi.”*

7. **Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë**, me vendimin nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, ka vendosur: *“Rrëzimin e kërkesës. Shpenzimet procedurale liben në ngarkim të palës kërkuese. Kundër vendimit lejohet ankim në Gjykatën e Apelit Gjirokastër brenda 10 ditëve, afat ky që fillon nga e nesërmja e shpalljes së vendimit”.*

7.1 Gjykata e shkallës së parë, ndër të tjera, ka arsyetuar se *“... kërkesa e të dënuarit Adriatik Mubarremi për tu rivendosur në afat me qëllim për të ushtruar ankim në Gjykatën e Apelit Gjirokastër kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit*

Gjyqësor Sarandë nuk gjen mbështetje në ligj dhe në prova dhe si e tillë duhet të rrëzohet nga gjykata. Rivendosja në afat si institut gjen rregullim në nenin 147 të KPP, sipas të cilit në qoftë se është dhënë vendim në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin. Kërkesa, sipas pikës 3 të këtij neni, në një rast të tillë, paraqitet brenda dhjetë ditëve nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për aktin. Pikërisht në rastin konkret, gjykimi është zhvilluar në mungesë të kërkuarit Adriatik Muharremi, i cili brenda dhjetë ditëve nga dita e marrjes dijeni efektivisht për vendimin gjyqësor, ka paraqitur kërkesën e tij për rivendosje në afat të ankimit, por gjykata çmon se neni 147 i KPP, nuk mund të gjejë zbatim në rastin konkret, pasi bashkëpandehuri Dhurim Tusha ka ushtruar ankim (apel) në Gjykatën e Apelit Gjirokastrë, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, për të cilin kërkon të rivendoset në afat kërkuari Adriatik Muharremi, dhe ankimi i tij (bashkëpandehurit Tusha) jo vetëm që nuk është lidhur me motive personale, por Gjykata e Apelit Gjirokastrë, konform nenit 425 të KPP-së, e ka shqyrtuar çështjen në tërësi duke mos u kufizuar vetëm në shkaqet e paraqitura në ankim nga ky i pandehur dhe me vendimin e saj nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur “lënien në fuqi” të vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, për sa i përket edhe të pandehurit Adriatik Muharremi.

7.2 Një situatë të tillë, i ka dhënë zgjidhje përfundimisht Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat, në vendimin njëses nr. 1, datë 20.1.2011, kanë përvaktuar se: “Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një të pandehuri. Pavarësisht sa më sipër, në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur ankimi i bashkëpandehurit nuk është pranuar për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1, të nenit 420 të KPP-së, si dhe kur gjykata është shprehur në vendim vetëm për ankimin e të pandehurit që ka ushtruar të drejtën e ankimit dhe jo për gjithë të pandehurit. Pikërisht në rastin konkret, jo vetëm që bashkëpandehuri ka ushtruar ankim por ankimi i tij është pranuar nga Gjykata e Apelit Gjirokastrë, e cila në vendimin e saj është shprehur jo vetëm për të, por edhe për të pandehurin tjetër, kërkuarin Adriatik Muharremi, duke e lënë në fuqi vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, për pjesën që i takonte këtij të

pandehuri. Në këtë kuptim kërkesa për rivendosje në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë nuk mund të qëndrojë dhe si e tillë rrëzohet nga gjykata”.

8. Kundër vendimit ka ushtruar ankim kërkuari Adriatik Muharremi, duke kërkuar, ndryshimin e vendimit dhe pranimin e kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

9. **Gjykata e Apelit Gjirokastrë**, me vendimin nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, ka vendosur: “Lënien në fuqi të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë”.

9.1. Gjykata e apelit, ndër të tjera, ka arsyetuar se “Vendimi objekt ankimi është i drejtë dhe i bazuar në ligj e në prova, ndërsa shkaqet ankimore janë të pabazuara dhe u është dhënë përgjigje më së miri, nëpërmjet këtij vendimi. Mundësia e rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit, kundër një vendimi penal që ka marrë formë të prerë, parashikohet në pikat 1, 2, 3 të nenit 147 të KPP, ku përvaktohet se: “1. Prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit rivendosjen në afatin e caktuar kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit fator ose të forcës madhore. 2. Në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin”. 3. Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda 10 ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast fator ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për aktin...”.

9.2 Po kështu, në vendimin njëses nr. 2, datë 14.10.2002, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë shprehur se “... sipas nenit 147/2 të KPP, “Në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim, kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin”. Nga sa më sipër konstatohet se subjekti që mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kundër vendimit të dhënë në mungesë është vetëm i pandehuri dhe se paraqitja e kësaj kërkesë kushtëzohet me një afat 10 ditor, i cili fillon nga momenti kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për vendimin e dhënë në mungesë të tij. Mosrespektimi i këtij afati çon në humbjen e kësaj të drejte. Ky afat nuk është prekluziv, sepse KPP, në nenin 147/1/2 të tij, i jep mundësi palëve të legjitimuara në një proces penal të rivendosin në afat kryerjen e një veprimi procedural të humbur prej tyre, duke pasur barrën e provës, për të vërtetuar se kjo ka ardhur si rezultat i forcës madhore ose i rastit fator. Në bazë të nenit 43 të

Kushtetutës: “Kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe”. Pra, e drejta e ankimit përbën një të drejtë kushtetuese dhe favorizon një proces ligjor të rregullt dhe të paanshëm.

9.3 Nga ana tjetër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njëses nr. 1, datë 20.1.2011, kanë arritur në konkluzionin se “Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri. Pavarësisht sa më sipër, në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur ankimi i bashkëpandehurit nuk është pranuar për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1 të nenit 420 të KPP-së, si dhe kur gjykata është shprehur, në vendim, vetëm për ankimin e të pandehurit që ka ushtruar të drejtën e ankimit dhe jo për gjithë të pandehurit.”

9.4 Duke iu rikthyer rastit në shqyrtim, rezulton se vendimi penal nr. 51, datë 11.12.1999, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është dhënë në kushtet e zhvillimit të gjyqësorisë në mungesë të të pandehurit/kërkuarit Adriatik Mularremi, i cili sapo ka marrë dënimin efektivisht për të, pasi është ekstraduar në Shqipëri, më datë 5.7.2016, brenda afatit ligjor 10 ditor, më datë 11.7.2016, ka depozituar kërkesë për rivendosjen në afat të ankimit. Por, sikurse rezulton nga aktet e tjera të administruara në dosjen gjyqësore, vendimi penal nr. 51, datë 11.12.1999, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është ankimuar, më datë 21.12.1999, prej bashkëpandehurit Dhurim Tusha dhe, mbi bazën e këtij ankimi, më datë 2.2.2000, çështja është regjistruar për gjykim në Gjykatën e Apelit Gjyrokastër, e cila ka konkluduar lidhur me këtë çështje, nëpërmjet vendimit penal nr. 15, datë 22.2.2000. Nga përmbajtja e vendimit penal nr. 15, datë 22.2.2000, të Gjykatës së Apelit Gjyrokastër, i cili ndodhet i administruar në dosje, rezulton se trupi gjyqësor, gjatë gjyqësorisë të çështjes, nuk është ndalur vetëm në shkaqet e parashtruara në ankim prej të pandehurit Dhurim Tusha, por e ka shqyrtuar çështjen në tërësi, duke analizuar e konkluduar edhe për disponimet e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, lidhur me të pandehurin Adriatik Mularremi, duke i lënë në fuqi këto disponime.

9.5 Sa më sipër, ndryshe nga sa pretendohet në shkaqet ankimore, referuar përfundimit të Gjykatës së Lartë, në vendimin penal njëses nr. 1, datë 20.1.2011, në rrethanat kur ndaj vendimit nr. 51/1999, të Gjykatës së Rrethit

Gjyqësor Sarandë, është ushtruar ankim (apel) nga bashkëpandehuri (në të njëjtin procedim penal) Dhurim Tusha dhe Gjykata e Apelit Gjyrokastër, nëpërmjet vendimit penal nr. 15, datë 22.2.2000, i ka marrë në shqyrtim shkaqet ankimore të parashtruara prej tij, duke mos u kufizuar vetëm në to, por duke e shqyrtuar në tërësi çështjen dhe duke u shprehur edhe për bazueshmërinë ligjore të konkluzioneve të atij vendimi dhe për bashkëpandehurin tjetër, kërkuarin Adriatik Mularremi, me të drejtë, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë e ka rrëzuar kërkesën e kërkuarit Adriatik Mularremi për rivendosje në afat të ankimit ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të asaj gjykate. Vetëm në rast se ankimi i bashkëpandehurit Dhurim Tusha nuk do të ishte pranuar prej Gjykatës së Apelit Gjyrokastër për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1, të nenit 420, të KPP, apo ajo gjykatë do të ishte shprehur në vendim vetëm për ankimin e të pandehurit Dhurim Tusha dhe jo edhe për bazueshmërinë ligjore të disponimeve të vendimit nr. 51/1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë për të pandehurin Adriatik Mularremi, atëherë prej Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë duhej të pranohej kërkesa e kërkuarit Adriatik Mularremi për rivendosje në afat të ankimit ndaj vendimit penal nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Në të tilla rrethana, nuk ka asnjë shkak që ta bëjë të cenueshëm vendimin objekt ankimi”.

10. Kundër vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, të Gjykatës së Apelit Gjyrokastër, ka ushtruar rekurs kërkuari Adriatik Mularremi, duke kërkuar, prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjyrokastër dhe vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Pranimin e kërkesës. Rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Prishjen e vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe kthimin e çështjes për rigjykim me tjetër trup gjyqësor.

Në rekurs, në mënyrë të përmbledhur, janë parashtruar këto shkaqe:

- Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, pa vlerësuar provat e lejuara për shqyrtim në raport me dispozitat procedurale penale që rregullojnë institutin e “rivendosjes në afat” të së drejtës së ankimit të subjekteve të procedimit penal, në keqzbatim të ligjit procedural penal, e ka rrëzuar kërkesën në kundërshtim me ligjin dhe provat e marra për shqyrtim.

- Neni 43 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë sanksionon se kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në kushtetutë parashikohet ndryshe. Mbrojtja e të drejtave dhe lirive themelore të individit, të sanksionuara nga Kushtetuta, konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara nga RSH-ja garantohet vetëm përmes një procesi të rregullt gjyqësor, në themel të së cilit qëndron ofrimi i mundësive ligjore subjekteve të procedimit, jo vetëm për të siguruar ushtrimin e të drejtave procedurale gjatë procesit penal, por dhe të drejtën e ankimit ndaj vendimit përfundimtar.

- E drejta e gjykatës për të lejuar rivendosjen në afatin e ankimit të subjektit realizohet vetëm në kushtet e nenit 147 të KPP-së.

- Instituti i rivendosjes në afat i krijon mundësi palëve në procesin penal që për shkaqe të përligjura dhe të parashikuara nga ligji, të kenë të drejtë të ankohen ndaj një vendimi në rast se nuk kanë mundur të ushtrojnë këtë të drejtë dhe kjo pamundësi ka ardhur për shkaqe të ligjshme, ku përfshihet dhe rasti i të pandehurit të gjykuar në mungesë që nuk ka mundur të paraqesë ankim.

- E drejta e ankimit ndaj një vendimi gjyqësor konsiderohet e drejtë ngushtësisht personale e të pandehurit, fakt që kushtëzon domosdoshmërisht iniciimin e procesit gjyqësor të rivendosjes në afatin e humbur vetëm nga ky subjekt ose personi i autorizuar prej tij, në format e parashikuara nga ligji, në bazë të nenit 410/1 të KPP-së.

- Në këtë kontekst, në rastet kur i pandehuri është gjykuar në mungesë, të drejtat procedurale të mbrojtësit të caktuar kryesisht gjatë gjykimit, kufizohen vetëm brenda kuadrit të procesit penal dhe ushtrimi i së drejtës së ankimit, duke përfshirë logjikisht dhe të drejtën për të kërkuar rivendosjen në afat, mund të realizohet vetëm në kushtet e pajisjes së tij me akt përfaqësimi nga vetë i pandehuri në bazë të nenit 410/2 të KPP-së.

- Vendimi nr. 51, datë 11.12.1999, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, ka marrë formë të prerë dhe nga provat e administruara në gjykim rezulton se kërkuar është vënë në dijeni të vendimit dhe ka paraqitur kërkesë për rivendosje në afat, siç vërtetohet nga kërkesa, e cila, pasi ka mbërritur pranë kësaj gjykate, është regjistruar dhe është kaluar për gjykim.

- Kërkesa për rivendosjen në afatin e ankimit të kërkuar u gjykua nga tre gjyqtarë, pasi veprat penale për të cilat ai është dënuar është gjykuar gjithashtu nga tre gjyqtarë në zbatim të udhëzimeve të dhëna në vendimin njëses të Gjykatës së Lartë nr. 2, datë 14.10.2002, i cili parashikon: “*Gjersa gjykimi i çështjes për akuzën në fjalë në të dyja gjykatat e faktit është bërë nga një trupë gjykuese të përbërë nga tre gjyqtarë, nuk mund të pranohet se kërkesa për rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimeve të dhëna të shqyrtohet me një gjyqtar*”.

- Kërkesa për rivendosje në afatin e ankimit është paraqitur nga kërkuar. Nuk rezulton nga aktet që kërkuar të ketë dijeni për vendimin e dënimit.

- Pretendimi i prokurorit se ankimi i paraqitur nga bashkëpandehuri tjetër, në të njëjtin procedim penal Dhurim Tusha ka ezauruar rrugën e ankimit, është një pretendim në kundërshtim me ligjin procedural penal dhe me Kushtetutën e RSH-së, si dhe me të drejtën ndërkombëtare, për të drejtën e ankimit kundër një vendimi të formës së prerë. Çdo person ka të drejtë të ankohet dhe se e drejta e ankimit është një e drejtë personale dhe mund të ushtrohet vetëm nga personi mbajtës i kësaj të drejtë themelore ose nëpërmjet përfaqësuesit me prokurë dhe në asnjë mënyrë nëpërmjet bashkëpandehurit tjetër.

- Në kushtet kur gjykimi në gjykatën e shkallës së parë është bërë duke mos njoftuar të pandehurin si dhe kur prokurori, e më pas, edhe gjykata, kanë bazuar konkluzionet e tyre (lidhur me fajësinë e të pandehurit Muharremi) vetëm mbi thëniet e bashkëpandehurit tjetër Dhurim Tusha, i cili ka akuzuar të dënuarin Adriatik Muharremi për shfajësimin e vetes, thëniet e këtij janë të papërdorshme. Sa më sipër ky vendim është i pavlefshëm dhe për këtë shkak duhet të priset dhe çështja të kthehet për rigjykim me tjetër trup gjyqësor.

11. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 15.7.2022, ka vendosur iniciimin e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njëses nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, sipas të cilit “*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri*”.

12. Sipas konsideratës së Kolegjit Penal (në disponim të të cilit rezultoi trajtimi i rekursit të paraqitur nga i dënuari Muharremi kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë), vendimi njësuës nr. 1, datë 20.1.2011, në çështjen e tretë të sentencës nuk është në harmoni me parimet kushtetuese dhe konventore (këto të fundit të “materializuara” në jurisprudencën e konsoliduar të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, në vijim “GJEDNJ”), sepse cenon të drejtën e parashikuar në nenin 43 të Kushtetutës, lidhur me ankimin kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, duke kompromentuar, në të njëjtën kohë, edhe të drejtën për një proces të rregullt ligjor. Për Kolegjin Penal, e drejta e ankimit, si një e drejtë themelore ekskluzive e personit në ngarkim të të cilit ka një çështje penale, gëzon mbrojtje si në legjislacionin e brendshëm, ashtu edhe në standardet ndërkombëtare të vendosura nga GJEDNJ-ja.

II. Qëndrimi i palëve në proces në lidhje me fillimin e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore

13. Prokurori mbajti qëndrimin:

13.1 Konkluzioni njësuës, në mënyrën se si është formuluar, vjen ndesh dhe lejon hapësira për vendimmarrje që vijnë në kundërshtim me legjislacionin procedural penal, si dhe me standardet kushtetuese të gjykimit por edhe standardet e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (në vijim “GJEDNJ”). Ai formulim vendos prevalencën e parimit të efektivitetit të procesit penal në dëm të të drejtave themelore të individit për një proces të rregullt ligjor duke orientuar njëkohësisht në mënyrë të gabuar gjithë praktikën gjyqësore.

13.2 Së pari, e drejta e ankimit, si një e drejtë themelore ekskluzive e personit në ngarkim të të cilit ka një çështje penale, ka gjetur dhe gjen mbrojtje të veçantë si në legjislacionin tonë të brendshëm ashtu dhe në standardet ndërkombëtare të vendosura nga GJEDNJ-ja. Kushtetuta, në nenin 43 të saj, parashikon se çdokush ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe. E drejta e ankimit kundër një vendimi gjyqësor, mbi bazën e parashikimit kushtetues, gjen zbatim edhe në dispozitat procedurale konkrete. Kjo e drejtë duhet kuptuar si mundësi e çdo individit për të pasur mjete të

caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj.

13.3 Kërkesa për rivendosje në afat është një mjet procedural që i mundëson subjekteve të caktuar të ushtrojnë të drejtën e ankimit, të cilën nuk kanë pasur mundësi ta ushtrojnë brenda afateve ligjore, për shkaqe të pavarura prej tyre. Ky mjet procedural është parashikuar në nenin 147 të KPP-së, dispozitë e cila, përpara ndryshimeve ligjore, parashikonte se prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit, rivendosen në afatin e caktuar kur *“provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit faktor ose të forcës madhore”*. Në pikën 2 të nenit 147 të KPP-së, parashikohet se *“në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.”*

13.4 Aktualisht dispozita referuese e këtij instituti (pas ndryshimeve të kryera me ligjin nr. 35, datë 30.3.2017), neni 420/1 i KPP-së, në paragrafin e dytë të saj parashikon se *“kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të KPP-së, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin”*. Në kuptim të këtij neni, kërkesa për rivendosje në afat, duhet të tregojë se, pavarësisht se subjekti ka treguar të gjithë kujdesin e nevojshëm, depozitimi i ankimit brenda afatit ligjor, nuk ka qenë i mundur për shkaqe që nuk varehin prej vullnetit të tij. Në rast se këto shkaqe konsiderohen të ligjshme prej gjykatës që shqyrton kërkesën krijohet mundësia për paraqitjen e ankimit prej palës, në kushtet e “ripërtëritjes” së afatit të ankimit. Ndërsa, në pikën 3 të këtij neni parashikohet afati i paraqitjes së kërkesës për rivendosjen në afat nga zhdukja e arsyes objektive, duke e kushtëzuar me ditën kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për vendimin.

13.5 Së dyti, si nga ana e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin nr. 1/2011 dhe, në të gjithë praktikën gjyqësore, ka një paqartësi mes dy instituteve të së drejtës procedurale penale, institutit të rivendosjes në afat të një ankimi dhe institutit të kufijve të shqyrtimit të ankimit. Ky konfondim ka bërë që koncepte të lidhura me kufijtë e shqyrtimit të një ankimi të përdoren padrejtësisht në arsyetime që lidhen me institutin e rivendosjes në afat të ankimit. Në

përpjekjen tonë për të arritur në një konkluzion sa më të drejtë në lidhje me objektin e shqyrtimit, do të dëshironim që kjo gjykatë të përqendrohej vetëm në institutin e rivendosjes në afat pasi, edhe pse në pamje të parë, korrelacioni procesual mes tyre është mjaft i ngushtë, në vetvete ato përfaqësojnë dy institute të ndryshme dhe kërkojnë dy disponime të ndryshme, bazuar në parashikime të ndryshme ligjore, si dhe në standarde të ndryshme gjyqësore. Qysh në kohën e marrjes së vendimit njëses nr. 1/2011 ekzistonte e qartë baza ligjore për të argumentuar mbi këtë institut në mënyrën e duhur, arsyetim të cilin e gjejmë dhe në mendimin e pakicës, por ka qenë pikërisht trajtimi josistematik i instituteve të sipërpërmendura, i bërë nga ajo gjykatë, që e ka orientuar atë drejt konkluzioneve të njëjta të gabuara ose, në rastin më të mirë, të paplota.

13.6 Zhvillimi i mëtejshëm i praktikës gjyqësore bazuar dhe në standardet e GJEDNJ-së (*çështja Haxhia kundër Shqipërisë*) bëri të mundur të arrijmë në vendimin njëses nr. 1/2014 të kësaj gjykate, në lidhje me objektin e shqyrtimit kur ajo në çështjen e tretë që mori në shqyrtim, në pikën e dytë njësoi qëndrimin se “*Në çdo rast, i dënuari në mungesë, ka të drejtë të kërkojë rivendosje në afat për të ushtruar ankim në apel ose rekurs në Gjykatën e Lartë, përveç rasteve kur ka prova të mjaftueshme, se: (i) kishte dijeni për gjykimin e zhvilluar kundër tij; (ii) në mënyrë direkte ose të tërthortë, ka autorizuar familjarët për t'u ankimuar në apel; ose (iii) ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykimin kundër tij, duke u fshehur nga drejtësia*”. Po kështu, vendimi i mësipërm ka dalë dhe në konkluzione të tjera njëse të rëndësishme mbi natyrën ekskluzive të së drejtës së ankimit. Konkluzionet njëse të këtij vendimi u bënë pjesë e ndryshimeve të KPP-së, me ligjin nr. 35/2017 dhe më së shumti, në lidhje me objektin e shqyrtimit, u reflektuan në nenin 420/1 të KPP-së.

13.7 Megjithatë, në atë vendim, Gjykata e Lartë nuk mbajti një qëndrim të qartë në raportin që ky konkluzion njëses ka me konkluzionin njëses të vendimit nr. 1/2011, objekt shqyrtimi. Për pasojë, i takon Kolegjeve të Bashkuara që njëkohësisht me disponimin për ndryshimin e konkluzionit njëses, objekt shqyrtimi, të arsyetojë dhe mbi marrëdhënien që ky vendim do të ketë me qëndrime të ngjashme të mëparshme të kësaj gjykate.

13.8 Së treti, kjo gjykatë duhet të arsyetojë në mënyrë të qartë mbi raportin mes institutit të gjykimin në mungesë dhe dijenisë efektive mbi procesin penal si shkak për të disponuar mbi kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit. Ndërkohë që instituti i gjykimin në mungesë është një institut procesual që përfshin në vetvete zhvillimin e gjykimin pa praninë e të pandehurit si në rastin e dijenisë së tij mbi procesin dhe fshehjen ndaj drejtësisë, ashtu dhe padijenisë së plotë të tij mbi këtë proces. Instituti i dijenisë efektive, si një koncept i zhvilluar nga GJEDNJ-ja, nënkupton faktin se është e pamundur të konkludohet mbi faktin se i pandehuri ka pasur dijeni për procesin apo vendimin. E parashitshmë këtë fakt pasi gjykojmë se, formulimi i bërë në nenin 420/1 të KPP-së nuk është i saktë kur parashikon: “*Kur gjykimin është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të këtij Kodi, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin*”.

13.9 Sa më sipër, vendimi njëses nr. 1/2011, me konkluzionin se “*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri*”, mohon të drejtën themelore të individit për akses në gjykatë dhe është në kundërshtim me parimet e procesit të rregullt ligjor. Ky rregullim vjen ndesh dhe me parashikimet kushtetuese sanksionuar në nenin 43 të Kushtetutës, mbi të drejtën e ankimit në një gjykatë më të lartë, si dhe nenin 17 të Kushtetutës të cilat sanksionojnë se “*çdo kufizim ligjor i të drejtave të njeriut nuk mund të tejkalohet kufizimet e vendosura nga Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut*”. Parashikimet konventore e konsiderojnë në cilësinë e cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor, pamundësinë e personit të gjykuar në mungesë, për të ankimuar vendimin e dënimit të tij, si dhe, në të njëjtën kohë, invokojnë detyrimin e shteteve firmëtare të kësaj Konvente për të garantuar të drejtën e personave të sipërcituar, për tu dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces.

13.10 Prokurori parashitroi qëndrimin se vendimi njëses nr. 1/2011 duhet të ndryshojë si vijon: “*Përfundimi i gjykimin të çështjes mbi bazën e ankimit të bashkëpandehurve të tjerë, nuk mund të përbëjë*

shkak për mospranimin e kërkesës për rivendosje në afat të ankimit të të pandehurit që nuk ka bërë ankim, kur ai mund të vërtetojë mungesën e dijenisë efektive për vendimin ndaj të cilit kërkon të ushtrojë të drejtën e ankimit”.

14. Mbrojtja mbajti qëndrimin:

14.1 Në referim të argumenteve të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, në vendimin e datës 15.7.2022 për nisjen e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore, në lidhje me vendimin njësoes nr. 1, të vitit 2011 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, sipas të cilit *“Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtpandehuri”*, mbrojtja kërkoi njësimin e praktikës gjyqësore si vijon:

14.2 *“Në çështjen penale të gjykuar nga Gjykata e Apelit apo Gjykata e Lartë, mbi ankimin e bashkëtpandehurit apo të prokurorit, kur një nga bashkëtpandehurit apo i pandehuri ka qenë në mungesë duhet të njihet e drejta e ankimit në rastet e paraqitjes së kërkesës në mënyrën dhe afatet e përcaktuara në ligj. Është Gjykata e Apelit apo Gjykata e Lartë që duhet dhe mund të vlerësojë shkaqet e parashtuara në ankim nëse janë apo jo të njëjta me shkaqet që janë gjykuar me ankimin e bashkëtpandehurit apo të prokurorit. Kërkesa e të pandehurit në mungesë për rivendosje në afat të ankimit nuk mund të rrëzohet në rast se kërkesa është paraqitur në formën dhe afatin e përcaktuar në ligj”.*

III. Vlerësimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

15. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë (në vijim “Kolegjet e Bashkuara”) pasi morën në shqyrtim në seancë gjyqësore, në praninë e palëve, argumentet e parashtuara nga relatorët mbi nevojën e ndryshimit të vendimit njësoes penal nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara, si dhe pasi dëgjuan opinionin e prokurorit dhe mbrojtjes që mbajtën të njëjtin qëndrim për ndryshimin e vendimit të sipërcituar, vlerësojnë se praktika njësoese e deritanishme që, në një procedim me disa të pandehur, mohon të drejtën e të pandehurit të gjykuar në mungesë për të kërkuar rivendosjen në afat të ankimit, ndërkohë që çështja për pjesën që i përket këtij të pandehuri është gjykuar mbi bazën e shkaqeve të ankimit, jopersonale, të parashtuara prej bashkëtpandehurit tjetër, duhet të ndryshohet.

16. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, pas ndryshimeve të vitit 2016, ka përcaktuar se *“Gjykata e Lartë shqyrton çështje lidhur me kuptimin dhe zbatimin e ligjit për të siguruar njësimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore sipas ligjit. Për ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë tërheq për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore të vendosura nga kolegjet sipas ligjit”*. Në kuptim të këtij rregullimi kushtetues do të duhet që procesi njësoes apo ndryshues i praktikës gjyqësore dhe juridiksionalizimi i së drejtës të jetë një gjykim me karakter objektiv dhe me efekte *erga omnes*, i lidhur pazgjidhshmërisht me interesin publik dhe në funksion të garantimit të sigurisë juridike. Procesi i ndryshimit dhe njësimi të praktikës gjyqësore, nga njëra anë, dhe detyrimi i njëkohshëm i gjykatave të shkallëve më të ulëta për respektimin e vendimeve njësoese, nga ana tjetër, i shërbejnë konsolidimit të vlerave të qëndrueshmërisë dhe parashikueshmërisë në zbatimin e së drejtës, parandalimit të arbitraritetit në zbatimin e ligjit dhe garantimit të aplikimit të parimeve kushtetuese të sigurisë juridike dhe barazisë përpara ligjit.

17. Roli i gjyqtarit, detyra dhe misioni i tij kushtetues është të zhvillojë jurisprudencën nëpërmjet interpretimit teleologjik dhe, kur është e nevojshme, edhe të zgjeruar të normave juridike, me qëllim që të garantohet parimi i kushtetutshmërisë funksionale të rendit juridik normativ. Detyra dhe misioni kushtetues i interpretimit të ligjit në mënyrë të unifikuar i përket Gjykatës së Lartë, si autoriteti më i lartë gjyqësor në Republikën e Shqipërisë. Duke pasur një rol aktiv në interpretimin funksional të ligjit, për ta përputhur zbatimin e tij me të drejtën ndërkombëtare të detyrueshme, me parimet e përgjithshme të së drejtës dhe me Kushtetutën, Gjykata e Lartë zbulon kuptimin e vërtetë të normave ligjore, bazuar në teknikat e gjithëpranuara të interpretimit të tyre. Kushtetuta i ka dhënë Gjykatës së Lartë autoritetin të njësojë ose të ndryshojë praktikën gjyqësore, nëpërmjet interpretimit të ligjit brenda misionit të saj për zhvillimin e jurisprudencës mbi të drejtën pozitive, me qëllim interpretimin e njëtrajtshëm të normave ligjore.

18. Një jurisprudencë gjyqësore e konsoliduar është dhe mbetet një detyrim për Gjykatën e Lartë, por, nga ana tjetër, në mënyrë të natyrshme jurisprudenca nuk mund të mos i nënshtrohet edhe evoluimit të saj. Nga kjo pikëpamje, ekziston

mundësia që jurisprudenca, duke u plotësuar përmes konkluzionesh të reja interpretuese, edhe të ndryshohet, por ashtu siç thekson edhe Gjykata Kushtetuese “një ndryshim i praktikës mund të realizohet nëse ekzistojnë arsye të forta që do ta justifikojnë një ndërmarrje të tillë dhe vetëm në rastet kur kjo është e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar.” (*shih më gjerë vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 21, datë 29.4.2010*).

19. Vendimet gjyqësore dhe, për më tepër, vendimet njësuere duhet të ndryshohen vetëm për rrethana të jashtëzakonshme. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ruajtja e qëndrimeve të mbajtura në vendimet e mëparshme është në interes të stabilitetit, por edhe të legjitimitetit institucional. Nëse praktika gjyqësore e ka zbatuar për një periudhë të gjatë një normë ligjore, referuar një qëndrimi njësuere, padyshim që kjo situatë nuk mund të mos vlerësohet si një rrethanë e rëndësishme për stabilitet jurisprudencial, por, nga ana tjetër, referimi vetëm në këtë argument për të mbajtur të pandryshuar vendimin njësuere nuk do të thotë se i jepet një vlefshmëri më e lartë e aq më pak garanci të nivelit kushtetues.

20. Jurisprudenca e Gjykatës së Lartë ka theksuar se vendimet njësuere kanë fuqi detyruese për zbatimin në mënyrë të njëjtë të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, ndërsa ndryshimi i kësaj praktike nga Kolegjet e Bashkuara ndodh në raste më të kufizuara që diktohen nga nevoja për zgjidhjen e drejtë të çështjes konkrete, e cila nuk është e mundur të zgjidhet në kushtet e përplasjeve të jurisprudencës me interpretimet ligjore të mëparshme të vendimeve njësuere. Pra, janë pikërisht varësia e çështjes nga ndryshimi i praktikës njësuere dhe nevoja për ndryshim si dy kushte paraprake që vlerëson kolegji inicues dhe më pas Kolegjet e Bashkuara për të shqyrtuar në themel kërkesën për ndryshim. Mbi ekzistencën e këtyre dy kushteve, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 15.7.2022, ka vendosur fillimin e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njësuere nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

21. Duke iu rikthyer çështjes, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se formulimi që është kryer për çështjen e tretë të sentencës së vendimit njësuere nr. 1, datë 20.1.2011, ku konkludohet se “*Në çështjet*

penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtpandehuri”, është i domosdoshëm të ndryshohet, pasi nuk përshtatet me parimet ligjore, por edhe me jurisprudencën e konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese dhe GJEDNJ-së.

22. Në referim të shkaqeve të parashtruara në rekurs nga kërkuesi Adriatik Muharremi dhe të pretendimeve të parashtruara nga palët në gjykim, të cilët mbajnë qëndrimin se për zgjidhjen e çështjes duhet të ndryshohet praktika gjyqësore e njësuere vite më parë, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë të nevojshme që të mbahet parasysh kuptimi dhe zbatimi i dispozitave të KPP lidhur me institutin procedural të rivendosjes në afat. Kolegjet e Bashkuara theksojnë se ligjvënësi, në funksion të realizimit të qëllimit të mbrojtjes dhe garantimit të të drejtave të subjekteve të procedimit penal, në veçanti të të pandehurit dhe balancimit të tyre me interesin e përgjithshëm publik për një proces gjyqësor penal të karakterizuar nga objektiviteti, transparenca, ligjshmëria, ka përcaktuar në mënyrë të qartë në ligjin procedural penal afate për hartimin e akteve procedurale, të detyrueshme për t’u zbatuar si për gjykatat, ashtu edhe nga palët ndërgjyqëse në proces. Rivendosja në afat, që nënkupton kthim në momentin kur ka lindur e drejta për të përmbushur aktin procedural, është një institut përjashtimor, i mirëpërcaktuar dhe jo i mundshëm për t’u zbatuar për çdo lloj rasti. Instituti i rivendosjes në afat ka si qëllim garantimin e një procesi të rregullt ligjor, konkretisht, garantimin e ushtrimit të së drejtës nga palët në proces për të kundërshtuar një vendim në një gjykatë më të lartë, në ato raste, të përcaktuara në ligj, kur nuk ka qenë e mundur të ushtrohet kjo e drejtë brenda afatit ligjor. Rivendosja në afat lejon palën ndërgjyqëse të ushtrojë të drejtën e ankimit kundër vendimit të gjykimit të çështjes në themel, pavarësisht tejkalimit të afateve, të cilat për shkak të natyrës prekluzive, me plotësimin apo kalimin e tyre, kanë çuar në dekadencë të së drejtës së saj për të ushtruar këtë ankim.

23. Përpara ndryshimeve ligjore të KPP të vitit 2017, instituti i rivendosjes në afat parashikohej në Titullin III, Kreu III, neni 147, sipas të cilit “1. *Prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit*

rivendosjen në afatin e caktuar kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit faktor ose të forcës madhore. 2. Në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin. 3. Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda dhjetë ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për aktin. Rivendosja në afat nuk lejohet më shumë se një herë për secilën palë për çdo shkallë të procedimit. 4. Për kërkesën vendos organi që procedon në kohën e paraqitjes së saj. 5. Vendimi që lejon rivendosjen në afat për bërjen e ankimit mund të ankimohet vetëm bashkë me vendimin përfundimtar. 6. Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit”.

24. Rastet e parashikuara nga neni 147 i KPP për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit janë të lidhura ngushtësisht me arsyet objektive që kanë penguar palën në ushtrimin efektiv të së drejtës së saj. Kështu, pika 1 e nenit 147 të KPP parashikonte “forcën madhore” apo “rastin faktor”, me cilësinë e shkaqeve, verifikimi i prezencës të secilit prej tyre, (barra e provës për të provuar këtë prezencë rëndon mbi të pandehurin), përcaktonte të drejtën për t’u rivendosur në afat të ankimit kundër një vendimi penal. Ndërsa pika 2 e nenit 147 përcaktonte si kusht për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit për të pandehurin, rastin e “dhënies së vendimit në mungesë të tij”, detyrimin e të pandehurit të gjykuar në mungesë, për të provuar padijeninë e tij lidhur me këtë vendim.

25. Shqyrtimi i kërkesës për vlerësimin e ekzistencës së kushteve dhe provave mbështetëse për verifikimin e tyre bëhet nga gjykata gjatë zhvillimit të një procesi, i cili nuk është i njëjtë me gjykimin e themelit të çështjes, ku kërkuesi ka barrën për të provuar situatën në të cilën është ndodhur, që pa fajin e tij, e ka vendosur në pamundësi absolute për të respektuar afatet procedurale. Pra, gjatë shqyrtimit të kërkesës, ligjvënësi, ka normuar të drejtën e kërkuesit për t’u rivendosur në afat, vetëm nëse ai provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.

26. Me ndryshimet ligjore të vitit 2017 (ligji nr. 35, datë 30.3.2017, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7905, datë 21.3.1995 “Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë”), është shtuar një dispozitë e re, konkretisht neni 420/1, ku parashikohet se: “1. Palët rivendosjen në

afatin e ankimit kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit faktor ose të forcës madhore. Kërkesa shoqërohet së bashku me ankimin, me pasojë mospranimi. 2. Kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351, të këtij Kodi, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin. 3. Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda dhjetë ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2, të këtij neni, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për vendimin. Rivendosja në afat nuk lejohet më shumë se një herë për secilën palë dhe për çdo shkallë të procedimit. 4. Nëse ankuesi nuk paraqitet në seancë, pa shkaqe të arsyeshme, megjithëse ka dijeni rregullisht për datën dhe orën e saj ose heq dorë nga kërkesa, gjykata vendos mospranimin e kërkesës. 5. Kur kërkesa pranohet dhe vendimi për të cilin është lejuar rivendosja në afat është një vendim dënimi me burgim, i cili është ekzekutuar, ekzekutimi i dënimit pezullohet. Gjykata urdhëron lirinë e menjëhershëm të të pandehurit në rast se nuk mbahet për shkak të një mase sigurimi me arrest. 6. Gjykata arsyeton vendimin brenda 5 ditëve nga shpallja e tij. 7. Kundër vendimit që lejon rivendosjen në afat bëhet ankim së bashku me vendimin përfundimtar. 8. Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim brenda 5 ditëve. Gjykata e apelit shqyrton ankimin në dhomë këshillimi brenda 15 ditëve nga data e marrjes së akteve”.

27. Parashikimi i nenit 420/1 të KPP, si një dispozitë e posaçme, në kreun e “ankimeve”, i diktuar nga standardi kushtetues dhe ai i GJEDNJ, në kuadër të zhvillimit të procesit të rregullt ligjor, përcakton palët, të cilat i drejtohen gjykatës për rivendosje në afat të ankimit, afatin kohor brenda së cilës kjo kërkesë paraqitet, si dhe mjetet e ankimit në rastet e pranimi/refuzimit të kërkesës për rivendosje në afat. Kjo dispozitë ka saktësuar edhe rastin se kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të këtij Kodi (mosparaqitja ose mungesa e vullnetshme e të pandehurit), i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.

28. Në kuptim të kësaj dispozite, kërkesa për rivendosje në afat duhet të argumentojë se, pavarësisht se subjekti ka treguar të gjithë kujdesin e nevojshëm, depozitimi i ankimit brenda afatit ligjor, nuk ka qenë i mundur për shkaqe që nuk vareshin prej tij. Në rast se këto shkaqe konsiderohen të ligjshme prej gjykatës që shqyrton

kërkesën, ajo i mundëson palës të ushtrojë ankim, i cili duhet paraqitur bashkë me kërkesën për rivendosje në afat, duke kundërshtuar kështu vendimin dhe parashtruar shkaqet për të cilat ajo mendon se vendimi nuk është marrë në zbatim të ligjit. Ndërkohë që në pikën 2 të kësaj dispozite, parashikohet se kur gjykimi është zhvilluar në mungesë (*sipas parashikimeve të nenit 351, të këtij Kodi*), i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim, kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimmarrjen që ka përmbyllur këtë proces.

29. Përmbajtja e parashikimeve të nenit 420/1 të KPP, në raport me nenin 147 të këtij Kodi, (para ndryshimeve ligjore të vitit 2017), lidhur me të drejtën për rivendosjen në afat të ankimit, përsa i përket verifikimit të kushteve të pranueshmërisë së kërkesës së palëve, të pranishme në gjykim, që kanë humbur afatin e paraqitjes së ankimit ndaj vendimit, për shkak të shfaqjes së “rastit fator” apo të prezencës së “forcës madhore”, paraqitet e njëjtë, ndërkohë që në rastin e verifikimit të kushteve të pranueshmërisë së kërkesës së paraqitur prej të pandehurit të gjykuar në mungesë, paraqitet e ndryshme. Në dispozitën para ndryshimeve ligjore (neni 147 i KPP) në paragrafin e dytë parashikohet “gjykimi në mungesë” si shkak për paraqitjen e kërkesës për rivendosje në afat, ndërsa sipas dispozitës së re, konkretisht, nenit 420/1 të KPP, paragrafi i dytë, parashikohet “*kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të këtij Kodi*”. Në terma të tjera, kur gjykimi është zhvilluar në kushtet e “mungesës së vullnetshme” të të pandehurit, e barazuar kjo “mungesë” me “praninë” sipas përcaktimit të paragrafit të tretë të nenit 351 të KPP, këtij të fundit, i garantohet e drejta për të kërkuar rivendosjen në afat të ankimit ndaj vendimit të dhënë, në konkluzion të gjykimit, të zhvilluar në “prani” të tij (pa prezencën fizike), në kushtet kur, gjithsesi, nuk ka disponuar materialisht vendimin objekt i ankimit.

30. Sakaq, rastet e tjera, të mungesës së mirëfilltë të të pandehurit, për shkak të padijenisë, (përfshirë edhe rastet e arratisjes, shmangies së qëllimshme të të pandehurit, nëpërmjet fshehjes prej pasojave të procedimit penal të regjistruar ndaj tij), të përcaktuara në nenin 352 të KPP, janë përfshirë në strukturën e nenit 450/1, shkronja “e”, në cilësinë e shkaqeve mbështetëse të kërkesës për rishikimin e vendimit të “formës së prerë”, nën

statusin e “gjësë së gjykuar”. Risi e nenit 420/1 të KPP është edhe parashikimi në paragrafin e parë, i shoqërimit të kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, së bashku me ankimin, me pasojë mospranimi.

31. Duke ballafaquar të dy situatat procedurale të sipërcituara, në funksion të përcaktimit të ligjit të zbatueshëm lidhur me kualifikimin e kërkesës objekt gjykimi, konsiderohet se gjen zbatim neni 147/2 i KPP-së (para ndryshimeve ligjore të vitit 2017), për sa kohë që kërkesa për rivendosje në afat të ankimit është gjykuar nga gjykatat e shkallëve më të ulëta, në kushtet dhe mbi bazën e përcaktimeve të kësaj dispozite. Rezulton se rekursi i paraqitur prej kërkuarit pranë Gjykatës së Lartë është depozituar më datë 9.2.2017, pra përpara ndryshimeve ligjore në KPP, me ligjin nr. 35/2017. Po kështu, referuar nenit 38/2 të ligjit nr. 41/2021, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7905, datë 21.3.1995, “Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë”, parashikohet se: “*rekursi i paraqitur në Gjykatën e Lartë (të pashqyrtuar) konsiderohen të pranueshme nëse plotësojnë parashikimet në fuqi në kohën e depozitimit të tyre*”.

32. Lidhur me institutin e rivendosjes në afat, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njëses penal nr. 1, datë 20.1.2011, kanë parashtruar për shqyrtim këto pyetje:

- *Pasi çështja është shqyrtuar në Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, a ka të drejtë i pandehuri ose mbrojtësi i tij të kërkojë rivendosjen në afat për të ushtruar rekurs ndaj të njëjtit vendim të Gjykatës së Apelit, nëse i pandehuri pretendon se nuk është vënë në dijeni të vendimit? E njëjta pyetje shtrohet edhe në rastin kur i pandehuri pretendon të rivendoset në afat për të drejtën e Apelit.*

- *Nëse gjykata më e lartë vendos mospranimin e ankimit ndaj vendimit të gjykatës më të ulët për shkak të kalimit të afatit, a mund të kërket rivendosje në afat për të ushtruar ankim ndaj të njëjtit vendim?*

- *Në rastin e më shumë se një të pandehuri, kur çështja shqyrtohet mbi bazën e ankimit të një pjese të tyre, të pandehurve që nuk kanë ushtruar të drejtën e ankimit, a u lind kjo e drejtë pasi vihen në dijeni të vendimit, nëse gjykata më e lartë në përfundim është shprehur për të gjuhë të pandehurit bashkë?*

32.1 Në lidhje me çështjen e parë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë arritur në përfundimin se “*Pasi çështja është shqyrtuar në Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, në mungesë të të pandehurit, ky i fundit ose mbrojtësi i tij, nuk mund të kërkojë rivendosjen*

në afat të së drejtës për të ushtruar rekurs ndaj të njëjtit vendim për të cilin Kolegji është shprehur njëherë, me pretendimin se i pandehuri nuk është vënë në dijeni të vendimit. I njëjti qëndrim mbahet edhe në rastin e kërkesës për rivendosje në afat të së drejtës për të bërë apel pasi çështja është shqyrtuar në gjykatën e apelit”.

32.2 Në lidhje me çështjen e dytë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë arritur në përfundimin se “Në rastet kur gjykata më e lartë ka vendosur mospranimin e ankimit ndaj vendimit të gjykatës më të ulët për shkak të kalimit të afatit, i pandehuri apo mbrojtësi i tij mund të kërkojnë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim ose rekurs ndaj të njëjtit vendim”.

32.3 Në lidhje me çështjen e tretë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë arritur në përfundimin se “Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtpandehuri.

Pavarësisht sa më sipër, në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur ankimi i bashkëtpandehurit nuk është pranuar për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1 të nenit 420 të KPP-së, si dhe kur gjykata është shprehur në vendim vetëm për ankimin e të pandehurit që ka ushtruar të drejtën e ankimit dhe jo për gjithë të pandehurit”.

33. Lidhur me çështjen e parë të vendimit njëses nr. 1, datë 20.1.2011, Kolegjet e Bashkuara, kanë arritur në konkluzionin se, pasi çështja është shqyrtuar në Gjykatën e Apelit apo Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, në mungesë të të pandehurit, ky i fundit, ose mbrojtësi i tij nuk mund të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim apo rekurs, ndaj të njëjtit vendim të Gjykatës së Apelit apo Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, me pretendimin se i pandehuri nuk është vënë në dijeni të vendimit. Në këtë rast, Gjykata e Apelit apo Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, ka shqyrtuar ankimin/rekursin në themel (kontrollin e ekzistencës ose jo të shkaqeve të ankimit/rekursit). Kolegjet e Bashkuara konstatojnë se, edhe pse ankimi apo rekursi i të pandehurit është shqyrtuar në themel, ankimi apo rekursi mund të jetë ushtruar nga mbrojtësi i palegjitimuar, sikurse mund të jetë mbrojtësi i caktuar nga familjarët, duke u gjendur në situatën ku i pandehuri i gjykuar në

mungesë nuk mund të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim apo rekurs.

34. Kolegjet e Bashkuara sjellin në vëmendje se kjo problematikë ka gjetur trajtim më të zgjeruar dhe të qartësuar në vendimin njëses nr. 1, datë 10.3.2014 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku janë shtruar për zgjidhje çështjet:

- Në kuptim të nenit 48/3 të KPP-së, në cilat raste një i afërm i të pandehurit mund të zgjedhë mbrojtës?

- Në vështrim të përcaktimit ligjor të bërë nga ligjvënësi në nenin 50, pika 1, e 410 të KPP-së, a është e drejta për të bërë ankim, një e drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit?

- A mundet i pandehuri ta delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi apo te një person tjetër? Nëse po, cilat janë mënyrat dhe forma e përcaktuara nga ligji për këtë delegim?

- A legjitimohet mbrojtësi i caktuar nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3 të nenit 48 të KPP-së, të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga gjykata e shkallës së parë?

34.1 Pikërisht, në vendimin njëses nr. 1, datë 10.3.2014, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në lidhje me çështjen e parë kanë konkluduar, se: “... përcaktimi i ligjit se i afërm i të pandehurit ka të drejtë të zgjedhë mbrojtës, në kuptim të pikës 3 të nenit 48 të KPP-së, vetëm në rastet kur i pandehuri gjendet i izoluar, në kushtet e kufizimit të lirisë personale është i qartë dhe nuk ka nevojë për interpretim njëses. Në këtë rast, mbrojtësi i zgjedhur nga të afërmit e personit në kushtet e kufizimit të lirisë personale, do të konsiderohet, për efekt të ligjit, si mbrojtës i zgjedhur”. Pra, mbrojtësi i zgjedhur nga familjarët do të pranohet nga gjykata duke e legjitimuar, por duke i njohur tagrat e mbrojtësit të caktuar, që janë të drejtat procedurale që ka mbrojtësi në procesin penal me përjashtim të të drejtave që ligji ia njeh si të drejta ekskluzivisht personale të pandehurit”.

34.2 Në lidhje me çështjen e dytë, Kolegjet e Bashkuara, kanë konkluduar, se: “E drejta për të bërë ankim, në vështrim të përcaktimit ligjor të bërë nga ligjvënësi në nenin 50, pika 1 e 410 të KPP-së, është një e drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit. Në rastin e të pandehurit të cilit i është caktuar kujdestar, kjo e drejtë i përket këtij të fundit, i cili mund ta ushtrojë personalisht ose nëpërmjet mbrojtësit”.

34.3 Lidhur me çështjen e tretë Kolegjet e Bashkuara kanë konkluduar se: “I pandehuri lejohet që personalisht të delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi. Akti i delegimit mund të jetë në të njëjtin akt me

të cilin bëhet zgjedhja e mbrojtësit, ose në një akt të veçantë. I pandehuri lejohet gjithashtu të delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi, duke e ushtruar këtë vullnet nëpërmjet delegimit te një i afërm. I afërmi nuk zgjedh mbrojtës dhe as nuk delegon të drejtën për ankim në mënyrë autonome. Ankimi i mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit lejohet vetëm nëse provohet, se: (i) zgjedhja e mbrojtësit; dhe (ii) delegimi i mbrojtësit për të ushtruar ankim, është rezultat i vullnetit të plotë dhe eksplicit të titullarit të kësaj të drejte, që është i pandehuri. Mënyra dhe forma e përcaktuar nga ligji për këtë delegim është ajo e përcaktuar në pikën 2 të nenit 48 të KPP-së”.

34.4 Së fundmi, në lidhje me çështjen e katërt Kolegjet e Bashkuara kanë konkluduar se “Mbrojtësi i caktuar kryesisht nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3, të nenit 48 të KPP-së, nuk legjitimohet të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga Gjykata e Shkallës së Parë. Në çdo rast, i dënuari në mungesë ka të drejtë të kërkojë rivendosje në afat për të ushtruar ankim në apel ose rekurs në Gjykatën e Lartë, përveç rasteve kur ka prova të mjaftueshme, se: (i) kishte dijeni për gjykimin e zhvilluar kundër tij; (ii) në mënyrë direkte ose të tërthortë, ka autorizuar familjarët për t’u ankimuar në apel; ose (iii) ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykimin kundër tij, duke u fshehur nga drejtësia”.

35. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, vendimi njëses nr. 1, datë 20.1.2011, i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku në interpretim të çështjes së parë ka konkluduar se: “Pasi çështja është shqyrtuar në Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, në mungesë të të pandehurit, ky i fundit ose mbrojtësi i tij nuk mund të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar rekurs ndaj të njëjtit vendim për të cilin Kolegji është shprehur njëherë, me pretendimin se i pandehuri nuk është vënë në dijeni të vendimit (i njëjti qëndrim mbahet edhe në rastin e kërkesës për rivendosje në afat të së drejtës për të bërë apel pasi çështja është shqyrtuar në gjykatën e apelit)”, ka humbur aktualitetin dhe efikasitetin, në kushtet kur Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njëses nr. 1, datë 10.3.2014, kanë konkluduar se “Mbrojtësi i caktuar nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3, të nenit 48, të KPP-së, nuk legjitimohet të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga Gjykata e Shkallës së Parë. Në çdo rast, i dënuari, në mungesë, ka të drejtë të kërkojë rivendosje në

afat për të ushtruar ankim në apel ose rekurs në Gjykatën e Lartë, përveç rasteve kur ka prova të mjaftueshme se: (i) kishte dijeni për gjykimin e zhvilluar kundër tij; (ii) në mënyrë direkte ose të tërthortë, ka autorizuar familjarët për t’u ankimuar në apel; ose (iii) ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykimin kundër tij, duke u fshehur nga drejtësia”.

36. Në lidhje me çështjen e dytë të vendimit njëses nr. 1, datë 20.1.2011, ku është arritur në përfundimin se: “Në rastet kur gjykata më e lartë ka vendosur mospranimin e ankimit ndaj vendimit të gjykatës më të ulët për shkak të kalimit të afatit, i pandehuri apo mbrojtësi i tij mund të kërkojnë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim ose rekurs ndaj të njëjtit vendim”, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ky qëndrim është i drejtë dhe nuk bie ndesh me dispozitat procedurale penale.

37. Sakaq, Kolegjet e Bashkuara duke evidentuar qëndrimin e mbajtur në vendimin njëses nr. 1, datë 10.3.2014, që përligj të drejtën e pamohueshme të të gjykuarit në mungesë për tu rivendosur në afatin e ankimit (me përjashtim të rasteve të parashtruara në vendim), konstatojnë se në këtë vendim njëses, Kolegjet e Bashkuara nuk janë shprehur lidhur me të drejtën e të pandehurit, që nuk ka ushtruar ankim për shkak të padijenisë (të mospjesëmarrjes në gjykim), për të rivendosur në afat të drejtën e ankimit, ndaj vendimit të gjykimit të tij në mungesë, të prekluduar për shkak të gjykimit të çështjes në apel, mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit në të njëjtin procedim.

38. Duke iu rikthyer rastit konkret, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se interpretimi i kryer për çështjen e tretë në vendimin njëses nr. 1, datë 20.1.2011, nëpërmjet të cilit është konkluduar se “Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri”, nuk është në harmoni me nenin 43 të Kushtetutës dhe me standardet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Referuar jurisprudencës së kësaj gjykate konsiderohet cenim i së drejtës për një proces të rregullt ligjor, pamundësia e personit të gjykuar në mungesë, për të ankimuar vendimin e dënimit të tij, por edhe për të garantuar të drejtën e personave të sipërcituar, për t’u dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces, edhe në kushtet e “investimit” të gjykatës që trajton situatën

procesuale të të pandehurit, të gjykuar në mungesë, (apo që nuk ka ushtruar ankim) mbi bazën e “shtrirjes/zgjerimit të ankimit të papersonalizuar të paraqitur prej të gjykuarit të pranishëm, pra, në thelb, për të trajtuar këtë situatë edhe për pjesën që u takon bashkëtepandehurve të tjerë që nuk kanë ushtruar ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet (jopersonale) të ngritura në ankim” (përcaktimi i nenit 425/1 të KPP-së).

39. Kushtetuta, në nenin 43 të saj, parashikon se “*çdokush ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe*”. E drejta e ankimit ndaj një vendimi gjyqësor duhet kuptuar si një mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët, në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t’u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 5, datë 6.3.2009*). Për këtë qëllim, dispozitat procedurale parashikojnë si mjete të zakonshme ankimi apelin, rekursin në Gjykatën e Lartë dhe si mjet të jashtëzakonshëm (për sa kohë që bëhet fjalë për ankimin e një vendimi të formës së prerë) kërkesën për rishikim (neni 407 i KPP-së), duke parashikuar dhe afatet procedurale për ushtrimin e këtyre mjeteve të ankimit. E drejta e aksesit në gjykatë, ashtu si dhe e drejta e ankimit, si të drejta kushtetuese, mund t’u nënshtrohen kufizimeve deri në atë masë sa të mos cenojnë thelbin e këtyre të drejtave (*shih vendimin nr. 17, datë 19.6.2009, të Gjykatës Kushtetuese*).

40. Duke iu referuar jurisprudencës së GJEDNJ-së, Kolegjet e Bashkuara, vlerësojnë se mjetet procedurale të ofruara nga legjislacioni i brendshëm dhe praktika duhet të tregojnë se ato kanë qenë efektive. E drejta e ankimit nuk është absolute. Kjo e drejtë mund të jetë pjesë e kufizimeve në kuptim të nenit 17 të Kushtetutës dhe në respektim të standardeve që ky nen përcakton. Në funksion të garantimit të së drejtës për tu ankuar ndaj një vendimi gjyqësor penal neni 43 i Kushtetutës vihet në zbatim nga nenet 407–421 të KPP-së, që disiplinojnë të drejtën e ushtrimit të ankimit. Mbi bazën e këtyre dispozitave, është ligji ai që cakton rastet në të cilat vendimet e gjykatës mund të ankimohen, si dhe mjetin e përshtatshëm ankimues, që mund të jetë apeli, rekursi në Gjykatën e Lartë ose kërkesa për rishikim, duke parashikuar aspektet formale dhe

afatet procedurale për ushtrimin e këtyre mjeteve ankimuese. Në nenin 407 të KPP-së të titulluar “Rastet dhe mjetet e ankimit” parashikohet shprehimisht: “1. *Ligji cakton rastet në të cilat vendimet dhe urdhrat e gjykatës mund të ankimohen, si dhe mjetin e ankimit*. 2. *Ankimi i urdhrave të gjykatës, kur nuk parashikohet ndryshe nga ligji, mund të bëhet vetëm me ankimin kundër vendimit*. 3. *Mjetet e ankimit janë: apeli, rekursi në Gjykatën e Lartë dhe kërkesa për rishikim*. 4. *E drejta e ankimit i takon vetëm atij që ligji ia njeh shprehimisht. Kur ligji nuk bën dallim ndërmjet palëve, kjo e drejtë i takon secilës prej tyre*. 5. *Kur ankimi bëhet në gjykatën jokompetente, ajo ia dërgon aktet gjykatës kompetente*”.

41. Referuar jurisprudencës kushtetuese, e drejta e ankimit, e sanksionuar në nenin 43 të Kushtetutës, është një e drejtë procedurale që shërben për të mbrojtur një të drejtë substanciale. Kjo e drejtë bazohet në parimin se nuk mund të ekzistojë një e drejtë pa të drejtën e ankimit. Në funksion të ushtrimit efektiv të së drejtës së ankimit ka rëndësi të realizohet si aspekti formal/procedural, ashtu edhe ai substancial. Çdo instancë ankimuese që njeh sistemi i normave procedurale penale është pjesë e së drejtës së të pandehurit për të pasur akses në gjykatë. Administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë, për t’i siguruar atij të gjitha aspektet e një forme gjyqësore të shqyrtimit të çështjes. Në rast se mohohet një e drejtë e tillë, procesi konsiderohet jo i rregullt, sepse aksesit në gjykatë është para së gjithash një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera. Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t’iu drejtuar gjykatës.

42. Rregullat e përgjithshme të ankimit të përcaktuara në nenet 407 e vijues të KPP-së, parashikojnë, midis të tjerash, subjektet të cilat mund të ushtrojnë të drejtën e ankimit dhe kufijtë e shqyrtimit të çështjes nga gjykata që e shqyrton atë, duke e trajtuar mjetin “ankim” në kuadrin e një të drejte me karakter individual (pjesë esenciale e së drejtës së mbrojtjes) që sjell pasoja të caktuara vetëm për personin që e ushtron atë. Në rastet kur ka më shumë se një të pandehur, karakteri individual i ankimit vazhdon të ruhet, por për shkak të specifikës së këtij lloji gjykimi – *simultaneus processus* – ligji parashikon një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm, kur, në nenin 416 të KPP-së

parashikon se: “*Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë...*”.

43. Në funksion të interpretimit të paragrafit të parë të nenit 416 të KPP-së, që bën fjalë për zgjerimin e efekteve të ankimit, të paraqitur prej një të pandehuri, edhe për bashkëtpandehurit e tjerë, që nuk kanë ushtruar ankim, Kolegjet e Bashkuara theksojnë se këto “efekte” presupozojnë të drejtën e bashkëtpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim për të përfituar nga vendimmarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit që ka ushtruar ankim. Dispozita e mësipërme, që bën fjalë për zgjerimin e efekteve të ankimit të ushtruar nga një i pandehur edhe për të pandehurit e tjerë (në rastet kur nuk ka ankim nga prokurori për këta bashkëtpandehur), të cilët nuk kanë ushtruar ankim, do të ketë efekt dhe do të aplikohet, vetëm në kushtet kur favorizojnë *in-bonam parte* - pozitën e bashkëtpandehurit që nuk ka ushtruar ankim dhe që, eventualisht, nuk është i pranishëm në atë gjykim, por jo kur e dëmtojnë atë.

44. Gjykata, që investohet për tu prononcuar, mbi bazën e ankimit të të pandehurit, edhe për pjesën e vendimit që i përket bashkëtpandehurve të cilët nuk kanë ushtruar ankim (mbi bazën e përcaktimit të nenit 416/1 të KPP-së, gjithnjë, kur ky ankim, nuk bazohet vetëm në motive personale, që ka rezultuar i njëjtë edhe pas ndryshimeve me ligjin nr. 35/2017), nuk mund të përdorë prej paraqitjes së këtij ankimi diskrecionin *in malam parte*, pra, në dëm të interesave të personit të gjykuar që nuk ka ushtruar ankim, për më tepër, si në rastin konkret, jo të pranishëm në gjykim. Mbi këtë bazë arsyetimi, vendimmarrja e gjykatës dhe prononcimi i saj edhe për bashkëtpandehurin e gjykuar në mungesë që nuk ka ushtruar ankim, duke i hequr mundësinë për të ushtruar një të drejtë themelore kushtetuese, siç është ajo e ankimit të vendimit, konsiderohet në shkelje të hapur të kësaj të drejte.

45. Në një interpretim të kombinuar të dispozitave që legjitimojnë gjykatën (e apelit), në një procedim penal me disa të pandehur, për të disponuar mbi ankimin e ushtruar nga i pandehuri edhe mbi bashkëtpandehurit e tjerë që nuk kanë ushtruar ankim (për më tepër kur, këta të fundit rezultojnë të gjykuar në mungesë) dhe konkretisht të nenit 425/1 të KPP-së, përpara ndryshimeve me ligjin nr. 35/2017, si dhe të nenit 416/1 të KPP-së, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se qëllimi i

ligjvënësit për të ndërhyrë në këtë “hapësirë të padepërtueshme”, justifikohet vetëm në kushtet e interpretimit të normave të sipërcituara në favor të situatës procesuale të këtyre bashkëtpandehurve, të ndikimit të këtyre shkaqeve sikurse për të pandehurin që ka ushtruar ankim, në drejtëm të lehtësimit të kësaj pozite.

46. Në terma të tjerë, ndërhyrja e gjykatës për të disponuar edhe lidhur me pjesën e vendimit (në një procedim me disa të pandehur) që i përket bashkëtpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim (në kushtet e zhvillimit të gjykitimit pa praninë e tyre, në mungesë), mbi bazën e “shkaqeve, jopersonale, të ngritura në ankim” prej të pandehurit që ka ushtruar ankim të pranishëm në gjykim, sipas vlerësimit të Kolegjeve të Bashkuara nuk paragjykon apriori, për asnjë moment, të drejtën e bashkëtpandehurit (joankimues, për shkak të padijenisë) për të paraqitur kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, në përputhje me përcaktimet e nenit 147/2 (para ndryshimeve të realizuara me ligjin nr. 35/2017) dhe të nenit 420/1, paragrafi i dytë të KPP-së.

47. Duke ju referuar parashikimeve të nenit 425/1 të KPP-së (përpara ndryshimeve me ligjin nr. 35/2017) sipas të cilit: “*Gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi dhe nuk kufizohet vetëm me shkaqet e paraqitura në ankim. Ajo shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtpandehurve që nuk kanë bërë ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim*”, Kolegjet e Bashkuara konstatojnë se përmbajtja e kësaj dispozite lidhet ngushtësisht me parashikimin e nenit 416/1 të KPP-së që parashikon shtrirjen apo zgjerimin e “hapësirës” së diskrecionit gjykues të gjykatës së apelit, për të disponuar mbi ankimin e ushtruar nga bashkëtpandehuri, edhe për pjesën takuese të bashkëtpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim, brenda kufijve të shkaqeve të ngritura në ankim, në rastin kur ankimi i bërë nga bashkëtpandehuri nuk bazohet vetëm në motive personale.

48. Me ligjin nr. 35/2017 “Për disa shtesa dhe ndryshime në KPP”, neni 425 i KPP-së parashikon se “*Gjykata e apelit e shqyrton çështjen brenda shkaqeve të ngritura në ankim. Për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, si dhe për shkaqet e ngritura në ankim që nuk bazohen në motive personale, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtpandehurve që nuk kanë bërë apel*”. Në nenin 425/1 të KPP-së përpara ndryshimeve ligjore, parashikohej se gjykata e apelit

e shqyrtonte çështjen në tërësi dhe nuk kufizohej vetëm në shkaqet e paraqitura në ankim (me përjashtim të rastit kur ajo shqyrtonte edhe pjesën që u takon bashkëtepandehurve që nuk kanë ushtruar ankim “brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim”), ndërsa dispozita aktuale (neni 425/1 i KPP-së) parashikon se kufijtë e shqyrtimit të gjykatës së apelit janë vetëm mbi bazën e shkaqeve të ngritura në ankim, me përjashtim të rasteve kur konstaton çështje ligji, të cilat shqyrtohen kryesisht. Sipas nenit 425/1 (të ndryshuar), shqyrtimi në gjykatën e apelit kufizohet brenda shkaqeve të paraqitura në ankim, të cilat do të shqyrtohen edhe për bashkëtepandehurit që nuk kanë ushtruar ankim, kur shkaqet e ngritura në ankim nuk bazohen në motive personale.

49. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, edhe pas ndryshimeve ligjore të vitit 2017, me përjashtim të kufijve të shqyrtimit të çështjes në apel, situata mbetet e njëjtë lidhur me bashkëtepandehurit që nuk kanë ushtruar ankim. Sipas dispozitës së pandryshuar, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtepandehurve që nuk kanë ushtruar ankim, brenda shkaqeve të ngritura në ankim nga bashkëtepandehurit e tjerë. Po kështu, edhe në dispozitën aktuale (neni 425/1), gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtepandehurve që nuk kanë ushtruar ankim brenda shkaqeve të paraqitura në ankim. Për rrjedhojë, shqyrtimi i çështjes në apel për pjesën që u takon bashkëtepandehurve që nuk kanë ushtruar ankim bëhet brenda shkaqeve të ankimit të bashkëtepandehurit që ka ushtruar ankim, ndaj sentenca e tretë e vendimit njëses nr. 1, datë 20.1.2011 mohon të drejtën e bashkëtepandehurve (të gjykuar në mungesë) që nuk kanë ushtruar ankim, për të kërkuar rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, në rastet kur parashtrihen shkaqe të ndryshme nga ato të marra në shqyrtim nga gjykata e apelit, e inicuar nga ankimi i bashkëtepandehurve të tjerë.

50. Mbi këtë bazë arsyetimi, sentenca e tretë e vendimit njëses nr. 1, datë 20.1.2011, që ndalon paraqitjen e kërkesës për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit nga i pandehuri, që nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar vetëm mbi bazën e ankimit të bashkëtepandehurit (të pranishëm në gjykim) dhe kur shkaqet e ankimit nuk rezultojnë të karakterit personal, konsiderohet e paarsyeshme, qartësisht e

paimponuar prej përmbajtjes së dispozitave (neneve 416/1 dhe 425/1 të KPP-së).

51. Sakaq, Kolegjet e Bashkuara gjejnë me vend të evidentojnë në mbështetje të konkluzionit të formësuar me këtë rast, edhe evolimin e tyre gradual (në raport me vendimin njëses nr. 1, datë 20.1.2011), në qëndrimin e mbajtur në vendimin njëses, nr. 1, datë 10.3.2014, kur, në paragrafin nr. 65, të këtij vendimi, theksojnë se “*Neni 416 i KPP-së, përbën një rast përjashtimor e të jashtëzakonshëm, në të cilin ankimi i bërë nga një bashkëtepandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për bashkëtepandehurit e tjerë, dënimi i të cilëve ka marrë formën e prerë. Sidoqoftë, shtrirja e apelit edhe për bashkëtepandehurin që nuk ka paraqitur ankim në apel në kohë (pavarësisht nëse ka qenë i gjykuar në mungesë apo jo), nuk vlen in peius. Ajo është e kushtëzuar nga suksesi i ankimit të bashkëtepandehurit që ka paraqitur apelin në kohë. Të dy këto kushte, i) motivi jopersonal i ankimit dhe ii) suksesi i ankimit, janë kumulative për prishjen e dënimit të formës së prerë të bashkëtepandehurit jo ankimes*”.

52. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se paragrafi i parë i nenit 416 të KPP-së, ku parashikohet se: “*Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë ...*”, nuk mund të shërbejë “*in peius*”, për të mohuar të drejtën e bashkëtepandehurit (të gjykuar në mungesë) që nuk ka ushtruar ankim, për t’u rivendosur në afat të së drejtës së ankimit, kur pretendon shkaqe të ndryshme nga ato të marra në shqyrtim nga gjykata nëpërmjet ankimit të bashkëtepandehurve të tjerë (për shkaqe jopersonale të këtyre të fundit), duke iu njohur në këtë mënyrë e drejta për të qenë prezent në gjykim dhe për tu dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces.

53. E drejta e palëve për të qenë të pranishme dhe për t’u mbrojtur në procesin gjyqësor, janë aspekte të rëndësishme të procesit të rregullt ligjor, në përputhje me nenin 42 të Kushtetutës dhe nenin 6 të KEDNJ-së. E drejta e një personi të akuzuar, për të qenë i pranishëm në seancën dëgjimore të akuzave të ngritura kundër tij, është thelbësore për një proces të drejtë ligjor (*shih, GJEDNJ Ektabani kundër Suedisë, 1988; Vaundelle kundër Francës, 2003*). Kjo përfshin jo vetëm praninë fizike, por edhe aftësinë për të dëgjuar dhe ndjekur procedimet, për të kuptuar provat dhe argumentet, për të orientuar përfaqësuesit ligjorë dhe për të dhënë fakte. (*shih, GJEDNJ T and V kundër Mbretërisë së Bashkuar*).

54. Vlen të theksohet se në këtë aspekt, e drejta për një proces të rregullt ligjor, nuk do të kishte asnjë kuptim pa siguruar pjesëmarrjen e palëve në gjykim. Kjo është një praktikë tashmë e njohur dhe e konsoliduar e Gjykatës Kushtetuese dhe e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, sipas së cilës, do të ishte pa vlerë përshkrimi në detaje i garancive procedurale të palëve në proces në rast se atyre nuk do t'u sigurohej ajo që në fakt bën të mundur respektimin e këtyre të drejtave dhe që është pjesëmarrja në gjykim (*shih vendimin nr. 109, datë 28.5.2002 i Gjykatës Kushtetuese*).

55. Gjithashtu, jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese ka theksuar si elemente përbërës të rëndësishëm të procesit të rregullt ligjor, të drejtën e mbrojtjes dhe të drejtën për t'u dëgjuar. Këto dy të drejta, në unitet edhe me të drejta të tjera, kanë qëllim garantimin e një procesi gjyqësor ku individit i krijohen mundësitë që para marrjes së vendimit gjyqësor të dëgjohet realisht mbi thelbin e çështjes. Në këtë mënyrë garantohet edhe zbatimi i një parimi thelbësor në procesin gjyqësor, ai i kontradiktoritetit. Nëpërmjet pjesëmarrjes dhe krijimit të kushteve për t'u dëgjuar, individëve u krijohen mundësi të barabarta për deklarimet e tyre, për parashtrimin e fakteve, provave e vlerësimeve ligjore. “Kushdo, qoftë në procesin penal, qoftë në procesin civil, duhet të ketë mundësinë t'i paraqesë gjykatës, në mënyrën e duhur, çështjen e vet, në kushte që nuk e vendosin atë në situatë dukshëm të pafavorshme në raport me palën kundërshtare” (*shih vendimin nr. 12, datë 6.6.2005 të Gjykatës Kushtetuese*).

56. Do të ishte e pashpjegueshme sesi një i akuzuar do të mund të ushtronte të drejtat që i garantohen shprehimisht atij në nenin 6/3 shkronjat “c”, “d” dhe “e” të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (KEDNJ), të drejtën “për t'u mbrojtur vetë”, “për të pyetur apo për të kërkuar që të pyeten dëshmitarët” dhe “të ndihmohet falas nga një përkthyes, nëse nuk e kupton apo nuk e flet gjuhën që përdoret në gjykim”, nëse i pandehuri nuk do të ishte i pranishëm në gjykim. Detyrimi për t'i garantuar të pandehurit të drejtën për të marrë pjesë në gjykim (për të qenë i pranishëm në seancë gjyqësore) është një prej elementëve thelbësorë të nenit 6 të KEDNJ-së.

57. Në vendimin nr. 26, datë 8.5.2012, Gjykata Kushtetuese, ndër të tjera, ka arsyetuar se

“...gjykata, në jurisprudencën e saj, ka theksuar se e drejta e palëve për të qenë të pranishme dhe për t'u mbrojtur në procesin gjyqësor, janë aspekte të rëndësishme të procesit të rregullt ligjor, në përputhje me nenin 42 të Kushtetutës dhe nenin 6 të KEDNJ-së. Referuar edhe jurisprudencës së GJEDNJ-së, gjykata ka përcaktuar ndër vite, disa standarde në lidhje me gjykimin në mungesë sipas të cilave: a) i pandehuri ka të drejtë të jetë i pranishëm në procesin gjyqësor të kryer në ngarkim të tij; b) i pandehuri mund të heqë dorë vullnetarisht nga ushtrimi i kësaj të drejtë; c) i pandehuri duhet të jetë në dijeni për ekzistencën e një procesi gjyqësor në ngarkim të tij; ç) duhet të ekzistojnë instrumente paraprake ose riparuese për të shmangur procese në ngarkim të të pandehurit, ose për të siguruar një proces të ri dhe, nëpërmjet depozitimit të provave të reja, të drejtën e mbrojtjes që nuk ka qenë e mundur të ushtrohet personalisht në procesin e zhvilluar në mungesë, të përfunduar tashmë (*shih vendimet nr. 30, datë 17.6.2010, nr. 45, datë, më 10.10.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

58. Duke u bazuar në këto parime, edhe GJEDNJ-ja ka përcaktuar kritere të qarta dhe të plota për drejtësinë kushtetuese lidhur me gjykimin në mungesë. Ajo ka theksuar se e drejta e një personi të akuzuar, për të qenë i pranishëm në seancën dëgjimore të akuzave të ngritura kundër tij, është thelbësore për një proces të drejtë (*Ektabani kundër Suedisë, 1988; Vaundelle kundër Francës, 2003*). Kjo përfshin jo vetëm praninë fizike, por edhe aftësinë për të dëgjuar dhe ndjekur procedimet, për të kuptuar provat dhe argumentet, për të orientuar përfaqësuesit ligjorë dhe për të dhënë fakte. Kjo është veçanërisht e rëndësishme kur procedimet kanë natyrë kontradiktore. Shteti ka detyrimin për t'i dhënë të pandehurit një njoftim efektiv dhe të përshtatshëm për seancën dhe të marrë masa për të siguruar praninë e tij (*Poitrimol kundër Francës, 1993; Spinatto kundër HMP Brixton dhe Italisë, 2001*). Gjykata thekson se është e një rëndësie thelbësore, që i akuzuari të jetë i pranishëm në seancë, sepse ai ka të drejtën të dëgjohet, por edhe sepse ai ka nevojë t'i verifikojë gjykatës vërtetësinë e thënieve të tij dhe t'i krahasojë këto me të palës tjetër ose dhe të dëshmitarëve. Ligjvënësi duhet të jetë në gjendje të mos nxisë mungesa të pajustificueshme (*Geyseghem kundër Belgjikës, 1999*). Edhe pse nuk është absolute, e drejta e çdokujt, të akuzuar për një vepër penale, për t'u mbrojtur efektivisht nga një

mbrojtës ligjor, është një nga kriteret kryesore të gjykimit të drejtë. Një person i akuzuar penalisht nuk e humb këtë të drejtë thjesht për faktin se ai nuk ndodhet vetë personalisht në gjyq (*Mariani kundër Francës*, 2005).

59. GJEDNJ-ja është shprehur gjithashtu se të informosh dikë për një proces të hapur kundër tij, është një akt gjyqësor i një rëndësie të veçantë që duhet bërë në përputhje me kërkesat procedurale dhe thelbësore, të cilat garantojnë ushtrimin efektiv të të drejtave nga ana e të pandehurit. Njoftimi i paqartë dhe joformal nuk mjafton. Ndërkohë, nëse mund të pranohet një njoftim edhe tërthorazi, heqja dorë duhet të jetë e qartë. Është një e drejtë e personit të dënuar *in absentia*, i cili nuk rezulton se ka hequr dorë në mënyrë të qartë nga e drejta e tij për t'u paraqitur në gjykim, të ketë në të gjitha rastet një vendim të ri mbi akuzat (*Sejdovic kundër Italisë*, 2000). Në këtë çështje, GJEDNJ-ja jo vetëm rikonfirmoi parimet për të pandehurin të gjykuar në mungesë, por edhe shënoi një fushë të re të konstatimit të shkeljeve nga ana e gjykatës që ka të bëjë me shkeljet e bëra nga shtetet si rezultat i mungesës së strukturës në sistemin e tyre procedural penal. Gjykata Evropiane konstatoi shkelje të nenit 6 të KEDNJ-së për faktin se i dënuari nuk kishte mundësinë që të arrinte një rihapje të procedimit penal, për tu gjykuar sërish në respekt të së drejtës për tu mbrojtur mbi bazueshmërinë e akuzave të formuluar kundër tij.

60. Në çështjen *Stoichkov kundër Bullgarisë*⁶ GJEDNJ-ja u shpreh, se: “56. Procedimet penale që janë zhvilluar në mungesë dhe rihapja e të cilave është refuzuar më pas, pa asnjë tregues se i akuzuari ka hequr dorë nga e drejta e tij/saj për të qenë i pranishëm gjatë gjykimit, mund të përshkruhet në mënyrë të drejtë si “në kundërshtim të qartë me dispozitat e nenit 6 të KEDNJ ose parimet e misheruara në të”. Në çështjen *Krombach kundër Francës*⁷, GJEDNJ është shprehur se, ka shkelje të KEDNJ-së, kur të gjykuarit dhe të dënuarit në mungesë nuk i lejohet dhe i mohohet e drejta e apelimit.

61. Në çështjen *Shkalla kundër Shqipërisë*⁸, GJEDNJ-ja, ndër të tjera, thekson se: “...78... ishte shkelur rëndë nga autoritetet vendase e drejta e ankuesve për një gjykim të drejtë, pasi i pandehuri ishte gjykuar në mungesë, pa u njoftuar personalisht për gjykimin e zhvilluar në ngarkim të tij. Gjykata vëren se kur një ankues është dënuar për shkelje të të drejtave të tij të garantuara në nenin 6 të Konventës, ai duhet sa të jetë e mundur, të vendoset në pozicionin në të cilin ai do të kishte qenë nëse kushet e asaj dispozite nuk do të shkeleshin dhe që në parim, forma më e duhur e shqyrtimit, do të gjykohej *de novo* apo rihapja e procedimeve, nëse kërkohej....”.

62. Në çështjen *Izet Haxhia kundër Shqipërisë*, GJEDNJ-ja, ka theksuar se “82. Megjithëse procedimet e bëra në mungesë të pandehurit nuk janë në vetvete të papajtueshme me nenin 6 të Konventës, gjithsesi mohimi i drejtësisë ndodh pa dyshim kur një person i dënuar në mungesë nuk është në gjendje, më pas, të përfitojë nga gjykata, e cila ka dëgjuar përcaktimin e tij të ri të meritave të akuzës, si për sa i përket së drejtës, ashtu edhe fakteve, kur nuk është përcaktuar se ai ka hequr dorë nga e drejta e tij për t'u paraqitur dhe për t'u mbrojtur vetë (...) ose se ai synonte t'i shpëtonte gjykimit (...). 83. Konventa u lë shteteve kontraktuese diskrecion të gjerë në lidhje me zgjedhjen e mjetit të llogaritur për të garantuar se sistemet e tyre ligjore janë në përputhje me dispozitat e nenit 6. Detyra e gjykatës është të përcaktojë nëse është arritur rezultati i kërkuar sipas Konventës. Në veçanti, mjetet procedurale, të ofruara nga e drejta dhe praktika e brendshme, duhet të tregojnë se janë efektive kur një person i akuzuar për një veprë penale nuk ka hequr dorë nga e drejta e tij për t'u paraqitur dhe për t'u mbrojtur vetë dhe as nuk ka kërkuar t'i shmanget gjykimit. 84. Gjykata më tej ka vendosur se detyra për të garantuar të drejtën e të pandehurit për të qenë i pranishëm në sallën e gjyqit... ose gjatë procedimeve të para ose në rigjykim – radhitet si një nga kërkesat themelore të nenit 6 (...). Për rrjedhojë, refuzimi për të rifilluar procedimet e kryera në mungesë të të pandehurit, pa treguar se i pandehuri ka hequr dorë nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm gjatë gjykimit, është konstatuar si “mohim flagrant i drejtësisë”, duke bërë që procedimet të jenë “haptazi në kundërshtim me dispozitat e nenit 6 ose parimet e shprehura në të” (...). 85. Gjykata ka vendosur, gjithashtu, se rivendosja në afat e ankimit kundër dënimit në mungesë, kur i pandehuri gëzonte të drejtën të merrte pjesë në seancën gjyqësore në gjykatën e apelit dhe të kërkonte pranimin e provave të reja, krijonte mundësinë e përcaktimit të ri faktik dhe ligjor të

⁶ Shih *Stoichkov kundër Bullgarisë*, aplikimi nr. 9808/02, datë 24.3.2005.

⁷ Shih *Krombach kundër Francës*, aplikimi nr. 29731/96, datë 3.2.2001.

⁸ Shih *Shkalla kundër Shqipërisë*, aplikimi nr. 26866/05, datë 10.5.2011.

akuzës penale, prandaj procedimet në tërësi mund të thuhet se kanë qenë të drejta (...).”

63. Pra, referuar praktikës së GJEDNJ-së edhe pse gjykimet e zhvilluara pa praninë e të pandehurit nuk janë në vetvete në mospërputhje me nenin 6 të KEDNJ-së, padyshim do të konsiderohej një mohim i drejtësisë nëse një person i gjykuar në mungesë nuk do ishte në gjendje të kërkonte nga gjykata një rivlerësim të themelit të akuzave, në rastet kur nuk provohet se ai ka hequr dorë nga e drejta për të marrë pjesë në gjykim dhe për t'u mbrojtur.

64. Kolegjet e Bashkuara, në garantimin e së drejtës themelore për një proces të rregull ligjor vlerësojnë të theksojnë dhe Rezolutën (75) 11 “Për kriteret e gjykimet në mungesë të të akuzuarit” të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës, në të cilën rekomandohen standardet minimale për shtetet anëtarë mbi njoftimin e të gjykuarit dhe zhvillimin e procesin në mungesë të tij, të tilla si: (i) *Askush nuk duhet të gjykohej pa pasur një thirrje për gjyq në kohë; (ii) Kjo thirrje për gjyq duhet të ketë të sanksionuara edhe pasojat nëse i akuzuari nuk vjen në gjykim; (iii) Kur gjykata vëren se edhe pse i akuzuari është njoftuar dhe nuk është paraqitur, ajo, nëse çmon se prania e tij në proces është e pazëvendësueshme ose beson se i akuzuari është penguar të paraqitet, duhet të vendosë shtyrjen e procesit... (iv) Një vendim gjykate i dhënë në mungesë duhet t'i njoftohet personit sipas rregullave për njoftimet dhe marrjes dijeni brenda afatit të parashikuar për apelim. Ky afat duhet të fillojë që nga dita e marrjes dijeni efektivisht të personit, përveçse kur ai qëllimisht i fshihet drejtësisë; (vii) Çdo personi të gjykuar në mungesë duhet t'i jepet e drejta për apelim me çdo lloj mjeti ligjor, që do t'i ishte dhënë sikur ai të ishte i pranishëm; (viii) Për personin e gjykuar në mungesë, të cilit nuk i është bërë njoftimi në mënyrën e duhur, duhet të ketë një mjet ankimi që t'i mundësojë atij shfuqizimin e vendimit; (ix) Një person i gjykuar në mungesë, por që njoftimi i është bërë në rregull, duhet të ketë të drejtën e një rigjykimi në mënyrën e zakonshme, nëse ai mund të provojë mungesën e tij para gjykatës për arsye të pavarura nga vullneti i tij”.*

65. Referuar praktikës kushtetuese, por edhe asaj të GJEDNJ-së, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se vendimi njëses nr. 1, datë 20.1.2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në interpretimin që i ka bërë çështjes së tretë, ku ka konkluduar se: “Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili

nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtepandehuri”, nuk përputhet me standardet kushtetuese dhe konventore dhe as me parashikimet e vetë KPP-së.

66. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, i gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dijeni për vendimin e dënimit, ka të drejtën të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëtepandehuri (të pranishëm). Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat pasi ka verifikuar më parë kushtet formale të parashikuara në nenin 420/1 të KPP-së, duhet të vlerësojë formalisht “*prima facie*” nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëtepandehurit tjetër. Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëtepandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.

67. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ndërmjet dy parimeve të rëndësishme, ai i sigurisë juridike dhe procesi i rregullt ligjor, në rastin konkret, ky i fundit do të prevalojë. Ky qëndrim është mbajtur edhe nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njëses nr. 1, datë 10.3.2014, ku në paragrafin nr. 62, ndër të tjera, kanë arsyetuar se “Në kushtet kur parimi i procesit të rregullt ligjor ka përparësi mbi atë të sigurisë juridike, investimi i gjykatave në një proces, i cili më pas do të hapet me kërkesën e të gjykuarit në mungesë, do të sillte një proces të parlefshëm dhe një vendim të cenueshëm që nuk krijon siguri juridike...”. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se shmangia nga parimi i sigurisë juridike nëpërmjet mundësisë së rihapjes së çështjes penale, ka si qëllim ndreqjen e gabimit gjyqësor në dhënien e drejtësisë. Në çështjen *Xherraj kundër Shqipërisë*, GJEDNJ-ja shprehet se: “Gjykata vlerëson se kërkesat e sigurisë ligjore nuk janë absolute. Largimi nga parimi justifikohet vetëm nëse një gjë e tillë bëhet e nevojshme nga rrethanat e një karakteri substancial ose detyrues (*Ryabykh k. Rusisë*, nr. 52854/99, § 52, GJEDNJ 2003 IX) ose kur arsye serioze legjitime

janë më me peshë se siguria juridike (*shih Bratyakin k. Rusisë (dek.), nr. 72776/01, 9 mars 2006*).

68. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se interpretimi i kryer për çështjen e tretë në vendimin njësoes nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, është në kundërshtim me parimet ligjore, me jurisprudencën e konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese dhe të GJEDNJ-së. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara duke konkluduar se nevoja për ndryshimin e jurisprudencës është “*e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar*”, arrijnë në qëndrimin njësoes si më poshtë:

“I gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dijeni për vendimin e dënimit, ka të drejtën të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëtpandehuri.

Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat vlerëson formalisht nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëtpandehurit tjetër.

Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëtpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.”

IV. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete

69. Për sa i përket zgjidhjes së çështjes objekt gjykimi, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konstatojnë se, gjykatat e shkallëve më të ulëta kanë rrëzuar kërkesën e kërkuarit Adriatik Muharremi, me objekt rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, bazuar në interpretimin e kryer nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në çështjen e tretë të vendimit njësoes nr. 1, datë 20.1.2011, sipas të cilit: “*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet*

se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtpandehuri”.

70. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, vendimet njësoes dhe ndryshuese të Kolegjeve të Gjykatës së Lartë dhe të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë hyjnë në fuqi në momentin e shpalljes së tyre dhe kanë fuqi nga ai moment e në vijim. Neni 35, pika 4 i ligjit “*Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë*” parashikon se “*Vendimet e Gjykatës së Lartë për njësimin dhe zhvillimin e praktikës gjyqësore publikohen në Fletoren Zyrtare të radhës*”. Neni 76, pika 7 i ligjit “*Për funksionimin e Gjykatës Kushtetuese*” rregullon efektet e vendimit të Gjykatës Kushtetuese duke mos parashikuar fuqi prapavepruese, përjashtimisht rasteve që lidhen me një dënim penal edhe gjatë kohës që është në ekzekutim, nëse ai lidhet drejtpërdrejt me zbatimin e ligjit ose të aktit normativ të shfuqizuar, ndaj çështjeve që shqyrtohen nga gjykatat, derisa vendimet e tyre nuk janë përfundimtare dhe të formës së prerë, si dhe ndaj pasojave ende të paezauruara të ligjit apo aktit normativ të shfuqizuar.

71. Vendimi njësoes, por dhe vendimi që ndryshon praktikën gjyqësore të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë vendime me fuqi “*erga omnes*” dhe kanë pothuajse të njëjtat karakteristika me vendimet e Gjykatës Kushtetuese apo aktet normative. Nëse Kolegjet e Bashkuara ndryshojnë praktikën gjyqësore, ky ndryshim nuk duhet të cenojë parimin e sigurisë juridike, në kuptim edhe të zbatimit të drejtpërdrejtë të nenit 7 të KEDNJ-së apo nenit 29 të Kushtetutës, ku sigurohet ndalesa kategorike e përkeqësimit të pozitës së të pandehurit. Edhe në rastin e veprimit në kohë të fuqisë së vendimit njësoes ose ndryshues të praktikës gjyqësore zbatohet parimi i veprimit në kohë të ligjit penal. Nuk ka një normë ligjore, qoftë në ligjet procedurale apo penale që të rregullojë veprimin në kohë të vendimeve njësoes, zhvilluese dhe ndryshuese të praktikës gjyqësore. Në sferën penale edhe procedurale penale një vendim që përkeqëson pozitën e të pandehurit apo personit nën hetim nuk mund të ketë fuqi prapavepruese.

72. Përpos rregullit të përgjithshëm të sipërcituar, në rastin objekt gjykimi, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se duhet të mbahet në konsideratë pika 3 e nenit 29 të Kushtetutës, që parashikon se ligji penal favorizues ka fuqi

prapavepruese. Neni 29 i Kushtetutës parashikon se askush nuk mund të akuzohet ose të deklarohet fajtor për një vepër penale, e cila nuk konsiderohet e tillë me ligj në kohën e kryerjes së saj; se nuk mund të jepet një dënim më i rëndë se ai që ka qenë i parashikuar me ligj në kohën e kryerjes së veprës penale; se ligji penal favorizues ka fuqi prapavepruese. Gjykata Kushtetuese është shprehur se e drejta e përfitimit nga efekti prapaveprues i ligjit penal favorizues, e sanksionuar në nenin 29, pika 3, të Kushtetutës, është një parim themelor që ka të bëjë me thelbin e një procesi të drejtë penal dhe si i tillë është i rëndësishëm për respektimin e së drejtës kushtetuese për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimin nr. 12, datë 15.2.2017, të Gjykatës Kushtetuese*).

73. Në vendimin nr. 35, datë 20.12.2005, Gjykata Kushtetuese shprehet se *“Gjykata Kushtetuese thekson se parimi kushtetues i fuqisë prapavepruese të ligjit penal favorizues duhet respektuar menjëherë nga të gjitha gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, mjafton që fati i çështjes të mos jetë vendosur ende përfundimisht prej tyre. Pra, sigurisht që ky parim duhet të respektohet edhe në gjykimin që mund të zhvillohet në Gjykatën e Lartë, sepse është pikërisht kjo gjykatë që kontrollon mënyrën e zbatimit të ligjit material dhe procedural nga ana e gjykatave më të ulëta. Pasi çështja është gjykuar përfundimisht nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, nuk ka më vend për aplikimin e parimit të fuqisë prapavepruese të ligjit penal favorizues. Në këto kushte, ai nuk mund të përbëjë as shkak për rishikimin e çështjes nga këto gjykata.”*

74. Nisur sa më sipër, bazuar në parimin e zbatimit të ligjit penal favorizues, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ndryshimi i praktikës njëse të sipërcituar, e cila ka shërbyer si argument nga gjykatat e faktit në mbështetje të rrëzimit të kërkesës së kërkuarit Adriatik Muharremi për rivendosjen në afat të ankimit, do të ketë fuqi prapavepruese për zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se praktika njëse, e cila ka shërbyer në funksion të zgjidhjes së kërkesës së kërkuarit Adriatik Muharremi për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, ndaj vendimit të gjykimit në themel të akuzës, pas ndryshimit me këtë vendim, i jep mundësinë gjykatës për të shqyrtuar kërkesën e tij, me objekt rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

75. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara, vlerësojnë se, vendimi nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 i Gjykatës së Apelit Gjyrokastër (që ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, që ka rrëzuar kërkesën e kërkuarit Adriatik Muharremi për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit) duhet të priset dhe çështja të dërgohet për rishqyrtim në këtë gjykatë, me tjetër trup gjykues. Në rishqyrtim, Gjykata e Apelit Gjyrokastër, duke mbajtur në konsideratë qëndrimin e Kolegjeve të Bashkuara në këtë vendim ndryshues të praktikës gjyqësore, duhet të marrë në shqyrtim kërkesën e kërkuarit Adriatik Muharremi, me objekt rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, duke verifikuar nëse shkaqet e ankimit të kërkuarit/të gjykuarit në mungesë, Adriatik Muharremi, janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëpandehurit tjetër Dhurim Tusha.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në mbështetje të neneve 438 dhe 441, pika 1, shkronja “c” të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, të Gjykatës së Apelit Gjyrokastër dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në këtë gjykatë, me tjetër trup gjykues.

Ky vendim, që ndryshon vendimin njëse nr. 1, datë 20.1.2011, dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Tiranë, më 18.11.2022

Kryesues: Sokol Sadushi

Anëtar: Ilir Panda, Ervin Pupe, Albana Boksi, Sokol Binaj, Sandër Simoni, Artur Kalaja, Asim Vokshi, Arbena Ahmeti, Gentian Medja, Darjel Sina.

Anëtar kundër: Medi Bici, Sokol Ngresi, Margarita Buhali.

MENDIM PAKICE

Unë gjyqtari në pakicë **Medi BICI** jam kundër vendimit nr. 2, datë 18.11.2022 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, që i përket kërkesit Adriatik Muharremi, me objekt: Rivendosjen në afat të ankimit, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, bazuar në nenet 147, pika 2 dhe 148 të KPP, prandaj në zbatim të nenit 112/6 të KPP arsyetoj me shkrim mendimin tim kundër, për t'ia bashkëngjitur vendimit nr. 2, datë 18.11.2022 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Nga shqyrtimi gjyqësor i çështjes në seancë gjyqësore publike, në mënyrë të përmblodhur ka rezultuar se:

Me vendimin nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, kërkuesi Adriatik Muharremi është deklaruar fajtor dhe dënuar me 25 vjet burgim për veprat penale, të parashikuara nga nenet 141-22 dhe 278/2 të KP, ndërsa bashkëautorit tjetër Dhurim Tusha është deklaruar fajtor dhe dënuar me 8 vjet burgim për veprat penale, të parashikuara nga nenet 141-22 dhe 278/2 të KP-së. Ka rezultuar që vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është marrë në mungesë të kërkesit Adriatik Muharremi.

Kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë ka paraqitur ankim vetëm i pandehuri Dhurim Tusha dhe Gjykata e Apelit Gjirokastrë, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur: ...Lënien në fuqi të vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Sarandë, për sa i përket të pandehurit Adriatik Muharremi. Lënien në fuqi të vendimit të mësipërm për sa i përket fajësisë dhe kualifikimit ligjor të veprës penale të kryer nga i pandehuri Dhurim Tusha. Ndryshimin e vendimit për sa i përket masës së dënimit të dhënë ndaj të pandehurit Dhurim Tusha, duke e dënuar atë me 4 (katër) vjet burgim.

Pas shpalljes në kërkim ndërkombëtar, me shkresën nr. 2299/16, datë 6.7.2016, ZQK Interpol Tirana, ka njoftuar Drejtorinë e Marrëdhënieve Juridiksionale me Jashtë në Prokurorinë e Përgjithshme, se më datë 5.7.2016 është realizuar ekstradimi nga Greqia në Shqipëri i të dënuarit Adriatik Muharremi. Brenda 5 ditëve nga dita e ekstradimit në Shqipëri, kërkuesi nëpërmjet mbrojtësit të zgjedhur, nga të afërmit e tij, ka

paraqitur në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Sarandë kërkesën për rivendosjen në afat të së drejtës për të paraqitur ankim, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

Në kërkesën për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, kërkuesi pretendon se, ka qenë në mungesë gjatë zhvillimit të gjykimit në gjykatën e shkallës së parë, nuk ka pasur dijeni për procedimin penal dhe vendimin përfundimtar të dhënë nga gjykata në ngarkim të tij. Në kohën kur është shpallur vendimi nga gjykata e shkallës së parë, kërkuesi pretendon se ka qenë në Greqi, nuk ka pasur asnjë lloj komunikimi me të afërmit e tij dhe nuk është vënë në dijeni për zhvillimin e këtij gjykimi dhe të vendimit që është marrë kundër tij. Për këto shkaqe ai pretendon se, nuk ka mundur të bëjë ankim, në Gjykatën e Apelit Gjirokastrë, kundër vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë Sarandë.

Në përfundim të shqyrtimit të gjyqësor të kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, me vendimin nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 ka vendosur: ...Rrëzimin e kërkesës, ndërsa Gjykata e Apelit Gjirokastrë, me vendimin nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, ka vendosur: ...Lënien në fuqi të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Kundër vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë, ka paraqitur rekurs, kërkuesi Adriatik Muharremi, i cili kërkon prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë dhe të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe pranimin e kërkesës për rivendosjen në afat të së drejtës për të paraqitur ankim, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 15.7.2022, ka vendosur dërgimin e çështjes për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara, me qëllim ndryshimin e praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njësores nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, sipas të cilit... Në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se

çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri tjetër.

Në përfundim të shqyrtimit gjyqësor të çështjes, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 2, datë 18.11.2022 kanë vendosur: ...Prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim, në këtë gjykatë, me tjetër trup gjykues. Ky vendim, që ndryshon vendimin njëses nr. 1, datë 20.1.2011, dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare. Me këtë vendim shumica e ka ndryshuar praktikën gjyqësore të njësuar nga vendimi njëses nr. 1/2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, si më poshtë:

1. I gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dijeni për vendimin e dënimit, ka të drejtë të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri.

2. Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat vlerëson formalisht nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëpandehurit tjetër.

3. Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë, gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.

Në ndryshim nga qëndrimi i shumicës, pakica është e mendimit që praktika e vendosur nga vendimi nr. 1, datë 20.1.2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk duhet të ndryshonte dhe rekursi i paraqitur nga kërkuesi Adriatik Muharremi, kundër vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë nuk duhet të pranohej, pasi nuk ekzistojnë shkaqe të parashikuara shprehimisht në nenin 432 të KPP-së, i cili ka qenë në fuqi në kohën e paraqitjes së rekursit. Në këtë përfundim, pakica arrin për këto shkaqe:

Kërkuesi Adriatik Muharremi është ekstraduar nga Greqia me datë 5.7.2016 dhe pas 5 ditësh nga ekstradimi ka paraqitur para gjykatës kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit, duke u bazuar në nenet 147, pika 2 dhe 148 të KPP-së, të cilët janë

ndryshuar me ligjin nr. 35, datë 30.3.2017, me të cilin është shtuar edhe neni 420/1 i KPP-së, në të cilin janë parashikuar rastet se, kur mund të paraqitet kërkesa për rivendosjen në afat të ankimit, që janë: rasti faktor dhe forca madhore, si dhe është përcaktuar se, bashkë me kërkesën për rivendosjen në afat pala duhet të paraqesë njëkohësisht me efekt mospranimi edhe ankimin kundër vendimit.

Në këtë dispozitë ligjore është parashikuar se, kur mund të kërkohej rivendosja në afat e ankimit në rastet kur gjykata ka proceduar në bazë të nenit 351 të KPP-së (mosparaqitja ose largimi i vullnetshëm i të pandehurit), e cila mund të bëhet vetëm në rastin kur i pandehuri provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin përfundimtar të gjykatës. Ndërsa në nenin 450/1 të KPP-së (rastet e rishikimit), me ligjin nr. 35, datë 30.3.2017, ndër të tjera është shtuar edhe shkronja “e”, me këtë përmbajtje: *...Kur personi është gjykuar në mungesë sipas nenit 352 të këtij Kodi dhe kërkon rigjykimin e çështjes. Kërkesa paraqitet brenda 30 ditëve nga data e marrjes dijeni. Kërkesa e paraqitur brenda afatit nuk mund të refuzohet.*

Duke pasur parasysh qëndrimet që mbajnë Konventa Evropiane e të Drejtave dhe Lirive të Njeriut dhe Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), ligjvënësi ka bërë përpjekje për ta rregulluar përfundimisht institutin e rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit dhe ligji nr. 35, datë 30.3.2017, i cili ka bërë ndryshimet e mësipërme në KPP ka hyrë në fuqi me datë 1.8.2017, duke ndryshuar edhe korpusin ligjor që rregullon institutin e rivendosjes në afat të ankimit, për të cilin janë vënë në lëvizje Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat kanë bërë njësimin e praktikës gjyqësore me vendimin nr. 1, datë 20.1.2011, prandaj ky vendim njëses që nga kjo datë është bërë i pazbatueshëm nga gjykatat, për shkak të rënies nga fuqia të dispozitave ligjore që Kolegjet e Bashkuara kanë marrë në shqyrtim.

Në të tilla raste, praktika gjyqësore ka mbajtur qëndrimin se, kur ndodhin ndryshime ligjore, vendimet e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nuk zbatohen nga gjykatat në zgjidhjen e çështjeve konkrete, por në vendim gjykatat mjaftohen vetëm me sqarimin e shkakut të moszbatimit të vendimit njëses. Funkcioni i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë është që të njësojë ose ndryshojë praktikën gjyqësore në ato raste kur legjislacioni në fuqi ka boshllëqe, duke

i çuar gjykatat në interpretime të ndryshme, ose kur zbatimi në praktikë i vendimit njësoj e ka çuar praktikën gjyqësore në një drejtim të gabuar, e cila lipset të ndryshohet, por me kusht që dispozitat ligjore që merren në shqyrtim duhet të kenë qenë në fuqi, si në momentin e njësimi të praktikës gjyqësore, ashtu edhe në momentin e ndryshimit të praktikës gjyqësore të mëparshme. Në rastin në shqyrtim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë që kanë ndryshuar praktikën gjyqësore, nuk kanë qenë në këto kushte, pasi vendimi njësoj mbi të cilin ato kanë disponuar ka qenë pa fuqi juridike, për shkak të ndërhyrjes së legjislatorit në dispozitat ligjore që kanë qenë objekt shqyrtimi nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Për të pasur një tablo më të qartë, fillimisht duhet sqaruar se, nëse çështja e themelit do të shqyrtohej në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Sarandë pas datës 1.8.2017, kohë kur ka hyrë në fuqi ligji nr. 35/2017, atëherë vetvetiu lind pyetja se në bazë të së cilës dispozitë ligjore do ta paraqiste kërkesën para gjykatës, kërkuesi Adriatik Muharremi, sipas nenit 420/1/2 të KPP-së, apo sipas nenit 450/1, shkronja “e” të po këtij Kodi?

Neni 420/1/2 i KPP-së, referon në nenin 351 të po këtij Kodi, i cili bën fjalë për rastet kur i pandehuri nuk paraqitet në gjyq, duke pasur dijeni rregullisht për ditën dhe orën e gjyqimit, ose kur ai është i pranishëm në seancë gjyqësore dhe largohet me vullnetin e tij. Në këtë rast rivendosja në afat bëhet vetëm atëherë kur i pandehuri provon para gjykatës se, nuk ka marrë dijeni rregullisht për vendimin përfundimtar. Pra, sipas kërkesës së kërkuetit nuk ndodhemi përpara këtij rasti, pasi ai nuk ka qenë prezent në gjykimin e themelit me pretendimin se, nuk ka pasur dijeni për procedimin penal në ngarkim të tij, pasi është larguar në Greqi.

Rasti i dytë që parashikon ligji procedural penal është i parashikuar nga neni 450/1, shkronja “e” i KPP-së, i cili referon në nenin 352 të po këtij Kodi, që bën fjalë për gjykimin në mungesë për të pandehurin e lirë që nuk gjendet, me gjithë kërkimet e urdhëruara nga gjykata, ose për të pandehurin që i fshihet drejtësisë. Sipas kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, del që kërkuesi Adriatik Muharremi është gjykuar në mungesë, pikërisht sipas nenit 352 të KPP-së. Pra, e thënë ndryshe del se, pas datës 1.8.2017, i pandehuri që është gjykuar në mungesë mund të kërkojë shqyrtimin e çështjes nëpërmjet institutit të

rishikimit të vendimit të formës së prerë, të parashikuar nga neni 449 e vijues i KPP-së, ndërsa për kërkesat e paraqitura përpara kësaj date, ai duhet të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, sipas neneve 147 e vijues dhe 420/1 të KPP-së.

Shumica mban këtë qëndrim me pretendimin se, në kohën kur është paraqitur kërkesa për rivendosjen në afat të ankimit nga ana e kërkuetit, nuk kanë qenë bërë ndryshimet në nenin 450/1 të KPP-së dhe kërkuesi nuk ka pasur rrugë tjetër ligjore për të hapur çështjen e tij. Sipas shumicës ky ndryshim i praktikës gjyqësore diktohet edhe si pasojë e qëndrimit që ka mbajtur GJEDNJ-ja në disa çështje, e cila kërkon që të bëhet njoftimi i rregullt i vendimit përfundimtar të gjykatës dhe të sigurohet një mbrojtje efektive për personat e gjykuar në mungesë.

Edhe pakica në lidhje me këtë çështje ndan qëndrim të njëjtë me shumicën, por rruga ligjore për zgjidhjen e këtij “ngërçi” sipas pakicës ka qenë vetëm paraqitja e kërkesës për rishikimin e vendimit të formës së prerë, duke u bazuar në nenin 449 e vijues të KPP-së dhe jo zbatimi i institutit të rivendosjes në afat të ankimit, të parashikuar nga neni 147 e vijues dhe 420/1 të KPP-së. Është e vërtetë që GJEDNJ-ja kërkon që të zbatohen standardet ligjore, të parashikuara në Konventë, në lidhje me gjykimin në mungesë në çështjet penale, por se cila është rruga ligjore për zgjidhjen e kësaj çështje duhet ta përcaktojë legjislacioni i brendshëm i vendeve anëtare, ku duhet të bazohen edhe gjykatat e tyre.

Në nenin 128/1 shkronja “c” të KPP-së, të pandryshuar është parashikuar se: *...Aktet procedurale janë absolutisht të pavlefshme kur nuk respektohen dispozitat që lidhen me thirrjen e të pandehurit etj...* Gjithashtu në nenin 143 të po këtij Kodi janë parashikuar rastet e pavlefshmërisë së njoftimeve dhe sipas pakicës kjo duhet të ishte rruga e duhur ligjore që duhet të ndiqte kërkuesi, duke paraqitur përpara gjykatës kompetente kërkesën për rishikimin e vendimit të formës së prerë, në përputhje me nenin 449/1, shkronja “c” të KPP-së, duke paraqitur para saj prova të reja, të dala pas dhënies së vendimit (në lidhje me parregullsinë e njoftimeve), me anë të të cilave të provonte që vendimi i gjykatës së shkallës së parë që kishte marrë formë të prerë ishte i gabuar, të paktën për sa i përket zbatimit të ligjit procedural penal.

Vendimi njësuës nr. 1, datë 20.1.2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk e lejonte paraqitjen e kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, vetëm në rastin kur vendimi i dhënë nga gjykata ishte ankimuar dhe shqyrtuar nga gjykata më e lartë, mbi bazën e ankimit të paraqitur nga i bashkëpandehuri, ankim i cili nuk lidhej me motive personale. Në rastin në shqyrtim, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë ka paraqitur ankim vetëm i pandehuri Dhurim Tusha dhe Gjykata e Apelit Gjirokastër, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Sarandë, për sa i përket të pandehurit Adriatik Muharremi etj... Pra, çështja është shqyrtuar në tërësi nga Gjykata e Apelit Gjirokastër, në përputhje me parashikimet e nenit 416/1 të KPP-së. Qëllimi i ankimit është që vendimi i dhënë nga gjykata e shkallës së parë të mund të shqyrtohet nga një gjykatë tjetër më e lartë, sipas parashikimeve të nenit 43 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe Konventës Evropiane për të Drejtat dhe Liritë e Njeriut.

Sipas pakicës ky standard ligjor në këtë çështje është përmbushur, pasi çështja e themelit që ka lidhje me kërkuuesin është shqyrtuar dhe kontrolluar nga një gjykatë tjetër më e lartë. Ndërsa për mospjesëmarrjen e kërkuarit në gjykimin e çështjes në themel, neni 33 i Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë parashikon se: *...Kushdo ka të drejtë të dëgjohet përpara se të gjykohet. Nga kjo e drejtë nuk mund të përfitojë personi që i fshehet drejtësisë...* dhe në të vërtetë në rastin në shqyrtim rezulton se, kërkuari Adriatik Muharremi i është fshehur drejtësisë, si në fazën e hetimit paraprak, ashtu edhe atë të gjykimit në themel të çështjes. Në arsyetimin e saj, Gjykata e Apelit Gjirokastër në vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ndër të tjera thotë: *...Pretendimet e avokatit mbrojtës të të pandehurit Adriatik Muharremi, i pranishëm në gjykimin në apel, nuk merren për bazë, pasi ky i pandehur nuk ka bërë ankim dhe se, në bazë të nenit 425/1 të KPP-së, shkaqet që pretendohen nuk janë brenda kufijve që i referohen shkaqeve të ngritura në ankim.....*

Pakica është e mendimit se gjatë zbatimit në praktikë, jo në të gjitha rastet nga gjykatat më të ulëta është kuptuar drejtë se, çfarë kanë thënë Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në vendimin njësuës nr. 1, datë 20.1.2011, sepse ato fillimisht duhet të hetonin me kujdes nëse ankimi i

bashkëpandehurit është bërë ose jo për motive personale. Në vendimin nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, ndër të tjera thuhet se: *...Nga shpjegimet e të pandehurit Dhurim gjatë hetimit rezultoi se, i pandehuri Adriatik hapi zjarr ndaj tij (Dhurimit) dhe viktimës G. C, pasi ky i fundit e kishte njohur në rastin e fundit pak para ngjarjes edhe sepse i pandehuri Adriatik ishte me maskë...* Pikërisht këtu duhet ta përqendronin fillimisht hetimin gjyqësor gjykatat e faktit kur kanë shqyrtuar kërkesën e kërkuarit Adriatik Muharremi, me objekt rivendosjen në afat të ankimit dhe nëse nuk do të konstatonin shkelje të nenit 416/1 të KPP-së, atëherë gjykata e apelit duhet ta shqyrtonte çështjen në tërësi, siç ka vepruar në rastin objekt shqyrtimi.

Vendimi që rekursohet në Gjykatën e Lartë është vendim i gjykatës së apelit dhe mbi të cilin disponon Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, vetëm për shkaqet e parashikuara nga neni 432 i KPP-së, por mund të ndodhte që çështja e themelit të ishte shqyrtuar edhe nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, i cili mund të kishte vendosur edhe për meritën (themelin) e çështjes, atëherë kush do ta gjykonte vendimin e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, përveç gjykatës kompetente që do të rishikonte vendimin e formës së prerë, sipas nenit 449 e vijues të KPP-së. Duke vendosur në këtë mënyrë, pakica vlerëson se, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me ndryshimin e praktikës gjyqësore kanë cenuar një nga parimet e rëndësishme të së drejtës procedurale penale, që është parimi i sigurisë juridike.

Çështja e fundit që duhet theksuar është se, sentenca njësuëse e vendimit që bëri ndryshimin e praktikës gjyqësore, bie në kundërshtim me kërkesat e nenit 420/1 të KPP-së, i cili parashikon se, kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 350/1 të KPP-së, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, kur provon se, nuk është njoftuar rregullisht për vendimin përfundimtar, që do të thotë se, pavarësisht parashikimeve të bëra nga neni 416/1 i KPP, gjykata është e detyruar që të pranojë kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit, kur i pandehuri provon se, vendimi i gjykatës nuk i është njoftuar në përputhje me ligjin dhe kjo nuk ka asnjë lidhje me ato që parashikon neni 416/1 i KPP-së dhe për rrjedhojë mund të lind nevoja për ndryshimin përsëri të praktikës gjyqësore së vendosur me vendimin nr. 2/2022 të Kolegjeve të Bashkuara të

Gjykatës së Lartë, ose të bëhet ndërhyrje nga ligjvënësi, me qëllim që të përputhen dispozitat e KPP-së që kanë lidhje me institutin e rivendosjes në afat të ankimit dhe të shtrirjes së tij, të parashikuara nga nenet 420/1 dhe 416/1 të KPP-së.

Për këto që u thanë më sipër, duke u bazuar në nenin 112/6 të KPP-së, vota ime është kundër vendimit nr. 2, datë 18.11.2022 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Tiranë, më datë 18.11.2022

Gjyqtar: Medi Bici

MENDIM PAKICE

Ne gjyqtarët Margarita Buhali dhe Sokol Ngresi kemi votuar kundër vendimit të marrë nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në lidhje me nevojën për ndryshimin e sentencës së tretë të vendimit njësuës nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, dhe për rrjedhojë, edhe për zgjidhjen e çështjes konkrete objekt gjykimi.

1. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke iu referuar akteve dhe provave që janë administruar gjatë shqyrtimit gjyqësor, si dhe shkaqeve të ankimit, vendosën të ndryshojnë përcaktimet e vendimit njësuës nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, konkretisht sentencën e tretë të këtij vendimi, sipas së cilës: *“Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri”*.

2. Ky qëndrim u argumentua nga shumica me ndryshimin e kuadrit ligjor të KPP-së, nenin 43 të Kushtetutës dhe qëndrimet e mbajtura nga Gjykata e Strasburgut për të garantuar të drejtën e ankimit të të pandehurit në rastet e gjykimit në mungesë, si një garanci për mbrojtjen dhe pjesëmarrjes së të pandehurit në gjykim. Më konkretisht nga shumica është theksuar në vendim se *“Kufizimi i sipërcituar i sentencës së vendimit njësuës nr. 1/2011 nuk është në harmoni me nenin 43 të Kushtetutës, si edhe me standardet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Referuar jurisprudencës së kësaj gjykate konsiderohet cenim i së drejtës*

për një proces të rregullt ligjor, pamundësia e personit të gjykuar në mungesë, për të ankimuar vendimin e dënimit të tij, por edhe për të garantuar të drejtën e personave të sipërcituar, për t’u dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces, edhe në kushtet e “investimit” të gjykatës që trajton situatën procesuale të të pandehurit, të gjykuar në mungesë, (apo që nuk ka paraqitur ankim) mbi bazën e “shtrirjes/zgjerimit të ankimit të papersonalizuar të paraqitur prej të gjykuarit të pranishëm, pra, në thelb, për të trajtuar këtë situatë edhe për pjesën që u takon bashkëpandehurve të tjerë që nuk kanë ushtruar ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet (jopersonale) të ngritura në ankim” (përcaktimi i nenit 425/1 të KPP-së).

3. Në përfundim nga shumica u vendos të ndryshohej sentenca e tretë e vendimit njësuës nr. 1, datë 20.1.2011 në këtë mënyrë: ***“I gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dënimin për vendimin e dënimit, ka të drejtën të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri. Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat vlerëson formalisht nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëpandehurit tjetër. Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtrohet shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.”***

4. Si gjyqtarë në pakicë kemi votuar kundër këtij vendimi, pasi për mendimin tonë, çështja objekt gjykimi nuk përmban shkaqe të drejtpërdrejta që përfshihen në rregullimin që ka bërë sentenca e tretë e vendimit njësuës nr. 1, datë 20.1.2011, si dhe nuk ekzistojnë kushtet për ta ndryshuar këtë të fundit.

5. Sikurse pranohet nga jurisprudenca e Gjykatës së Lartë, vendimet njësuëse kanë fuqi detyruese për zbatimin në mënyrë të njëjtë të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, ndërsa ndryshimi i kësaj praktike nga Kolegjet e Bashkuara duhet të ndodhë në raste më të kufizuara që

diktohen nga nevoja për zgjidhjen e drejtë të çështjes konkrete, e cila nuk është e mundur të zgjidhet në kushtet e përplasjeve të jurisprudencës me interpretimet ligjore të mëparshme të vendimeve njësuere. Ndryshimi i një praktike të mëparshme unifikuese mund të bëhet vetëm në raste shumë të kufizuara, të cilat diktohen nga risitë e sjella me ndryshimet e legjislacionit, vendimet e Gjykatës Kushtetuese, të Gjykatës së Strasburgut etj.

6. Shumica ka theksuar si shkak për ndryshimin e vendimit njësuere nr. 1/2011 respektimin e së drejtës së të pandehurit të gjykuar në mungesë për t'u dëgjuar dhe për t'u ankuar në një gjykatë më të lartë ndaj një vendimi gjyqësor personalisht, megjithëse vendimi mund të jetë ankimuar nga bashkëpandehuri për motive jopersonale, pasi e drejta e ankimit është një e drejtë personale.

7. Si gjyqtarë në pakicë, çmujmë të ritheksojmë qëndrimin e qartë që Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, kanë mbajtur lidhur me kuptimin kushtetues të procedurës për ndryshimin e praktikës gjyqësore, në vendimin nr. 1, datë 28.10.2022, ku kanë theksuar se,

“17. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, pas ndryshimeve të vitit 2016, ka përcaktuar se “Gjykata e Lartë shqyrton çështje lidhur me kuptimin dhe zbatimin e ligjit për të siguruar njësimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore sipas ligjit. Për ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë tërbeq për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore të vendosura nga kolegjet sipas ligjit.”. Në kuptim të këtij rregullimi kushtetues do të duhet që procesi njësuere apo ndryshues i praktikës gjyqësore dhe juridiksionalizmi i së drejtës të jetë një gjykim me karakter objektiv dhe me efekte erga omnes, i lidhur pazgjidhshmërisht me interesin publik dhe në funksion të garantimit të sigurisë juridike. Procesi i ndryshimit dhe njësimi të praktikës gjyqësore, nga njëra anë, dhe detyrimi i gjykatave të zakonshme për të zbatuar vendimet nomofilatike, nga ana tjetër, i shërbejnë vlerave të uniformitetit, qëndrueshmërisë dhe parashikueshmërisë në zbatimin e së drejtës. Në këtë mënyrë parandalohet arbitrariteti në zbatimin e ligjit dhe garantohen parimet kushtetuese të sigurisë juridike dhe barazisë përpara ligjit.

18. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se parimi i shtetit të së drejtës, i sanksionuar në nenin 4 të Kushtetutës, nënkupton, midis të tjerave, edhe rregullin e vazhdimësisë së jurisprudencës gjyqësore. Edhe jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese ka konsoliduar qëndrimin e saj duke pranuar se, “në aspektin kushtetues është e pamundur dhe e

palejueshme që doktrina kushtetuese zyrtare të riinterpretohet në një mënyrë të tillë që ndryshon sistemin e vlerave të sanksionuara në Kushtetutë, që mobon pajtueshmërinë e vlerave me njëra – tjetrën, që redukton garancitë mbrojtëse të epërsisë së saj në sistemin juridik, që mobon konceptimin e Kushtetutës si një akt i vetëm dhe sistem harmonik, që redukton garancitë e të drejtave dhe lirive të sanksionuara dhe që ndryshon modelin e ndarjes së pushteteve të rregulluara në Kushtetutë. Çdo ndryshim i “precedentëve të Gjykatës Kushtetuese apo korrigjim i doktrinës kushtetuese zyrtare nuk mund të bëhet mbi bazën e faktorëve të rastit, siç mund të jetë edhe ndryshimi i përbërjes së saj” (shih më gjerë vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 21, datë 29.4.2010).” Sigurimi i vazhdimësisë së jurisprudencës kushtetuese theksohet në vendimin e sipërcituar “përbën një detyrim për Gjykatën, por, nga ana tjetër, në mënyrë të natyrshme jurisprudenca nuk mund të mos i nënshtrohet edhe evoluimit të saj. Nga kjo pikëpamje, ekziston përherë mundësia që jurisprudenca, duke u plotësuar përmes konkluzionesh të reja interpretuese edhe të ndryshohet, por Gjykata thekson se një ndryshim i praktikës mund të realizohet nëse ekzistojnë arsye të forta që do ta justifikojnë një ndërmarrje të tillë dhe vetëm në rastet kur kjo është e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar. Duke vendosur në kundërshtim me një praktikë të konsoliduar dhe pa dhënë argumente në lidhje me këtë fakt, Gjykata shmanget nga korniza e rregullave të një procesi të drejtë e të ndersbëm, duke i mobuar mbrojtjen gjyqësore kërkuar në kuptim të asaj se çfarë ky i fundit priste, bazuar në jurisprudencën e vetë Gjykatës”. Një qëndrim i tillë është ritheksoar dhe konsoliduar më tej edhe në vendimet nr. 30, datë 17.6.2010, nr. 21, datë 29.4.2010, nr. 20, datë 1.6.2011 dhe nr. 3 datë 23.1.2014 të Gjykatës Kushtetuese.

19. Vendimet gjyqësore dhe, për më tepër, vendimet njësuere duhet të ndryshohen vetëm për rrethana të jashtëzakonshme. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ruajtja e qëndrimeve të mbajtura në vendimet e mëparshme është në interes të stabilitetit, por edhe të legjitimitetit institucional. Nëse praktika gjyqësore e ka zbatuar për një periudhë të gjatë një normë ligjore, referuar një qëndrimi njësuere, padyshim që kjo situatë nuk mund të mos vlerësohet si një rrethanë e rëndësishme për stabilitet jurisprudencial.

20. Çdo kolegji i Gjykatës së Lartë në fushën që vepron, si dhe Kolegjet e Bashkuara të kësaj gjykate bëjnë njësimin ose ndryshimin e praktikës gjyqësore lidhur me mënyrën e kuptimit të ligjit nëpërmjet rolit të tyre natyror kushtetues, që është ai i shqyrtimit dhe i zgjidhjes së çështjes konkrete. Nëse kolegjet me trupën gjyqësore prej pesë

anëtarësh bëjnë njësimin e praktikës gjyqësore për të orientuar zbatimin unik të ligjit, Kolegjet e Bashkuara ndryshojnë praktikën gjyqësore të njësuar më parë; pra ndryshojnë mënyrën se si është orientuar kuptimi i ligjit nga kolegjet njësuese. Vendimet njësuese ose unifikuese siç njiheshin më parë, kanë fuqi detyruese për të rregulluar mënyrën e zbatimit të ligjit nga gjykatat në çështje të ngjashme, ndërsa vendimet e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë bëjnë të mundur ndryshimin e kësaj praktike gjyqësore, duke krijuar njëkohësisht një praktikë të re. Duke qenë se vendimet njësuese kanë fuqi detyruese për zbatimin unik të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, ndryshimi i kësaj praktike nga Kolegjet e Bashkuara duhet të ndodhë në raste sa më të kufizuara e të diktuar nga nevoja për zgjidhjen e drejtë të çështjes konkrete, e cila nuk është e mundur të zgjidhet në kushtet e përplasjeve të jurisprudencës me interpretimet ligjore të mëparshme të vendimeve njësuese. Pra, qëllimi që justifikon përfshirjen e Kolegjeve të Bashkuara në ndryshim të praktikës gjyqësore njësuese është zgjidhja e çështjes konkrete për shkak të specifikave që ajo paraqet. Janë pikërisht veçoritë e rrethanave të çështjes, që e vendosin kolegjin që inicion ndryshimin e vendimit njësues në pamundësi për një zgjidhje të drejtë të çështjes, për shkak të kufizimit dhe imponimit interpretues që krijon një vendim njësues në fuqi.

21. Pra, para së gjithash, kolegji iniciues ka detyrimin të arsyetojë pamundësinë e zgjidhjes së çështjes për shkak të kufizimeve të vendimit njësues ekzistues dhe të argumentojnë nevojën për ndryshimin e këtij vendimi, për shkak të arsyeve të rëndësishme që paraqiten në aspektin kushtetues, ligjor, të jurisprudencës ndërkombëtare, apo për çdo rrethanë tjetër thelbësore. Verifikimi i dy kushteve paraprake të sipërcituar, siç është a) varësia e çështjes nga ndryshimi i praktikës njësuese dhe b) nevoja për ndryshim, janë të karakterit procedural, plotësimi i të cilave i paraprin vlerësimin të mëtejshëm në themel të kërkesës për ndryshim. Vetëm kur Kolegjet e Bashkuara binden për ekzistencën e njëkohshme të këtyre dy kushteve të domosdoshme mund të operojnë me ndryshimin e praktikës njësuese (unifikuese) dhe në varësi të qëndrimit që do të mbajnë do të bëjnë interpretimin e ri të institutit të së drejtës, objekt “ndryshimi-njësimi”. Përndryshe, kur këto kushte “sine qua non” nuk plotësohen, atëherë kërkesa për ndryshim të vendimit njësues është e papranueshme...

28. Përpos sa u arsyetua më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë gjithashtu se ndryshimi i praktikës njësuese është një situatë që nuk ndodh dhe as nuk duhet të ndodhë në mënyrë të shpeshtë. Përpara marrjes së një vendimi që zgjidh çështjen konkrete, çdo Kolegj i Gjykatës së Lartë mund të ndodhet në pamundësinë e zgjidhjes së çështjes për shkak të

mënyrës së formulimit të dispozitës ligjore, ose të ekzistencës së një vendimi njësues të Kolegjeve të Bashkuara që ka krijuar problematikë në mënyrën e zgjidhjes që jep. Fillimisht, Kolegji do të kërkojë t'i japë zgjidhje çështjes konkrete nëpërmjet një interpretimi pajtues të normës ligjore dhe në pamundësi të zgjidhjes mund të vlerësohet nisja e procedurës për kontrollin e kushtetutshmërisë së normës, nëpërmjet gjyqimit incidental. Vetëm në rastin e ekzistencës së një vendimi njësues që mund të ketë krijuar problematika në zbatim mund të nisë procedura për ndryshimin e vendimit njësues.

29. Për të ndryshuar vendimet njësuese të Gjykatës së Lartë, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se nuk mjafton vetëm pasja e një opinioni ndryshe për të, por duhet të ekzistojnë disa rrethana dhe arsye të forta, që siç thotë jurisprudenca kushtetuese, e justifikojnë një ndërmarrje të tillë dhe se nevoja për ndryshimin e jurisprudencës është “e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar”. Element esencial në punën e gjykatës është besueshmëria e publikut, e cila cenohet në ato raste kur gjykata ndryshon qëndrimin e saj njësues, pa një bazë të arsyeshme kushtetueshmërie e ligjshmërie për ndërmarrjen e kësaj iniciative. Është detyrë e Gjykatës së Lartë që nëpërmjet veprimtarisë së saj në njësimin e praktikës gjyqësore dhe kufizimit të mundësisë së ndryshimit të shpeshtë të praktikës së njësuar në të ardhmen të garantojë stabilitet e vazhdimësi, vendimmarrje unike për çështje të njëjta ose të ngjashme, respektim të parimit të sigurisë juridike dhe të parimit të barazisë së palëve para ligjit”.

8. Si gjyqtarë në pakicë, referuar jurisprudencës së mësipërme të Gjykatës së Lartë, ndryshe nga qëndrimi i shumicës, çmojmë se nuk ka asnjë rrethanë të ndryshme apo arsye të fortë, nga ajo situatë juridike mbi të cilën, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, kanë arritur në atë sentencë njësuese, përveçse një qëndrimi esencialisht të ndryshëm kuptimor mbi interpretimin e neneve 147, 416 dhe 425 të KPP-së (përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017). Për më tepër, ky ndryshim sjell një interpretim jo të përshtatshëm për praktikën e mëtejshme gjyqësore, në kushtet që neni 147 pika 2 i KPP i interpretuar nëpërmjet vendimit njësues nr. 1/2011, tashmë është shfuqizuar me ligjin nr. 35/2017, duke gjetur kjo situatë një trajtim të pjesshëm në nenin 420/1 dhe më tej në nenin 450 germa “e” të këtij Kodi.

9. Përpara ndryshimeve të KPP, të bëra me ligjin nr. 35/2017, rivendosja në afat, si një mjet procedural për të garantuar të drejtën e palëve në proces për të ushtruar të drejtën e ankimit,

parashikohej në nenin 147 të këtij Kodi, rregullim që zbatohet për çdo fazë të procesit gjyqësor, duke përfshirë këtu edhe të drejtën e ankimit ndaj vendimit përfundimtar të gjykatës së shkallës së parë dhe të drejtën e rekursit ndaj vendimit përfundimtar të gjykatës së apelit, si dhe pa diferencuar situatën që ka passjellë dhënien e vendimit në mungesë, duke përfshirë, si rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit, ashtu edhe rastet kur i pandehuri nuk gjendej apo i fshihej drejtësisë.

10. Ndërkohë, me ndryshimet e këtij Kodi, të bëra me ligjin nr.35/2017, rivendosja në afat e ankimit, tashmë i njihet si e drejtë procedurale vetëm të pandehurit të gjykuar në mungesë, sipas parashikimeve të nenit 351 të KPP që bën fjalë për rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit, duke mos ia njohur këtë të drejtë të pandehurit që i fshihet drejtësisë. Lidhur me këtë situatë, risia që ka sjellë ligji nr. 35/2017, është njohja e së drejtës së të pandehurit të gjykuar në mungesë, sipas nenit 352 të KPP (që trajton rastin e mosqetjes së të pandehurit dhe rastin kur i pandehuri i është fshehur drejtësisë), për të kërkuar rigjykim, nëpërmjet rishikimit të vendimit.

11. Pra ligjvënësi ka reflektuar lidhur me përmbushjen e detyrimeve të rrjedhura nga jurisprudenca e Gjykatës së Strasburgut, duke përcaktuar qartësisht mënyrën e respektimit të së drejtës për t'u dëgjuar të kësaj kategorie të gjykuarish, ndërkohë që ka vijuar të ketë të njëjtën qasje për mënyrën e ushtrimit të së drejtës së ankimit për të pandehurit të gjykuar në mungesë, sipas nenit 351 të KPP (që bën fjalë për rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit). Duke pranuar se pjesë e pandarë e legjislacionit të brendshëm bëhen edhe vendimet njësuere të Gjykatës së Lartë, kjo për shkak të fuqisë detyruese për zbatimin në mënyrë të njëjtë të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, duket që ligjvënësi nuk ka dashur të ndryshojë qasje nga tradita tashmë e krijuar në zbatimin e nenit 147 të KPP, sipas njësimi të bërë me sentencën e tretë të vendimin njësuere nr.1 datë 20.1.2011, sikundër çmojmë se dhe ndryshimet në dispozitat e tjera procedurale, nuk kanë sjellë ndonjë përplasje mes kësaj sentence dhe situatës së re juridike.

12. Kështu, sipas nenit 416 të KPP: *“1. Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë”*. Lidhur me

këtë dispozitë ende të pandryshuar, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njësuere nr.1 datë 20.1.2011 kanë theksuar se *“...Në rastet kur ka më shumë se një të pandehur, karakteri individual i ankimit vazhdon të ruhet, por për shkak të specifikës së këtij lloji vendimi, ligji parashikon një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm, kur në nenin 416 të KPP parashikon se “Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë....”. Dispozitat e mësipërme favorizojnë pozitën që ka një i pandehur, i cili nuk ka bërë apel/ankim, pasi ai mund të përfitojë nga apeli/ankimi i bashkë të pandehurit, pasi gjykata, sipas rastit, mund të prishë vendimin gjyqësor pavarësisht mos ankimit prej tij”*.

13. Padyshim që ky rregull i parashikuar në nenin 416 të KPP, i jep vlerë ankimit të bërë nga një prej të pandehurve, edhe për të pandehurit e tjerë, për ato elemente të gjykimit që lidhen edhe me të pandehurit e tjerë, jo në aspektin “in peius”, ndërkohë që garancia për të mos rënduar pozitën e këtyre të fundit, sigurohet nga neni 425 pika 3 e KPP, sipas të cilit: *“Kur apeluës është vetëm i pandehuri, gjykata nuk mund të përcaktojë një dënim më të rëndë, të zbatohet një masë sigurimi më të rëndë, t'i japë pafajësi një shkak më pak të favorshëm nga ai i vendimit të apeluar”*. Vetëm në rastet kur apeluës është edhe prokurori, kjo garanci cenohet, edhe për të pandehurit që nuk kanë ushtruar ankim.

14. Nga ana tjetër, neni 425 pika 1 e KPP, përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr.35/2017, parashikonte se, *“Gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi dhe nuk kufizohet vetëm me shkaqet e paraqitura në ankim. Ajo shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë bërë ankim, brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim”*. Qartazi kjo dispozitë i njihte të drejtën gjykatës së apelit që, e investuar për të gjykuar çështjen në shkallë të dytë mbi ankimin e një prej bashkëtëpandehurve, lidhur me ankuesin/ankuesit e shqyrtonte çështjen në tërësi, pa u kufizuar në shkaqet e ankimit/ ankimeve, gjithnjë duke respektuar garancinë e parashikuar nga pika 3 e kësaj dispozite lidhur me mospërkeqësimin e pozitës së ankuesit, ndërkohë që, për bashkëtëpandehurit joankues, shqyrtonte çështjen e kufizuar brenda shkaqeve të ngritura në ankimin e bashkëtëpandehurit që e kishte ushtruar këtë të drejtë (duke përfituar këta të fundit nga vendimmarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit ankimes).

15. Ndryshe nga sa pranon shumica, situata e krijuar me ndryshimet e nenit 425 të KPP, sipas ligjit nr. 35/2017, nuk është më e njëjtë në lidhje me kufijtë e shqyrtimit të çështjes për bashkëpandehurit që nuk kanë ushtruar ankim (paragrafi 49 i vendimit). Edhe formalisht, për aq kohë sa ligjvënësi ka ndryshuar tërësisht pikën 1 të kësaj dispozite, nuk mund të thuhet se situata juridike ka mbetur e njëjtë.

16. Konkretisht, sipas këtyre ndryshimeve, neni 425 pika 1, ka këtë përmbajtje: *“1. Gjykata e apelit e shqyrton çështjen brenda shkaqeve të ngritura në ankim. Për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, si dhe për shkaqet e ngritura në ankim që nuk bazohen në motive personale, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëpandehurve që nuk kanë bërë apel”*. Gjykata e apelit, në situatën e re të krijuar mbi këto ndryshime, e investuar për të gjykuar çështjen në shkallë të dytë mbi ankimin e disa prej bashkëpandehurve, lidhur me ankuesin/ankuesit e shqyrton çështjen e kufizuar brenda shkaqeve të ankimit/ankimeve. Megjithatë për bashkëpandehurit joankimues, tashmë gjykata e apelit ka detyrimin ta shqyrtojë çështjen, jo vetëm për shkaqet e ngritura në ankimin e bashkëpandehurit që nuk bazohen në motive personale (duke përfutur këta të fundit nga vendimarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit ankimues), por edhe për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht.

17. Pra, me këto ndryshime ligjore, janë zgjeruar kufijtë e shqyrtimit gjyqësor të gjykatës së shkallës së dytë, në lidhje me këtë kategori subjektsh. Tashmë gjykata e apelit ka detyrimin që çështjen ta shqyrtojë brenda shkaqeve të ankimit të bashkëpandehurit dhe, nëse këto shkaqe nuk bazohen në motive personale, ta shtrijë shqyrtimin gjyqësor mbi këto shkaqe edhe për bashkëpandehurit joankimues, por njëkohësisht të shqyrtojë me iniciativë çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, që e garantuar nga parimi i mosrëndimit të pozitës edhe për të pandehurin joankimues, i rrit garancinë këtij të fundit për kontrollin e çështjeve të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht.

18. Në këtë mënyrë, ky ndryshim ka krijuar nga njëra anë harmoni të plotë me nenin 416 pika 1 të KPP, lidhur me efektin që sjell ankimi i bërë nga një prej të pandehurve, edhe për të pandehurit e tjerë dhe nga ana tjetër, ka garantuar respektimin e

standardeve ligjore për bashkëpandehurin joankimues, për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, siç mund të jenë kompetenca lëndore apo tokësore, rastet e pavlefshmërisë absolute të akteve procedurale, që, ndaj të pandehurit i referohen pikërisht pavlefshmërisë së njoftimeve, me pasojë cenimin e së drejtës së pjesëmarrjes, cilësimit juridik të veprës në aspektin favorizues etj. Pikërisht kjo qasje e re e ligjvënësit, ka sjellë garanci më të plota, nga njëra anë për zgjidhjen e drejtë dhe përfundimtare të çështjes dhe nga ana tjetër, sigurimin e së drejtës së të pandehurit joankimues për gjykim nga një instancë më e lartë gjyqësore.

19. Si gjyqtarë në pakicë vlerësojmë se interpretimi i së drejtës së ankimit të të pandehurit, i bërë nga shumica, i mëshon anës formale të tij, të shkëputur nga qëllimi substancial i kësaj të drejte, sikundër vjen gjithashtu i shkëputur nga disa parime të tjera të rëndësishme të legjislacionit, të cilat duhet të drejtpeshohen nga gjykata, por pa cenuar këtë baraspeshë të vendosur nga vetë ligjvënësi dhe të materializuar në dispozitat përkatëse procedurale.

20. Padyshim se e drejta e të pandehurit që çështja e tij të shqyrtohet nga një gjykatë më e lartë, është një nga të drejtat themelore dhe element i rëndësishëm i garancisë për një proces të rregullt. Kjo e drejtë sigurohet nëpërmjet njohjes së mundësisë së ankimit të vendimit gjyqësor të një instance më të ulët, por kurrsesi kjo e fundit, e drejta e ankimit, si mjet procedural, nuk mund të trajtohet e shkëputur nga funksioni që synon të realizojë, që është e drejta e të pandehurit që çështja e tij të shqyrtohet nga një gjykatë më e lartë, në raport me gjithë garancitë e tjera që ofron legjislacioni, tej hapësirës ligjore procedurale e aq më pak, si qëllim në vetvete.

21. Gjykata Kushtetuese, lidhur me të drejtën e ankimit, në vendimin e saj nr.5/2009, ka theksuar ndër të tjera: *“Neni 43 i Kushtetutës parashikon se çdokush ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe. Gjykata Kushtetuese vlerëson se e drejta e ankimit kundër një vendimi gjyqësor është një nga të drejtat themelore të individit, e cila mbi bazën e parashikimit kushtetues gjen zbatim edhe në dispozitat materiale e procedurale konkrete. Në këtë mënyrë, çdo dispozitë ligjore që nuk respekton përmbajtjen e nenit 43 të Kushtetutës, duke sjellë si pasojë cenimin e një të drejte themelore të*

individit, konsiderohet si e papajtueshme me Kushtetutën dhe si e tillë duhet shfuqizuar. Në çështjen objekt kërkesë, Gjykata Kushtetuese çmon se e drejta e ankimit e parashikuar nga neni 43 i Kushtetutës duhet kuptuar si një mundësi e çdo individit për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj, sipas kuadrit ligjor në fuqi për këtë qëllim”.

22. Qëndrimi që mban Gjykata Kushtetuese në këtë vendim, është pikërisht trajtimi dhe kuptimi i së drejtës së ankimit të parashikuar në nenin 43 të Kushtetutës, si një instrument (por jo i vetëm) që i garanton individit të drejtën për tu përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj, gjithnjë sipas kuadrit ligjor në fuqi për këtë qëllim.

23. Më tej, Gjykata Kushtetuese, në vendimin e saj nr.12/2010, ka theksuar: “Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, në nenin 43 të saj, ka vënë një standard më të lartë në krahasim me Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut, por kjo nuk do të thotë që e drejta e ankimit nuk mundet, në mënyrë absolute, t’iu shmanget kufizimeve të parashikuara në nenin 17 të Kushtetutës. Kapitulli i të drejtave themelore, i parashikuar në Kushtetutë, ka një përmbajtje të tillë që, si rregull, nuk përjashton ndonjë të drejtë nga kufizimi dhe, në këtë kuptim, vlera e nenit 43 të Kushtetutës nuk mund të qëndrojë e ndarë nga vlerat e tjera kushtetuese siç është dhe ajo e rasteve përjashtimore për kufizimin e një të drejte themelore.”

24. Në lidhje me kriteret e kufizimeve, Gjykata Kushtetuese, në vendimin e saj nr. 14, datë 5.7.2005 është shprehur se “...kufizimet e mundshme që mund t’i bëhen njohjes dhe ushtrimit të kësaj të drejte (pra së drejtës së ankimit), nga legjislacioni i brendshëm, ...duhet të plotësojnë dy kushte themelore: të ndjekin një qëllim të ligjshëm dhe të mos cenojnë thelbin e kësaj të drejte”. Sipas Gjykatës Kushtetuese, këto “...duhet të ballafaqohen para së gjithash me kërkesat e nenit 17 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë sipas të cilit, kufizimet e të drejtave dhe lirive kushtetuese mund të vendosen vetëm me ligj, për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve, duke qenë gjithnjë në përpjesëtim me gjendjen që i ka diktuar. Ato nuk mund të cenojnë thelbin e së drejtës dhe në asnjë rast, nuk mund të tejkalojnë kufizimet e parashikuara në Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

25. Si gjyqtarë në pakicë çmojmë se pikërisht, rregullat e përcaktuara në nenet 416 dhe 425, pika 1, të KPP-së, në përmbajtjen dhe qëllimin e tyre, të interpretuara në harmoni edhe me nenin 147 të KPP-së (përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr.

35/2017), si dhe sentenca e tretë e vendimit njëses nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara, janë në respektim të kësaj jurisprudence. Kufizimi i mundësisë së të pandehurit të gjykuar në mungesë për të rivendosur në afat të drejtën e ankimit, kur çështja është gjykuar më parë në themel mbi bazën e ankimit të një bashkëtepandehuri tjetër, përveçse është vullnet i ligjvënësit, është në pajtim të plotë me jurisprudentën kushtetuese. Ky kufizim ndjek një qëllim të ligjshëm dhe që lidhet me bërjen e drejtësisë në kohë reale, garantimin e rendit juridik dhe interesit publik, parimin e sigurisë juridike, stabilitetin dhe qartësinë e politikës penale, ndërkohë që nuk prek thelbin e së drejtës së individit për tu përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj, gjithnjë sipas kuadrit ligjor në fuqi për këtë qëllim. Kërkesat e një gjykimi të drejtë duhet të shqyrtohen në çdo rast duke pasur parasysh zhvillimin e procedurës gjyqësore në tërësi dhe jo në bazë të një shqyrtimi të izoluar të një aspekti të veçantë të shkëputur nga procesi në tërësi.

26. Qëndrimi i mbajtur nga shumica, duke ndryshuar sentencën e mëparshme njëse, në vlerësimin tonë si gjyqtarë në pakicë, prish balancën e parashikuar nga vetë ligjvënësi, në rregullat e përcaktuara në nenet 416 dhe 425 pika 1 të KPP-së, sipas përmbajtjes dhe qëllimit të tyre, të interpretuara në harmoni edhe me nenin 147 të KPP-së përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017.

27. Rishqyrtimi i çështjes nga gjykata e apelit, apo Gjykata e Lartë, pas rivendosjes në afat të të pandehurit që nuk ka ushtruar më parë ankim, ndërkohë që e njëjta çështje është shqyrtuar më parë në themel mbi ankimin e bashkëtepandehurve të tjerë, do të sillte një vendimmarrje të re, e cila në vetvete do të krijonte premisat për rishikimin e vendimit të mëparshëm, sipas pikës 1 të nenit 450 të KPP-së. Në këtë kuptim, efektet zinxhirë të kësaj procedure, paqartësitë që do të sillnin në zgjidhjen përfundimtare duke ballafaquar dy apo me shumë vendime me zgjidhje të ndryshme, si dhe zgjatja në kohë, do të cenonin vetë thelbin e bërjes së drejtësisë si një mision kushtetues.

28. Nga ana tjetër, edhe nga pikëpamja procedurale, situata bëhet akoma më e paqartë. Sipas përmbajtjes së nenit 147 të KPP-së (para ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017) dhe nenit 420/1, gjykata që shqyrton kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar

të drejtën e ankimit, ka detyrimin të kufizohet në shqyrtimin e rrethanave që lidhen me pamundësinë e të pandehurit për ta ushtruar këtë të drejtë, për shkak të mosnjohimit të vendimit që kërkohet të ankimohet. Duke zbatuar sentencën njëse tashmë të ndryshuar, zgjerohet kufijtë e shqyrtimit gjyqësor në rastet e një kërkesë të tillë, pasi gjykata do të duhet të verifikojë edhe shkaqet e parashtruara në ankimin e bashkëtepandehurve të tjerë dhe mungesën e lidhjes që ato shkaqe kanë në raport me shkaqet e kërkuarit, si dhe në mënyrë të pashmangshme, do të kërkojë edhe një vlerësim qoftë edhe formal, të mënyrës së zgjidhjes së çështjes nga gjykata më e lartë, e investuar mbi ankimin e bashkëtepandehurve të tjerë. Pyetja që lind natyrshëm në këtë situatë të krijuar është: A ka qenë ky vullneti i ligjvënësit në parashikimin e këtij mjeti procedural?

29. Vendimi gjyqësor që pranon kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar të drejtën e ankimit, disponon vetëm mbi këtë kërkim. E vetmja konsekuencë që parashikon dispozita procedurale, neni 420/1 pika 5 është pezullimi i ekzekutimit të mëtejshëm të dënimit me burgim, i cili është vënë në ekzekutim për shkak se vendimi ka marrë formë të prerë si pasojë e mosushtrimit në kohë të ankimit. Pra në këtë rast, pasoja e vetme e vendimit gjyqësor që pranon kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar të drejtën e ankimit, është rifitimi i statusit “i pandehur”.

30. Edhe në çështjet penale me disa të pandehur, ky vendim gjyqësor që pranon kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar të drejtën e ankimit, duhet të disponojë vetëm mbi këtë kërkim (ky ka qenë edhe vullneti i ligjvënësit), pa pasur asnjë mundësi procedurale për të cenuar efektet dhe zgjidhjen që gjykata e apelit i ka bërë çështjes me vendim përfundimtar lidhur me fajësinë për gjithë të gjykuarit, duke përfshirë edhe të pandehurin kërkuar, cilësimin juridik të veprës penale, llojin dhe masat e dënimit, disponimin mbi provat materiale (për të cilat mund të jetë urdhëruar edhe asgjësimi i tyre). Për një situatë të tillë të ngjashme, ligjvënësi ka parashikuar pasojat e pranimit të ankimit, vetëm në rastin e kërkesës për rishikimin e vendimit të formës së prerë (neni 453 pika 3 e KPP-së).

31. Veç sa më sipër, si gjyqtarë në pakicë vlerësojmë se fillimi i procedurës për ndryshimin e

vendimit njëse nr. 1/2011, duhet të jetë në varësi edhe të çështjes objekt shqyrtimi. Nisur nga rrethanat e kësaj të fundit, rezulton se e drejta e këtij të dënuarit të gjykuar në mungesë për tu dëgjuar nga gjykata dhe e drejta e tij e ankimit, edhe pa ndryshuar sentenca njëse, garantohet dhe mund të realizohet nëpërmjet mjetit të jashtëzakonshëm të ankimit që është kërkesa për rishikim të vendimit. Një e drejtë e tillë ka qenë e parashikuar shprehimisht në ligjet në fuqi në kohën e dorëzimit të kërkesës së të dënuarit për rivendosjen në afat në janar 2017. Ndërsa aktualisht pas ndryshimit të KPP-së me ligjin nr. 35/2017, një e drejtë e tillë rishikimi është e parashikuar shprehimisht nga neni 450 i këtij Kodi.

32. Kështu, neni 449/1 i KPP-së në fuqi në kohën e paraqitjes së kërkesës për rivendosjen në afat parashikonte: “*Në rastet e caktuara me ligj lejohet në çdo kohë rishikimi i vendimeve që kanë marrë formë të prerë, edhe kur dënimi është ekzekutuar ose shuar*”. Pra, sipas kësaj dispozite, rastet e rishikimit nuk janë parashikuar vetëm në nenin 450 të KPP-së, sikurse parashikohen aktualisht pas ndryshimit të nenit 449 nga ligji nr. 35/2017, por edhe në ligje të tjera, veç dispozitave të këtij Kodi. Kështu, në ligjin nr. 10193 datë 3.12.2009, “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale” në fuqi në kohën e paraqitjes së kërkesës për rivendosje, janë parashikuar raste të rishikimit të vendimeve gjyqësore penale, përveç atyre të parashikuara nga neni 450 të KPP-së.

33. Konkretisht, në nenin 42/ç të ligjit nr. 10193, datë 3.12.2009, “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale” (para ndryshimit nga ligji nr. 97/2021) që bën fjalë për ekstradimin e shtetasve të huaj, që janë gjykuar në mungesë, përcaktohet: “*I ekstraduari, nëse është gjykuar në mungesë, të ketë të drejtën e rishikimit të vendimit gjyqësor të dhënë ndaj tij*”. Po në nenin 51/1 të këtij ligji përcaktohet: “*Kur personi i kërkuar ekstradohet, ai gëzon të gjithë të drejtat e parashikuara nga neni 42 i këtij ligji, me përjashtim të rastit kur i ekstraduari ka hequr dorë nga këto të drejta dhe kur shteti i kërkuar ka përcaktuar një gjë të tillë shprehimisht në kërkesë*”. Referuar këtyre dispozitave, personi i ekstraduar si shtetas i huaj dhe ai shqiptar ka të drejtë të kërkojë rishikimin e vendimit sipas kushteve të ligjit nr. 10193/2009 kur është gjykuar në mungesë, dispozita këto që kanë qenë në fuqi në

kohën e paraqitjes së kërkesës për rivendosjen në afat nga kërkuesi.

34. I dënuari është transferuar në Shqipëri për vuajtjen e dënimit nëpërmjet procedurave të ekstradimit. Për rrjedhojë, ai gëzonte të drejtën që, nëpërmjet procedurave të rishikimit të realizonte të drejtën për tu dëgjuar dhe mbrojtur para gjykatës. Përderisa kuadri i atëhershëm i ligjit njihnte të drejtën e të pandehurit për tu dëgjuar para gjykatës e pjesëmarrje në procesin penal ndaj tij nëpërmjet procedurës së rishikimit të vendimit të formës së prerë, kërkesa e të pandehurit për rivendosjen në afat është e pabazuar, pasi ankimi nuk paraqet mjetin e vetëm procedural për të garantuar këtë të drejtë të të dënuarit në mungesë për tu dëgjuar lidhur me çështjen penale në ngarkim të tij. Në kushtet, kur ka ekzistuar mjeti ligjor procedural për të garantuar të drejtën e të dënuarit për tu rihapur procesi penal i bërë ndaj tij, nuk ka pasur asnjë nevojë për të ndryshuar përcaktimet e vendimit njësues nr. 1/2011 lidhur me institutin e rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit për të dënuarin, kur çështja ishte gjykuar nga gjykata më e lartë me ankimin e bashkëtepandehurit. Në rastin konkret, i dënuari nuk ka gjetur mjetin e duhur procedural për t'iu drejtuar gjykatës, pasi e drejta e tij e mbrojtjes garantohej nëpërmjet institutit të rishikimit dhe jo atij të rivendosjes në afat (neni 147 i KPP-së).

35. E njëjta procedurë rishikimi parashikohet aktualisht në KPP, në nenin 450 të tij për rastet e ekstradimit, si dhe gjykimit në mungesë sipas nenit 352 të KPP-së (që përkon me rastet e gjykimit në mungesë të të pandehurit sipas nenit 351 të këtij Kodi, para se të ndryshohej me ligjin nr. 35/2017).

36. Parimi i sigurisë juridike ka për qëllim të garantojë vazhdimësinë e të drejtave të të pandehurve të njohura nga ligji dhe faktin, që këto të drejta të mos ndryshojnë në mënyrë përkeqësuese. Në vendimet nr. 2/2013; nr. 26/2005; nr. 10/2008; nr. 33/2010 Gjykata Kushtetuese ka theksuar, se: *“Gjykata rikonfirmon se parimi i sigurisë juridike garanton parashikueshmërinë e sistemit normativ. Nxjerrja e normave juridike nuk i shërben vetëm zgjidhjes së një konflikti të mundshëm apo rregullimit të një situatë të parregulluar më parë. Ky proces duhet të krijojë përshtypjen te subjektet e së drejtës se përmbajtja e normave juridike garanton siguri dhe qëndrueshmëri për të ardhmen. Siguria juridike trajtohet edhe si kusht për vlefshmërinë materiale të një akti, duke*

garantuar pandryshueshmërinë në parim të akteve normative, ku i kushtohet vëmendje rregullimit të situatave pa ndryshime substanciale në vazhdimësi, pasi në të kundërt do t'i vendosnim subjektet e së drejtës në pozicione të papëlqyeshme dhe të pafavorshme për ta. Përmbledhtazi, ligjvënësi duhet të mbajë parasysh se një situatë të rregulluar më parë, parimisht, mund ta ndryshojë vetëm nëse kjo sjell pasojë pozitive - konkretisht, trajtim më të mirë (financiar ose jo) – për subjektet përfituese dhe jo kur ndryshimi i akteve ligjore e përkeqëson situatën pra, kur i heq subjekteve përfituese një të drejtë të fituar më parë. Megjithatë, kjo Gjykatë ka theksuar se parimi i sigurisë juridike nuk mund të prevalojë në çdo rast. Kjo do të thotë se nëse paraqitet rasti që një rregullim ligjor i ndryshëm i një marrëdhënieje ndikohet drejtpërdrejt nga një interes publik, me të gjithë elementet e tij thelbësorë, ky interes natyrisht do të ketë përparësi ndaj parimit të sigurisë juridike”.

37. Sipas KPP-së, të drejtat e të pandehurve të gjykuar në mungesë ose të ekstraduar në Shqipëri garantohen nëpërmjet mjetit procedural të jashtëzakonshëm të ankimit që është kërkesa për rishikim. Të njëjtën garanci gëzonin kjo kategori të pandehurish edhe para ndryshimeve të KPP-së me ligjin nr. 35/2017, pasi kjo e drejtë njihet nga ligji nr. 10193/2009. Duke qenë se të drejtat e mbrojtjes së kësaj kategorie të pandehurish garantohej në të njëjtën mënyrë, si para dhe pas ndryshimit me ligjin nr. 35/2017, parimi i sigurisë juridike gjendet i respektuar. Ky parim duhet të udhëheqë gjykatën edhe në interpretimin e zbatimin e ligjit, duke reflektuar se ligji i ndryshuar nuk përkeqëson pozitën e kësaj kategorie të pandehurish për të drejtën e ankimit.

38. Nga ana tjetër, kërkesa për rishikim të vendimit garanton, përveç së drejtës së të pandehurit për rishqyrtim të çështjes penale, edhe parimin e sigurisë juridike të garantuar për një vendim të formës së prerë, pasi ky institut vepron pikërisht ndaj kësaj kategorie vendimesh. Ndërkohë, siç u analizua edhe më lart, në rastet e pranimit të rivendosjes në afat të ankimit për një vendim të shqyrtuar nga gjykatat më të larta nga ankimi i bashkëtepandehurit, ky parim cenohet pasi vendimi humb cilësinë e formës së prerë, jo vetëm për të pandehurin e rivendosur në afat, por edhe për të pandehurin tjetër që kishte bërë ankim, pasi ankimi bëhet për motive jopersonale, gjë që bën që ankimi i ri i bashkëtepandehurit në mungesë të sjellë efekte sipas nenit 416 të KPP-së edhe për të pandehurin i cili personalisht ka bërë ankim, duke

cenuar vendimin e formës së prerë edhe për të pandehurin e gjykuar në prezencë. Në këtë mënyrë do të cenohej parimi i gjësë së gjykuar për të pandehurit, pasi një çështje e zgjidhur me vendim të formës së prerë nuk mund të rishqyrtohej, përveçse nëpërmjet procedurës së rishikimit, sikurse ka garantuar ligji procedural.

39. Me vendimin nr. 51, datë 11.12.1999, Gjykata e Shkallës së Parë Sarandë, ka vendosur: *“Deklarimin fajtor të të pandehurit Adriatik Tomorr Muharremi për veprën penale ‘Vjedhja me pasojë vdekjen’, parashikuar nga nenet 141–22 të KP-së dhe dënimin e tij me 25 vjet burgim; Deklarimin fajtor të të pandehurit Adriatik Tomor Muharremi për veprën penale ‘Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarakë dhe e municionit’, parashikuar nga neni 278/2 i KP-së dhe dënimin e tij me 3 vjet burgim; Në aplikim të nenit 55 të KP-së, përfundimisht e dënon të pandehurin Adriatik Tomorr Muharremi me 25 vjet burgim. Nga aktet e administruara gjatë shqyrtimit gjyqësor rezulton se ndaj këtij shtetasi është caktuar masa e sigurimit ‘arrest në burg’ në mungesë, masë kjo që nuk është zbatuar pasi kërkimet për gjetjen e të pandehurit nuk kanë rezultuar të suksesshme. I pandehuri është larguar menjëherë pas kryerjes së veprës penale dhe ekzekutimi i vendimit të dënimit është bërë i mundur vetëm pas një periudhe të gjatë kohe prej më shumë se 16 vjetësh, kur i pandehuri është dorëzuar në Shqipëri nëpërmjet procedurës së ekstradimit. Të gjitha këto rrethana provojnë se i pandehuri ka qenë në kërkim dhe me vullnetin e tij i është fshehur drejtësisë. Sipas nenit 33 të Kushtetutës parashikohet, se: 1. Kushdo ka të drejtë të dëgjohet para se të gjykohet. 2. Nga kjo e drejtë nuk mund të përfitojë personi që i fshihet drejtësisë.*

40. Pra, nga të gjitha rrethanat e provuara në gjykim, ky i pandehur rezulton t’i jetë fshehur drejtësisë. Megjithëse është banor i zonës, ku ka ndodhur ngjarja dhe komshi me personat viktimë, ai është larguar menjëherë jashtë shtetit dhe nuk është gjetur, edhe pse siç u tha më lart, ndaj tij është caktuar masa e sigurimit “arrest në burg”. I pandehuri ka pretenduar se nuk ka qenë në dijeni të vendimit dhe të gjykimit, ndërsa nuk ka paraqitur asnjë argument për një pretendim të tillë, ndërkohë që shteti shqiptar ka marrë të gjitha masat për njofimin e kapjen e tij. Për shkak se ai i është fshehur drejtësisë, kapja e tij është bërë e mundur vetëm pas kërkimeve ndërkombëtare. Koha e gjatë e kaluar nga kryerja e veprës, qëndrimi jashtë shtetit

i të pandehurit, megjithëse banor i vendit ku kishte ndodhur ngjarja, largimi menjëherë pas ngjarjes, pranimi prej tij i faktit se ka qenë i pranishëm në vendin e ngjarjes në kohën e kryerjes së veprës dhe pavarësisht nga dijenia për ngjarjen, është larguar jashtë shtetit, si dhe masa e sigurimit e paekzekutuar, janë rrethana që dukshëm provojnë se i dënuari me dashje i është fshehur drejtësisë. Prandaj ai nuk mund të përfitojë të drejtën e rivendosjes në afat të ankimit sipas nenit 147 të KPP-së (para ndryshimit me ligjin nr. 35/2017). Në këtë kuptim, bazuar në këtë çështje konkrete objekt gjykimi, nuk ka vend për të filluar procedurën për ndryshimin e sentencës së tretë të vendimit njësuës nr. 1/2011 që, sikundër është arsyetuar nga shumica, synon të njohë këtë të drejtë për rivendosjen në afat për rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit.

41. Sipas nenit 416 të KPP-së: *“Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë”*. Sipas shumicës ky ankim vlen vetëm kur bëhet dhe sjell efekte pozitive. Pakica çmon të evidentojë faktin se kjo dispozitë procedurale ka pasur të njëjtin formulim edhe në kohën e gjykimit të çështjes në themel mbi ankimin e bashkëpandehurit Dhurim Tusha, pasi kjo dispozitë nuk ka pësuar ndryshim. Ndërkohë neni 425 i KPP-së, në kohën e shqyrtimit të ankimit të bashkëpandehurit dhe të paraqitjes së kërkesës për rivendosje në afat parashikonte se *“Gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi dhe nuk kufizohet vetëm me shkaqet e paraqitura në ankim. Ajo shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëpandehurve që nuk kanë bërë ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim”*. Me ligjin nr. 35/2017 “Për disa shtesa dhe ndryshime në KPP”, neni 425 i KPP-së parashikon se *“Gjykata e apelit e shqyrton çështjen brenda shkaqeve të ngritura në ankim. Për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, si dhe për shkaqet e ngritura në ankim që nuk bazohen në motive personale, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëpandehurve që nuk kanë bërë apel”*

42. Kolegjet e Bashkuara në çështjen objekt gjykimi konstatuan se *“përmbytja e kësaj dispozite lidhet ngushtësisht me parashikimin e nenit 416/1 të KPP-së që parashikon shtrirjen apo zgjerimin e ‘hapësirës’ së diskrecionit gjyqësor të gjykatës së apelit, për të disponuar mbi ankimin e paraqitur nga bashkëpandehuri, edhe për pjesën takuese të bashkëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim, brenda kufijve të shkaqeve të ngritura në ankim, në*

rastin kur ankimi i bërë nga bashkëpandehuri nuk bazohet në motive personale.”

43. Si gjyqtar në pakicë vlerësojmë se për të interpretuar nëse i dënuari ka të drejtën e rivendosjes në afat të ankimit në çështjen konkrete duhet të mbahej në konsideratë kuadri ligjor, që ka ekzistuar në kohën, kur çështja penale e themelit në ngarkim të tij është shqyrtuar në gjykatën më të lartë (gjykata e apelit ose gjykata e lartë) mbi bazën e ankimit të bashkëpandehurit. Siç u analizua edhe më lart, sipas nenit 425 të KPP-së, si para dhe pas ndryshimit me ligjin nr. 35/2017, gjykata e apelit e shqyrton çështjen për të pandehurin që nuk ka bërë ankim brenda shkaqeve të ankimit të ngritura nga bashkëpandehuri ankues. Parashikimi i nenit 416 të KPP-së se ankimi i bashkëpandehurit, që nuk bazohet në motive personale vlen edhe për të pandehurin që nuk ka bërë ankim, nuk do të thotë se ky ankim konsiderohet i vlefshëm vetëm kur rezultati është pozitiv, sikurse ka interpretuar shumica, por ka kuptimin e vlerës së ankimit si mjet procedural që legjitimon shqyrtimin e çështjes nga gjykata e apelit jo vetëm për të pandehurin ankues, por edhe për të pandehurin joankues.

44. Vendimi njëses nr. 1/2014 nuk solli ndonjë ndryshim në përcaktimet e vendimit njëses nr. 1/2011 për të drejtën e rivendosjes në afat të ankimit të bashkëpandehurit kur çështja ishte shqyrtuar në gjykatën më të lartë mbi ankimin e bashkëpandehurit tjetër për motive jopersonale, pasi ky vendim njëses nuk kishte shtruar si çështje për njësim ose ndryshim të njësimi të mëparshëm të drejtën e rivendosjes së ankimit për bashkëpandehurit, por të drejtën e ankimit të mbrojtësve të zgjedhur nga të pandehurit ose të mbrojtësve të caktuar nga familjarët ose kryesisht etj.

45. Kolegjet e Bashkuara në çështjen në shqyrtim konkluduan, se: ***Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtroi shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.*** Si gjyqtarë në pakicë çmojmë se kjo sentencë njëseu zgjeron rastet ligjore të ushtrimit të ankimit nga i gjykuari

në mungesë, megjithëse çështja është shqyrtuar në gjykatën më të lartë edhe për këtë të pandehur mbi bazën e ankimit të bashkëpandehurit, pasi neni 416 i KPP-së i referohet ankimit si mjet procedural që vlen edhe për të pandehurin që nuk ka bërë ankim, duke përfshirë vetëm ankimet me motive personale. Kjo do të thotë se ankimi i bërë nga i bashkëpandehuri konsiderohet ankim i bërë edhe nga i pandehuri që nuk e ka ushtruar këtë të drejtë, pavarësisht nga fakti nëse i pandehuri ka qenë apo jo i gjykuar në mungesë.

46. Sipas nenit 416 të KPP-së gjykata kur shqyrton kërkesën për rivendosjen në afat të bërë nga bashkëpandehuri i gjykuar në mungesë, është e detyruar të verifikojë vetëm nëse ankimi i bërë nga bashkëpandehuri tjetër ka qenë për motive personale apo jo. Nëse ky ankim tashmë i shqyrtuar nga gjykatat më të lartë nuk ka qenë për motive personale, kjo prezumon se ankimi ka vlejtur si mjet procedural për shqyrtimin e çështjes në gjykatën më të lartë edhe për të pandehurin në mungesë që aktualisht kërkon rivendosjen në afat të ankimit. Ankimi i bërë nga bashkëpandehuri tej motiveve personale konsiderohet ankim edhe i bashkëpandehurit joankues në mungesë dhe nuk kanë rëndësi shkaqet konkrete të ankimit të prezantuar nga i pandehuri ankues. Mjafton fakti, që shkaqet e ankimit të jenë për motive jopersonale dhe ato konsiderohen të mjaftueshme për të penguar ushtrimin e një ankimi tjetër të mëvonshëm ndaj të njëjtit vendim qoftë edhe për bashkëpandehurin të gjykuar në mungesë pas shqyrtimit të çështjes nga gjykata më e lartë. Për më tepër, pas ndryshimeve të kësaj dispozite me ligjin nr. 35/2017, gjykata e apelit, për bashkëpandehurit joankimes, ka detyrimin ta shqyrtojë çështjen, jo vetëm për shkaqet e ngritura në ankimin e bashkëpandehurit që nuk bazohen në motive personale (duke përfutur këta të fundit nga vendimmarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit ankimes), por edhe për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht.

47. Mënyra e formulimit të sentencës njëseu krijon paqartësi në zbatimin praktik pasi i jep mundësi bashkëpandehurit të gjykuar në mungesë, joankues, të paraqesë kërkesë për rivendosje në afat të një ankimi për shkaqe të tjera të ndryshme nga ato që janë prezantuar fillimisht nga bashkëpandehuri ankues dhe që janë shqyrtuar

tashmë me vendim themeli nga gjykata më e lartë. Kjo do t'i jepte mundësi bashkëtpandehurve në mungesë të pretendonin rishqyrtimin e çështjes nëpërmjet ankimit, megjithëse çështja në gjykatën më të lartë ishte shqyrtuar mbi bazën e një ankimi të vlefshëm edhe për ta, të bërë nga një bashkëtpandehur ankues, por që nuk është gjendur i bazuar nga gjykata më e lartë, duke i hapur rrugë kështu cenimit të sigurisë juridike.

48. Çmujmë se arsyetimi i shumicës, që e lidh kriterin kufizues të ankimit nga bashkëtpandehuri me shkaqet e ankimit të ngritura më parë nga bashkëtpandehuri sipas nenit 416 të KPP-së, jo vetëm vjen në kundërshtim me qëllimin e kësaj dispozite, por vjen në kundërshtim edhe me vetë përcaktimet e nenit 425 të KPP-së. Rëndësia e shkaqeve të ankimit për shqyrtimin e çështjes në gjykatën më të lartë ishte parashikuar edhe në dispozitat në fuqi në kohën e shqyrtimit të çështjes në apel, para ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017. Kështu, në nenin 415 të KPP-së parashikohet se palët kanë të drejtë të shtojnë shkaqet e ankimit 5 ditë para seancës gjyqësore. Kjo do të thotë se parashikimi që gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi, pavarësisht ankimit të një të pandehuri (neni 425 para ndryshimit) nënkupton se çështja shqyrtohet edhe për të pandehurin, që nuk ka bërë ankim dhe jo që gjykata shqyrton çështjen tej shkaqeve të ankimit.

49. Shkaqet e ankimit janë ato të prezantuara në ankim dhe çdo gjë që nuk është prezantuar në të ose nuk është shtuar sipas nenit 415 të KPP-së, konsiderohet se ka rënë në dekadencë. Kjo vlen jo vetëm për të pandehurin ankues, por edhe për të pandehurin joankues. Prandaj ky i pandehur nuk mund të ankimojë vendimin për shkaqe të tjera, të cilat megjithëse ndryshojnë nga ato të ankimit të bashkëtpandehurit, kanë të bëjnë me rrethanat e faktit, kualifikimin e veprës penale etj., elemente këto të procesit që janë shqyrtuar nga gjykata më parë. Neni 416 i KPP-së lejon ankimet nga bashkëtpandehuri jo ankues vetëm në rast se ankimi i bashkëtpandehurit ankues ishte bërë për motive personale. Për rrjedhojë fokusi i interpretimit e vlerësimit ligjor nga gjykatat në rastet e kërkesave për rivendosje në afat duhet të përqendrohet te shkaqet e ankimit vetëm për të kualifikuar nëse ato përbëjnë motive personale apo jo. Për atë kohë sa shkaqet e ankimit kanë të bëjnë me ekzistencën ose jo të faktit penal, mekanizmin e

ngjarjes, kushtet për lindjen e përgjegjësisë penale për secilin bashkëtpandehur, cilësimin juridik të veprës, për rrjedhojë ato ndikojnë edhe vendim-marrjen ndaj bashkëtpandehurit joankimes duke prodhuar një produkt përfundimtar për përfundimin e procesit penal.

50. Megjithëse në këto ankime, që shoqërojnë kërkesat për rivendosje në afat, mund të paraqiten shkaqe, të cilat janë të ndryshme në thelb nga ato të prezantuara në ankimet e mëparshme, përsëri këto shkaqe kanë të bëjnë në thelb me elementet përmbajtësore të vendimit gjyqësor dhe si të tilla janë jashtë sentencës “motive personale”. Ushtimi i ankimit nëpërmjet rivendosjes në afat për shkaqe të tjera jopersonale nga ato të shqyrtuara nëpërmjet ankimeve të mëparshme nga gjykatat më të larta, mund të rihapë procesin në gjykatën më të lartë, jo vetëm për të pandehurin e rivendosur në afat, por edhe për të pandehurin për të cilin çështja është shqyrtuar më parë në kuptim të nenit 416 e 425 të KPP, megjithëse për këtë të pandehur vendimi ka marrë formë të prerë dhe është zgjidhur përfundimisht. Në këtë kuadër, pakica rithekson vlerësimin e saj se cenohet parimi i sigurisë juridike, jo vetëm formalisht për vendimin e formës së prerë për të pandehurin joankues, por edhe për atë që e ka ushtuar ankimin më parë. Vendimet e formës së prerë për ata të pandehur, që e kanë ushtuar të drejtën e ankimit përbëjnë “gjë të gjykuar” dhe mundësia e vetme për të rrëzuar fuqinë e këtyre vendimeve në aspektin procedural është nëpërmjet procedurës së rishikimit dhe jo nëpërmjet ankimeve të bashkëtpandehurve të tjerë të gjykuar në mungesë.

51. Në përfundim të kësaj analize, nisur nga kuadri ligjor ekzistues në kohën e paraqitjes së kërkesës objekt gjykimi, zhvillimi i ligjit procedural, respektimi i parimit të sigurisë juridike, ne gjyqtarët në pakicë vlerësojmë se e drejta e kësaj kategorie e bashkëtpandehurve të gjykuar në mungesë, siç është edhe kërkesi, për t'u dëgjuar e mbrojtur para gjykatës, në rastet kur çështja ishte shqyrtuar në gjykatat më të larta nga bashkëtpandehuri tjetër për motive jopersonale, garantohej nëpërmjet institutit procedural të kërkesës për rishikim të vendimit.

52. Si gjyqtarë në pakicë vlerësojmë se në çështjen objekt gjykimi, për këtë kërkesë kanë ekzistuar mjetet e duhura procedurale që t'i jepej mundësia për t'u dëgjuar para gjykatës dhe për rrjedhojë, për zgjidhjen e drejtë të saj, nuk ka qenë

e nevojshme të ndryshohej sentenca e tretë e vendimit njësues nr. 1/2011 të Gjykatës së Lartë.

53. Për sa më sipër, lidhur me zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi, votojmë për lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë, nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, si vendim i drejtë, i bazuar në prova dhe në ligj.

Tiranë, më 18.11.2022

Gjyqtarë: Sokol Ndresi, Margarita Buhali

VENDIM

N. 00-2022-4586 (392), datë 26.10.2022

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, i përbërë nga gjyqtarët:

Artur Kalaja	kryesues;
Ervin Pupe	anëtar;
Sandër Simoni	anëtar;
Albana Boksi	anëtare;
Gentian Medja	anëtar,

në seancën gjyqësore më datë 26.10.2022, me qëllim njësimit e praktikës gjyqësore, mori në shqyrtim çështjen civile, që u përket palëve:

PADITËS: Demir Fekollari

I PADITUR: 1. Shoqëria “ZIG” sh.p.k.

2. Agjencia e Trajtimit të Kredive.

OBJEKTI: Kundërshtimin, pezullimin dhe anulimin e veprimeve përmbarimore të njoftuar me vendimin “Për fillimin e ekzekutimit të detyrueshëm” me nr. 77215 regj.-nr. 19582-prot, datë 22.5.2015, të shërbimit përmbarimor gjyqësor privat “ZIG” sh.p.k., për të cilin kam marrë dijeni më datë 25.5.2015, nëpërmjet shërbimit postar (njoftuar vajzën tonë të quajturën Alketa Bicala e cila është e martuar dhe nuk banon në banesën tonë).

BAZA LIGJORE: Neni 609/1-2, 610/1-2, e vijues të Kodit të Procedurës Civile

KOLEGJI CIVIL I GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjoi relatimin e gjyqtarit, Artur Kalaja dhe si shqyrtoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I. Rrethanat e çështjes

1. Pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë është paraqitur një padi me objekt kundërshtimin e veprimeve përmbarimore, sikurse pasqyrohet në pjesën hyrëse.

2. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë me vendimin nr. 7992, datë 23.10.2015, ka vendosur:

“Rrëzimin e padisë...”

3. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka arsyetuar se kërkesëpadia e paditësit Demir Fekollari duhet të rrëzohet si e pambështetur në ligj dhe në prova. Është e provuar se paditësi ka marrë pranë ish-Bankës Tregtare Agrare në formën e kredisë prej 2000.000 lekë, me interes 25%. Provohet se paditësi ka paguar vetëm një pjesë të kësaj shume dhe jo të gjithën siç pretendon ai. Shuma e mbetur pa shlyer së bashku me interesat e saj është ajo e përcaktuar në vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë nr. 6, datë 14.1.2004 për lëshimin e titullit ekzekutiv.

Gjykata ka arsyetuar se veprimet përmbarimore për ekzekutimin e këtij titulli ekzekutiv janë kryer në përputhje me kriteret e kërkuara nga nenet 581 e vijim të kreut 4 të Kodit të Procedurës Civile (në vijim “KPC”).

4. Rezulton se paditësi ka qenë prezent në momentin e shpalljes së vendimit nga gjykata e shkallës së parë, më datë 23.10.2015.

5. Kundër këtij vendimi, fillimisht, më datë 2.11.2015, paditësi, Demir Fekollari ka paraqitur një ankim për zënie afati. Nuk rezulton i dokumentuar në dosjen gjyqësore se kur i është komunikuar vendimi i gjykatës së shkallës së parë paditësit.

Më tej, më datë 7.12.2015, paditësi ka ushtruar ankimin e plotë duke parashtruar se:

- Gjatë gjykimit janë depozituar mandatet e arkëtimit që vërtetojnë kthimin e kredisë në shumën totale prej 2.021.833 lekë, të likuiduara pranë Bankës Tregtare Agrare dhe këto prova nuk janë marrë parasysh nga ana e gjykatës.

- Vendimi është marrë në kundërshtim me ligjin pasi gjykata nuk ka hetuar kërkesën në lidhje me shlyerjen e detyrimit dhe as nuk ka caktuar një ekspert për vlerësimin e mandateve.

- Në lidhje me themelin e çështjes, që nga data 4.3.1997, kur sipas afatit kontraktor ka mbaruar shlyerja e kredisë e më pas që nga koha kur është

dhënë vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Lezhë në vitin 2004, Banka Tregtare Agrare nuk ka paraqitur asnjë pretendim për shlyerjen e detyrimit, pasi ai ka qenë i shlyer.

- Pasuria e vendosur si kolateral, për efekt të sigurimit të ekzekutimit të detyrimit është çliruar nga detyrimi që nga viti 1998, dhe ky fakt tregon që banka kishte hequr dorë nga pretendimet që kishte ndaj paditësit, pasi në këtë kundërt, pasuria e bllokuar si mjet garancie nuk kishte si të çlirohej. E gjithë kjo periudhë pas shlyerjes së detyrimit bankar e deri më sot dëshmon se gjykata e ka konsideruar të shlyer detyrimin dhe të parashkruar.

- Banka, në kundërshtim me VKM-në nr. 62, datë 14.9.2011, “Për miratimin e rregullores për administrimin e rrezikut të kredisë”, ka asgjësuar dokumentet përkatëse për këtë problem, çka na bën të dyshojmë se veprimet janë kryer për të përvetësuar;

- Rrethanat e sipërpërmendura nuk janë hetuar nga ana e gjykatës.

6. Lidhur me ankimin e paditësit, **Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 361, datë 26.5.2016**, ka vendosur:

“Mospranimin e ankimit kundër vendimit nr. 7922, datë 23.10.2015 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.”

7. **Gjykata e Apelit Tiranë, ka arsyetuar** se, paditësi është njohur me përmbajtjen e vendimit gjyqësor më datë 23.10.2015 dhe është ankuar ndaj tij më datë 7.12.2015. Gjykata konstaton se kërkesa ankimore e depozituar sa më sipër rezulton se është paraqitur jashtë afatit ligjor 5-ditor të përcaktuar në nenin 609 dhe 610 të KPC-së.

8. KPC-ja, i ndryshuar me ligjin nr. 122/2013, në nenin 609 ka parashikuar se: *“...Gjykata shqyrton kërkesat, sipas këtij neni, brenda 5 ditëve. Kundër vendimit të gjykatës mund të bëhet ankim i veçantë”*.

Nga ana tjetër, në fund të nenit 610 të KPC-së, me ligjin nr. 122/2013, janë shtuar dy paragrafë më këtë përmbajtje: *“...Kundër vendimit të gjykatës mund të bëhet ankim i veçantë”*

9. Në këto rrethana gjykata çmon se kërkesa ankimore nga pala paditëse është paraqitur jashtë afatit ligjor dhe si rrjedhojë duhet të vendoset mospranimi i ankimit bazuar në kërkesat e nenit 450/a të KPC-së.

10. Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, më datë 20.6.2016, është ushtruar rekurs nga paditësi Demir Fekollari, i cili ka kërkuar

prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe kthimin e çështjes për rigjykim pranë kësaj gjykate.

Në rekurs është parashtruar se:

- Vendimi i Gjykatës është rezultat i zbatimit të gabuar të ligjit procedural.

- Gjykata ka marrë të mirëqenë vendimin nr. 6, datë 14.1.2004, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, e cila ka miratuar kërkesën e Agjencisë së Trajtimin të Kredive duke zbatuar ligjin në mënyrë të gabuar, pa hetuar asnjë rrethanë me rëndësi për çështjen.

- Paditësi nuk ka pasur dijeni në lidhje me këtë vendim dhe është njohur me të vetëm më datë 25.6.2015, kur është vënë në dijeni nga zyra përmbartimore për të shlyer vullnetarisht një detyrim që në të vërtetë nuk ekziston.

- Është vërtetuar gjatë gjykimit se kohë më parë, bazuar në KPC, organi përmbartimor ka pushuar ekzekutimin e këtij titulli ekzekutiv, por pa bazë ligjore, ka vendosur ta vërë në zbatim me një kërkesë të dytë. Për këtë fakt, gjykata duhet të hetonte bazën ligjore të pushimit të ekzekutimit e pastaj shkakun përse është rifilluar ai si dhe për mungesën e njoftimit të paditësit.

- Gjykata e shkallës së parë, në dispozitivin e vendimit është shprehur se palët kanë të drejtë të ankimojnë vendimin brenda afateve ligjore dhe pa përcaktuar se vendimi në fjalë kundërshtohet me ankim të veçantë.

- Gjithashtu, gjykata e faktit në kundërshtim me urdhërimet ligjore nuk ka hetuar kërkesën e paditësit për caktimin e një eksperti për të këqyrrur të gjithë dokumentacionin që ka dosja.

- Paditësi, për efekt të kredisë së marrë ka likuiduar përpara datës 4.3.1997, 1.900.000 lekë principal dhe 111.833 lekë interesa bankare, nga ku rezulton se vetëm një pjesë e interesave janë të pakthyera në vlerën 843.0167 lekë. Këto interesa, sipas udhëzimit të KM-së nr. 33, datë 24.9.2010 janë falur, ndaj ato duhet të hiqen nga llogaria në masën 100%.

- Që nga data 4.3.1997 kur sipas afatit kontraktor ka mbaruar shlyerja e kredisë e më pas që nga koha kur është dhënë vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Lezhë në vitin 2004, Banka Tregtare Agrare nuk ka paraqitur asnjë pretendim për shlyerjen e detyrimit, pasi ai ka qenë i shlyer.

- Pasuria e vendosur si kolateral, për efekt të sigurimit të ekzekutimit të detyrimit është çliruar nga detyrimi që nga viti 1998 dhe ky fakt tregon që

banka kishte hequr dorë nga pretendimet që kishte ndaj paditësit, pasi në këtë kundërt, pasuria e bllokuar si mjet garancie nuk kishte si të çlirohej. E gjithë kjo periudhë pas shlyerjes së detyrimit bankar e deri më sot dëshmon se Gjykata e ka konsideruar të shlyer detyrimin dhe të parashkruar.

- Banka, në kundërshtim me VKM-në nr. 62, datë 14.9.2011, “Për miratimin e rregullores për administrimin e rrezikut të kredisë”, ka asgjësuar dokumentet përkatëse për këtë problem, çka na bën të dyshojmë se veprimet janë kryer me qëllim përvetësimi.

II. Procedura para Gjykatës së Lartë dhe nevoja për njësimin e praktikës gjyqësore

11. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë (në vijim Kolegji), i përbërë nga një trup gjykues prej tre gjyqtarësh, mori në shqyrtim këtë çështje në dhomë këshillimi më datë 11.4.2022. Pavarësisht se rekursi i palës së paditur është paraqitur më datë 20.6.2016, para ndryshimeve të KPC-së në vitin 2021, ai u shqyrtua sipas dispozitave procedurale që janë në fuqi aktualisht, në lidhje me ritin e gjykimit, përbërjen e trupës gjykuese dhe mënyrën e disponimit nga Gjykata e Lartë.

Veprimi i ligjit procedural në kohë rregullohet nga dispozita tranzitore e ligjit nr. 44/2021, ku është parashikuar, se: “1. Përbërja e trupave gjykues, si dhe procedura e gjykimit në Gjykatën e Lartë rregullohet sipas përcaktimeve të këtij ligji, pavarësisht parashikimeve të ndryshme në ligje të tjera; 2. Rekurset e paraqitura, por ende të pashqyrtuara, konsiderohen të pranueshme nëse plotësojnë parashikimet e ligjit në fuqi në kohën e depozitimit të tyre.”

12. Pasi mori në shqyrtim aktet e fashikullit të gjykimit, llojin e vendimmarrjes së gjykatës së apelit sipas nenit 450/a të KPC-së, objekt rekursi dhe kontrolli nga Gjykata e Lartë, pretendimet e ngritura në rekursin e paraqitur nga paditësi, Demir Fekollari, Kolegji vlerësoi se në rastin konkret, shtrohej për zgjidhje një çështje ligjore, se sa është afati i ankimit ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë që ka shqyrtuar ankimin e palëve ndaj veprimeve të përmbauesit gjyqësor, sipas nenit 610 të KPC-së.

13. Pas një hulumtimi mbi praktikën gjyqësore ndër vite, Kolegji konstatoi se çështja e llojit dhe afatit të ankimit, ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë, që ka disponuar mbi padinë/ ankimin me objekt kundërshtimin e veprimeve përmbaimore, ka qenë shumë e diskutueshme në

jurisprudencën e gjykatave më të ulëta dhe po ashtu të Gjykatës së Lartë.

14. KPC-ja ka pësuar vazhdimisht disa ndryshime, duke përfshirë edhe kapitullin e dispozitave që rregullojnë fazën e ekzekutimit të detyrueshëm dhe paditë e ngritura në fazën përmbaimore (të cilat do të merren në analizë, në mënyrë më të detajuar në vijim).

15. Në praktikën mbizotëruese të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, ku është interpretuar si neni 611 i KPC-së, ashtu dhe neni 610, pas ndryshimeve me ligjin nr. 122/2013, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996, “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (në vijim ligji nr. 122/2013), është mbajtur qëndrimi i vazhdueshëm se afati i ankimit ndaj vendimit përfundimtar të gjykatës që ka disponuar në lidhje me një padi të ngritur sipas nenit 609 apo 610 të KPC-së është 15 ditë, sipas rregullave të zakonshme të ankimit. Ndërkohë afati 5-ditor dhe ankimi i veçantë sipas nenit 610 apo sipas nenit 611 të mëparshëm është mjet për goditjen e vendimeve të ndërmjetme të gjykatës me të cilat vendoset pezullimi i ekzekutimit të veprimeve përmbaimore (*shih vendim nr. 00-2009-1185 i vendimit (289), datë 1.10.2009; vendim nr. 00-2012-1839 i vendimit (257), datë 17.5.2012; vendim nr. 00-2015-3441 i vendimit (417), datë 7.10.2015; vendim nr. 00-2015-2903 i vendimit (347), datë 2.7.2015; vendim nr. 00-2015-2445 i vendimit (256), datë 14.5.2015 vendim nr.(221), datë 22.6.2016 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë etj.*).

16. Nga ana tjetër, janë konstatuar edhe disa raste, më të pakta në numër, ku Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, në interpretim të nenit 610 të KPC, ka mbajtur qëndrimin jurisprudencial që lejon ankim të veçantë ndaj vendimit përfundimtar të gjykatës, që ka disponuar mbi ankimin kundër veprimeve të përmbauesit gjyqësor (*shih vendim nr. 11243-1613-2018, datë 23.2.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë etj.*).

Edhe në rastet ku Gjykata e Lartë ka konkluduar mbi të drejtën e ankimit sipas rregullave të zakonshme, sipas jurisprudencës mbizotëruese, jo pak vendime të Kolegjit janë marrë me shumicë votash. Gjyqtarët e mbetur në pakicë kanë arsyetuar se neni 610 i KPC-së ofron një mjet ankimi të veçantë për goditjen e vendimeve gjyqësore që kanë disponuar mbi kundërshtimin e veprimeve përmbaimore. I njëjti

interpretim është konstatuar edhe në jurisprudencën e gjykatave të apelit në përgjithësi. Duke vlerësuar se ankimi i lejuar në të tilla raste është i veçantë, këto gjykata në zbatim të nenit 450/a të KPC-së kanë disponuar me mospranim ankimi, për shkak të paraqitjes së tij jashtë afatit 5-ditor.

17. Kolegji sjell në vëmendje se para Gjykatës së Lartë gjenden për gjykim, një numër i konsiderueshëm i rekurseve të regjistruara ndaj vendimeve të gjykatave të apelit, të marra sipas nenit 450/a të KPC-së në harmoni me nenin 610 të KPC-së, prej vitit 2015 e në vijim, që shtrojnë të njëjtin diskutim mbi interpretimin e ligjit procedural. Për shkak të paqartësisë së krijuar nga praktika gjyqësore e gjykatave me juridiksion rishikues, në jo pak raste, edhe gjykatat e shkallës së parë, kur kanë përcaktuar të drejtën e ankimit në pjesën urdhëruese të vendimit të dhënë prej tyre, sipas nenit 310/III/3 të KPC-së, nuk kanë qenë koherente mbi individualizimin e llojit të ankimit apo në rastin më të keq kanë orientuar gabimisht palën mbi të drejtën e ankimit dhe afatin e paraqitjes së tij. Edhe pse e drejta e ankimit, lloji dhe afati i paraqitjes së tij, përcaktohet nga ligji dhe nuk mund të ndryshohet me vendim gjyqësor, Kolegji konstaton se si rrjedhojë e një praktike gjyqësore jo të njësuar ndër vite, palët në një proces gjyqësor përmbarimor kanë qenë të paorientuara mbi mënyrën e interpretimit të nenit 610 të KPC-së, çka ka çuar në jo pak raste në humbjen e së drejtës së ankimit, si një e drejtë themelore kushtetuese.

18. Kolegji çmon të rëndësishme të theksojë se paqartësia e vazhdueshme në kohë e praktikës gjyqësore, është e papajtueshme me parimin e shtetit të së drejtës dhe me parimin e sigurisë juridike. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (në vijim “GJEDNJ”), në disa vendime, ndër to edhe në dhomën e madhe, ka vlerësuar se njëtrajtshmëria e zbatimit të ligjit nga jurisprudenca përbën garanci për zbatimin e parimit të sigurisë juridike që është element thelbësor i shtetit të së drejtës (shih çështjen “Chapman v United Kingdom” vendim i GJEDNJ, datë 18.1.2001), duke patur lidhje të drejtpërdrejtë edhe me garancitë e nenit 6 të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut (në vijim “KEDNJ”).

19. GJEDNJ-ja ka vlerësuar se siguria juridike që duhet të përcjellë rendi juridik lidhur me

aksesueshmërinë dhe parashikueshmërinë normative duhet të jenë standard edhe për praktikën gjyqësore nomofilatike (shih çështjen “Lupaș and Others v.Romania”, ap.nos. 1434/02, 35370/02 dhe 1385/03, paragrafi 67, ECHR 2006-XV). Ajo ka pranuar se kundërshtitë e jurisprudencës janë të natyrshme dhe të qenësishme në të gjitha sistemet juridike, qoftë në gjykata të të njëjtës shkallë, qoftë në shkallë të ndryshme, apo qoftë edhe në autoritetin suprem më të lartë gjyqësor, duke konkluduar se kjo situatë nuk mund të jetë *apriori* në kundërshtim me nenin 6 të KEDNJ-së.

Megjithatë, GJEDNJ-ja konkludon se ajo që përbën shkelje të nenit 6 të KEDNJ-së në drejtim të ushtrimit të funksionit nomofilatik të autoritetit më të lartë gjyqësor në një vend janë disa rrethana: *së pari*, nëse në jurisprudencën e gjykatave ekzistojnë qëndrime krejt të ndryshme dhe të vazhdueshme mbi të njëjtën çështje juridike; *së dyti*, nëse e drejta e brendshme parashikon mekanizma ligjorë dhe procedural që synojnë efektivisht eliminimin e mungesës së koherencës në jurisprudencë; *së treti*, nëse këto mekanizma janë zbatuar nga autoriteti më i lartë gjyqësor dhe kush ka qenë efekti i prodhuar në praktikën gjyqësore. GJEDNJ-ja ka theksuar se juridiksioni gjyqësor suprem në çdo shtet duhet të tregojë vigjilencë në shquarjen dhe eliminimin e çdo mungese koherence në jurisprudencën e gjykatave (shih çështjen “Mariyka Popova dhe Asen Popov kundër Bullgarisë”, kërkesa nr. 11260/10, seksioni i 5-të i GJEDNJ-së, vendim nr. 11.4.2019, paragrafi 40).

20. Në vijim të kësaj analize, në çështjen ligjore të shtruar për diskutim, Kolegji,

- në ushtrim të së drejtës dhe detyrimit kushtetues dhe ligjor, që lidhet me funksionin nomofilatik;

- duke pasur parasysh praktikat e ndryshme të gjykatave të niveleve më të ulëta dhe të vetë Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, që vijnë për shkak se mund të ketë disa interpretime të nenit 610 të KPC-së, mbi të drejtën e ankimit;

- meqenëse përpara Gjykatës së Lartë gjenden për shqyrtim raste të ngjashme, për të cilat duhet të jepet një zgjidhje e njëjtë dhe e njësuar në interpretimin e ligjit procedural;

- në zbatim të nenit 35/3, 472/a, 481 dhe 482/a të KPC-së, të ndryshuar me ligjin nr. 44/2021, ka konkluduar me vendim të ndërmjetëm se shqyrtimi

i kësaj çështjeje duhet të kalojë në seancë gjyqësore, me një trupë gjyqësore prej 5 gjyqtarësh, për arsye se rekursi ngre shkaqe që lidhen me zbatimin e ligjit procedural, të një rëndësie themelore për njësimin dhe zhvillimin e praktikës gjyqësore.

21. Mbi këtë bazë, Kolegji vlerësoi se çështja që duhet të shtrohet për njësim është:

Sa është afati i ankimit ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë që ka disponuar mbi ankimin kundër veprimeve të përmba-ruesit gjyqësor sipas nenit 610 të KPC-së?

Ankimi i veçantë i parashikuar në këtë dispozitë, nënkupton se me këtë mjet goditen vendimet e gjykatës mbi pezullimin e veprimeve përmba-ruesit apo vendimet e gjykatës që kanë disponuar përfundimisht mbi ankimin kundër veprimit të përmba-ruesit gjyqësor?

22. Sa më sipër, Kolegji planifikoi çështjen për shqyrtim më datë 9.5.2022 dhe vijoi me procedurën e posaçme, të parashikuar në nenin 481 të KPC-së, të ndryshuar me ligjin nr. 44/2021. Në këto kushte, u formua trupa gjykuese prej 5 gjyqtarësh, sipas pikës 3 të kësaj dispozite dhe u procedua, mbi vendimin e ndërmjetëm të Kolegjit, me njoftimin individual të palëve, sipas rregullave të përgjithshme të njoftimit, për sa i përket datës dhe orës së seancës gjyqësore, trupës gjykuese, çështjes së shtruar për njësim, duke iu lënë palëve afatin minimum prej 15 ditësh, midis njoftimit dhe datës së seancës. Po ashtu, vendimi i ndërmjetëm i Kolegjit për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore, ku u pasqyrua çështja e shtruar për njësim, u publikua në faqen zyrtare të Gjykatës së Lartë.

23. Pas zhvillimit të disa seancave gjyqësore, Kolegji vendosi përfundimisht në lidhje me këtë çështje në seancën e datës 26.10.2022.

III. Vlerësimi i Kolegjit Civil

24. Ekzekutimi i detyrueshëm i titujve ekzekutivë në përgjithësi, e sidomos ekzekutimi i detyrueshëm i vendimit të formës së prerë të gjykatës në veçanti, konsiderohet si faza përfundimtare e realizimit të një të drejte të fituar sipas ligjit. Karakteri unitar i procesit civil detyron respektimin e garancive të procesit të rregullt si në fazën e gjykimit, ashtu edhe të ekzekutimit të detyrueshëm. Në këtë mënyrë ligji procedural ka ndërthurur si moderator të këtij procesi gjykatën e shkallës së parë të vendit të ekzekutimit.

Republika e Shqipërisë, që me ratifikimin e KEDNJ-së, ka marrë përsipër dhe është zotuar ndërkombëtarisht për të organizuar sistemin e brendshëm ligjor, nënligjor dhe infrastrukturor në mënyrë të tillë që të përditësohen të gjithë elementet e së drejtës për proces të rregullt ligjor.

I. Jurisprudenca relevante e GJEDNJ-së dhe e Gjykatës Kushtetuese në lidhje me karakterin unitar të procesit dhe zbatimin e nenit 6 të KEDNJ-së, në fazën e ekzekutimit të detyrueshëm.

25. Në jurisprudencën e vazhdueshme të GJEDNJ-së, e cila është cilësuar si “konventa në veprim”, ka qenë i konsoliduar qëndrimi se faza e ekzekutimit të detyrueshëm është pjesa fundore dhe integrale e procesit gjyqësor civil dhe si e tillë meriton të gjitha garancitë dhe vëmendjen e nenit 6 të KEDNJ (Shiko çështjen “Burdov v. Russia”, kërkesa 59498/00, paragrafi 34, seksioni III, GJEDN.2002 dhe çështjen “Lyubov Stetsenko v. Russia”, kërkesa 26216/07, vendimi datë 17.4.2014, paragrafi 80 etj.). Rasti i parë që ndryshoi praktikën gjyqësore dhe mënyrën doktrinare të të konceptuarit të fazës së ekzekutimit të detyrueshëm në Shqipëri ishte çështja “Qufaj v. Shqipërisë”.

Në këtë çështje, GJEDNJ-ja u shpreh se “e drejta për t’iu drejtuar gjykatës nuk do të ishte reale, nëse sistemi ligjor i një shteti do të lejonte që një vendim gjyqësor i detyrueshëm dhe përfundimtar të mos zbatohet në dëm të njërit palë”.

26. Duke u nisur nga ky konceptim, në praktikën e konsoliduar të GJEDNJ-së është vendosur si standard se, në veçanti, ekzekutimi i detyrueshëm i një vendimi gjyqësor të formës së prerë, duhet të përfundojë brenda një afati të arsyeshëm. Vonesat në ekzekutim, cenojnë të drejtën e palës për akses në gjykatë dhe kjo qasje përbën shkelje të nenit 6 të KEDNJ-së.

Në çështjen “Gjyli kundër Shqipërisë”, GJEDNJ-ja ka theksuar se një vonesë e tejzgjatur e paarsyeshme në zbatimin e një vendimi përfundimtar dhe detyrues mund të shkelë Konventën.

27. Kjo praktikë e GJEDNJ-së, mbi afatet e arsyeshme të ekzekutimit të një vendimi gjyqësor të formës së prerë, gjeti pasqyrim edhe në praktikën e konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë. Në gjykimin e kërkesave për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm, Gjykata Kushtetuese ka theksuar se gjykimi për realizimin e një të drejte, si një proces kompleks, në

vetvete përbëhet nga dy faza, të cilat janë të lidhura pazgjidhshmërisht me njëra-tjetrën.

Faza e parë, ose gjykimi në kuptimin e ngushtë, ka të bëjë me njohjen ose deklarimin e së drejtës që si rregull përfundon kur vendimi gjyqësor merr formë të prerë. I gjithë procesi gjyqësor, shpesh herë i vështirë e problematik, nuk do të kishte vlerë në qoftë se nuk do të pasohej nga një proces që lidhet drejtpërsëdrejti me veprimtarinë e organeve të përmbartimit, me ekzekutimin e vendimit ose të realizimit të së drejtës së fituar.

Në fazën e dytë, kur lipset dhe ndërhyrja, qoftë dhe me masa shtrënguese për zbatimin e tij, realizohet ajo që quajmë qëllimi i drejtësisë. Duke qenë kështu, gjykimi nuk duhet konceptuar ngushtë vetëm me sigurimin e një vendimi gjyqësor, por me përfundimin e gjithë këtij procesi, sepse një e drejtë e fituar, nëse ajo nuk realizohet nëpërmjet ekzekutimit të vendimit, mbetet pa asnjë vlerë (*shih vendim nr. 6, datë 31.3.2006 të Gjykatës Kushtetuese*).

28. Gjykata Kushtetuese, ka theksuar se ekzekutimi brenda një afati të arsyeshëm i vendimit të formës së prerë të gjykatës duhet konsideruar si pjesë përbërëse e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, në kuptim të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe të KEDNJ-së. Ekzekutimi i vendimit përbën një element thelbësor të shtetit të së drejtës e të vetë nocionit të gjykimit të drejtë. Ai konsiderohet si faza përfundimtare e realizimit të një të drejte të fituar gjyqësisht. Vetëm pas realizimit të kësaj faze mund të konsiderohet se individ i ka vendosur plotësisht në vend të drejtën e tij të fituar. Faza ekzekutive konsiderohet si fazë e mëtejshme e të njëjtit proces (*shih vendimin nr. 1, datë 21.1.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

II. Konteksti historik dhe krahasimor mbi natyrën e padive/ankimeve përmbartimore, ndryshimet që ka pësuar ndër vite legjislacioni procedural civil shqiptar.

29. Kundërshtimi i veprimeve të përmbartuesit gjyqësor, i normuar në nenin 610 të KPC-së, është konceptuar nga ligji si mjet juridik mbrojtës, me natyrë thelbësisht procedurale, në dispozicion të palëve të një procesi gjyqësor civil, në fazën e ekzekutimit të detyrueshëm. Ky mjet në duart e palëve, ka për qëllim të kundërshtojë veprimet (*aktet procedurale*) që kryhen nga përmbartuesi gjatë procesit të ekzekutimit të titullit ekzekutiv, ose

kundër refuzimit të përmbartuesit për të ekzekutuar një titull ekzekutiv.

Me këtë mjet, nuk kundërshtohet e drejta e kreditorit, por mënyra dhe ligjshmëria e zhvillimit të vetë procesit të ekzekutimit të titullit ekzekutiv, për shkak të mosrespektimit të ligjit procedural civil në vendimarrjen dhe veprimet e përmbartuesit.

30. Në KPC të miratuar me ligjin nr. 6341, datë 27.6.1981, kundërshtimi i veprimeve të përmbartuesit gjyqësor ishte rregulluar në nenin 214, ku parashikohej, se: *“Kundër veprimeve të përmbartuesit gjyqësor ose kundër refuzimit të tij për të kryer një veprim, kreditori ose debitori mund të bëjnë ankim në gjykatën e rrethit, brenda 5 ditëve nga dita e kryerjes së veprimit ose refuzimit”*

Vendimi i gjykatës së shkallës së parë, në të tilla raste, duke u nisur nga nevoja e përfundimit të shpejtë të fazës së ekzekutimit të detyrueshëm, ishte i paankimueshëm dhe i formës së prerë. Një parashikim i tillë gjendej në nenin 216 të këtij Kodi.

Njëlloj me parashikimin e KPC-së të Republikës së Shqipërisë të vitit 1981, ka edhe modele ligjore aktuale evropiane të cilat nuk lejojnë fare ankim, qoftë apel apo qoftë rekurs ndaj vendimeve të gjykatës së shkallës së parë që ka si kompetencë lëndore gjykimet përmbartimore. Një rast i tillë është Konfederata e Zvicrës, në KPC të së cilës, konkretisht në nenin 309 shkronja “a”, parashikohet se nuk lejohet apel kundër vendimeve të tribunalit të ekzekutimit të detyrueshëm.

31. Më tej, me hyrjen në fuqi të KPC-së pas viteve 90, me ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996, kundërshtimi i veprimeve të përmbartuesit gjyqësor, si mjet procedural ankimi, u rregullua në nenin 610. Në përpjekje për ta përqasur vazhdimisht me standardet ndërkombëtare, kjo dispozitë ka pësuar disa ndryshime thelbësore që prej vitit 2001 deri në vitin 2021, në lidhje me natyrën juridike të këtij mjeti, pozitën procedurale të pjesëmarrësve në proces, afatet dhe procedurën e gjykimit, në gjykatat e shkallës së parë dhe në ato me juridiskion rishikues.

32. Në formulimin e tij fillestar, neni 610 i KPC-së, parashikonte se:

“Kundër veprimeve të përmbartuesit gjyqësor dhe kundër refuzimit të tij për të kryer një veprim, palët mund të bëjnë ankim në gjykatën që ekzekuton vendimin brenda 5 ditëve nga dita e kryerjes së veprimit apo refuzimit, kur palët kanë qenë të pranishme në kryerjen e veprimit ose kanë qenë

thirrur edhe në raste të tjera nga dita që i është njoftuar ose ka marrë dijeni për veprimin ose refuzimin.

Ankimi shqyrtohet nga gjykata e vendit të ekzekutimit, e cila kur e sheh të nevojshme mund të thërrasë edhe palët.”

33. Kjo dispozitë, e konceptonte kundërshtimin e veprimeve të përmbaruesit gjyqësor, si ankim të subjekteve të përfshirë në fazën e ekzekutimit të detyrueshëm, ndaj akteve procedurale të realizuara nga përmbaruesi gjyqësor. Sipas kësaj dispozite, kundër veprimeve të përmbaruesit gjyqësor, të kryera në kundërshtim me procedurat e parashikuara nga ky Kod dhe kundër refuzimit të përmbaruesit gjyqësor për të kryer një veprim që ia ngarkon ligji, palët mund të bëjnë ankim në gjykatën që ekzekuton vendimin, brenda 5 ditëve nga dita e kryerjes së veprimit ose refuzimit, nga dita që u është njoftuar ose kanë marrë dijeni për veprimin ose refuzimin.

Aty, përcaktohej kompetenca e gjyqtarit të vendit të ekzekutimit për shqyrtimin e ankimit, por nuk parashikohej e drejta e ankimit ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë. Kjo e drejtë rregullohej në nenin 611 të KPC-së, në këtë mënyrë: *“Ankimi kundër veprimeve ose refuzimit të përmbaruesit gjyqësor nuk pezullon ekzekutimin, përveç kur gjykata vendos ndryshe. Kundër vendimit të gjykatës bëhet ankim i veçantë.”*

34. Me ndryshimet që pësoi KPC-ja, me ligjin nr. 8812, datë 2001, u parashikua detyrimi i gjykatës për ta thirrur përmbaruesin gjyqësor si person të tretë. Ndërsa me ndryshimet që pësoi KPC-ja, me ligjin nr. 10052, datë 29.12.2008, për herë të parë dhe të vetme, ky mjet është konceptuar si padi, ku përmbaruesi duhet të thirrej në cilësinë e palës së paditur. Me këtë ligj, u normua edhe procedura e këtij gjykimi, duke u përcaktuar një afat prej 20 ditësh për përfundimin e tij gjatë gjykimit në shkallë të parë.

35. Më tej, me ligjin nr. 122/2013, me të cilin u ndryshuan një pjesë e rëndësishme dispozitave të KPC-së, është shfuqizuar neni 611. E drejta e ankimit, në mënyrë të njëjtë sikurse parashikohej në këtë dispozitë, u integrua dhe u rregullua në nenin 610 të KPC-së, të cilit iu shtuan dy paragrafë në këtë mënyrë:

“...Ankimi kundër veprimeve ose refuzimit të përmbaruesit gjyqësor nuk pezullon ekzekutimin, përveç kur gjykata vendos ndryshe. Kur titulli ekzekutiv është një akt për dhënien e kredive bankare ose akt për dhënien e kredive nga institucionet financiare jobankare dhe gjykata ka

vendosur pezullimin e ekzekutimit të vendimit, masa e pezullimit konsiderohet e rënë nga fuqia me kalimin e 20 ditëve nga momenti i dhënies së vendimit të pezullimit.

Kundër vendimit të gjykatës mund të bëhet ankim i veçantë.”

36. Nga nevoja për përfundimin e ekzekutimit të detyrueshëm brenda një afati të arsyeshëm, dhe nga nevoja për një gjykim të shpejtë, si në juridiksionin fillestar, ashtu edhe në juridiksionin rishikues, me ligjin nr. 114/2016, ligjvënësi e rikonceptoi ritin e gjykimit të kundërshtimit të veprimeve të përmbaruesit gjyqësor, në gjykimin në shkallë të parë dhe në apel. Ankimi kundër veprimeve të përmbaruesit gjyqësor, do të shqyrtohej tashmë nga gjykata e shkallës së parë në dhomë këshillimi pa praninë e palëve brenda 20 ditëve. Përfundimisht, gjykata e shkallës së parë mund të thërrasë palët dhe përmbaruesin gjyqësor kur e sheh të nevojshme, pa u cilësuar që përmbaruesi gjyqësor në këtë lloj gjykimi ka pozitën e palës së paditur.

Duke ndjekur një regjim të njëjtë të posaçëm edhe në juridiksionin rishikues, në këtë dispozitë u parashikua se shqyrtimi i ankimit nga gjykata e apelit, ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë, për kundërshtimin e veprimeve përmbarimore, duhet të bëhet brenda 30 ditëve në dhomë këshillimi. Gjykata e apelit, përjashtimisht mund ta shqyrtojë ankimin në seancë gjyqësore, brenda 45 ditëve, kur debati gjyqësor çmohet si i domosdoshëm, në rastet dhe rrethanat e parashikuara nga ligji.

37. Së fundi, me ligjin nr. 44/2021, gjykimi përmbarimor pësoi një ndryshim thelbësor. Në nenin 610 të KPC-së, u shtua paragrafi i tretë me këtë përmbajtje: *“Ankimet kundër veprimeve ose refuzimit të përmbaruesit gjyqësor shqyrtohen nga i njëjti gjyqtar i vetëm gjatë gjithë fazës së ekzekutimit të detyrueshëm të titullit ekzekutiv kur veprimet ose refuzimi i përmbaruesit gjyqësor lidhet me të njëjtin titull ekzekutiv, përveç rasteve kur ligji parashikon ndryshe.”*

38. Me këtë parashikim të fundit ligjor, u centralizua kompetenca e një gjyqtari të vetëm në shqyrtimin e të gjitha ankimeve ndaj veprimeve të përmbaruesit gjyqësor të lidhura me të njëjtin titull ekzekutiv. Nevoja për këtë ndryshim erdhi si rrjedhojë e problematikës që shkaktonte decentralizimi i procesit gjyqësor në fazën ekzekutive, ku ankimet ndaj veprimeve të përmbaruesit gjyqësor shqyrtoheshin si çështje të

veçanta nga gjyqtarë të ndryshëm të cilët caktoheshin me short sipas nenit 154/a të KPC-së dhe sipas vendimit nr. 238/1/a, datë 24.12.2008, “Për procedurat e ndarjes me short të çështjeve gjyqësore” të Këshillit të Lartë të Drejtësisë.

39. Rikonceptimi i gjykimit përmbartimor, erdhi në përputhje me qasjen e GJEDNJ-së dhe të Gjykatës Kushtetuese, mbi karakterin unitar të gjykimit në fazën njohëse dhe ekzekutive. Copëzimi i gjykimit përmbartimor, në gjykime të veçanta, cenonte parimin e ekonomizimit procesual⁹ si derivat i së drejtës për gjykim brenda një afati të arsyeshem. Ky *modus operandi* procedural konsumonte gjyqtarët intelektualisht dhe krijonte një ngarkesë fiktive në axhendat dhe kohën fizike të tyre, pasi për çështje të ekzekutimit të të njëjtit titull ekzekutiv mundet të shortheshin potencialisht të gjithë gjyqtarët e një gjykate. Kjo shkaktonte shkeljen e standardit të parimit të afatit të arsyeshem në gjykimin e çështjeve të fazës së ekzekutimit të detyrueshem. Duke qenë se ligji e lejonte mundësinë e zhvillimit dhe konstituimit të disa proceseve paralele me objekt nënçështje që kanë qenë në thelb me karakter unitar juridik, pasi bëhet fjalë për ekzekutimin e një titulli ekzekutiv, krijoheshin premisat për pezullimin e gjykimit, me qëllim që të pritej zgjidhja e një çështje tjetër e lidhur ngushtë me të, apo mundej të krijoheshin premisat për zvarritjen e gjykimit me të njëjtën logjikë.

40. Ekzistenca e proceseve paralele dhe partikularizimi gjyqësor i fazës së ekzekutimit të detyrueshem të një titulli ekzekutiv, kur në fakt të gjitha ato janë dhe duhet të trajtohen juridikisht si një proces i vetëm, unitar dhe i pandashëm, krijonin premisat për dhënien e vendimeve gjyqësore kontradiktore dhe që zvarrisnin apo pezullonin procedurat përmbartimore në mënyrë të paarsyeshme. Kjo mënyrë operimi krijonte premisat për cenimin e figurës së gjyqtarit natyral të çështjes, si një ndër elementet përbërës dhe thelbësor të gjykatës së caktuar me ligj.¹⁰

⁹Shih qëndrimin e mbajtur në vendimin njësuës nr. 20315, datë 20.9.2006 të Seksioneve të Bashkuara Civile të Gjykatës së Kasacionit të Republikës së Italisë.

¹⁰Shih vendimin nr. 40, datë 11.3.2002; vendimin nr. 35, datë 20.12.2005; vendimin nr. 26, datë 2.11.2005; vendimin nr. 25, datë 10.11.2006; vendimin nr. 25, datë 10.11.2006; vendimin nr. 9, datë 26.2.2007; vendimin nr. 11, datë 4.4.2007; vendimin nr.

41. Kolegji sjell në vëmendje se figura e gjyqtarit të ekzekutimit, në legjislacionin shqiptar, është përafruar fillimisht nga ligji procedural penal dhe ligji procedural gjyqësor administrativ, të cilat përcaktojnë se gjyqtari që do të gjykojë të gjitha çështjet e fazës përmbartimore të ekzekutimit të vendimit gjyqësor të formës së prerë do të jetë ai që ka dhënë vendimin. Në nenin 66 të ligjit nr. 49/2012, të ndryshuar, për gjykatat administrative, është parashikuar se “Gjatë procedurës së ekzekutimit të detyrueshem, gjyqtari apo kryetari i trupit gjykues, që ka dhënë vendimin, me kërkesë të palëve ose të përmbartuesit gjyqësor, në dhomë këshillimi, pa praninë e palëve, urdhëron kryerjen e veprimeve të posaçme dhe marrjen e masave të tjera të nevojshme, duke përcaktuar afatet dhe mënyrën e kryerjes së tyre...”

42. Një fillesë e këtij modeli, para ndryshimeve me ligjin nr. 44/2021, gjendej edhe te neni 511 shkronja “a” të KPC-së, ku është parashikuar se gjykata kompetente për të lëshuar urdhrin e ekzekutimit, kur titulli ekzekutiv është vendim gjyqësor detyrim që ka marrë formë të prerë, do të jetë ajo që ka dhënë vendimin, e cila disponon për këtë qëllim në dispozitivin e vendimit. *Ratio* e përbashkët e këtyre tri legjislacioneve bën të konkludohet se në të vërtetë, gjyqtari natyral i çështjeve të ekzekutimit të detyrueshem është dhe duhet të jetë gjyqtari që ka dhënë vendimin. Kjo *ratio* përforcohet dhe plotësohet, në qëllimet juridike të synuara për t’i bërë realitet, edhe nga parimet e ekonomizimit procesual, afatit të arsyeshem dhe sigurisë juridike.

43. Me ndryshimet që pësoi KPC-ja në vitin 2021, për t’i dhënë fleksibilitet dhe shpejtësi, procedurave gjyqësore përmbartimore, në nenin 35, figura e gjyqtarit monokratik u parashikua edhe në juridiksionin rishikues të gjykatës së apelit. Në gjykatën e apelit si rregull çështjet gjyqësore shqyrtohen me trup gjykues të përbërë nga tre gjyqtarë. Përgjatimisht në këtë dispozitë u parashikua se ankimet ndaj vendimeve të gjykatës së shkallës së parë që kanë disponuar mbi kundërshtimin e veprimeve përmbartimore do të gjykohen nga gjykata e apelit me trup gjykues të përbërë nga një gjyqtar.

44. Në Evropë ka modele legjislacionesh që e kanë krijuar gjyqtarin e ekzekutimit edhe në

23, datë 8.6.2007; vendimin nr. 36, datë 15.10.2007; vendimin nr. 7, datë 9.3.2009 të Gjykatës Kushtetuese.

procesin civil. KPC-ja e Republikës së Italisë ka krijuar figurën e posaçme të gjyqtarit të ekzekutimit të detyrueshëm, duke parashikuar se të gjitha kërkesat e palëve përgjatë kësaj faze do të gjykohen nga i njëjti gjyqtar. Kështu, duke mos e partikularizuar shqyrtimin gjyqësor gjatë kësaj faze, por duke e përqendruar atë te një gjyqtar konkret, ky legjislacion parashikon që për çdo çështje që ndodhet në ekzekutim të detyrueshëm ka një fashikull të posaçëm dhe të njëjtë në gjykatë (shiko nenin 488 të këtij Kodit), ku dokumentohet çdo veprim përmbartimor dhe çdo shqyrtim gjyqësor për çfarëdo kërkesë që kreditori apo debitori i bëjnë gjykatës.

45. Në legjislacionin dhe doktrinën juridike italiane¹¹, vendimet që lëshon gjyqtari i ekzekutimit, kur disponon mbi ankimet ndaj veprimeve të përmbartuesit gjyqësor, për të njëjtin titull ekzekutiv, nuk kanë natyrën e sentencave, (analoge me vendimet përfundimtare të parashikuara në nenin 126 të Kodit tonë), por më tepër, kanë natyrën e dekreteve dhe ordinancave, (analoge me urdhrat dhe vendimet e ndërmjetme të parashikuara në nenin 125 të Kodit tonë). Arsyeja e këtij rregullimi lidhet me diferencat thelbësore midis padive të ngritura për njohjen dhe verifikimin e ekzistencës së një të drejte dhe detyrimi (faza njohëse e së drejtës), nga ankimet kundër veprimeve përmbartimore, (faza e ekzekutimit të një të drejte tashmë të njohur me një titull ekzekutiv).

46. Sipas këtij modeli ligjor, gjykimi mbi themelësinë e së drejtës, i vënë në lëvizje nëpërmjet padisë për rivendosjen apo njohjen e saj, synon formësimin e një vendimi gjyqësor përfundimtar, titull ekzekutiv, ku të certifikohet ekzistenca e së drejtës, si e shkelur, që i përket paditësit kundrejt palës së paditur dhe se kjo e drejtë e certifikuar gëzon mbrojtje nga norma juridike. Ndërkohë që padia përmbartimore, investon një proces gjyqësor ku nuk vihet më në diskutim e drejta e kreditorit, por ka për qëllim materializimin konkret të së drejtës së certifikuar tashmë në fazën njohëse. Paditë përmbartimore synojnë kontrollin gjyqësor se si kjo e drejtë po materializohet fizikisht.

Procesi gjyqësor i zhvilluar gjatë fazës ekzekutive, konceptohet një dhe i vetëm, si zgjatim

i procesit gjyqësor njohës, ku gjyqtari i ekzekutimit, nëpërmjet vendimeve që lëshon gjatë kësaj faze, kontrollon veprimtarinë ekzekutive të përmbartuesit gjyqësor, njëllë sikurse gjyqtari i çështjes së themelit kontrollon dhe drejton procesin gjyqësor njohës nëpërmjet urdhrave dhe vendimeve të ndërmjetme.

47. Të njëjtën regjim juridik ndjek edhe pjesa respektive e KPC-së të Ekzekutimit të Republikës së Francës. Në këtë mënyrë ravijëzohen edhe modele të tjera legjislacionesh procedurale civile evropiane që kanë adoptuar këtë *modus operandi* për gjyqtarin e ekzekutimit gjatë fazës përmbartimore.

III. Lloji i ankimit të lejuar ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë sipas nenit 610 të KPC

48. Në vijim të këtij vështrimi historik dhe krahasimor, Kolegji vlerëson se në ndryshimet që ka pësuar KPC, në dispozitat procedurale që normojnë kundërshtimin e veprimeve të përmbartuesit gjyqësor, ligjvënësi shqiptar ka synuar në vazhdimësi përsosjen, eficiencën dhe përshejtimin e fazës ekzekutive, duke e disiplinuar atë në tërësi, me afate shumë të shkurtra dhe me procedura të thjeshtëzuara gjyqësore. Këto ndryshime kanë qenë një përpjekje e vazhdueshme për ta përqasur legjislacionin relevant të brendshëm me jurisprudencën e GJEDNJ-së dhe me modelet evropiane që kanë si qëllim përfundimin e shpejtë të fazës ekzekutive.

Ajo që vlen të theksohet është se për këtë arsye, faza e ekzekutimit të detyrueshëm dhe veprimtaria gjyqësore përmbartimore, ndjek një regjim juridik tërësisht të ndryshëm dhe të posaçëm në raport me normat juridike procedurale që rregullojnë veprimtarinë e gjykatës në fazën njohëse të së drejtës.

49. Në funksion të zgjidhjes së çështjes së shtruar për njësim, nga analiza e deritanishme, Kolegji arrin në një konkluzion të rëndësishëm, mbi kundërshtimin e veprimeve përmbartimore, duke pasur parasysh dallimet me mjetet e tjera mbrojtëse në dispozicion të subjekteve të cenuara, sipas një interpretimi historik, krahasimor dhe pajtues të dispozitave që rregullojnë fazën e ekzekutimit të detyrueshëm, me jurisprudencën e GJEDNJ-së dhe të Gjykatës Kushtetuese.

Duke qenë një proces me karakter unitar, aktet e prodhuara nga përmbartuesi gjyqësor në fazën ekzekutive, janë vijimësi e akteve procedurale, të

¹¹ Shih Crisanto Mandrioli, Antonio Carrata “*Diritto Processuale Civile IV, L’esecuzione forzata, i procedimenti sommari, cantelari e camerali*”, ventisettesima edizione, G.Giappichelli Editore-Torino, faqe 11, paragrafi i parë.
Faqe| 8384

prodhuara nga gjykata në fazën njohëse, por me një destinim të ndryshëm procedural, materializimin fizik të së drejtës së kreditorit, kundrejt debitorit, të njohur tashmë me vendim gjyqësor të formës së prerë ose të përfshirë në titullin ekzekutiv, objekt i ekzekutimit.

50. Përmbartuesi gjyqësor shtetëror ose i organizuar mbi baza private, është një figurë e posaçme procedurale, që drejton fazën ekzekutive dhe që vihet në lëvizje me kërkesë të kreditorit. Për këtë qëllim, ligji procedural civil, e ka pajisur me kompetencën për të marrë vendime dhe për të nxjerrë urdhra, të cilat janë të detyrueshme për zbatim, pavarësisht dëshirës dhe vullnetit të debitorit. Megjithatë veprimtaria e përmbartuesit gjyqësor është e normuar nga ligji, ai nuk plotëson kualitetet e gjykatës apo kuazigjykatës (sikurse janë pavarësia, paanësia etj.), prandaj aktet procedurale të realizuara prej tij, nga të cilat mund të cenohen të drejtat pasurore të debitorit ose të personave të tretë, i nënshtrohen kontrollit gjyqësor.

Gjykimi përmbartimor ka për objekt pikërisht vlefshmërinë e këtyre akteve dhe me këtë logjikë juridike, edhe vendimet e gjykatës, në përfundim të gjykimit përmbartimor, kanë për qëllim kontrollin dhe drejtimin e fazës ekzekutive.

51. Çështja më e diskutueshme në praktikën gjyqësore, e cila është shtruar për zgjidhje në këtë vendim njësues, lidhet me të drejtën e ankimit ndaj vendimeve të dhëna nga gjykata e shkallës së parë sipas nenit 610 të KPC-së.

52. E drejta e ankimit ndaj një vendimi të dhënë nga gjykata e shkallës së parë, përbën një prezumim kushtetues, që e ka legjitimitetin nga neni 43 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë. Kufizimi i kësaj të drejte, duhet të bëhet shprehimisht me ligj dhe vetëm për rastet dhe kushtet e parashikuara në nenet 17 dhe 43 të Kushtetutës. Ky parim kushtetues gjen përditësim në nenin 452 të KPC-së, i cili sanksionon rregullin e përgjithshëm se vendimet e gjykatës së shkallës së parë janë të ankimeshme. Kjo dispozitë ka parashikuar se: *“Mund të ankimohen në gjykatën e apelit të gjitha vendimet e dhëna nga gjykata e shkallës së parë, me përjashtim të rasteve kur ankimi përjashtohet me ligj.”*

Gjithashtu, me kufizimet për shkak të juridiksionit ekskluzivisht ligjor, sipas nenit 472 të KPC-së, janë të rekursueshme në Gjykatën e Lartë të gjitha vendimet e dhëna nga gjykata e apelit dhe

nga gjykata e shkallës së parë, në rastet e parashikuara në ligj.

53. KPC-ja ka parashikuar edhe llojet e ankimeve, duke i ndarë në dy kategori: ankimet sipas rregullave të zakonshme dhe ankimet e veçanta. Kategorizimi i tyre jepet në nenin 443 të KPC-së dhe ka si kriter ndarës primar afatin e paraqitjes së tyre.

Në këtë dispozitë është parashikuar se: *“Afati i ankimit në gjykatën e apelit, kundër vendimeve përfundimtare të gjykatës së shkallës së parë, është 15 ditë. Afati për të bërë rekurs në Gjykatën e Lartë, kundër vendimeve të gjykatës së apelit, është 30 ditë... Afati i ankimeve dhe rekurseve të veçanta është 5 ditë”*. Regjimi juridik i posaçëm i ankimeve dhe/ose rekurseve të veçanta lidhet jo vetëm me afatin 5-ditor të paraqitjes së tyre në gjykatën me juridiksion rishikues, por edhe llojin e vendimmarrjes gjyqësore që ato kundërshtojnë, ritin e gjykimit të tyre nga gjykata rishikuese dhe afatet e posaçme për shqyrtimin e tyre.

54. Kolegji sjell në vëmendje llojet e vendimeve gjyqësore të prodhuara gjatë një procesi gjyqësor, të cilat ndahen në vendime përfundimtare, të ndërmjetme dhe jopërfundimtare. Kuptimi për secilin prej tyre jepet në nenet 125–127 të KPC-së. Vendimet e ndërmjetme jepen nga gjykata në seancë gjyqësore me qëllim që t'i përgjigjet kërkesave dhe të sigurohet zhvillimi i gjykimit në pajtim me dispozitat e këtij Kodi (neni 125). Vendimi përfundimtar jepet nga gjykata në përfundim të gjykimit i cili zgjidh çështjen në themel (neni 126), ndërsa vendimi jopërfundimtar është vendimi me të cilin gjykata i jep fund gjykimit, në rastet e parashikuara nga ligji, pa e zgjidhur çështjen në themel (neni 127).

55. Në KPC, është përzgjedhur një teknikë e tillë legislative, ku në parim, vendimet gjyqësore ankimohen sipas rregullave të zakonshme të ankimit, me përjashtim të rasteve ku ligji në mënyrë të shprehur parashikon ankimin e veçantë. Nëse merren në analizë dispozitat e KPC-së që parashikojnë në mënyrë eksplicite të drejtën e ankimit të veçantë, mund të dallohet se me këtë mjet ankimi goditen në përgjithësi vendimet e ndërmjetme dhe jopërfundimtare të gjykatave (shih p.sh. nenet 154/a/5; 194/2; 209; 301; 315; 318; 370 etj.). Përjashtim bën vetëm rasti i parashikuar në nenin 158/ç të KPC-së, ku vendimi gjyqësor me të cilin është miratuar marrëveshja e palëve për

zgjidhjen e çështjes me pajtim mund të goditet me ankim të veçantë.

Kjo bëhet më e dukshme/e qartë në nenet 470 (i ndryshuar me ligjin nr. 38/2017) dhe 471/a të KPC-së (i shtuar me ligjin nr. 44/2021), ku është parashikuar se ankimet dhe rekursat e veçanta ndaj vendimit të ndërmjetëm ose jopërfundimtar të gjykatës, shqyrtohen nga gjykata më e lartë, në dhomë këshillimi dhe brenda 30 ditëve. Ndërkohë vendimet përfundimtare, me të cilat është zgjidhur mosmarrëveshja në themel, ankimohen sipas rregullave të zakonshme të ankimit.

56. Logjika e ligjvënësit në parashikimin e ankimit të veçantë për vendimmarrje të tilla gjyqësore, lidhet me nevojën urgjente të shqyrtimit të tyre nga gjykata rishikuese si dhe me mjetin efektiv të ankimit. Duke pasur një karakter instrumental, në funksion të zgjidhjes së çështjes në themel, ligjshmëria e vendimeve të ndërmjetme të goditura me ankim të veçantë, duhet të shqyrtohet nga gjykata rishikuese, para mbylljes së gjykimit në shkallë të parë, me vendim përfundimtar. Po ashtu, edhe vendimet jopërfundimtare, duke qenë se nuk i japin zgjidhje themelit të pretendimeve të palëve, si një kufizim i aksesit në gjykatë, duhet të gjykohen me shpejtësi nga gjykata rishikuese.

Në të tilla raste jo vetëm afati i ankimit është i shkurtër (5 ditë), por edhe shqyrtimi i tyre nga gjykata rishikuese duhet të përfundojë brenda një afati të shkurtër 30-ditor, sipas ritit të gjykimit në dhomë këshillimi.

57. Kolegji risjell në vëmendje edhe një herë parashikimin e nenit 610 të KPC-së, në mënyrën se si është formuluar sot, ku është parashikuar se:

“Kundër veprimeve të përmbaaruesit gjyqësor, të kryera në kundërshtim me procedurat e parashikuara nga ky Kod dhe kundër refuzimit të përmbaaruesit gjyqësor për të kryer një veprim që ia ngarkon ligji, palët mund të bëjnë ankim në gjykatën që ekzekuton vendimin, brenda 5 ditëve nga data e kryerjes së veprimit ose refuzimit, kur palët kanë qenë të pranishme në kryerjen e veprimit ose kanë qenë thirrur, dhe, në raste të tjera, nga data që u është njoftuar ose kanë marrë dijeni për veprimin ose refuzimin.

Kundër veprimeve të personave, përmbaaruesit gjyqësorë, që ushtrojnë veprimtarinë publike të shërbimit përmbaarimor gjyqësor të organizuar mbi baza private, pala debitore mund të paraqesë ankim në gjykatën, ku ekzekutohet titulli ekzekutiv, brenda 5 ditëve nga data e kryerjes së veprimit.

Ankimet kundër veprimeve ose refuzimit të përmbaaruesit gjyqësor shqyrtohen nga i njëjti gjyqtar i vetëm gjatë gjithë

fazës së ekzekutimit të detyrueshëm të titullit ekzekutiv kur veprimet ose refuzimi i përmbaaruesit gjyqësor lidhet me të njëjtin titull ekzekutiv, përveç rasteve kur ligji parashikon ndryshe.

Ankimi shqyrtohet brenda 20 ditëve nga gjykata e vendit të ekzekutimit, e cila kur e sheh të nevojshme mund të thërrasë palët dhe përmbaaruesin gjyqësor.

Ankimi kundër veprimeve ose refuzimit të përmbaaruesit gjyqësor nuk pezullon ekzekutimin, përveç kur gjykata vendos ndryshe. Kur titulli ekzekutiv është një akt për dhënien e kredive bankare ose akt për dhënien e kredive nga institucionet financiare jobankare dhe gjykata ka vendosur pezullimin e ekzekutimit të vendimit, masa e pezullimit konsiderohet e rënë nga fuqia me kalimin e 20 ditëve nga momenti i dhënies së vendimit të pezullimit.

Kundër vendimit të gjykatës mund të bëhet ankim i veçantë.

Shqyrtimi i ankimit ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë për kundërshtimin e veprimeve përmbaarimore, si rregull, bëhet nga gjykata e apelit pa praninë e palëve, brenda 30 ditëve. Përfundimisht, gjykata e apelit mund të vendosë shqyrtimin e çështjes në seancë gjyqësore me praninë e palëve brenda 45 ditëve, në rast se çmon se debati gjyqësor është i nevojshëm për të vlerësuar se:

a) për konstatimin e gjendjes faktike në mënyrë të plotë dhe të saktë, duhen vërtetuar fakte të reja dhe duhen marrë prova të reja, përveçse kur ankuesi provon se pa fajin e tij nuk ka mundur t'i paraqesë këto fakte ose t'i kërkojë këto prova në shqyrtimin e çështjes në gjykatën e shkallës së parë, në afatet e parashikuara;

b) vendimi, kundër të cilit është paraqitur ankimi, është bazuar në shkelje të rënda procedurale, apo në gjendjen faktike të konstatuar gabimisht ose në mënyrë jo të plotë;

c) me qëllim të konstatimit të drejtë të gjendjes faktike duhet të përsërisë marrjen e disa ose të gjitha provave të marra nga gjykata e shkallës së parë.”

58. Në një paragraf më vete të kësaj dispozite, është parashikuar e drejta e ankimit të veçantë ndaj vendimit të gjykatës. Sikurse u evidentua në pjesën e evolucionit historik, në dispozitat e KPC-së, para ndryshimeve me ligjin nr. 122/2013, neni 610 nuk parashikonte të drejtë ankimi, ndërkohë e drejta e ankimit të veçantë parashikohej në nenin 611 që rregullonte në mënyrë të posaçme masat e përkohshme gjyqësore për pezullimin e veprimeve të përmbaaruesit gjyqësor.

Edhe pas riformulimit të nenit 610 të KPC-së, me ligjin nr. 122/2013, me të cilin u shfuqizua neni 611 e drejta e ankimit të veçantë është parashikuar në paragrafin që vjen fill pas atij që rregullon masat

gjyqësore të përkohshme të pezullimit të ekzekutimit. Për shkak të kësaj teknike legislative të përzgjedhur, në praktikën gjyqësore është krijuar një paqartësi, nëse ankimi i veçantë është mjet për goditjen e vendimeve të gjykatës për pezullimin e veprimeve përmbartimore apo me këtë mjet goditet edhe vendimi i gjykatës që ka zgjidhur përfundimisht ankimin ndaj veprimeve të përmbartuesit gjyqësor.

59. Në interpretimin e nenit 610 të KPC-së, në praktikën mbizotëruese të Gjykatës së Lartë, është ndjekur një logjikë argumentuese tej formaliste, duke u nisur thjesht nga teknika legislative dhe nga fakti se ku është vendosur e drejta e ankimit të veçantë në këto dispozita. Në vendimet e dhëna nga Gjykata e Lartë para ndryshimeve të KPC-së me ligjin nr. 122/2013, është theksuar se, duke vështuar në tërësi mjetet e mbrojtjes kundër ekzekutimit të vendimeve, ankimi i veçantë kundër vendimeve të gjykatës është parashikuar shprehimisht në nenet 512, 516/3, 517/2, 539, 601 dhe 611 të këtij Kodi. Në këto vendime, Gjykata ka argumentuar se, ligjbërësi, për rastet kur ka çmuar se duhet të ushtrohet ankimi i veçantë, e ka parashikuar këtë mjet ankimi në mënyrë të posaçme. Kjo haset në të gjitha dispozitat kur lejohet ushtrimi i këtij mjeti. Në kushtet kur në nenin 610 të KPC-së nuk është parashikuar afati i ankimit, sikurse është parashikuar për të gjitha rastet e tjera kur si mjet ankimi lejohet të ushtrohet ankimi i veçantë, atëherë ankimi i nënshtrohet rregullit të përgjithshëm, afatit 15-ditor dhe se ankimi i veçantë i lejuar lidhet vetëm me masat e pezullimit të ekzekutimit të detyrueshëm.

I njëjti qëndrim jurisprudencial vijoi edhe pas ndryshimeve të KPC-së me ligjin nr. 122/2013, edhe pse tashmë neni 611 ishte shfuqizuar dhe e drejta e ankimit të veçantë u integrua në një paragraf më vete në nenin 610 të KPC-së.

60. Kolegji vlerëson se një interpretim i tillë, ngushtësisht literal dhe i cunguar, duke u nisur thjesht nga vendi i vendosjes së parashikimeve ligjore që rregullojnë të drejtën e ankimit, nuk është në pajtim me parimet e përfundimit të ekzekutimit të detyrueshëm brenda një afati të arsyeshëm dhe me një interpretim teleologjik dhe sistematik të të gjitha dispozitave që dispijlojnë fazën e ekzekutimit të detyrueshëm në tërësi, sipas natyrës juridike të ankimeve të tilla dhe qëllimit të cilin ato synojnë të realizojnë.

61. Kolegji vlerëson se ankimi ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë, që disponon mbi ankimet ndaj veprimeve të përmbartuesit gjyqësor, në çdo rast duhet të jetë i veçantë. Pra rregullimi i mëparshëm i nenit 611/2 të KPC-së, i integruar sot në nenin 610, si dispozitë e vetme që rregullon ankimin për kundërshtimin e veprimeve të përmbartuesit gjyqësor (me ligjin nr. 122/2013), duhet të interpretohet se rregullonte dhe rregullon të gjitha llojet e vendimarrjes gjyqësore në lidhje me konfliktet e palëve me përmbartuesin gjyqësor në fazën e ekzekutimit të detyrueshëm.

62. Mjeti i parashikuar në nenin 610 të KPC-së, nuk ka natyrën e padisë, por të ankimit ndaj akteve procedurale të lëshuara nga subjekti i ngarkuar nga ligji për ekzekutimin e titullit ekzekutiv (ku faza njohëse dhe faza ekzekutive janë pjesë integrale e të njëjtit proces). Në nenin 31 të KPC-së, padia është përkufizuar si: “...e drejta e personit që bën pretendimin, për t’u dëgjuar, mbi themelin e këtij pretendimi, në mënyrë që gjykata ta shpallë atë të bazuar ose jo...”.

Ndërsa kuptimi i ankimit, ku përfshihet edhe ankimi sipas nenit 610 të KPC-së, jepet në nenin 442/, ku është parashikuar, se: “Ankimi është akti me të cilin palët ose pjesëmarrësit e tjerë në proces parashitrojnë kundërshtimet e tyre ndaj vendimit të gjykatës dhe veprimeve të përmbartuesit gjyqësor, për të mbrojtur të drejtat dhe interesat e tyre”.

Në këtë kuptim, ankimi i palëve ndaj akteve procedurale të realizuara nga përmbartuesi gjyqësor është analog me ankimin e palëve në gjykatën rishikuese, ndaj akteve procedurale të realizuara nga gjykata më e ulët, gjatë procesit kontencioz, në fazën njohëse të së drejtës.

63. Një dallim i tillë midis ankimeve për kundërshtimin e veprimeve përmbartimore dhe padive të themelit është bërë vazhdimisht edhe në praktikën e Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë. Ky dallim evidentohet më shumë, sidomos duke pasur parasysh që në dispozitat e pjesës së katërt të KPC-së, ka edhe mjete të tjera mbrojtjeje në disponibilitetin e debitorit dhe të personave të tretë, gjatë procesit të ekzekutimit të detyrueshëm, të cilat janë ndarë në dy kategori kryesore:

i) paditë që ngrihen gjatë procesit përmbartimor e që lidhen me mbrojtjen e të drejtave që rrjedhin nga e drejta materiale (nenet 609, 612–614); dhe ii) ankimi (kundërshtimi) ndaj veprimeve ose mosveprimeve të përmbartuesit (neni 610).

64. Të dyja mjetet e parashikuara në nenet 609 dhe 610 të KPC-së, edhe pse hyjnë në rrethin e mjeteve mbrojtëse të debitorit ndaj ekzekutimit të detyrueshëm të titullit ekzekutiv kanë:

i) shkak ligjor të ndryshëm; ii) afate të ndryshme ankimi; iii) mënyra mbrojtjeje të ndryshme; dhe iv) pasoja dhe efekte të ndryshme ndaj palëve të përfshira në një procedure ekzekutimi të detyrueshëm të titullit ekzekutiv.

65. Në nenin 609 të KPC-së, është parashikuar si mjet mbrojtjeje padia për goditjen e titullit ekzekutiv, që ngrihet nga debitor kundër kreditorit.

66. Titulli ekzekutiv si koncept juridik, tregon ekzistencën e një të drejte subjektive materiale, të cenuar ose të papërmbushur. Për këtë arsye, titulli ekzekutiv është burim i menjëhershëm dhe i drejtpërdrejtë i legjitimitetit të kreditorit për të iniciuar procesin e ekzekutimit të detyrueshëm, legjitimitet i cili buron nga fakti se subjekti që ka titullin ekzekutiv ose në favor të të cilit është lëshuar titulli ekzekutiv, ka dhe të drejtën e përfshirë në të.

67. Padia për goditjen e titullit ekzekutiv konstituon një gjykim themeli që përqendrohet mbi shqyrtimin e masës dhe sasisë së të drejtës materiale që gjendet në titullin ekzekutiv dhe si e tillë i nënshtrohet një gjykimi të zakonshëm kontradiktor. Me anë të kësaj padie, nëpërmjet vërtetimit të së kundërtës, debitor synon të kundërshtojë të drejtën e kreditorit, i cili nga ana e tij, synon të procedojë me ekzekutimin e detyrimit.

Kjo padi, përmban elementet e një padie njohje negative. Shkaku ligjor i padisë së pavlefshmërisë së titullit ekzekutiv qëndron në të drejtën e debitorit, për t'u çliruar nga një detyrim i cili rrjedh nga titulli ekzekutiv, për shkak të mospërputhjes ndërmjet realitetit që përfaqëson titulli ekzekutiv, me realitetin që ekziston efektivisht, kur e drejta e kreditorit nuk ka ekzistuar si e tillë që në origjinë ose për fakte shuese të ngjara pas formimit të titullit (*Shih vendim i Kolegjit Civil, nr. 214, datë 6.5.2010.*)

68. Ndërkohë mjeti tjetër juridik gjatë fazës së ekzekutimit të detyrueshëm është padia e personit të tretë për kërkimin e sendit apo për përjashtimin e tij nga ekzekutimi i detyrueshëm e rregulluar në nenin 612 të KPC.¹² Megjithëse ky mjet juridik

është vendosur formalisht në rregullimet e pjesës së katërt të KPC, në thelb ka natyrën e një padie rivendikimi (*rei vindicatio*), e një lloji të veçantë, meqë ngrihet vetëm gjatë fazës së ekzekutimit të detyrueshëm, pra para se të ketë përfunduar ekzekutimi i detyrueshëm dhe sendi të jetë shitur në ankand. Gjithashtu ajo ka një karakter njohës dhe detyrues në të njëjtën kohë.

Gjykata në shqyrtimin e kësaj padie investohet në verifikimin e vlefshmërisë së titujve të pronësisë, që kanë palët ndërgjyqëse, me pretendime pronësie mbi sendin. Ajo konkludon për përjashtimin e sendit nga ekzekutimi, duke i njohur dhe konfirmuar titullin e pronësisë palës paditëse që i kundërvihet titullit të pronësisë së palës të paditur. Në përfundim të gjykimit, gjykata e detyron palën e paditur që të njohë pronësinë e paditësit mbi sendin (*vendim nr. 222, datë 23.6.2016 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.*)

69. Vendimet e dhëna nga gjykata në përfundim të gjykimit të investuar nga padia sipas neneve 609 dhe 612 të KPC-së, janë vendime përfundimtare, të cilat goditen sipas rregullave të zakonshme të ankimit.

70. Ndërkohë, kundërshtimi i veprimeve të përmbauesit gjyqësor është mjet që ka për qëllim të godasë vlefshmërinë e akteve të procesit të ekzekutimit të detyrueshëm të titullit ekzekutiv, që realizohen nëpërmjet kryerjes ose moskryerjes së veprimeve të përmbauesit gjyqësor. Në këto lloj gjykimesh, gjykata nuk shqyrton më themelësinë e së drejtës së kreditorit të cilësuar në titullin ekzekutiv, por vlerëson, nga pikëpamja procedurale, nëse ankimi është ngritur brenda afatit ligjor të parashikuar shprehimisht në nenin 610 të KPC-së dhe nëse veprimet e përmbauesit gjyqësor janë kryer apo jo në përputhje me ligjin.

Shkaku për të cilin mund të kundërshtohen gjyqësisht veprimet e përmbauesit lidhen kryesisht me parregullsitë procedurale që mund të vërehen gjatë kryerjes së tyre nga ana e përmbauesit, ose me mungesën e kushteve që duhen për të proceduar lidhur me ekzekutimin e një titulli ekzekutiv. (*vendim nr. 658, datë 17.12.2014 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.*)

e tij dhe kur është rasti për të përjashtuar sendin nga sekuestrimi dhe shitja.

Padia ngrihet kundër kreditorit dhe debitorit në gjykatën e vendit të ekzekutimit të vendimit. Në këto raste, gjykata mund të vendosë si masë të përkohshme pezullimin e ekzekutimit me ose pa garanci."

¹² Kjo dispozitë parashikon se:

"Çdo person i tretë që pretendon se është pronar i sendit mbi të cilin bëhet ekzekutimi, mund të ngrejë padi për të ushtruar të drejtën

71. Karakteristikat e gjykimit përmbarimor dhe çështjet që shqyrton gjykata e investuar nga një ankim sipas nenit 610 të KPC-së, diktuan edhe përqendrimin e gjithë fazës ekzekutive në kompetencën e një gjyqtari të vetëm sipas nenit 610/3 të KPC-së, të ndryshuar me ligjin nr. 44/2021, për të garantuar parimin e gjyqtarit natyral të çështjes, gjykimit brenda një afati të arsyeshëm, parimin e sigurisë juridike etj.

72. Në aspektin e ngushtë teknik-procedural, centralizimi i shqyrtimit të ankimeve kundër veprimeve të përmbaruesit gjyqësor, në kompetencën e një gjyqtari të vetëm, lidhet pikërisht me faktin se në këtë fazë, gjykata nuk shqyrton themelësinë e së drejtës subjektive të kreditorit dhe ekzistencën e detyrimit të debitorit, si elemente përmbajtjesorë të marrëdhënies juridike materiale, të përfshirë në një titull ekzekutiv. Si rrjedhojë, gjyqtari i ekzekutimit nuk bëhet i papajtueshëm në ankimet e ndryshme që mund të vijnë nga palët në fazën ekzekutive, ku ai kontrollon ekskluzivisht ligjshmërinë e veprimeve të ndryshme procedurale të ndërmarra nga përmbaruesi, për ekzekutimin e të njëjtit titull ekzekutiv.

Vendimet që jep gjykata në fazën ekzekutive janë të karakterit të mirëfilltë procedural. Ato kanë natyrë të posaçme për nga kërkimet që zgjidhin dhe pasojat juridike që sjellin. Këto vendime sjellin efekte vetëm në marrëdhënien juridike procedurale ekzekutive, sa i takon vlefshmërisë së akteve të përmbaruesit gjyqësor. Në përfundim të gjykimit përmbarimor, gjykata sipas rastit mundet të anulojë veprimin përmbarimor dhe/ose të urdhërojë ripërsëritjen e tij, çka përcakton vijimësinë e procedurës së ekzekutimit të detyrueshëm. Si të tilla ato përafrohen më shumë nga natyra me urdhrat dhe vendimet e ndërmjetme që merr gjykata për të drejtuar dhe kontrolluar procesin gjatë fazës njohëse. Sipas parimit të gjyqtarit natyral dhe të pandërmjetshmërisë, njëlloj si në procesin gjyqësor njohës, ku gjyqtari (apo trupa gjykuese), si rregull duhet të jetë një dhe i vetëm gjatë gjithë gjykimit, edhe në fazën ekzekutive do të duhet të ruhet kjo garanci.

73. Natyra e tillë e këtyre vendimeve, bëhet më e dukshme/e qartë sidomos në gjykimin administrativ, ku gjykata apo gjyqtari që ka dhënë vendimin, me qëllim ekzekutimin e tij, në dhomë këshillimi, me kërkesë të palëve, merr masa për

kryerjen e veprimeve të posaçme, duke përcaktuar afatet dhe mënyrën e tyre (neni 66 i ligjit nr. 49/2012, të ndryshuar). Këto masa gjyqësore nuk kanë për qëllim të zgjidhin thelbin e së drejtës së individit kundrejt organit shtetëror, por kanë për qëllim të konkretizojnë mënyrën se si do të realizohet kjo e drejtë.

74. Sikurse u analizua më sipër, si rregull, KPC-ja parashikon ankim të veçantë për vendimmarrje të tilla gjyqësore.

75. Këtu vlen të sillet në vëmendje se me ndryshimet që pësoi KPC, me ligjin nr.114/2016, në nenin 609 të KPC-së, u bë një diferencim i shprehur midis vendimit përfundimtar dhe vendimit të ndërmjetëm të gjykatës, për sa i përket së drejtës së ankimit. Konkretisht, kjo dispozitë u riformulua në këtë mënyrë:

“...Gjykata shqyrton kërkesat për pezullimin, sipas këtij neni, brenda 5 ditëve. Kundër këtij vendimi mund të bëhet ankim i veçantë. Gjykata e apelit e shqyrton ankimin, brenda 30 ditëve nga data e depozitimit të tij në këtë gjykatë.”

Kundër vendimit përfundimtar të gjykatës mund të bëhet ankim, sipas rregullave të ankimit të përgjithshëm. Gjykata e apelit e shqyrton ankimin, brenda 60 ditëve nga data e depozitimit të tij në këtë gjykatë...”

76. Një diferencim i tillë, qëllimisht, nuk u bë me këtë ligj, në nenin 610 të KPC-së, në të cilën u la i pandryshuar paragrafi i 5, i vendosur si fjali më vete pas paragrafëve të tjerë që rregullojnë si vendimin gjyqësor në lidhje me pezullimin, ashtu edhe vendimin që ka disponuar përfundimisht në lidhje me veprimin përmbarimor, ku thuhet se: *“Kundër vendimit të gjykatës mund të bëhet ankim i veçantë”*.

77. Nëse vështrohet e gjithë pjesa e katërt e KPC-së apo edhe dispozita të tjera në Kod, që rregullojnë fazën e ekzekutimit të detyrueshëm dhe gjykimet përmbarimore, mund të thuhet se këto dispozita, përbëjnë një regjim juridik të posaçëm, në raport me rregullat që disiplinojnë gjykimin kontencioz të zakonshëm, të iniciuar nga padia sipas neneve 31 dhe 32 të KPC-së. Nga një vështrim sistematik, lehtësisht vërehet vullneti i qartë dhe i padiskutueshëm i ligjvënësit që, kjo fazë është e disiplinuar me afate shumë të shkurtra dhe gjykimet zhvillohen në afate të përcaktuara nga ligji, sipas ritit të gjykimit të posaçëm në dhomë këshillimi, si në gjykimin me juridiksion fillestar, ashtu edhe në gjykimin rishikues.

78. Rregullimi i posaçëm mbi afatet që disiplinojnë këtë fazë, fillimisht rezulton nga parashikimi i nenit 399/2 të KPC-së, ku janë parashikuar afatet orientuese, me qëllim shqyrtimin e kërkesave të palëve për shkelje të afateve të arsyeshme si standard i parashikuar në nenet 6 të KEDNJ-së dhe 42 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë. Për gjykimin kontencioz civil dhe administrativ, ku diskutohet themeli i së drejtës së kreditorit, ligjvënësi ka parashikuar si afate të arsyeshme kohëzgjatjen përkatësisht prej dy dhe një viti, për secilën shkallë gjykimi dhe një afat tërësor prej 6 dhe 3 vitesh deri në marrjen e një vendimi final dhe të formës së prerë (shih nenin 399/2, shkronja “a” dhe “b” të KPC-së). Ndërkohë që për zgjatjen e fazës së ekzekutimit të detyrueshëm, në të dyja llojet e gjykimeve, është parashikuar një afat tërësor prej 1 viti, nga data e paraqitjes së kërkesës për vënien në ekzekutim të titullit ekzekutiv.

79. Sikurse mund të konstatohet, ligjvënësi, ka parashikuar afate dukshëm më të shkurtra për fazën ekzekutive. Duke qenë se në këtë fazë, materializohet fizikisht e drejta e certifikuar në procesin njohës apo në titullin ekzekutiv të parashikuar si të tillë nga ligji dhe që përbën qëllimin e drejtësisë, nuk mundet që ajo të zgjasë po njëlloj apo edhe më shumë në kohë, sesa vetë procesi gjyqësor njohës.

Duhet të mbahet parasysh në këtë drejtim që potencialisht dhe teorikisht çdo veprim përmbartimor mundet të bëhet objekt gjykimi brenda pesë ditëve në gjykatë. Nëse sjellim në vëmendje se sa veprime përmbartimore ndërmerren për ekzekutimin e një titulli ekzekutiv, atëherë kuptohet se sa kohë do të mund të zgjaste faza ekzekutive nëse do të ndiqeshin rregullat e zakonshme të gjykimit.

80. Këtu, Kolegji risjell në vëmendje, se ka modele ligjore (të marra në analizë në pjesën e dytë të këtij vendimi njëses), të cilat nuk lejojnë fare ankim, qoftë apel apo qoftë rekurs ndaj vendimeve të gjykatës së shkallës së parë që ka si kompetencë lëndore gjykimet përmbartimore. Ligjvënësi jonë nuk e ka vendosur një kufizim të tillë, por ka parashikuar afate shumë të shkurtra ankimi dhe gjykimi në gjykatat rishikuese.

81. Kështu, lëshimi i urdhrit të ekzekutimi të titullit ekzekutiv, pa të cilin nuk mund të fillojë procedura e ekzekutimit të detyrueshëm, realizohet nga gjykata në dhomë këshillimi (neni 511 i KPC-

së). Ndaj vendimit të gjykatës me të cilin refuzohet lëshimi i urdhrit lejohet ankim i veçantë, brenda afatit 5-ditor (neni 512 i KPC-së).

82. Më tej, afatet të cilat disiplinojnë veprimtarinë e përmbartuesit gjyqësor dhe të subjekteve të përfshira gjatë fazës ekzekutive, (shih nenet 515, 517, 553, 557, 560, 564, 567, 569, 575, 601 etj.); afatet e ankimeve në gjykatë ndaj veprimeve të veçanta të përmbartuesit (shih nenet 512, 516, 517, 539, 583, 588, 599, 601, 606, 617 etj.), janë më të shpejtat dhe më të shkurtrat ndërmjet mjeteve procedurale që mundëson e parashikon ligji procedural civil. Po ashtu, procedurat gjyqësore përmbartimore janë disiplinuar nga afate të shkurtra (shih nenet 517/3, 522 etj.).

83. Sipas nenit 610 të KPC-së, ankimi ndaj veprimeve të përmbartuesit gjyqësor duhet të paraqitet në gjykatë brenda 5 ditëve nga data e kryerjes së veprimit ose nga data e njoftimit. Po ashtu, ky ankim shqyrtohet nga gjykata, në dhomë këshillimi, si rregull, brenda një afati të shpejtë prej 20 ditësh. Edhe ankimi ndaj vendimit të dhënë nga gjykata e shkallës së parë, në apel, shqyrtohet, me një gjyqtar, sipas rritit të posaçëm në dhomë këshillimi, brenda një afati 30-ditor nga data e regjistrimit të ankimit (rregull analog me atë të parashikuar në nenin 470/3 të KPC-së), me përjashtim kur debati zhvillohet në seancë gjyqësore, gjykimi duhet të përfundojë brenda një afati prej 45 ditësh.

84. Nëse e gjithë veprimtaria e palëve dhe e gjykatës në fazën ekzekutive, dispihinohet nga afate shumë të shkurtra dhe nga procedura gjykimi të posaçme, të thjeshtëzuara dhe të shpejta, nuk ka asnjë arsye logjike e juridike që të justifikojë interpretimin se, përbën përjashtim, pra nuk ka ankim të veçantë, vetëm rasti i ankimit ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë që disponon lidhur me kundërshtimin e veprimeve përmbartimore sipas nenit 610 të KPC-së, që përbën një dispozitë të përgjithshme dhe pilot për të gjitha ankimet e paraqitura kundër veprimeve të përmbartuesit gjyqësor.

Kjo dispozitë nuk mundet të interpretohet si një rregull i izoluar, në raport me dispozitat e tjera dhe me frymën që përshkon në tërësi rregullat e posaçme që disiplinojnë fazën e ekzekutimit të detyrueshëm. Në të kundërt do të krijohet një anomali, ku gjykimi në këtë fazë do të zgjaste në

kohë njëloj apo edhe më shumë, në raport me procesin gjyqësor në fazën njohëse.

85. Kolegji sjell në vëmendje faktin se, ankimi ndaj veprimeve të përmbauesit gjyqësor në gjykatë dhe, më pas, ankimi ndaj vendimit gjyqësor për pranimin ose jo të ankimit për kundërshtimin e veprimeve përmbaimore, nuk kanë efekt pezullues kundërshtimit të kryera ose jo nga përmbauesi gjyqësor. Në dallim edhe nga parimi i përgjithshëm i sanksionuar posaçërisht në nenin 449 të KPC-së, sipas të cilit ankimi ndaj vendimit përfundimtar gjyqësor pezullon ekzekutimin e tij, synimi është që këto ankime të lidhur me veprimet përmbaimore të fazës së ekzekutimit të mos shërbejnë si një lojë e mjet abuzues i palës debitoare pikërisht për të penguar ekzekutimin e një titulli ekzekutiv. Ligjvënësi në këtë dispozitë synon e parashikon vetëm një përjashtim, atë që vetëm gjykata, në rrethana të posaçme e përjashtimore, të urdhërojë pezullimin e ekzekutimit deri në përfundim të shqyrtimit gjyqësor të ankimit për kundërshtimin e veprimeve përmbaimore.

86. Së fundi, vlen të sillen në vëmendje se me ndryshimet që pësoi neni 35 i KPC-së, me ligjin nr. 44/2021, ligjvënësi në mënyrë të shprehur përcaktoi se ankimi ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë që ka disponuar mbi kundërshtimin e veprimeve përmbaimore, është ankimi i veçantë. Konkretisht në këtë dispozitë është parashikuar se: *“Gjykata e apelit shqyrton çështjen me trup gjykues të përbërë nga tre gjyqtarë. Gjykata e apelit shqyrton me një gjyqtar të vetëm ankimet kundër vendimeve për paditë me vlerë deri në njëzetfishin e pagës minimale në shkallë vendi, që rrjedhin nga marrëdhënie kontraktore, ankimin e veçantë kundër vendimit të refuzimit të kërkesës për lëshimin e urdhrat të ekzekutimit, ankimet e veçanta kundër vendimit të gjykatës që ka shqyrtuar kundërshtimin e veprimeve të përmbauesit gjyqësor, si dhe rastet e tjera të parashikuara në këtë Kod...”*.

87. Në vijim të këtij arsyetimi, Kolegji vlerëson se neni 610 i KPC-së, ku parashikohet edhe mjeti i “ankimit të veçantë”, nuk lidhet vetëm me vendimin e gjykatës së shkallës së parë që urdhëron pezullimin e ekzekutimit apo vetëm me pjesën eventuale të dispozitivit të vendimit që ka disponuar përfundimisht mbi ankimin kundër veprimeve përmbaimore, për pezullimin ose jo të ekzekutimit të titullit ekzekutiv. Pavarësisht nga teknika legislative jo e përsosur në formulimin e

paragrafëve, për sa i përket vendndodhjes të së drejtës së ankimit të veçantë, paragrafi i gjashtë i nenit 610 përfshin natyrshëm edhe ankimin kundër vendimit gjyqësor që ka disponuar përfundimisht për çështjet me shkak ligjor dhe objekt kundërshtimin e veprimeve përmbaimore.

88. Kolegji çmon të rëndësishme të theksojë se ankimi i veçantë i parashikuar në nenin 610, me ndryshimet që ka pësuar KPC-ja në vitin 2021, do të duhet të ndjekë të njëjtin regjim juridik të posaçëm, si në gjykimin në apel, ashtu edhe në gjykimin në Gjykatën e Lartë. Në nenin 443 të ndryshuar me ligjin nr. 44/2021, është parashikuar instituti i rekurseve të veçanta, si mjet për goditjen e vendimeve të gjykatës së apelit, të vënë në lëvizje nga një ankim i veçantë, ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë. Ligjvënësi ka pasur si qëllim që të ofrojë ankime të veçanta ndaj çështjeve për të cilat duhet adresuar gjyqësisht nga juridiksioni rishikues një zgjidhje e shpejtë, qoftë nga gjykata e apelit, qoftë nga Gjykata e Lartë.

Ndaj njëjtësimi i rregullave të gjykimit rishikues në Gjykatën e Lartë, si ndaj ankimeve të zakonshme ashtu edhe ndaj ankimeve të veçanta nuk do të ishte as në frymën e ligjit dhe as zbatim kushtetues i tij. Për rrjedhojë, Kolegji vlerëson se edhe ndaj vendimeve të gjykatës së apelit që disponojnë mbi ankimet e veçanta kundër vendimeve të gjykatës së shkallës së parë, sipas nenit 610 të KPC-së, ligji lejon rekurs të veçantë në Gjykatën e Lartë, që do të thotë rekurs brenda 5 ditëve.

IV. Sentenca njëse

89. Sa më sipër, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, arrin në konkluzionin njëse si më poshtë vijon:

Neni 610 i KPC, lejon ankim të veçantë, brenda një afati 5-ditor, ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë që ka disponuar mbi ankimin kundër veprimeve të përmbauesit gjyqësor.

Ankimi i veçantë i parashikuar në nenin 610 të KPC-së, është mjeti me të cilin goditet si vendimi për “pezullimin e veprimeve përmbaimore” ashtu edhe vendimi që disponon përfundimisht mbi “kundërshtimin e veprimit përmbaimore”.

V. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete

90. Në çështjen konkrete, pala paditëse ka kundërshtuar veprimet e përmbauesit gjyqësor, sipas nenit 610 të KPC-së. Vendimi i gjykatës është shpallur më datë 23.10.2015 dhe ai ka qenë prezent

në momentin e shpalljes. Rezulton se ankimi i paditësit në gjykatën e apelit është depozituar më datë 2.11.2015 dhe më tej është plotësuar më datë 7.12.2015, pas marrjes dijeni mbi arsyetimin e vendimit.

91. Gjykata e Apelit Tiranë ka vlerësuar se sipas nenit 610 të KPC-së (të zbatueshëm në atë kohë), ankimi i lejuar është ankim i veçantë, brenda një afati 5-ditor. Ky afat ka filluar të ecë nga e nesërmja e shpalljes, sipas neneve 443 dhe 444 të KPC-së dhe ka përfunduar më datë 28.10.2015. Nuk rezulton që kjo datë dhe ditët në vijim të kenë qenë ditë pushimi ose festë zyrtare, çka do të shkaktonte shtyrjen e afatit, sipas nenit 148 të KPC-së. Si rrjedhojë, në bazë të nenit 450/a të KPC-së, Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur mospranimin e ankimit.

92. Duke u bazuar në konkluzionet e këtij vendimi njësuës, Kolegji vlerëson se vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë është rrjedhojë e zbatimit të drejtë të ligjit procedural dhe duhet të lihet në fuqi.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë mbështetur në nenin 481 dhe 485/2, të Kodit të Procedurës Civile,

VENDOSI:

1. Lënien në fuqi të vendimit nr. 30-2016-3026, datë 26.5.2016 të Gjykatës së Apelit Tiranë.

2. Ky vendim është njësuës i praktikës gjyqësore dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Tiranë, më 26.10.2022

Kryesues: Artur Kalaja

Anëtarë: Ervin Pupe, Albana Boksi, Sandër Simoni, Gentian Medja

*Shënim: Ky dokument është gjeneruar dhe vulosur me anë
të një procedure automatike nga një sistem elektronik
(Qendra e Botimeve Zyrtare)*

	Formati 61x86/8
--	-----------------

Shtypshkronja e Qendrës së Botimeve Zyrtare
Tiranë, 2023

Adresa: Rr. "Nikolla Jorga", Tiranë
Tel./fax: +355 4 24 27 004 Tel.: +355 4 24 27 006

Çmimi 464 lekë